

Karl Marx'ın Doktora Tezi Üzerine Notlar

Komünizm biliminin kurucusu ve insanlık tarihinin gördüğü en parlak zihinlerden biri olan Karl Marx'ın, bilimsel sosyalizm literatüründe üzerinde pek fazla durulmayan önemli ve ilk dönem eserlerinden birisi bu yazının temasını oluşturmaktadır. Bahsedilen eser Marx'ın doktora tezi olan "Demokritos ile Epiküros'un Doğa Felsefeleri Arasındaki Fark" (Differenz der Demokritischen und Epikureischen Naturphilosophie) isimli çalışmasıdır. 1841 yılında Karl Heinrich Marx (Felsefe Doktoru) ünvanı ile Jena Üniversitesi'nde jüri tarafından onaylanan bu çalışma, ilk kez 1902 yılında Stuttgart'ta Marx ve Engels'in "Aus Dem Literarischen Nachlass" isimli eseri içinde basılmış ve geniş çevrelerin de erişimine sunulmuştur.

Marx'ın bir babadan farksız olarak gördüğü ve kendisine olan sevgisini önsözde güçlü bir şekilde vurguladığı Trier'deki Ludwig Von Westphalen'e (hükümette yetkili liberal bir Prusyalı aristokrat olan Johann Ludwig von Westphalen, yalnızca Karl Marx'ın kayınpederi değil, aynı zamanda kendisi üzerinde önemli etkisi bulunan bir akıl hocası ve arkadaşısıdır) atfedilen bu doktora çalışması, esasen 1838-39 döneminden itibaren yazarının yoğun olarak ilgilendiği Antik Çağ felsefesi ve özellikle de Antik Yunan felsefesinde atomcu öğretinin öne çıkan iki büyük temsilcisi Demokritos ve Epiküros üzerine sistematik çalışmalarının bir ürünüdür.

Girişte de belirttiğimiz gibi Marx'ın bu çalışması özellikle de kendini Marksist olarak tanımlayan çevrelerde yazarın diğer eserleri göz önüne alındığında pek fazla öne çıkmamaktadır. Bu durumun birkaç sebebi olduğu düşünülebilir.

Öncelikle bu çalışma, üzerinde çeşitli kurumsal belirlenimlerin bulunduğu, gerek format açıdan gerekse içeriği belirleyen referanslar açısından bu kurumsal belirlenimlerin

ister istemez gölgesinde olan, hatları belirli bir disipline içkin olarak çizilmiş akademik temelli bir doktora çalışmasıdır. Ele almış olduğu araştırma nesnesi ise genelde felsefe alanının -ve yer yer popüler bilim, edebiyat alanlarının- haricinde pek de günlük siyaset ile bağdaştırılamayan bir meseledir. Çalışmanın temeli, MÖ 460-370 yılları arasında yaşamış olan Abderalı Demokritos'un atom öğretisi ile, diğeri MÖ 341-270 yılları arasında kendi ekolünü kuran Sisamlı Epiküros'un atomculuğu arasındaki benzerliklerin ve ayrımların serimlenmesidir.

Bu esere yönelik belirli bir ilgisizliğin bir diğer nedeni ise, Karl Marx gibi insanlık tarihine yepyeni bir bilimi ve yöntem ve yaklaşımı kazandırmış bir düşünce insanının bilime esas katkısının aslında bu ilk dönem doktora çalışması ile sınırlı kalmamış olmasıdır. Hatta, Marx kısa sürede mücadele arkadaşı Friedrich Engels ile birlikte çok hızlı, sistemli ve derinlikli bir çalışma ile felsefedeki belli bir konunun ele alınması dar ölçeğinden çıkarak, genel olarak bütün bir felsefenin neliği ve tüm bir felsefe tarihinde öne çıkan konumlanmaların temelleri de dahil olmak üzere insan düşüncesinin ve insan topluluklarının gelişim ve örgütlenme meselesine yönelmiş, çok daha radikal bir şeyi gerçekleştirmiş, tüm insanlığın baskı ve sömürden gerçek kurtuluşunu hedefleyen komünist bir dünyaya gidişatın bilimsel temellerini ve bunun yöntemini ısrarlı bir şekilde sürdürdükleri sistemli bilimsel çalışmalar ve rakipleriyle büyük mücadeleler içinde geliştirerek insanlığa sunmuşlardır. Bu açıdan bakıldığında, Marx'ın bu yeni olarak geliştirdiği komünizm bilimini ve onun yöntemini doğru şekilde anlayabilmek takipçileri açısından çok daha yakıcı bir ihtiyaç olarak görülmüştür, ki bu da oldukça doğaldır.

Daha da ötesinde, Marx'ın insanlığa büyük katkısını ve eserini doğru yorumlayabilme meselesi zaman içinde başlı başına bir mücadele alanı haline gelmiştir. Bu mücadele Marx'ın düşünce biçiminin gelişimine, hatta ilk dönemlerinden itibaren

zerindeki belirleyici dinamiklere, referanslarına, nerelerden beslendiğine, nerelerde ne Şekilde kopuŐlar gerçekleŐtirdiđine geri dönmeyi gerektirmiŐtir. Marx'ın devinim halindeki düşüncesinin gittikçe daha da tutarlı ve objektif realiteye tekabül eden ve onu çelişkili bütünlüğü içinde en doğru Şekilde analiz etme ve deđiŐtirme bilinci ile bunun nasıl evrildiğini doğru Şekilde ele alabilmek açısından da elbette bir kez daha bilimsel bir yöntem ve yaklaşıma ihtiyaç bulunmaktadır. Marx'ın düşünce sistematikiğinin gelişimini yalnızca basit bir ilerleme olarak görmemek gerekiyor. Marx devamlı olarak kendi yöntem ve yaklaŐımındaki idealist anlayıŐlardan ve konseptlerden kopuş halindedir. Böylece hareket halindeki maddeyi analiz etmesi de gittikçe daha da materyalist bir temelde derinleŐmiŐtir. Anımsanacağı zere, Mao Zedong bir keresinde söylediği "Genç Marx acaba hiç Marx okumuŐ muydu?" sözü ile bu önemli hakikatin altını çizmiŐtir.

Bu yöntem ve yaklaşımın eksikliğinde -maddenin hareketinden muaf bir yönelimle- Marx'tan ve eserlerinden yeri geldiğinde kolaylıkla salt bir idealist, bir eklektisist, bir metafizikçi, bir romantik, tutarsız bir speklasyoncu ve hatta radikal söylemleri olan bir reformist dahi çıkarmak mümkündür. Özellikle de Marx'ın ilk dönemi olarak bilinen ve Hegel felsefesinin yoğun etkisi altında bulunduğu 1839-1845 yılları arasındaki eserlerine hatalı bir yöntemle yaklaŐılırsa, bu eserlerin ne bağlamı doğru Şekilde anlaŐılabılır, ne de henüz bir "Marksist olmayan" Marx'ın müdahalelerinin ve yođunlaŐmalarının doğrultusu yerli yerine oturtulabilir.

Marx'ın düşünce serüvenin kırılma noktaları ve genel evrimi başlı başına bir araştırma konusudur. Ve sözü hiç uzatmadan açık bir Şekilde belirtmek gerekirse, bu alanda komünizmin yeni sentezinin mimarı Bob Avakian'ın akademik çevrelerde ve kendini Marsist olarak tanımlayan pek çok çevrede yaygın Şekilde egemen olan eklektik karakterdeki "Marx okumalarının" ve hatalı epistemolojilerin tam karşısında çok önemli analizleri mevcuttur. Avakian'ın geliştirmiş olduğu *Yeni*

Komünizm, Marx'ın insanlığa komünist bir dünya doğrultusunda büyük hizmeti ile birlikte, bizzat Marx'ın kendisinin de tabi olduğu ve sonrasındaki takipçilerinde de kendini çeşitli biçimlerde var etmeye devam eden tali nitelikteki hatalı nosyonların, soyutlamaların ve sonraki süreçlerde yer yer oldukça trajik problemlere de neden olan uygulamaların neler olduğunu göstermekte, karşılaşılan ve bundan sonra karşılaşılması muhtemel çelişkilerin neler olduğunu somut bir şekilde adını koymakta, ayrıca bunların ne şekilde aşılabileceğini de halk kitlelerinin önüne getirmektedir.* Bu noktada özetlemek gerekirse, Marksist olmayan Marx'a dönebilmek için de öncelikle iyi bir Marksist olmak gerekmektedir.

Erken Dönemde Kendini Gösteren Parlak Bir Analiz Tarzı

Marx'ın doktora tezini günümüz akademisinin tez yazım kriterleriyle ve üretilen ortalama doktora tezlerini göz önüne alarak değerlendiren bir kişi, önündeki çalışmayı hacimsel açıdan sınırlı, kullanılan dil açısından da biraz öznel olarak kolaylıkla değerlendirebilir. Eklerle birlikte aslında 70 küsür sayfalık niceliksel açıdan küçük denilebilecek bir çalışmadır ortada olan. Üstelik verilen atıf ve referanslar dikkate alınacak olursa Marx'ın yüzlerce kaynaktan yararlanmadığı da görülecektir. Ancak bu biçimsel unsurları bir kenara bırakacak olursak, yazarının meseleyi niçin ele aldığını gösterme şekli, tezini sade fakat dikkatli bir şekilde kategorize edip bölümleri oluşturma yaklaşımı, ayrıca yaptığı düzeltmeler ve eklere aldığı notlar ve elbette sayıca az olsa da -bunda şüphesiz dönemdeki basılı çalışmaların durumunun da etkisi vardır- meseleye yönelik kritik önemdeki kaynaklara olan hakimiyeti dikkat çeken disiplinli ve yoğun bir çalışma tarzının ürünleri olarak kendini hemen belli etmektedir. Önceden de belirttiğimiz gibi, Marx bu meseleye dair yaklaşık 3 yıllık derin bir okuma ve inceleme sürecinden geçmiştir. Tezde yararlandığı ve sık sık başvurduğu referans kitaplar arasında Laerteli Diogenes'in "Ünlü Filozofların

Yaşamları ve Öğretileri", Seneca'nın "Doğa Sorunları", Cicero'nun "Tanrıların Doğası Üzerine" ve yine "En Yüksek İyilikler ve Kötülükler Üzerine", Plutarkhos'un "Kolotes'e Yanıt"ı, Ritter'in "Antik Felsefe Tarihi", Aristoteles'in "Metafizik", "Fizik", "Ruh Üzerine" gibi temel eserleri, Eusebios'un "İncil'e Hazırlanış"ı, Stobaeus'un "Fiziksel Seçmeler"i, Lucretius'un "Şeylerin Doğası Üzerine" çalışması, Sextos Empeirikos'un "Öğretmenlere Karşı" çalışması, ve özellikle etkisi altında bulunduğu materyalist düşünür Ludwig Andreas Feuerbach'ın "Yeni Felsefenin Tarihi" çalışması, ayrıca dönemin öne çıkan eleştirel felsefe ve Alman idealizminin temsilcileri büyük düşünce insanlarından Kant, Leibniz, Schelling ve Hegel okumaları da yer almaktadır.

Marx'ın tezinde kovaladığı esas mesele, Antik Çağ'ın bu öne çıkan iki büyük atomcu ekolünün üzerindeki sis perdesini kaldırabilmek ve bunları yerli yerine oturtabilmektir. Keza tezi boyunca yer verdiği üzere, bu atomculara ait öne çıkan görüşler kendilerinden sonra yaşamış bir kısmı birbirini destekleyen, daha doğru temellendirilmiş ve tutarlı, bir kısmı ise salt spekülatif çeşitli görüşlerin üst üste yığılmasından oluşmaktadır. Bu yığını doğru şekilde ayrıştırarak işe başlayan Marx, aynı zamanda iki büyük üst başlık açarak ayırım meselesinde neyin öne çıktığını tezinde belirler.

Tezin ilk bölümünü Demokritos ve Epiküros'un doğa felsefelerindeki "genel fark" oluşturur. Bu bölümde her iki atomcunun fiziğindeki bağıntı yargıları, özdeşlik meselesi ve ilke yönünden genel farklar ortaya konulur. Marx sonra bir adım daha ileri gider ve ikinci bölümü, yani tezin özünü oluşturacak iki atomcunun doğa felsefelerinin "ayrıntılı olarak" farkına yönelir. Bu ayrıntılı fark bölümünde atomun sapması, nitelikleri, bölünmez ilkeler ve öğeler meselesi (atomoi arkhai ve atoma stoikheia), zaman ve meteorlar meselesi yer alır. Böylece aradaki farkın derinliklerine ve kapsamına daha yoğun mercek tutulur. Tezde bir de ek bölümü yer almaktadır. Bu ek Epiküros'un teolojisine karşı

Plutarkhos'un polemiğini içerir. Marx bu polemiği eleştirir. İnsanın tanrıyla bağıntısı, korku ve aşkın varlık, tapınç ve birey, kayra ve yozlaşmış tanrı gibi alt başlıklar Marx'ın din meselesindeki oldukça parlak gözlem ve tespitlerini içermesi açısından, ayrıca daha sonraki çalışmalarında gelişmeye devam edecek ve aşılarak kopulacak olan Feuerbachçı materyalist yaklaşımın etkisi açısından da dikkat çekicidir.

Dikkat Çeken Bazı Notlar

Marx'ın tez çalışmasının birinci bölümde yani "genel farkların" incelendiği bölümde Antik Yunan felsefesinin Sokrates öncesi doğa düşünürleri, ardından insan temelli metafiziği merkeze alan Platon ve Aristoteles öğretisi, ayrıca diğer Sokratik okullarla büyük bir atılım yaptıktan sonra yavaş yavaş sönümlendiğini belirtmesi dikkat çekicidir. Bu ilk dönemi güçlü öncüller [11] olarak ifade eden Marx, felsefenin bu büyük atılım dönemi sonrasında adeta bir güneşin sönmesi gibi sönmeye başladığını ölüm metaforu ile açıklar. Her ne kadar Epikürosçuluk, Stoacılık ve Kuşkuculuk ekolleri kendine önemli zeminler bularak düşüncenin serüvenini etkilemiş olsalar da, Marx'a göre bu üç ekol de aslında kendilerinden önceki evrelerdeki çeşitli ekollerin sentezlerinden oluşmaktadır. Yani bu üç ekol, Platon ve Aristoteles'in evrenselleşen düşünce sistemlerinin doğrudan parçası olmak yerine, daha öncelere giderek çeşitli doğa düşünürlerinin öğretilerini de kendi düşünce iklimlerine dahil etmişlerdir.

Marx bu noktada yaygın olarak bilinen şekliyle Epikürosçuluğun aslında Demokritos atomculuğu (fiziği) ile Kyrene ahlakı (Aristippos'un günümüz Libya topraklarındaki antik kentte kurucusu olduğu hazcı ekol) sentezi olarak görülmesini, keza Stoacılığın da Herakleitos'un doğa anlayışı ile Aristoteles mantığı ve Kynik ahlakının sentezi olmasını dikkat çekici bulur. Ancak bunların hızla İskenderiye'de öne çıkan kurgusal metafizik felsefeye bağlanması noktasında da çekincelerini diler getirir. Marx felsefenin büyük şafağının artık batmaya başladığı evrede parlayan bu üç ekol için şunları der:

“Bana öyle geliyor ki, önceki sistemler Yunan felsefesinin içeriği bakımından daha önemli ve ilginç olsa da, Aristoteles’ten sonrakiler, en başta da Epikürosçu, Stoacı ve kuşkucu okullar bu felsefenin öznel biçimi bakımından, karakteri bakımından daha önemli ve ilginçtir.” [2]

Marx o ana dek felsefenin yalnızca metafiziğe gömüldüğünü, oysa bu öznel biçimlerin görmezden gelinmemesi gerektiğini vurgular. Marx gerçekten de bu üç öne çıkan ekolün ciddi şekilde ve bütünlüklü bir eser olarak incelenmesi gerektiğini düşünmektedir. Hatta bu noktada bir çalışma hazırlamak istediğini ancak bunu sonraya bıraktığını belirtir. Bilindiği gibi Marx’ın sonraki “Yahudi Sorunu Üzerine” “Felsefenin Sefaleti” “Hegel’in Hukuk Felsefesinin Eleştirisi” “Kutsal Aile” vb. gibi eserleri materyalist yöntem ve yaklaşımın gelişimi açısından önemli ilk adımlar olmuş, ancak bahsettiği bu bütünlüklü felsefe tarihi çalışmasına bir daha geri dönememiştir.

Marx’ın Epiküros ile Demokritos’un doğa felsefeleri arasındaki bağıntıyı doktora tezi seçmesi aslında felsefe tarihindeki bir sentez sürecinin anlaşılması çabasıdır. Marx bu meseleyi kendisinin de bizzat ilgi duyduğu ve sanıldığıının aksine iç tutarlılığının oldukça yüksek olarak inşa edildiği Epikürosçuluk üzerinden ele alır. Elbette bunun en çok karıştırılan özelliği ile. Yani atomculuk öğretisinin Demokritos ile benzerlikleri ve ciddi ayrımları ile...

Karşılaştırmalar ve Özellikler

Marx nitelikli bilimsel çalışma yapmanın bir şartı olarak, yeni fenomenlerin gelişimini anlayabilmek için eleştirel bir akla ve sistemli bir analize ihtiyaç olduğunu düşünmektedir. Salt basit benzerlikler kurarak sonuca varmak bilimsel süreçlerde yeterli değildir. Ayrımların farkına varılması ve esas buradaki derinleşmeden doğacak bir görece “aynılık”, yani çelişkili yapıya rağmen tekrar eden örüntüler ve yoğunlaşmalar bilimsel süreçler açısından fark yaratır. Bu açıdan başta

eldeki bir tekilin mevcut durumu ve onu belirleyen üst sınırları iyi şekilde anlaşılmalıdır. Marx bu durumu ufağın içinde tanıtlanabilen şey ilişkilerin daya büyük boyutlar içinde ele alındığı zaman daha kolay ortaya konulabildiği, ancak çok genel bazı değerlendirmelerin sonuçta ayrıntılara girilince ayakta kalması konusunda kuşkuyla yer bırakabileceği ifadesi ile aktarır. [3]

Marx tezi boyunca Epiküros'a dair suçlamalara -ki kendisi aslında yeni bir şey yapmadığı, Demokritos'un atom öğretisini doğrudan kopyaladığı, onu da doğru anlamadığı, hatta atomlara sapma denilen bir hareket biçimi vererek hatalı çıkarımlarda bulunduğu şeklindeki suçlamalara- yanıtlar verir ve böylesi yaklaşımların niçin meselenin özünü gözden kaçırdığını ortaya koyar.

Gerçekten de özellikle hazcılık meselesinin -ki bu aslında salt bir bedensel haz değil, özbilincin (zihinsel açıdan) dinginliğini, ataraxiayı, sarsılmazlığı ifade eden huzur içinde kalma anlamına gelir ve bir amaç olarak tüm öğretiyi belirler- hatalı şekilde ele alınmasından ötürü, Epiküros'un felsefi ilkesi "mide bilimi" olarak görülerek çeşitli alaylara da malzeme edilmiştir. Marx ise, "özbilinç" yalnızca bireysellik biçiminde tasarlansa bile -bu "bile" vurgusuna özellikle dikkat çekmekte yarar var- Epiküros'ta burada öne çıkan ilkenin aslında özbilincin mutlaklığı ve özgürlüğü olduğunu belirtir.

Karl Marx'ın doktora tezinin el yazmalarından...

Genel bir özet olarak Marx, Epiküros'ta atom bilgisinin bütün çelişkileri ile birlikte “özbilincin doğal bilimi” olarak başarıyla yürütüldüğünü söyler. Bu özbilim, soyut bir bireysellik biçimi altında kendini gösterir ve mutlak bir ilke olarak düşünülür. Epiküros'un atomculuğu bu açıdan ataraxia nosyonu ile uyumlu ve onun bir parçasıdır, eklektik değil, kendi sisteminin kritik önemde bir unsurudur. Marx bu durumu şöyle ifade eder:

“Demek ki, atom ve görüngü olarak doğa, bireysel özbilincini ve onun çelişkisini ifade ettikçe, özbilincin öznelliği yalnızca madde biçiminde kendini gösterir. Buna karşılık doğanın bağımsızlaştığı yerde, özbilim kendine yansır, maddeye kendi şekli altında bağımsız biçim olarak karşı çıkar.” [4]

Gerçekten de Marx'ın ustalıkla belirttiği gibi, Epiküros'taki gök cisimlere yaklaşım tarzı, aslında kendi atomcu öğretisi ve temeldeki sarsılmazlık ilkesi ile son derece entegre durumdadır. Epiküros bu açıdan önceki baskın düşünce biçiminden, ki aynı zamanda kendi döneminde de baskın etkisini

gösteren bir biçimden, kopuş gerçekleştirir. Bu eski anlayışa göre göksel cisimler birer tanrıdır ve tanrısal olan bütün doğayı sarmıştır. Bu beraberinde tanrıya atfedilen önemli sıfatlardan biri olan değişmezliği de içinde barındırır. Yani gök cisimler değişmeden öylece dururlar. Salt sezgisel açıdan da belli bir temeli bulunan bu anlayış kuşaktan kuşağa aktarılarak insanların kabullerini devamlı olarak belirlemiştir. Epiküros bu baskın anlayışa itirazda bulunur:

“İnsan ruhundaki en büyük karışıklık, insanların göksel cisimleri kutlu ve yok edilemez sayıp, ayrıca bunları çelişik istek ve eylemlere sahip görmelerinden ve efsanelerle ilgili birtakım kuruntulara kapılmalarından ileri gelir. Meteorlara gelince, şuna inanmak gerekir ki, onlarda hareket, konum (güneş ve ay) tutulması, doğuş ve batış ve benzeri olaylar, yöneten ve buyuran ya da buyurmuş olan ‘Bir’den kaynaklanmaz.”

Epiküros anlaşıldığı üzere tanrıyı dünyadan uzaklaştırmıştır. Tanrılar belki ara kademelerde oturup, ilgisiz bir şekilde bir şeye karışmazlar. Bu aynı zamanda erken dönem belli bir deizm anlayışını da düşündürmektedir. Bu tanrı anlayışı Epiküros’un bütün bir sistemindeki işleyişi anlayabilmek için gerçekten de önemlidir.

Yeniden atom öğretisine dönmek gerekirse, aslında Marx doktora tezinde açık bir şekilde şunu belirtir: Epiküros’ta atomların farklı biçimleri kadar belli bir ağırlığı da vardır. Ve bu ağırlık onların çizgi halinde yukarıdan aşağı düşerken bir noktada bu çizgiden sapma ile farklı yönlere gitmesine neden olur. Yani atomların maddesel özellikleri ve sapma durumunda görülen biçim belirlenimleri mevcuttur, ve bunlar atomların geri itilme hareketinde bir senteze varmaktadır. Oysa Demokritos’ta doğanın bir bütün olarak yalnızca empirik incelenmesinin genel nesnesinin bir ifadesi olan “atom”, saf ve soyut bir kategoridir. Yani tecrübenin etkin bir ilkesi değil, salt bir sonucudur. Atomlar belli zorunlulukların ürünüdürler.

Demokritos'ta atom "kesilip parçalanamayan ya da bölünemeyen" anlamına gelen atomos kelimesinden gelir. Kelimenin başındaki "a" eki, olumsuzluk anlamına gelir. Demokritos'a göre atomlar "gerçeğin son, fiziksel anlamda bölünemez, bozulamaz, yok edilemez, içine nüfuz edilemez olarak tasarlanan temel öğeleridir; başka deyişle maddenin en küçük, gözle görülemeyen bileşenleridir." Atomlar ezeli ve ebedidir. Yani, yaratılmamış oldukları gibi, yok edilemezler de. Atomlar sonsuz sayıda ve biçimdedir. Demokritos'a göre atomun kendi içinde bir değişim, bir hareket olması mümkün değildir. Yani atomun kendi içinde bir hareket yoktur, nitelikleri değişmez, tözü değişmez. Hareket denilen şey, atomun yer değiştirmesidir. Demokritos'a göre atomların itilme hareketinde yalnızca zorunluluk vardır, salt maddesel açıdan bir parçalanmadır; fakat bir öz-belirlenim yani hareketin kendi kendini belirlemesi durumu değildir.

Epiküros ise esas olarak biçim belirlenimini öne çıkartır ve atomdaki yerleşik çelişkinin gerçekleşmesini vurgular. Marx'a göre Epiküros, duyulur biçimde de olsa geri itilmenin özünü yakalayabilen ilk kişi olmuştur. Oysa Demokritos, ancak maddesel bir varoluşu tanımakla sınırlı kalır.

Marx, Epiküros'un atom öğretisinde öne çıkan bu biçimsel belirlenim, çelişkinin özgünlüğü ve geri itilme durumunun pek çok alanda somut biçimlere büründüğünden bahseder. Böylece mesele salt bir doğa felsefesi alanındaki çeşitli varsayımlar olmaktan çıkar, mesela siyaset alanında bir "toplumsal sözleşme" biçimi devreye girer. Toplum alanında yani ahlak açısından da en yüksek iyi olarak övülen "dostluk" değeri öne çıkar.

Sonuç Yerine

Karl Marx'ın "Demokritos ile Epiküros'un Doğa Felsefeleri Arasındaki Fark" başlıklı 1841 yılına ait doktora tezi, gerek yöntemsel açıdan gerekse ele aldığı meseleye ait Marx'ın donanımını ve yaklaşım tarzını görebilmek açısından yalnızca

felsefe disiplini açısından değil, genel olarak bilimsel değeri bulunan ve halen ilgi çekici yönünü koruyan önemli bir çalışmadır. Bununla birlikte Karl Marx'ın düşünsel gelişiminin seyrini görebilmek ve sonrasında adım adım ağlarını öreceği diyalektik ve tarihsel materyalist karakterdeki büyük külliyyatın ilk dönem oluşum dinamiklerine yönelebilmek açısından da ayrıca incelenmeyi hak etmektedir. Doktora tezinde Marx, atomculuğun Miletli Leukippos ile birlikte kurucusu olarak bilinen Demokritos'a karşı, Epiküros'un felsefesinin maddenin hareketini ve aldığı farklı biçimleri, insan düşünce ve eylemindeki kurucu ve harekete geçirici yönünü daha çok incelikli ve tutarlı şekilde ifade ettiğini açıkça düşünmektedir. Belli çekincelerini dile getirmekle birlikte, birbiriyle sıklıkla karıştırılan ve ilkinin gölgesinde genelde küçümsenerek karalanan Epiküros'un üzerindeki toprağı kaldırır ve felsefe tarihinde öne çıkan çeşitli düşünce insanların argümanlarının zayıflığını ortaya koyar. 26 yaşındaki genç Marx'ın ele aldığı meselelere yönelik bu azimli ve yorulmak bilmez bilimsel tarzı, Jena Üniversitesi kürsülerini aşıp dünyanın tüm ezilen halklarının kapitalizmin boyunduruğundan kurtulma ve komünist bir dünyaya yönelme mücadelesine uzanarak, ilerleyen yıllarda hepimizin bildiği gibi liberal teorinin dünya çapında sarsılmaz gözüken büyük iktisatçıların ve teorisyenlerinin otoritelerine, ayrıca "eşitlikçilik" ve "demokrasi" adı altında insanlara hayal satan hatalı sosyalist konseptlere karşı cüretli meydan okuyuşları ile yepyeni bir bilimin yapılanmasının da müjdecisi olarak görülmelidir.

Bundan yaklaşık 180 yıl önce özellikle doğa ve sosyal bilimlerdeki büyük atılımların pozitif etkisiyle kendi düşünce biçiminde devamlı olarak gerçekleştirdiği radikal kopuşlarla insanlık tarihinde ilk kez bütün sınıfların ve bu sınıfların ortaya çıkmasının nedeni olan üretim ilişkilerinin ortadan kaldırılarak komünist bir dünyaya geçişin mümkünlüğünü ve bilimsel yöntemini gösteren, tarihte "Marx Momenti" olarak da adlandırılabilen çıkır açan bir süreci başlatan Karl Marx'ı

ve onun son derece keskin bilimsel yöntem ve yaklaşımını doğru bir temelde öğrenmek son derece önemlidir. Öte yandan buradaki ikincil derecede de olsa bazı ciddi hatalı düşünme konseptlerinden kopuş gerçekleştirerek tüm insanlığın kurtuluşu mücadelesinde eskisinden daha da materyalist temelde bir rehberi günümüzde uygulama imkanını bizlere veren yeni bir “Marx Momenti” şu an mevcuttur. Bu ikinci moment, Bob Avakian’ın mimarı olduğu yeni komünizm ile somutlaştırılmıştır. Bu tarihi önemdeki müdahalenin ve ortaya çıkan şansın gezegeni ve insanlığı kurtaracak komünist devrim doğrultusunda iyi bir şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Dipnotlar:

[1] Marx, K. (2016). *Demokritos ile Epiküros’un Doğa Felsefeleri*. İncelemenin Konusu. 3.Baskı. Sol Yayınları: Ankara. s.17

[2] Üstte age, s.19

[3] Age, s.20.

[4] Age, s.65

*Bob Avakian’ın geliştirmiş olduğu komünizmin yeni sentezinde, eski teorik çerçeve içinden nerelerden kopuş gerçekleştirildiği, hangi unsurların aşılacak geliştirildiği, yeni kavramsallaştırmaların neler olduğu, yöntem ve yaklaşıma yönelik nasıl bir kuramsal çerçevelemenin gerçekleştirildiği yenikomunizm.com sitesindeki makalelerde ve Bob Avakian’ın özellikle “Yeni Komünizm” ve “Atılımlar [Breakthroughs]” kitapları içinde mevcuttur. Giriş için okurlara şu makalenin incelenmesini öneririz:

[Komünizmin Yeni Sentezi: Temel Yönelim, Yöntem ve Yaklaşım ve Esas Unsurlar | Yeni Komünizm \(yenikomunizm.com\)](#)

Yeni Komünizm İle Daha Doğru Bir Mantık Geliştirmenin Önemi Üzerine

Geçtiğimiz günlerde yenikomunizm.com web sitesinde çevirisi yayınlanan “Peru Komünist Partisi Lideri Abimael Guzmán’ı (Başkan Gonzalo) Anarken” [1] isimli bilgilendirici analiz yazısında önemli ve dikkatle üzerinde durulması gereken pek çok pasajdan bir tanesi de şu şekildeydi.

Uluslararası komünist harekette, gerçeğe “ideolojik” yaklaşım, “siyasi hakikat” ya da “sınıfsal hakikat” gibi pek çok araçsal kavramlar üretilmiştir. Marksizmin, proletaryanın veya komünist devrimin böylesi “hakikatler” veya varsayımlar icadıyla alakası yoktur. Bob Avakian’ın sözleriyle, “gerçek, gerçektir.”

Çeşitli hakikat biçimlerinin varlığı, bunların üretilmesi, komünistler açısından bunların anlamı ve hakikatin önemi... İki cümlelik bir pasajda oldukça yoğun ifadeler adeta bütün ağırlığı ve ciddiyeti ile kendini gösteriyor.

İnsanın bilme ile olan ilişkisini, neyin bilinebileceğini, nasıl bilinebileceğini, bilinecek şeyin temel özelliklerinin ne olduğunu inceleyen felsefenin temel sac ayaklarından biri olan epistemoloji alanı, Bob Avakian’ın geliştirdiği komünizmin yeni sentezi açısından ağırlıklı bir hacim kaplamaktadır. İçinde yaşadıkları maddi dünyayı bütün geçici fenomenleri ve olgusallığının getirdiği zorluklarla birlikte doğru şekilde ele alabilmek, bütün bu veriyi daha bütüncül, daha kapsamlı ve daha akla uygun bir şekilde soyutlamak ve bir adım ötesinde objektif gerçekliği sınıfsız bir toplum hedefi doğrultusunda bu bilimsel sentezlere dayanarak değiştirmek... Bütün faaliyetlerini işte bu temelde koordine etmesi gereken komünist devrimci özne açısından epistemoloji meselesinin rolü

sanıldığından da önemlidir. Belirli hedeflerin realitesine-mümkülüğüne yönelik, bu hedeflere yönelik izlenen siyasi çizginin doğruluğuna veya yanlışlığına yönelik, bu çizginin taşıyıcısı olan yöntem ve yaklaşımların (tek tek bireylere yönelik, bu bireylerin verili üretim ilişkileri içinde yapılandırdıkları insan topluluklarına yönelik, bu toplulukların kurumlarına ve işleyiş biçimine yönelik, daha genel olarak kuşatıcı doğaya ve genel olarak bütün bir kozmosun işleyişine yönelik izlenen yöntem ve yaklaşımların) temellendirilmesi epistemoloji meselesinin kritik önemini ve belirleyici rolünü gösterir. Epistemoloji alanının doğrudan bilme meselesini kapsaması beraberinde bilme sürecinin ana unsurları olan yöntem, araştırma, yaklaşım tarzı, denetleme, çıkarım yapma, argümantasyon ve bir araç olarak *mantık* disiplini gündeme getirmektedir. Bütün bunlar hiç bitmeyecek bir süreç olan hakikati gerçekte olduğu -cereyan ettiği şekli ile- kavrama zorlu pratiğinin en temel unsurları olarak komünistlerin devamlı olarak özen göstermeleri, her seferinde geri dönmeleri, kendilerini sınamaları ve kapsamlı şekilde hakim olmaları gereken kavramlardır.

Bu makalede, felsefe başta olmak üzere tüm disiplinler açısından doğru çıkarımlar yapabilmek -bilinen öncüllerden hakikate tekabül eden doğru sonuçlara varabilmek- için gerekli bir araç olan mantık alanında önemli bir yer tutan formel olmayan hataların kaynakları ve çeşitleri meselesine kısa bir özet şeklinde giriş yapılacaktır. Amacımız pedagojik bir aktarımdan ziyade, yeni komünizm ile birlikte formel olmayan yanlışlardan uzak durabilmenin potansiyelini ortaya koyabilmektir. Bu uzak durma pratiği başlı başına değerlidir ve özellikle düşünceye egemen olan pek çok bozucu unsura yönelik farkındalık yaratması açısından gereklidir de. Öte yandan, yeni komünizm sayesinde bilinçli özne salt bir farkındalık uğrağı ile pasif bir durumda tutulmaz. Yeni komünizm bizlere hatalardan uzak durup bunları teşhir ederken, beraberinde yeni bir pratiği uygulamanın imkanını ve gerekliliğini sunmaktadır. Bu yeni pratiğin eleştiriden muaf

olmadığını, aksine kendi üzerine devamlı düşünen bir özfarkındalık ile süregittiğini ve bu açıdan da yine izlenen yöntem ve yaklaşımın hem bir araştırma nesnesi hem de verili bir bağlamda uygulayıcısı yani aktif öznesi olduğunu – iki yönlü bir karakteri bulunduğunu söyleyebiliriz.

Hatalı Çıkarımlar ve Hatalı Düşünmenin Çeşitleri

Formel olmayan yani salt sembolik-kıyaslama çeşit ve kurallarının haricinde yer alan daha çok öznel faktörlerin ve olgusal dünyanın değişkenliğinin bozucu etkisi ile kendini düşüncede, dilde ve pratik süreçlerde gösteren hatalı çıkarımların insanın günlük yaşayışı ve bazen bütün bir yaşamı üzerinde son derece negatif etkileri olabilmektedir. Bunlar bazen ifadelerdeki çokanlamlılıklardan, dildeki aksandan, şeylere yönelik izlenen bütünleme ve bölme tarzındaki problemlerden kaynaklanmaktadır.

Bütünleme derken parçaların bütününden farklı değere sahip olduğunu göz önünde tutmadan parçanın niteliklerini bütüne atfetme yanlışlığını kastediyoruz. Mesela bir şairin tek bir şiirinin iyi olması bütün şiirlerinin de iyi olduğu anlamına gelmez. Parça ve bütün arasındaki karşılaşılabilecek bu türden ilişkileri dikkate almadan yapılacak çıkarımlar, yanlışlığın doğmasına yol açabilir. Mesela bir politikacının belirli bir konudaki yargısının isabetli olması, diğer birçok konudaki yargılarının da doğru olmasını mantık açısından gerektirmez.

Öte yandan bütünün özelliklerinin tek tek parçaları için de geçerli olduğunu sanma yanlışlığı madalyonun diğer yüzünde yer alır. Mesela bir komünistin kalkıp şunu demesi mantıki açıdan hatalıdır ve hakikate tekabül etmez. “Partimizin siyasetleri doğrudur. Ben de partimizin bir üyesiyim. Benim yaptığım siyasetler de zaten doğrudur” şeklindeki bir çıkarımdaki yanlışlık bütün ve parça arasındaki ilişkiler hakkındaki söz konusu yanlış zandan kaynaklanmaktadır.

Formel olmayan diğer hatalar arasında, aralarında mantıksal

bir ilişki olmamasına rağmen, öncüllerle sonuç arasında **çeşitli etkenler** neticesinde bağ kurulması sonunda ortaya çıkabilmektedir. Bu etkenlerin neler olduğunun, yani öncüllerle sonuç arasında hangi sebeplerle mantıkça geçerli olmayan bağlar kurulduğunu anlamak önemlidir. Felsefede bu tarz hataların Latince isimleri bulunmaktadır.

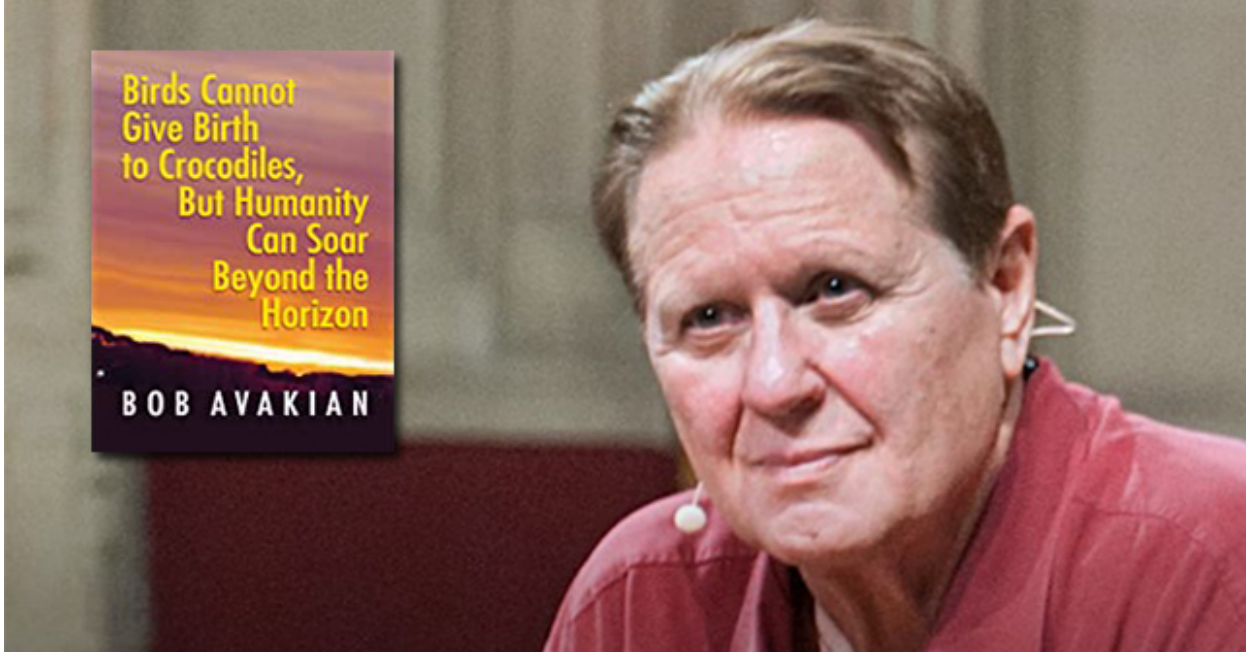
Argumentum ad baculum, yani belirli bir güç-dayatma yoluyla sağlanmaya kalkışılan ispatlar hatalı epistemolojiler açısından önemli bir yer tutar. Bu türden ispatın tipik örneği, Galileo'nun engizisyon mahkemesinde baskı altında dünyanın dönmediğini ve güneşte de lekelerin mevcut olmadığını kabul etmesidir. Bu tür ispatta söz konusu olan tek etken, fiziksel değildir. Ekonomik, sosyal, siyasi ve dini baskılar vasıtasıyla yani bir tür kuvvet yoluyla devletler veya bireyler nezdinde bazı görüşlerin kabulü kolaylıkla sağlanabilmektedir. Bu hatalı çıkarımlarda önemli olan, kabul ettirilecek görüşün gerçeğe uygunluğu ve kendi içinde tutarlılığı yani mantıkça doğruluğu değil, fakat çeşitli taktiklerle herkese benimsettirilebilmesidir. Hangi sınıfsal kökenden gelirse ve hangi amaca hizmet ederse etsin hakikate tekabül etmeyen bir çıkarımın sırf arkasında belli bir güç bulunuyor diye hatalı şekilde kabul ettirilmeye çalışılması yeni komünizmin epistemolojik yaklaşımının tamamen koptuğu ve geniş kitlelerin kopması için mücadele ettiği bir konsepttir.

Argumentum ad Misericordiam, yani acındırma veya kendini mağdur gösterme yoluyla sağlanmaya kalkışılan ispat çeşitleridir. Burada bir kimsenin kendisine ya da başkalarına acındırmak suretiyle bir görüşü ya da bir sonucu karşısındakine kabul ettirmesi söz konusudur. Sonunda, acıyan kişi doğru olanı değil, acıdığı kişi ya da kişiler dolayısıyla kendisine telkin edilen görüşü, yani kendisine bu yolla kabul ettirilen öncülleri benimseyip karşısındaki gibi düşünür. Örneğin ırkçılığa ve sistematik şovenizme uğrayan ezilen uluslardan bir bireyin mağduriyete dayanarak ezen ulustan bireylere ırkçılık yaparak olup bitenin kendisi açısından

görölmesini sağlaması, yaptığının hak olduğunu iddia etmesi ve bunun benimsenmesi, yani kendi öncülllerini karşısındakine kabul ettirmesi, bu türden bir yanlış çıkarımın yapılması demektir. Bu örnekteki gibi rövanşist tarzlar ve “şimdi sıra bizde, ayaklar baş olacak, başlar ayak” şeklindeki hatalı çıkarımlar özellikle kimlik siyasetine dayanan örgüt ve organizasyonlar arasında azımsanmayacak şekillerde kendilerine yaşam alanı bulabilmektedir. Bir kez daha Bob Avakian’ın mimarı olduğu yeni komünizmin epistemojik yöntem ve yaklaşımının tamamen karşı çıktığı ve her ne sebeple olursa olsun uygulanmaması gerektiği konusunda devamlı olarak kitlelerle mücadele ettiği bir konsepttir.

Argumentum ad Populum, bir çıkarımda veya ispatlama sürecinde belirli bir grup insanın önyargılarının tutkularının, tercihlerinin realitenin mihenk taşı kılınması demektir. Bunun tipik örneği, kişinin taraftarı olduğu spor kulübü açısından bir spor karşılaşmasına bakışı, mensubu olduğu dernek veya organizasyon açısından olguları değerlendirmesi durumudur. Halk arasında at gözlükleri ile bakmak veya renk körlüğü olarak da ifade edilen bu durumdan komünist hareket muaf değildir. Bob Avakian’ın mimarı olduğu yeni komünizm “aslında hakikat olan her şey proletarya için iyidir ve bütün hakikatler komünizme ulaşmamıza yardımcı olabilir” epistemolojisi ile komünizme doğru yönelmiş bir arabanın navigasyonuna objektif gerçekliği yerleştirmiştir. Direksiyonda ise bu navigasyonun gösterdiği bütün fenomenleri -evet son derece can sıkısa, zorlayıcı olsa ve kaygı yaratsa da bütün hakikatleri- bilimsel yöntem ve yaklaşım ışığında analiz edip arabayı hedeflenen yoldan çıkartmayacak ustalıkta önderlik yer almaktadır. *Argumentum ad Populumun* aşılabilmesi için sanıldığı gibi biçimsel açıdan bireyin bir örgüte veya kurumsal yapıya bağlı olmaması, dışarıda yalnız durması gibi bir durum söz konusu değildir. Burada bütün mesele hakikatleri oldukları şekliyle görme ve onlara doğru şekilde yaklaşma gerekliliğidir. Yeni komünizm taraftarı örgüt ve organizasyonların mensupları böylesi bir epistemoloji

doğrultusunda sürekli olarak Bob Avakian'ın önderliği ile teşvik edilmektedirler. Bu başlı başına büyük bir değerdir ve uluslararası komünist hareket tarafından ciddi şekilde ele alınmalıdır.

“Oysa yeni komünizm, kaynağı her ne olursa olsun, hangi sınıf, ulus, siyasi görüş, cinsel kimlik vs fark etmeksizin bütün bilgiyi öncelikle hakikate tekabül edip etmediği kriteriyle, diyalektik materyalist yöntem ile sınar.”

Argumentum ad Ignorantiam, yani belirli bir şeyi yeterince tanımadan verilen ispat ve çıkarımlardır. Bu tür ispatta yanlışlık, ileri sürülen bir iddianın doğruluğunun (veya yanlışlığının) kabul edilmesinin, bu iddianın aksinin doğru olduğunun (veya yanlış olduğunun) gösterilememiş olmasına dayandırılmasıyla ortaya çıkar. Mesela ruhun var olduğunu ispatlamak isteyen bir kimse, bu ispatını eğer “ruhun var olmadığını hiç kimse ispatlayamadı, o hâlde ruh vardır.” şeklinde bir çıkarım vasıtasıyla yapmak isterse, mantıkça geçerli bir ispat vermiş olmaz. Mantıkça geçerli çıkarım karşı karşıya bulunan nesnenin en derinlere kadar giden örüntüleri ile, gerçek gelişimi ile, görece sınırları ve belirleyici uğrak noktaları ile çok yönlü bir şekilde bilmeyi gerektirir. Bu bir kez daha bilimsel yöntem ve yaklaşımı zorunlu kılan bir

çıkarım demektir. Dayanaksız, sınırlı ve yüzeysel şekilde bilgisiz temelde yapılan çıkarımlar mantıksal açıdan hataları günlük yaşamda devamlı olarak üretmektedir.

Argumentum ad Hominem yani doğrudan bir kişinin varlığına dayandırılarak verilen ispatlardır. Diğer bir deyişle, ileri sürülen iddianın kendisini tartışmak yerine iddia sahibinin kişiliğine, bulunduğu yere, taşıdığı özelliklere saldırmak suretiyle iddiayı çürütmeye çalışmak veya tersine iddiayı doğru olarak kabul etmektir. Mesela 1905 yılı Nobel Fizik Ödülü sahibi Philip Lenard (1862-1947)'ın, Einstein'ın Rölativite Teorilerini onun Yahudi kökenli olması dolayısıyla dışlaması, "kişiye dayandırılarak" yapılmış bir ispattır. Benzer şekilde yeni komünizmin mimarı Bob Avakian'ı "bir beyaz" "bir erkek" "ABD'de yaşayan bir birey" vb. şeklinde çeşitli önyargılarla ve kategorilerle görmezden gelerek kendisine saldırmak veya dışlamak, bu şekilde komünizm bilimine yaptığı katkıları görmezden gelmek veya bunları karalayıp itibarsızlaştırmak *argumentum ad Hominem*in tipik örneklerinden biridir. Oysa yeni komünizm, kaynağı her ne olursa olsun, hangi sınıf, ulus, siyasi görüş, cinsel kimlik vs fark etmeksizin bütün bilgiyi öncelikle hakikate tekabül edip etmediği kriteriyle, diyalektik materyalist yöntem ile sınar. Bu açıdan yeni komünizm taraftarlarının her an her saniye Ardea Skybreak'in ifadesi ile bilim insanlarından oluşan bir ekip gibi çalışma zorunluluğu ve sorumluluğu bulunmaktadır.

“Lysenko bu tamamen çöp bilimi savunmuş olsa da, yeni toplumun önderleri, sırf sosyalizmi ve komünizmi savunan biri diye kendisini dinlediler ve hatalı ve felaket tarımsal politikaları uygulamasına izin verdiler.” – Ardea Skybreak

Formel olmayan hatalı mantıksal çıkarım çeşitlerinden bir diğeri *Argumentum ad Verecundiam*, yani belirli bir otoriteye, otoritesi dışında kalan konularda başvurulması ve bu konularda ileri sürdüğü görüşlerin doğru olarak kabul edilmesidir. Mesela çok tanınmış ve alanında otorite olarak kabul edilen bir bilim insanın, gazetecinin, televizyon programcısının, sporcunun veya sanatçının politik konulardaki görüşlerinin de doğru olarak kabul edilmesi sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Bunun tersi de elbette mümkündür. Mesela Josef Stalin döneminde bir bilim insanı olan Lysenko’nun tamamen ideolojik gerekçelerle genetik çalışmalara yapmış olduğu müdahale bu konuya tipik bir örnektir. Ardea Skybreak *Bilim ve Devrim* başlıklı röportajında [2] argumentum ad verecundiam üzücü ama son derece gerçek olan bu örneği şu şekilde anlatır:

“Lysenko o dönemin bilim insanıydı -kendisi ziraat bilimciydi- ve görünürde sosyalizm ve komünizm adına pek çok şey yapmıştı. Yani kendisinin sosyalist toplumun devam etmesi ve gelişmesinin yanında olduğunu söyleyebiliriz. Ancak bilimsel

açından... bakın bu kişi berbat bir bilim insanıydı çünkü biyolojik evrimi tamamen yanlış anlamıştı ve gerçekte sonradan kazanılan özelliklerin kalıtımına yönelik Darwin öncesi bazı inanışlara sahipti – ki bu görüş uzun zamandır yanlış anlaşılan, eğer bir bitki veya hayvan yaşamı boyunca belirli özellikler kazanıyorsa bu özelliklerin bir şekilde kendi soyundan geldiği şeklindeki bir düşünceydi. Bu hatalı kavram uzunca bir süredir bilimsel açıdan geçerliliğini yitirmişti, fakat Lysenko halen bu hatalı nosyonlardan medet umuyordu. Lysenko siyasi açıdan sosyalizm tarafında olmasından dolayı, kendisinin bu hatalı görüşlerine göz yumuldu. Ve o dönem Sovyetler Birliği'nde bilimsel olguları ve ilkeleri çok daha iyi ve daha doğru bir şekilde ele alan bilim insanları da bulunuyordu. Ancak sınıfsal kökenleri ve yaşam biçimleri açısından bunların çoğu burjuvaziden veya küçük burjuvaziden gelen kişilerdi. Ve bazıları da sosyalizm olarak adlandırılan bu yeni radikal rejimden yana değildi. Kendileri açısından, eski yöntemleri belki de daha çok seviyorlardı, veya yeni toplum altında şeylere yönelik daha karmaşık görüşleri bulunuyordu. Her durumda yeni sisteme ve bu sistemin önderliğine yönelik eleştirel bir yönelim içindeydiler. Fakat onların bilimleri çok daha iyidi! Sonuçta şöyle dediler, hayır, tarımsal üretimi hızlandıracak şey bu değildir – Lysenko'nun dedikleri yanlıştır çünkü biyolojik evrim bu şekilde işlemez, tarımsal üretimi hatalı bilimsel ilkeler uygulayarak artıramazsınız! Evet, sosyalist projenin erken dönem tarihinde “sizi iki büklüm yapan hakikatlerden” birine gelmiş bulunuyoruz. Lysenko bu tamamen çöp bilimi savunmuş olsa da, yeni toplumun önderleri, sırf sosyalizmi ve komünizmi savunan biri diye kendisini dinlediler ve hatalı ve felaket tarımsal politikaları uygulamasına izin verdiler.”

Formel olmayan yanlışlara örnek olarak sanki ispatmış gibi takdim edilmeye kalkışılan yukarıda anılmış bütün çıkarım biçimleri, aralarında mantıksal bir ilişki olmamakla birlikte, öncüllerle sonuç veya sonuçlar arasında ne türden etkenlerin aracılığıyla bir bağ kurulduğunu göstermektedir. Söz konusu

etkenlerin sayısını daha da arttırmak ve güncelleştirmek mümkündür. Ayrıca bu dosyada mantık disiplinin konusuna dahil olan döngüsellik, bir olayın sebebi olarak hatalı bir şekilde başka bir olayın gösterilmesi, yeterince araştırmadan hızla varılan hatalı sebep-sonuç ilişkileri vb gibi formel olmayan mantık hatalarına yer verilmemiştir. Ancak şunu bilmek önemlidir. Bu gibi hilelerde temel ilke, özellikle psikolojik etkenleri kullanarak öncüllerle sonuç arasında bağ kurmak, diğer bir deyişle, bağ varmış gibi göstermektir. Tabi bu arada dilin çokanlamlılık, belirsizlik gibi özellikleri de kullanılabilir. Amaç, gerçeği saptırmak, yanlış bilgilendirmek; yani dezenformasyondur...

Bütün bu pratiklerin kısa vadeli faydaları olsa da esasen toplumun hatalı düşünce biçimini her an her saniye meşrulaştırması ve katlanarak problemlere neden olmasından ötürü etkisi azımsanmayacak derecelere varabilmekte, komünizm yolunda bilimsel temelde mücadele eden unsurların ajandasını devamlı olarak kabarık hale getirebilmektedir. Bob Avakian'ın geliştirmiş olduğu yeni komünizm, uluslararası komünist hareket de dahil olmak üzere bütün bir toplumda son derece yaygın olan ve kendini devamlı olarak günlük dilde ve pratikte üreten bütün bu hatalı epistemolojilere ve hatalı mantık yürütmelere karşı kökten meydan okumaktadır. Baskı ve sömürüden, gereksiz acılardan muaf komünist bir topluma hatalı düşünme ve argümantasyon biçimleriyle, zarar veren manipülasyonlarla, hakikatin zararlı şekilde eğip bükülmesi ile değil, olduğu haliyle -hareket halindeki- maddenin ve bunun farklı seviyelerinin gerek dilde, gerek günlük siyasi pratikte devamlı olarak düzeltilmesi için verilecek somut mücadeleler ile varılacağıının bir kez daha altını çizmemiz gerekiyor.

İnsan şüphesiz her zaman doğru düşünemez ve karar veremez. İnsanın devamlı olarak çeşitli duyguların ve uyaranların etkisi altında olduğunu düşünecek olursak, bütün bunları kökten bir kenara bırakıp adeta bir bilgisayar gibi davranması

pek mümkün değildir, aynı zamanda arzu edilen şey de bu değildir, olmamalıdır. Esasen doğru düşünmek ile doğru karar vermek aynı şey değildir. Doğru düşünce, bir akıl yürütme işlemidir; yani mantıksal bir işlemdir. Bu işlemde yukarıda işaret edilen türden yanlışlıklar yapılabilir. Fakat herhangi bir hata yapılmamış bile olsa doğru akıl yürütme, yani mantık tek başına verilen kararın doğru olmasını gerektirmeyebilir. Çünkü varılan hükmün doğruluğunu ya da verilen kararın doğruluğunu etkileyebilecek, mantık dışında, çeşitli faktörler söz konusu olabilir.

Bir yandan önyargılar; öte yandan istekler, tutkular, arzular ve benzeri faktörler özellikle günlük yaşantımızı ilgilendiren konularda sadece doğru düşünmeyi değil doğru karar vermeyi de son derece güçleştirmektedir. Dolayısıyla doğru, tutarlı ve bilimsel bir düşünme biçimini öğrenmek ve uygulamak hiç bitmeyecek bir mesai olarak düşünülmelidir. Bob Avakian'ın yeni komünizmi ile bu meselenin kapsamı ve ciddiyetini ayrıca komünist bir devrim yolunda pratikteki uygulamasını ve doğurduğu imkanları tecrübe etmeye devam ediyoruz.

Dipnotlar:

[1] Farsça'dan Türkçe'ye çevirisi yapılan bu önemli analiz yazısını okurlarımızın dikkatle okumasını öneriyoruz. Kaynak için bkz: [Peru Komünist Partisi Lideri Abimael Guzmán'ı \(Başkan Gonzalo\) Anarken | Yeni Komünizm \(yenikomunizm.com\)](#)

[2] Kaynak için bkz: [Bilim ve Devrim | Yeni Komünizm \(yenikomunizm.com\)](#)

Emperyalistlerin “Futbol” Kavgası, Devrim ve Yeni Bir Spor Anlayışı

Futbol deyince ilerici kesimlerde ve özellikle de Marksist saflarda akıllara doğrudan 1932-1968 yılları arasında Portekiz’i yönetmiş faşist Antonio de Oliveira Salazar’ın ünlü sözü gelir. 1926 askeri darbesinin hemen ardından Jose Mendes Cabecadas hükümetinin maliye bakanı olan Salazar, 1932 yılında başbakanlık görevine gelince faşist “Yeni Devlet” uygulaması ile Portekiz ve dünya halklarına karşı ağır bir baskı-saldırı sürecinin de mimarı olacaktır. Dönemin faşist ve sömürgeci devletleriyle iyi ilişkiler kuran Salazar, toplumu yönetme formülünü 3F olarak da bilinen, *Fado-Futbol-Fatima* şeklinde dile getirecektir. Yani kadercilik-tevekkül, futbol ve tanrının buyruğu... Sonradan bu formülasyon, *fiesta* unsurunun da eklendiği revizeli haliyle farklı yorumlamalara da konu olacaktır.

Faşist Salazar, aslında önemli ve üzerine daha yoğun düşünülmesi gereken bir hakikati dile getirmiştir. Halk kitlelerinin denetlenmesi, enerjilerinin kanalize edilerek bir tür rahatlama süreci içinde tutulmaları, egemen sistemin işleyiş biçimiyle yapılanan günlük yaşamın devamlı ürettiği ağır eşitsizliklerinden ve baskıcı uygulamalarından kaynaklı huzursuzluk ve öfke durumunun, halk kitlelerinin gelişimi ve kendi gerçek çıkarlarının farkına varmaları açısından hiçbir faydası olmayan dar ve rekabetçi konseptler içinde soğurulması sürecinde genel olarak spor müsabakaları iktidarlar tarafından oldukça işlevsel birer faaliyet alanı olarak görülmüştür. Özellikle de bir spor branşı olarak futbol, bütün bir tarihsel yapılanması ve hızla devasa bir endüstriye dönüşümü ile en etkin araçlardan biri olarak günümüz dünyasında bu alanda öne çıkmaktadır.

Ayak Topundan Baştakilerin Topuna

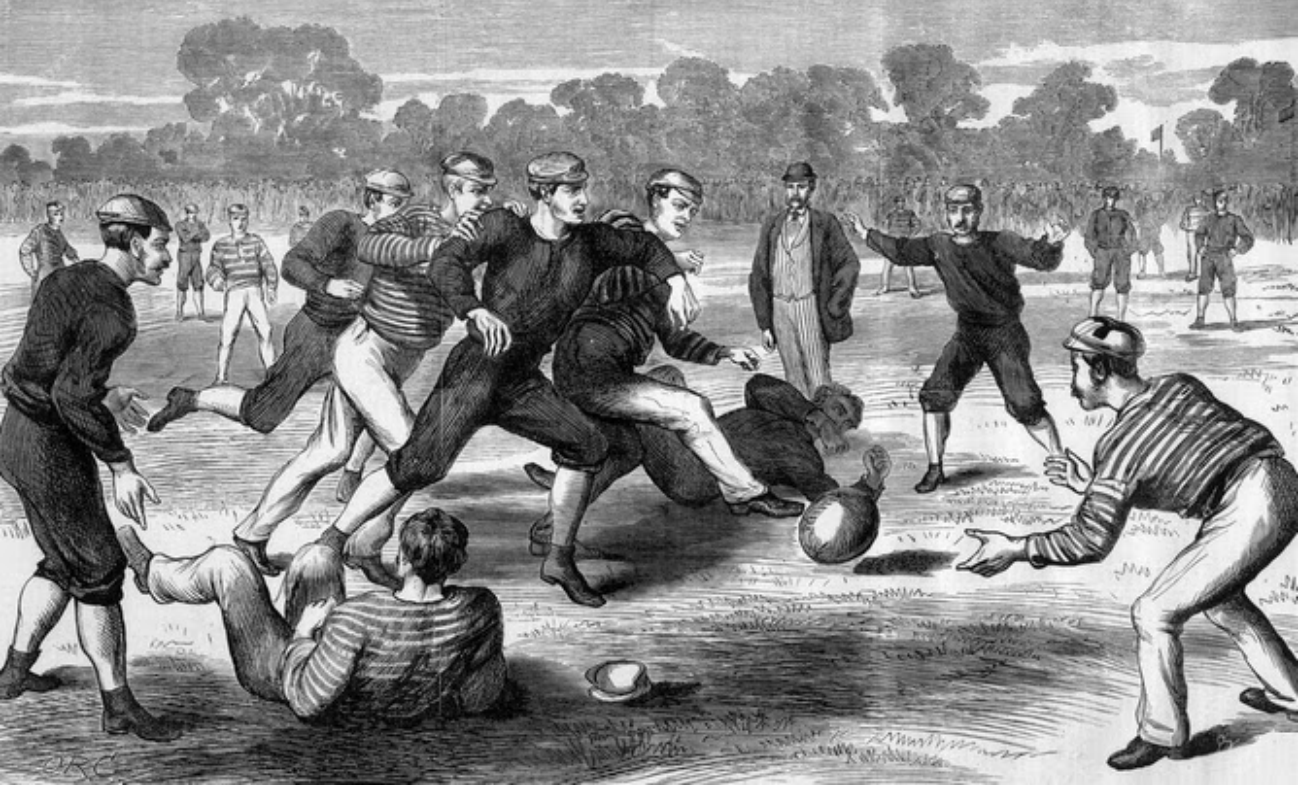
İnsanlığın “top” denen bir nesne ile oynayarak zaman geçirmeye başlamasının tarihi çok eskilere dayanır. Mesela Mısır’da mezarların konulduğu duvarlardaki resimlerde ayakla top oynayan insan figürlerine rastlanmıştır. 2500 yıl önceden günümüze ulaşan deri veya ketenden yapılmış bazı top formları keşfedilmiştir. nl Yunan şairi Homeros da, *Odyseia* eseri içinde topun yer aldığı oyunlardan bahseder. Antik dönem Çin medeniyetlerinde de mızraklar arasından top geçirme şeklinde bazı antreman tekniklerinin gündemde olduğu keşfedilmiştir.

Fakat şu an bildiğimiz anlamıyla futbolun -ayak topunun- gelişmesi ve kaidelerinin belirlenmesi, son 300 yıllık bir sürece dayanır ve yine bilindiği üzere İngiltere temellidir. Esasen İngiltere’de 12.yüzyıldan itibaren futbol bir şekilde gündemdedir. Hatta devlet ve kilise tarafından toplumu kötü etkilediği için yasaklandığı evreler de olmuştur. Fakat futbolun daha sistemli hale gelmesinde kolejlerin ve kurulan beden eğitimi takımlarının rekabetçi uygulamalarının belirleyici rolü vardır.

1841’de futbol topunun tam bir küre biçiminde olmasının kabulünü 1848’de yasalaştırılan “Cambridge kuralları” izler ve ilk futbol maçı Cambridge’de öğrenciler arasında bu kurallara göre oynanır. 1855’e gelindiğinde artık İngiliz takımları ilk kez yurt dışına çıkararak futbol oynamaya başlayacak ve bu süreç Almanya başta olmak üzere pek çok ülkede futbolun gelişimi açısından belirleyici olacaktır. Yine 1857’de İngiltere’de ilk futbol kulübü olarak Sheffield Club’in kurulması günümüzdeki yönetim kademeleri, yeleri, kendi tüzük ve yasaları ve sporcuları ile izlenen bir modelin de atası olacaktır.

Kale direklerinin standardizasyonu, oyun içindeki penaltı- ofsayt-korner gibi çeşitli kuralların belirlenmesi, hakemlerin yetkilerinin saptanması, oyuncu sayıları, karşılaşma sürelerinin netleştirilmesi, milli ma uygulamaları gibi pek çok gelişme 1900 yılına gelmeden peşi sıra gündeme getirilerek

futbolun yapılanmasında önemli adımlar olacaktır.

Futbolun devlet ve kilise tarafından toplumu kötü etkilediği için yasaklandığı evreler de olmuştur. Fakat futbolun daha sistemli hale gelmesinde kolejlerin ve kurulan beden eğitimi takımlarının rekabetçi uygulamalarının belirleyici rolü vardır.

1900'lü yılları takip eden yıllar dünyada taraftar kitlesi en fazla olan, mali açıdan en önde gelen popüler futbol kulüplerinin kurulması, yeni çıkan kanunlar, yönetsel organizasyon modelleri, turnuva konseptleri ile büyük sıçramaların yapılacağı bir dönüşüm sürecini gündeme getirecektir.

Başta İngiltere olmak üzere Avrupa'da 1980'lerin başından itibaren, Türkiye'de ise 1990'lı yılların sonlarından itibaren, kulüplerin yeni stadlar inşa ederek gelirlerini artırma isteğiyle başlayan ve sonrasında ortaya çıkan reklam, sponsorluk gelirleri ile bunların etkisiyle artış gösteren logolu ürün (merchandising) gelirleri ve özellikle özel televizyon kanalları arasında yaşanan yoğun rekabetin bir

sonucu olarak önemli artışlar yaşanan yüksek yayın hakları gelirlerinin de etkisiyle, futbol önceki evrelerden tamamen farklı bir şekilde çok büyük bir endüstri olarak yeniden yapılanacaktır. Deloitte'nin *Annual Review of Football* raporuna göre 2006 döneminde Avrupa futbolunda Pazar büyüklüğünün %53'ünü 5 büyük lig (İngiltere, Almanya, İtalya, İspanya, Fransa) oluşturmaktadır. Bu 5 lig haricindeki 47 Avrupa Ligi'nin pazar payı %15'tir.

Yine aynı rapor İngiliz Premier Ligi'nde gelirlerin %33'ünün maç günü gelirlerinden oluştuğunu, medya ve yayın gelirlerinin %42'e ulaştığını ayrıca %25'lik bir gelirin sponsorluk gelirlerinden oluştuğunu göstermektedir. Bu kalemler, yani maç günü geliri, medya ve sponsorluk gelirleri diğer ülkelerde belirli farklılıklar gösterse de bu işin endüstrisinde temel faaliyet alanları olduğunu görebilmek açısından önemlidir.

Çok büyük gelirleri elde edebilmek için, UEFA ve FIFA'nın kurduğu ve dünyanın önde gelen kapitalist şirketleri tarafından desteklenen turnuvalarda başarılı olma zorunluluğu [1], futbol kulüplerini çok hızlı bir şekilde şirketleşme sürecinin içine sokacak, bu kulüpler kuruluşlarından bu yana devam ettirdikleri sportif bir organizasyon olma, topluma sporcu yetiştirme, takım sporları ile zihinsel ve bedensel açıdan toplumun sağlığını ilerletme misyonlarını tamamen geri plana atacak veya rekabetin dinamikleri doğrultusunda bunlara yeni anlamlar yükleyeceklerdir. Spor kulüpleri, artık pazarlamanın ön planda olduğu ve profesyoneller tarafından yönetilen ekonomik-kurumsal organizasyonlara dönüşecektir. [2]

Avrupa Süper Ligi ve Tepkiler

Futbol endüstrisinin aşırı rekabetçi dinamikleri, bu alanın kısa sürede dev finans kuruluşları, devlet destekli şirketler veya doğrudan hükümet politikalarının müdahil oldukları büyük bir kavga alanı şeklinde yapılanmasına neden olacaktır. Geçtiğimiz günlerde ABD'li emperyalist yatırım bankası JP Morgan'ın [3] ve Real Madrid başkanı F.Perez'in arkasında

olduğu UEFA Şampiyonlar Ligi'ne ve FIFA organizasyonlarına alternatif olarak kurulacak İngiltere, İspanya ve İtalya'dan 12 futbol kulübünün dahil olacağını açıkladıkları ve kısa süre içinde aynı kulüplerin hızla geri adım atması ile henüz kuruluş sürecinde çatırdayarak ciddi tartışmalara neden olan Avrupa Süper Ligi projesi tam da bu tarihsel arka plan bağlamında düşünölmelidir.

Avrupa Süper Ligi projesine dahil olan kulüplere -ki bu kulüpler mevcut futbol organizasyonlarındaki hegemonyaları ile devamlı başarılı olan ve çok büyük gelirleri elde eden kulüplerdir- çok büyük karlar elde etme ve küme düşme garantisi veriliyor. Projenin başında bulunan Florentina Perez, bu yeni turnuvanın yerel liglere bir zarar vermeyeceğini, en büyüklerin kendi aralarında oynayacakları bu yapının büyük seyirci çekeceğini ve çok büyük gelirleri katılan kulüplere aktaracağını açıkladı. Öte yandan bu yeni organizasyona dahil olacak 12 kulübün -ki içlerinde AC Milan, FC Juventus, FC Barcelona, Real Madrid gibi futbol endüstrisinin tepesindeki kulüpler yer alıyor- bağlayıcı imzalar attıklarını ve geri çekilmelerinin sanıldığı kadar kolay olmadığını da belirtti. Meseleye dair Perez şunu söylemişti:

“UEFA'nın geçmişı çok da temiz değil. Bu konulardan bahsetmek istemiyorum. Şampiyonlar Ligi gelirleri şu anda bize yetmiyor. Şu anda ölmek üzereyiz. Seyirci yok ve stad gelirlerimiz sıfırlandı. Küçük orta ya da büyük kulüplerin hepsi batma noktasına geldi... Bir şeyler yapmalıyız.” [\[4\]](#)

Özellikle İngiltere Başbakanı Boris Johnson'ın ve UEFA'nın yoğun baskısı ile -şüphesiz sponsorluk faaliyetleri yürüten dev kapitalist şirketlerin ve endüstrinin içindeki diğer bileşenlerin kaygısı ile- projeye asla prim vermeyeceklerini açıklayan madalyonun diğer tarafı, tehditler ve yaptırımlar ile yaklaşık 48 saatlik süre içinde Perez'in projesinin çatırdamasına neden oldu. Perez halen projesinin arkasında duruyor ve ayrılmayan kulüplerle ve yeni geleceklerle bu

projenin er geç hayata geçirilmesini istiyor.

Kulüp taraftarlığının halk kitleleri arasında son derece gereksiz ve zehirli kamplaşmalara vesile olduğunu, ayrıca sistemin yeniden üretimi açısından bu sadık kitlelerin ve bölünmelerin devamlı olarak negatif bir rol oynadıklarını belirtmek gerekiyor.

Tartışmalar bu aşamada tarafların açıktan restleşmesi ile devam ediyor. UEFA ve çevresindeki kapitalistlerin, Perez'in ve alternatif projeye imza atan kulüplerin daha fazla kazanç taleplerini dikkate alarak mevcut durumda bazı düzeltmelere giderek huzursuzlukları yatıştırmaya çalışarak işleri devam ettirecekleri düşünülebilir.

Öte yandan sürecin ele alınmasında oyuncuların ve teknik direktörlerin seçim hakkı olmadığını belirten ve taraftarlara bir şey sorulmadan işlerin yürütüldüğünü öne süren çeşitli yaklaşımlar da ağırlıklı olarak yer alıyor. Bütün bunlar son derece negatif bir kutuplaşmayı da gündeme getiriyor. Bir

tarafıta en büyük karları sadece çok daha dar bir grubun arasında toplayacağı bir organizasyon yapısı idealize edilirken veya diğeri bağlamında düşmanlaştırılırken, öte yandan mevcut yapının yani bütün bir futbol endüstrisinin tepesinde bulunan kapitalist-emperyalistlerin UEFA-FIFA gibi organizasyon modelleri idealize ediliyor veya diğeri bağlamında düşmanlaştırılıyor. Tartışmaların bu negatif kutuplaşmaya dahil olmasında şüphesiz bu endüstrinin bir endüstri olarak yapılanmasında belirleyici bir unsur olan kulüplerin taraftar kitlelerinin de önemli rolü bulunuyor. “Taraftarlara kimsenin bir şey sormadığı”, “futbolun taraftarsız olamayacağı”, “taraftarın gerçek güç olduğu”, “taraftarı yok sayan bir organizasyonun ayakta duramayacağı” şeklindeki yaklaşımların tamamının son derece problemlı olduğunun altını çizmek gerekiyor. Endüstri açısından sadık müşteri olmak ve kulüp içi veya kulüp dışı rekabette baskı gücü oluşturmak haricinde bir işlevinin bulunmadığı günümüzdeki anlamıyla kulüp taraftarlığının, son derece olumsuz bir fenomen olduğunu, halk kitleleri arasında son derece gereksiz ve zehirli kamplaşmalara vesile olduğunu, ayrıca sistemin yeniden üretimi açısından bu sadık kitlelerin ve bölünmelerin devamlı olarak negatif bir rol oynadıklarını belirtmek gerekiyor. Bu problemlı kutuplaşmaya futbol dünyasının öne çıkan prestijli eski futbolcuları ve teknik direktörleri de dahil olarak katkıda bulunuyorlar. Meseleyi idealist bir mantıkla “tarihe saygı duyma”, “taraftarı dikkate alma” şeklinde konumlandıran Gabriele Gravina’dan Arsene Wenger’e, Eric Cantona’dan David Beckham’a kadar pek çok ünlü figür kapitalist-emperyalist dünya sisteminin futbol endüstrisi dinamiklerine ve zorunluluklarına dair gerçek manzarayı göstermedikleri gibi, mevcut çürümüş yapının bağlamında yapılması gereken reformlara işaret ederek sahneden çıkıyorlar. [5]

Devrim ve Kökten Farklı Bir Spor Anlayışı

COVID-19 pandemisi sonrasında ciddi gelir kayıpları yaşayan ve

devasa gelirleri yeniden elde etmenin kaynaklarını yaratmaya çalışan rekabet halindeki kapitalist-emperyalistlerin futbol başta olmak üzere spor organizasyonlarının halk kitleleri üzerindeki köleleştirici etkilerinin her seferinde teşhir edilmesi gerekiyor. Öte yandan yazımızın başında da belirttiğimiz gibi, bu mesele yalnızca Salazar'ın 3F'si denilip geçilemeyecek kadar kompleks ve çok yönlü, doğrudan sistemin işleyiş biçimiyle belirlenmiş bir yönü olan ve ancak gerçek bir devrim hareketi ile temelden aşılabilecek bir meseledir.

Kurulacak kökten farklı, doğrudan toplumdaki bireylerin bedensel ve zihinsel açıdan gelişimlerine hizmet edecek, ayrıca hayret etme, şaşırma, eğlenirken gelişme, çok daha bilinçli bir şekilde dahil olma gibi ihtiyaçlarını da doğru bir temelde garanti altına alabilecek yeni kurumlar ve örgütlenme biçimleri ile kapitalist-emperyalist sistemin mevcut durumdaki spora ve sporcuya yaklaşım şekli kalıcı olarak aşılabılır.

Bu yönde bir modelleme, Bob Avakian'ın kaleme almış olduğu ve Devrimci Komünist Parti ABD Merkez Komitesi tarafından da onaylanmış, devrimden hemen sonra ilk günden başlayarak komünizme uzanacak yeni bir toplum biçiminin işleyişine yönelik temel perspektifleri ve ilkeleri yansıtan *Kuzey Amerika'da Yeni Sosyalist Cumhuriyet İçin Anayasa (Tasarı Önerisi)* içinde Kültür ve Sanat bölümünün 6.maddesinde yer almaktadır. İfade şu şekildedir:

"...hükümet (merkezi Yürütme Konseyi bu amaçla çeşitli kurum ve ajanslar kurarken en üst düzey sorumluluğa sahip olacak şekilde) aynı zamanda toplumun genel sağlığı ve sıhhatini zinde tutmak, eğlendirmek ve dinlendirmek için de spor olaylarını ve aktivitelerini geliştirip desteklemelidir. Bu profesyonel takım ve ligleri kapsarken asıl vurgu değişik spor aktivitelerine genelde insanların, özellikle de gençlerin katılımında olacaktır. Sporda rekabetin rolü tanınacak ve buna gerekli yer verilecektir, ama sporda temel ve genel öncelik;

dostluk, yoldaşlık ve işbirliğinin güçlendirilmesi, deneyim paylaşımı ve eğlenceyle birlikte sporun sağlık ve sıhate katkıları olacaktır. Bu alanda bir diğer amaç, özellikle de başka ülkelerden insanların katıldığı spor müsabakalarında enternasyonalizmin geliştirilmesidir.”

Devrimden sonra bambaşka bir vizyonla yeniden yapılandırılacak spor alanı ve profesyonel müsabakalar alanı, belirtildiği üzere kapitalist-emperyalist sistem altındaki dar ve zehirli mantığından çıkartılacaktır. Ayrıca yine emperyalistlerin spor alanındaki organizasyonlarından ve sömürüyü devamlı olarak üreten diğer rekabetçi kurumlarından derhal çıkılarak bunların gerçek işleyiş biçimlerinin halk kitlelerine teşhiri yapılacaktır. Bu temelde, rekabetin kar anlamına gelmediği, galip gelmenin veya derece yapmanın ötekileştirici ve bastırıcı bir yönünün bulunmayacağı, spor alanında yaş farkı, cinsiyet farkı, fiziksel özellikler gibi insanlar arasındaki doğal farklılıkların metalaştırma mantığı ile devamlı olarak kategorize edilerek şeyleştirilmeyeceği, spor kulüpleri ve rekabet üzerinden dar milliyetçi konseptlerin üretilmesine izin vermeyecek tamamen kolektif bir vizyonla ve belirtildiği üzere enternasyonal temelde tüm insanlığın ortak mutluluğu ve gelişiminin bir aracı olarak tamamen farklı bir konseptte büründürülecektir. Bu bağlamda şu anki zehirli ve kapitalist-emperyalist sistemin işleyişine içkin haldeki son derece zararlı taraftarlık kültürü de radikal şekilde dönüşüme uğrayacak, değişen mülkiyet ilişkileri temelinde ve halk kitlelerinin kolektif müdahalesi-ortak planlamalara aktif katılımı ile spor alanı kökten farklı yeni bir uygulama tarzına kavuşacaktır.

Dipnotlar:

[11] UEFA'nın önde gelen futbol organizasyonu olan Şampiyonlar Ligi'nde mücadele etmeye hak kazanan takımlar 15.2 milyon euro ile ödüllendirilmektedir. Şampiyonlar Ligi'nde galibiyete 2,7 milyon euro, beraberliğe ise 900 bin euro prim

dağıtılmaktadır. Bir diğ er UEFA organizasyonu olan Avrupa Ligi'nde oynayacak takımlar ise 2,9 milyon euro kazanarak turnuva ma ılarına başlamaktadır.

Sürecin bir diğ er unsuru havuz şeklinde tanımlanan gelir biriktirme ve dağıtma sistemidir. Bir ülkeden tek bir takım şampiyonlar Ligi'ne katılınca yayın havuzu gelirinin tamamı o takıma gitmektedir. Bir ülkeden iki takım bu turnuvaya katılırsa -kendi liglerinde seneyi şampiyon tamamlayan veya ikinci sırada yer alıp  n elemelerle turnuvaya katılma hakkı kazanan kulüpler- yayın havuzu gelirinin yüzde 55'i şampiyon olan takıma, yüzde 45'i ise  n eleme turunu geçerek turnuvaya dahil olan kulübe verilmektedir.

[2] Klasik dernek yapısının karlılığı olumsuz etkileyen bu yönetsel sorunları karşısında, 1980'lerin başından itibaren Avrupa kulüplerinde, "Aile şirketi" yapısına ek olarak yeni yönetim modelleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Bunlar sırasıyla; İngiliz Modeli olarak da adlandırılarak, gelir ve giderlerinin tamamını bir şirkete devrederek hisse senetlerini borsada halka arz eden "Futbol A.ř." yapısı; futbolla ilgili tüm önemli gelir kalemlerini şirketlerin içerisinde toplayarak, giderleri kulüplerin üzerinde bırakan "Sportif A.ř." yapısı; Barcelona ve Real Madrid gibi çeşitli kulüpler tarafından uygulanan ve seçilen delegelerin gözetiminde görev yapan yönetim kurullarının karar aldığı kulüpleri bir şirket şeklinde yöneten "Geniş Tabanlı Taraftar A.ř." yapısı, kulüpleri kar odaklı sosyal oluşumlar haline getirmeye çalışan taraftar gruplarının kulübe sermaye koyarak ortak oldukları "taraftar katkılı" yapılar gündeme gelmiştir.

[3] JP Morgan'ın projeye 6 milyar dolarlık bir fon sağlayacağı açıklandı. Kulüplere bir seferlik 3.5 milyar dolar dağıtılacak. Ayrıca yıllık 4 milyar euroluk da lig kazancı garanti edildi. JP Morgan Chase & Co, merkezi New York'ta bulunan Amerikan yatırım bankası ve finansal hizmetler holding şirketidir. ABD'nin en büyük bankasıdır ve toplam varlığı US\$2.687 trilyondur. Aynı zamanda piyasa değeri bakımından dünyanın en değerli bankasıdır.

[4] Bkz: [Avrupa Süper Ligi Başkanı Perez: UEFA bir tekel; futbolun geleceğini biz kurtaracağız | Euronews](#)

[5] Detaylı bilgi için bkz: <https://www.birgun.net/haber/yiyin-efendiler-342035>

Colectiv Belgeseli ve Gerçek Komünizm İhtiyacının Aciliyeti

Romanya'nın öne çıkan yönetmenlerinden Alexander Nanau'nun 2019 yapımı *Colectiv* isimli belgeseli dünya çapındaki çeşitli film festivallerinde 50 adaylığı ve toplamda kazandığı 28 birincilik ödülü ve ele aldığı teması ile içinden geçtiğimiz dönemin dikkat çeken çalışmalarından biri. Belgesel aynı zamanda en iyi yabancı film ve belgesel dalında bu senenin Oscar ödülleri için de yarışacak.

Colectiv, isminden de anlaşılacağı üzere 30 Ekim 2015 tarihinde Romanya'nın başkenti Bükreş'te *Colectiv* isimli bir gece kulübündeki heavy metal konseri esnasında [\[1\]](#) çıkan yangın sonucu hayatını yitiren 64 kişinin dramına, bu olayın açığa çıkardığı derin bir toplumsal kriz çerçevesinden mercek tutuyor. Belgeselde yalnızca mekanda gerekli yangın çıkışı bulunmadığı için konser anında hayatını yitirenler anlatılmıyor; esas olarak facia sonrasındaki ağır ihmalkarlıklar, süreçteki siyasi kararlar, kasıtlı anti-bilimsel uygulamalar ve ülkenin sağlık sistemindeki ciddi alt yapı eksiklikleri içinde bu insanlardan 38'inin tedavi amaçlı götürüldükleri hastane koşullarında adeta nasıl ölümlerle cezalandırıldıkları çarpıcı bir şekilde aktarılıyor.

Alexander Nanau'nun *Colectiv* belgeselinde kapitalist sistemin bozduğu toplumsal ilişkiler ve halkın sağlık-tedavi gibi en temel ihtiyaçlarının kar odaklı bir işleyişin elinde nasıl karşılanamadığı gerçeği baştan sona izleyicilere aktarılıyor. Romanya hastanelerinde kullanılan ve hükümetin anlaşma yaparak kendi yandaşlarını zengin ettiği -aynı zamanda ciddi bir kara

para mekanizmasına dahil olduğu- sulandırılmış antiseptik uygulaması yüzünden insanların hastane bakterilerine bağı olarak göz göre göre yaşamlarını yitirdiklerini öğreniyoruz. İronik bir şekilde bütün bu kirli işleyişi açığa çıkartmak için sonuna kadar koşturanlar ne siyasi gazeteler ne de çeşitli muhalif basın çevreleri. Bir spor gazetesi olan *Gazete Sporturilor* muhabberlerinden Catalin Tolontan ve arkadaşları ülke çapında derin bir toplumsal krizin patlamasına neden olacak skandal sürecini kovalayan kişiler olarak belgeselde öne çıkıyor.

Colectiv kulübündeki yangının Romanya toplumundaki fay hatlarını tetikleyici bir yönü bulunmaktadır. Olayların etkisi ile -ve genel olarak karışılan ağır yolsuzlukların açığa çıkması ile- bu süreçte dönemin başbakanı Viktor Ponta istifa edecektir. Bükreş sokaklarında başlayarak ülkenin geneline yayılacak ve onbinlerce kişinin sabah akşam katılacağı dev protesto dalgaları, ülkenin içine battığı derin yolsuzluk, rüşvet ve çürüme durumunu etraflı bir şekilde sorgulayacaktır. Halk kitleleri “Yazıklar Olsun”, “Hırsızlar”, “Sizleri İstemiyoruz” sloganları ile yalnızca politikacıları değil, basın kuruluşları başta olmak üzere sistemin ideolojik aygıtlarını geniş çaplı olarak protesto ederler. İstifa eden hükümet yerine gelen teknokratik ara iktidar da sistemin derinliklerine kök salmış yapısal problemlere kalıcı çözüm sağlayamaz. Ülke “demokratik çözüm” nakaratlarıyla seçime gider ve bir kez daha ülkedeki çürümenin temsilcilerinden egemen sınıf partileri iktidara gelir. Romanya halen egemen sınıfların demokrat ve sosyal-demokrat partilerinin hükümet koltuklarını işgal ettiği bir ülkedir. Dünya çapındaki kapitalizm-emperyalizm sisteminin bir parçasıdır ve derin toplumsal krizler içinde debelenmektedir. Ulusal Liberal Parti'den Klaus Iohannis'in 2014'ten bu yana cumhurbaşkanlık görevini yürüttüğü ülke, bir yandan emperyalistlerin Avrupa Birliği projesinin en istikrarsız ve zayıf halkalarından biri olarak kendini gösterirken, diğer yanda ABD ve NATO emperyalistlerinin Rusya'ya, İran'a ve çıkarları doğrultusunda

tehdit gördükleri bölge ülkelerine karşı silahlarını ve askeri üslerini yığıdığı stratejik mevzilerinden biri olarak uzun yıllardır yapılandırılmaktadır. [2]

Toplumsal Çürümenin Derin Kökleri

Romanya'daki derinleşen toplumsal çürüme durumu ve *Colectiv* belgeselinin temasını oluşturan yolsuzluk ağındaki sağlık skandalı şüphesiz çok daha derin kökleri olan ve insan hayatına doğrudan kasteden bir sürecin acımasız sonuçları olarak düşünülmelidir.

Romanya halen geçmişin uzun gölgesi altında bulunan bir toplumdur ve karşılaşılan problemler uzun yılları bulan hatalı politikaların ve yanlış yönelimlerin birikerek çoğalması ile pek çok kuvvetli çelişkiyi yapılandırmıştır. SSCB'nin desteği ve yönlendirmesi ile İkinci Dünya Savaşı sonrasında bir halk demokrasisi kuran -krallık rejimini devirerek o dönem komünist hareketin başındaki Gheorghe Gheorghiu-Dej önderliğinde problemlili bir sosyalist toplum modeline yönelen- Romanya, sonrasında Romanya Komünist Partisi Genel Sekreteri ve ülkenin cumhurbaşkanı olan Nicolae Ceausescu liderliğinde uzun yılları bulan sahte sosyalizm uygulamaları ile her tür baskı ve sömürü ilişkisinin ortadan kalkacağı ve gerek üretim ilişkilerinde gerekse bu ilişkilerin yapılandığı üst yapı alanında radikal dönüşümlerin gerçekleştirilerek komünizme doğru ilerleyecek bir toplum vizyonundan hızla uzaklaşacaktır. Ceausescu önderliğindeki Romanya, Sovyet sosyal-emperyalizmi ve güdümündeki revizyonist ülkelerle önemli çelişkiler yaşamış, dönemin öne çıkan milliyetçi karakterdeki çeşitli toplum projeleri ile ve her iki emperyalist süper güçle görece mesafeli ilişki yürütmeye çalışan çeşitli kapitalist devletlerle yakın ilişkileri ön planda tutmuş, dünya arenasında açığa çıkan kamplaşmaların doğurduğu verili bir zeminde pragmatik ve milliyetçi temelde politikaları ile oldukça hatalı bir komünizm perspektifinin modellenmesini sağlamıştır.

Kazanılacak Dünya dergisinin 1986 yılına ait 6.sayısında detaylı şekilde belirtildiği üzere, Romanya, ayrıcalıklı yeni burjuva sınıf tarafından yönetilen Sovyet revizyonist sisteminin uzun yılları bulan desteği ile temel kurumlarını ve siyasi mekanizmalarını yapılandırmış bir modeldi. [3] Turistlerin Transilvanya Şatosu'na gidip vampir aramasına gerek yoktu, Doğu Blokunun gerçek vampirleri çoktan iktidar mekanizmalarını tutmuşlardı. Nicolae Ceausescu'ya atfedilen "başına buyruklu" veya "dik durmak" esas olarak milliyetçi ve pragmatik bir temelde Romanya'nın sözde çıkarlarını koalaması durumuydu. Ve sanılanın aksine Mao Zedong'un Sovyet modern revizyonizmine meydan okuması, uluslararası komünist harekette gerekli ve doğru temelde büyük bir polemik başlatması ile uzaktan yakından alakası yoktu. Mao önderliğindeki mücadele ile, henüz 1950'lerde Sovyetler Birliği'nde ve benzeri modellerde kapitalizme dönüşün temelleri detaylı olarak açıklanmış ve özellikle *Sovyet İktisadının Eleştirisi* çalışması ile bu mesele üzerine bilimsel bir yaklaşımla oldukça önemli bir perspektif ortaya konulmuştu.

Bu dönemde Romanya'daki İşçi Partisinin -o dönemler ismi böyleydi- başında olan Gheorghiu-Dej'in -ki kendisini Stalin'in sadık bir öğrencisi olarak konumlandırmıştır- sosyalist kamp içinde dogmatizm, liberalizasyon, barış içinde birarada yaşama, revizyonizm gibi temel konularda hiçbir ciddi analizi ve yaklaşımı bulunmamıştır. Benzer şekilde sonradan iktidara gelen Nicolae Ceausescu'nun da "sosyalizme gidecek bağımsız yoldan" anladığı şey her ülkenin sosyalizm için kendi milliyetçi yolunu izlemesidir. Temel meseleleri tamamen görmezden gelen Romanya Komünist Partisi, bu hatalı çizgisi ile modern revizyonizme karşı proleter devrim bayrağını yükselten Mao Zedong ile SSCB arasındaki polemikte kendini "tarafsız hakem" olarak ilan edecektir. Hatalı enternasyonalizm kavrayışları ve dar milliyetçi yönelimleri şüphesiz bu "tarafsızlığı" gerekli kılacaktır. Öte yandan Sovyet revizyonistlerinin Stalin'e karşı başlattıkları açık anti-komünist saldırı kampanyası karşısında da kayıtsız

kalarak meseleye bir kez daha kendi “dar çıkarları” açısından yaklaşırlar. Bu “bağımsız yol”, Ceasusescu önderliğindeki Romanya partisini 1967’deki Altın Gün Savaşı sürecinde İsrail meselesinde, İran Şahı meselesinde ve özellikle ABD, Almanya ve Fransa emperyalistleri olan ilişkilerde oldukça problemlı bir iletişim/etkileşim sürecine götürecekti.

Nicolae Ceausescu’nun Romanyası geçmiş sosyalizm pratikleri arasında oldukça olumsuz ve ciddi dersler alınması gereken bir tecrübe olarak yerini almıştır.

Ekonomik açıdan kapitalizme dönen Sovyetler Birliği’ndeki Lieberman reformları olarak bilinen ekonomi-politikaları izlemeye başlayan ve kapitalist bir çizgide ülke ekonomisini yapılandırmaya başlayan Ceausescu, sonraki süreçte Batıdan teknoloji ithaline yönelecek, IMF, Dünya Bankası gibi emperyalist kurumlardan ciddi borçlar alacaktır. Batılı emperyalist bankalara borçları 1971’de bir milyon dolar olan ülke, 1981 yılına gelindiğinde borçlarını 10 milyon dolara yükseltecektir. Borçların ödenmesi sürecinde iç ekonomik dengeleri de tamamen problemlı hale getiren Ceasusescu, halkın temel tüketim malzemelerinin üretim ve dağıtımında, ayrıca enerji kaynakları olarak elektirik ve petrolün üretim ve

dağıtımında çok ciddi sıkıntıların yaşanmasına neden olacaktır. Temel tüketim malzemelerinin çoğunluğu karaborsaya düşecek, rüşvet ve insan kayırmacılık özellikle kamu kuruluşları başta olmak üzere toplumda derin bir şekilde yayılacaktır. Romanya halkının çok şişman olduğunu ve diyet yapması gerektiğini söyleyerek iktisadi meselelere sığı bir şekilde yaklaşan, kadının özgürleşmesi önünde büyük bir engel teşkil eden sistematik kürtaj yasakları ile bir kez daha ekonomik problemleri gidermeye kalkan ve son derece negatif gerici bir ahlak anlayışını topluma empoze eden, Kim Il Sung'un anti-bilimsel Juche ideolojisini Kuzey Kore gezisi sonrası baştacı ederek kendi ülkesine uygulamaya kalkan, Securitate gizli polis örgütü ile toplumsal muhalefeti ve farklı düşünceleri devamlı olarak denetleyip bastıran, temel ihtiyaçların karşılanması noktasında hatalı sosyalizm politikaları ile toplumda ciddi problemlere neden olan ve yine tamamen hatalı bir çizgi doğrultusunda işler çıkmaza girdiğinde zamlar ve maddi teşvik vaatleri ile sosyalizmi - esas olarak kendi kurduğu çarpık düzeni- kurtaracağını düşünen Nicolae Ceausescu'nun Romanyası geçmiş sosyalizm pratikleri arasında oldukça olumsuz ve ciddi dersler alınması gereken bir tecrübe olarak yerini almıştır.

Uzun yılları bulan bastırılmışlık ve toplumsal huzursuzluklar, batılı emperyalist devletlerin de ciddi bozucu faaliyetleriyle birleşerek 21 Aralık 1989'da başlayan büyük ayaklanmaların ortaya çıkmasına neden olacak, 25 Aralık 1989 tarihinde Nicolae Ceausescu ve eşi Elena, Romanya'ya bariz bir kapitalist diktatörlüğü getirecek bir ordu darbesi sonucunda kurşuna dizilerek katledilecektir. 7 Ocak 1990'da ölüm cezasının kaldırılması öncesinde, Romanya'da idam edilen son kişiler Ceausescular olacaktır.

Romanya'da sahte sosyalizmin çöküşünden bu yana geçen yaklaşık 32 yıllık süreç kapitalizm-emperyalizmin bastırılmış ve derin bir şekilde yozlaştırılmış bir toplumda umutsuz yapılanma ve istikrar bulma süreci olarak görülebilir. Bu tamamen umutsuzca

bir çabadır, çünkü Colectiv faciasının açık bir şekilde ve bir kez daha gösterdiği üzere toplumdaki derin sorunların - rüşvetin, hırsızlığın, yolsuzluğun, etik problemlerin- köklü bir tarihi bulunmaktadır ve doğrudan toplumun dokularına işlenmiş durumdadır.

Yoğunlaşan çelişkiler Romanya toplumunda gerçek bir devrimin aciliyetini ve gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Bu problemler gerçek bir devrim olmadan, Karl Marx'ın *Fransa'da Sınıf Savaşmaları* eserinde "4 Bütünler" olarak formüle ettiği komünizme gidecek yol izlenmeden mevcut sistemin sınırları içinde çözülmesi mümkün değildir.

Kaldırılması gereken bu "4 Bütünler" şu şekilde belirtilebilir: "Bu durum, insanlar arasındaki bütün sınıfsal farklılıkların ortadan kaldırılmasıdır. Bu sınıf farklılıklarının ve insanlar arasındaki bölünmelerin altında yatan bütün üretim veya ekonomik ilişkilerin ortadan kaldırılması veya bunlara son verilmesidir. Bu ekonomik veya üretim ilişkileriyle birlikte yer alan bütün toplumsal ilişkilerin sonlanmasıdır. Kadın ve erkek arasındaki, farklı milletler arasındaki, dünyanın farklı yerlerindeki halklar

arasındaki baskıcı ilişkilere, bütün bunlara son verilecek ve bunların ötesine geçilecektir. Ve nihayetinde, bütün bu gidişattan, bütün kapitalist sistemden, bütün toplumsal ilişkilerden kaynaklı fikirler devrimcileştirilecektir. Bunların yerine, toplumdaki rehber ilkeler bilinçli ve gönüllü olarak halk tarafından benimsenecektir... onlara dayatılmayacak, aksine sömürü, baskı ve eşitsizliğin temelinin ortadan kaldırılmasında bilinçli ve gönüllü bir şekilde benimsenecektir. Ortak iyiyi amaçlayan kolektif ve işbirliğine dayalı ilkeler olacaktır ve aynı zamanda, daha önce hiç mümkün olmamış bir biçimde bireyler ve kendine özgünlük de gelişecektir.” [\[4\]](#)

Romanya halkı, gerek krallık döneminin, gerek uzun yılları bulan sahte sosyalizm evresinin, gerekse son 32 yıllık bariz kapitalizm-emperyalizm sisteminin baskıcı ve sömürücü açık diktatörlüğünden kurtularak yepyeni bir gelecek kurmaya, her tür baskı ve sömürü ilişkisinin ortadan kaldırılacağı gerçek komünizme yönelmiş gerçek bir sosyalist toplum kurmaya muktedirdir. Romanya’da sistemin işleyişini derinden sorgulayan gençler başta olmak üzere geniş halk kitleleri her ne kadar çeşitli sivil toplum örgütlerinin reformist çerçeveleri içinde hareket etmek durumunda kalsalar da, kökten değişiklikler için gerekli olan temeli oluşturabilir ve yalnızca kendi toplumları için değil bütün bir insanlık için ilham verici bir sıçrama yapabilirler. Yoğunlaşan çelişkiler Romanya toplumunda gerçek bir devrimin aciliyetini ve gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda atılması gereken pek çok adım bulunmaktadır, fakat her şeyden önce bilimsel temelde gerçek bir devrim hareketinin inşa edilmesi gerekmektedir. Bu temel günümüzde Bob Avakian tarafından geliştirilmiş komünizmin yeni sentezi ile somutlaştırılmıştır. Bob Avakian’ın önderliğinin ve *yeni komünizminin* bütün dünya halklarının devrim mücadelelerine dahil edilmesi günümüzün en önemli görevlerinden biridir.

Referanslar:

[1] Goodbye to Gravity isimli heavy metal topluluğu yeni albümlerinin tanıtımı için Bükreş'teki Colectiv kulübünde havai fişek ve ışıklı bir tanıtım konseri düzenler. Konserde çıkan yangın sonucunda grubun iki gitaristi olay yerinde yanarak yaşamını yitirir. Grubun basçısı İsveç'te hastaneye götürülürken hayatını kaybeder. Grubun bateristi ise bedeninin %70'i yanık bir halde Fransa'daki bir sağlık merkezine nakledilirken Paris'te havaalanında yaşamını yitirir. Grubun hayatta kalan tek üyesi vokalist Andrei Găluț, bedeninin %45'i yanmış bir şekilde uzun süre yoğun bakım ünitesinde tedavi görmek zorunda kalacaktır.

[2] ABD emperyalistleri bu yılın Ocak ayında Romanya'daki Campia Turzii Hava Üssüne MQ-9 Reaper insansız hava araçlarını konuşlandıracağını ve bölgedeki tatbikatlarına devam edeceğini açıkladı. Ayrıca eskiden Sovyet üssünün bulunduğu Deveselu bölgesinde yine ABD emperyalistlerin Romanya'daki iktidarla ortak bir şekilde Rusya'ya ve İran'a karşı anti balistik füze kalkanı yerleştirdiği biliniyor.

[3] *Goulash Communism or Capitalist Austerity, A World To Win*, 1986/6, s.58-63

[4] Bob Avakian, BASics 2:3, *BASics: Bob Avakian'ın Konuşma ve Yazılarından*, El Yayınları:İstanbul

Nasıl Bir Diyalektik? Yönteme Dair Bazı Noktalar

Giriş

Erekselci (teleolojik) düşünce biçiminin gelişimine ve özellikle Marksist düşünce üzerindeki etkilerine mercek tutulan [Erekselci Düşünce Biçiminden Kopmanın Önemi Üzerine](#) başlıklı makalede diyalektik yönteme dair çeşitli vurgularda bulunulmuş ve etkisini halen yakıcı bir şekilde göstermeye

devam eden önemli bir problemle yüzleşmenin gerekliliği belirtilmişti. Aşağıdaki makale, bu problemin -diyalektik yöntemin doğru bir şekilde temellendirilmesinin- üzerine daha kapsamlı bir düşünme ve değerlendirme çabasının bir ürünü olarak kaleme alınmıştır.

Kullanım Biçimlerine Dair

Düşünce tarihinde geriye dönüp baktığımız zaman, diyalektik (eytişimsel) kavramının kullanımında özellikleri açısından ana hatları ile iki majör evrenin gündemde olduğunu belirtebiliriz. Bunlardan ilki yazılı felsefe geleneğinin ve büyük sistem geliştirmenin öncülerinden biri olan Platon'un çalışmalarında ve daha somut olarak da öğrencisi Aristoteles'in çeşitli kavramları ele alışımda kullandığı bir akıl yürütme, önerme kurma, dile getirme, hitabet (retorik) biçiminde düşünülen belirli bir tarzıdır. Aristoteles özellikle geliştirdiği mantık (organon) ile sonradan bütün bir felsefe tarihi üzerinde etkisini kuracak felsefenin önemli bir özelliğini somutlaştıracaktır. Felsefe, kesin ve değişmez ilkelerden geçerli çıkarımlar yapma alışkanlığı-bilimi şeklinde düşünülür. Olabilecekleri müddetçe husule gelenlerin mümkünlerin bilimi... Herhangi bir duruma yönelik şüphe götürmeyecek çıkarımlar yapabilmek, bu doğrultuda hakikati en doğru şekilde soyutlamak ve yansıtmak felsefenin esas meselesi olarak kabul edilir. Aynı zamanda hakikati daha üst bir düzeyde kavramak, bu doğrultuda çeşitli genel geçer kategoriler belirlemek ve tekil ilişkilerin sistemli bir şekilde tümel ve kapsayıcı yönlerini ortaya koyabilme gayretidir felsefe. Bu anlamıyla felsefe yapmanın (hakikati daha doğru bir şekilde keşfetmek için sistemli sorgulama çabasının) temel araçlarından biri olan mantık, kesin ve değişmez ilkelerden hareket etmeyi, bu ilkelerin dayandıkları ilişki biçimlerini somutlaştırmayı gerekli kılar.

Mantık ilgi çekici bir araç olarak kendini gösterir. Sınırlı ve verili bir bağlamda mutlak hakikati bilemeyen düşünen-sorgulayan özne ile onu kuşatan fakat çoğunlukla duyuru verisi

olarak doğru şekilde kendini göstermeyen hakikatler arasında köprü kurmaya çalışan bir araçtır mantık. Belirli bir düşünce sistematığı sayesinde doğru önermeler kurmak demek, bir açıdan hakikati kavramada daha ileri adım atmak, belirsizlikleri gidermek, bir sonraki sefer için daha kesin temeller kurabilmek ve bu doğrultuda devamlı olarak yeni ve çok daha kapsamlı yeni kuramsallaştırmalar yapabilmek demektir, en azından bütün bunlar için gerekli olan malzeme sağlama sürecine dahil olmak demektir.

Gerek Platon, gerekse öğrencisi ve mantık biliminin kurucularından Aristoteles'in çalışmaları diyalektik açısından yukarıda belirttiğimiz birinci evre kapsamında düşünülebilir. Her iki düşünce insanının sistemlerinde aporetik bir tarz belirgin şekilde ön planda olsa da, burada ilgi çekici ve çelişkili bir durumun varlığından söz etmek gerekir. Aslında diyalektik kavramı ve buna bağlanmış düşünce konsepti bu evrede çoğunlukla olumsuz bir çağrışımla gündemdedir. Örneğin Aristoteles, *Ruh Üzerine* isimli ünlü çalışmasında her tanıtlamanın *nedir* sorusu ile başlaması ve ilinekleri bilmenin gerekliliğini söyledikten sonra "diyalektik ve boş konuşmanın" bunun karşısında olduğunu belirtir. Tanıtlama faaliyeti bir tür kesinlik arayışıdır. Örneğin ruh konusunda Aristoteles; şu amaçla, şunun tarafından, şöyle bir beden, şöyle bir kısmının şöyle gücünün değişmesi şeklinde tanımlamayı ele alır ve buradan ruhun aslında cisimle birlikte olduğu düşüncesine yönelir. Şeylerin olması gerektiği gibi olmaları düşüncesi öne çıkar. Bu aynı zamanda şeylerin değişimini açıklamada da kullanılır. Diyalektik, bütün bu meselelere yardımcı olmaya muktedir olamayan, daha çok sofistlerin başvurduğu kelime cambazlığı yöntemi olarak düşünülür ve bu haliyle oldukça negatif bir çağrışımı vardır.

Öte yandan Sokrates ile birlikte düşünce dünyasına çok yönlü bir şekilde giriş yapan "erekselci" anlayış Aristoteles'te yöntemsel temelleriyle birlikte hakikatin açıklanmasına doğru daha da mükemmelleştirilecektir. Bununla birlikte, Aristoteles

formların bilgisini kovalarken ve özellikle metafizik olarak tanımladığı bilim alanı konsepti içinde kavramsal soyutlamalarına devam ederken bu ilk evrenin diyalektik anlayışını farklı bir şekilde yansıtır. Hatta bu anlayışı ciddi şekilde geliştirir.

Aristoteles'in -ve genel olarak Sokratik ekolün- çalışmalarında ele alınan kavramların tanımlanmasında her zaman belirli bir iç çelişki durumu öne çıkar. Bu düşünce şekli antinomilerle yüzleşmeyi gerektirir. Felsefi olarak temellendirilmiş meseleler sıklıkla antitezleriyle kurulmuş içerikleri ortaya koyar. Özellikle metafizik alanında izlenen klasik aporetik seyirde bu yaklaşım belirgin şekilde kendini gösterir ve heyecan verici bazı sonuçlara varılır. Örneğin Aristoteles'in *Fizik* çalışmasında iki varlık modusundan bahsedilir. *Dynamis* ve *energia*. Sonrasında hareketten bahsedilir. Hareket ne biridir, ne diğeri. Salt olanak değildir, çünkü edimsel bir yönü vardır. Salt gerçekleşmiş olan da değildir, çünkü tamamlanmamış ve devam eden bir yönü vardır. Bu durum şöyle bir tanım ile ifadesini bulur: "Hareket; olanağa göre, varolanın bu şekilde olması bakımından gerçekleşmesidir." Böylece hareket hiçbir biçimde tamamlanmış olsa da, aslında yine de bir tür tamamlanmışlığı içinde ele alınır. Bu şekliyle, hareket bir tür arada kalan varlık biçimi olarak da düşünülebilir. Bir gerçekleşme sürecidir. Veya edimsel olmayan edimselliktir.

Metafizik içinde yer alan *L* kitabında da benzeri bir durum *primus motor* konseptinde, yani ilk hareket ettiriciyi tanımlarken kendini gösterir. Metafizik düşüncenin ve mantık yürütmenin zorunlu gözüken temel kategorilerinden biri olan "hareketsiz hareket ettirici" konsepti bu yönde bir iç çelişkinin varlığının kabulünü gerektirir. Hem hareketin başlatıcısı olarak, evrendeki bütün hareketin kaynağını aldığı bir güç olarak tanımlanır, hem de hareketsiz olması, oluş ve bozuluşa tabi olmaması gerekir. Yani özünde bir hareketsizlik ile hareketin aynı anda var olmasını gerektiren tuhaf gözüken

bir durum ortaya çıkar. Benzer bir durum ilkenin, nousun (saf tinin) kendi üzerine düşünebilen bir Düşünme olarak kavranması ile de kendini gösterir. Düşüncenin nesnesi tinin canlılığında hareket eden ve bu şekilde kalabilendir. Bununla birlikte, yetkin düşünme “en mükemmel nesneyi düşünme” olarak kabul edilir. Bu nesne de düşünmenin kendisidir. Her şeyi kapsayan öz varlığı içinde, tin ikiye bölünmüştür. Fakat bu varlığın kendisi bir değildir, bu aynı zamanda evrenin ve her şeyin türlü bölünmüşlükleri içindeki ilkesel bir birliktir. Burada dikkat çekici olan şey Aristoteles’in antinomiye nesnenin özünde ortadan kaldırmadan tanınmasıdır.

İlk evrede bir yandan olumsuz çağrışımlarla imlenen ve olası öncüllerden yola çıktığı için kesinlik arayışında değersiz bulunan diyalektik konsept [1], öte yandan en soyut kavramsallaştırmalarda -özellikle metafizik alanında- kavramların özündeki antinomilerin tanınması ve çelişkili özdeşliklerin yeni bir form içinde düşünülmesi ile bir tür refleksiyon tarzı olarak çok açık şekilde kendini göstermektedir. Bu aynı zamanda Sokratesçi aporetik çözümsüz bırakma tarzının da farklı bir şekilde geliştirilmesi anlamına gelir. Diyalektik çözüm, çelişkiyi gerçek olgusal durumu ile tanımaktadır.

Şüphesiz daha önce de belirtmiş olduğumuz gibi Aristoteles’in kullanmış olduğu diyalektik çok daha belirgin, amaçlı ve yönelimli bir düşünce/evren tasavvurunun etkisi altındadır ve bu şekilde kısıtlanmıştır. Erekselci olan bu düşünceye göre, tüm varolanların yükselmeye çalıştıkları bu en yüksek erek mutlak ve Tanrısal olan tindir. Bu aynı zamanda kendini düşünen düşünce olan *nous* olarak da düşünülür. Bu erekselci metafizik konsept içinde; kavrayış, mantıksal form, varlığın formal özü, saf energia, hareketin kökeni, erek ve tanrısal tin şeklinde belirlenmiş bir dizinin varlığı söz konusudur. Bu aynı zamanda en ilkel düzeydeki algısal bilginin gitgide mükemmelleşerek bütün bir gidişatını keşfedeceği bir döngüsel hareketi gündeme getirir. Aristoteles’in erekselci düşünce

sistemi kendi içindeki diyalektik soyutlamalara ve antinomilerin tanınmasının önemine rağmen son kertede büyük bir tasarının doğrulanmasına hizmet etmektedir. Ve bu doğrulama tarzı felsefi düşüncenin sonraki tarihine de büyük oranda damgasını vuracaktır.

Diyalektik Düşüncenin İkinci Evresi ve Radikal Bir Kopuş

Yeni Çağ ile birlikte -üretim ilişkilerinde ve üst yapı alanında köklü değişikliklerle- binlerce yıllık bir düşünce mirasına meydan okunur. Bu mirasın önemli bir hacmini, sonradan kilisenin elinde gittikçe yapılanacak Aristotelesçi evren tasavvuru ve bilimsel düşünceye ket vuran mantık formu içermektedir. Bu aynı zamanda önemli bir retrospektif evresidir. Sistemli düşünmenin ve yazılı felsefe geleneğinin ilk evrelerine farklı bir gözle geri dönülür. Diğer pek çok konseptin yanı sıra, diyalektik konsepti de ilk evrede kullanıldığı bağlamından çekip kopartılır. Kant'ın ve Fichte'nin dedüktif temeldeki -transendental dedüksiyon-diyalektik formu bu evrede dikkat çekici girişimlerdir. Bununla birlikte diyalektik yöntemde dedüktif bir yaklaşıma itiraz eden, bu süreçte deneyimi [2] öne çıkartan daha farklı bir müdahale de vardı. Bu müdahaleler düşünce tarihinin önemli figürlerinden biri olan Hegel'den gelecekti. Diyalektik düşüncenin ikinci evresinin en önemli durağının, önceki erekselci düşünce ile bütün ciddi benzerliklerine ve idealist temeline rağmen, bir doğa-tarih düşüncesi olarak tinin, aklın, düşüncenin gelişimini-yükseliş seyrini mantıksal bir şekilde temellendiren Hegel'in diyalektiği olarak belirtmek gerekir.

Hegel'in diyalektiğinin pek çok şekle bürünebilen zenginliği aslında onun canlılığından gelmektedir. Bu canlılık, formel mantığın klasik tümdengelimci formasyonuna itirazları ile düşünce tarihinde yeni bir düşünme biçimini de gündeme getirir.

Hegel diyalektiği üzerine pek çok şey söylenebilir ve ne kadar şey söylene de yine de belli açılardan boşluklar kalmaya mahkum gözükmektedir. Bunda görkemli ve hayranlık uyandıran *Mantık* çalışmalarına rağmen, Hegel'in diyalektiği metodolojik açıdan aslında kapsamlı bir şekilde açıklamamış olmasının ve takipçilerinin ortada kalan ciddi boşluklara getirdikleri yorumlarla meseleyi daha da belirsiz hale getirmesinin etkisi olduğu düşünülebilir. Bu belirsizlik ve hatta güçlüklerin üretilmesinden Hegelci diyalektiği kendi yöntemine farklı bir şekilde -tepetaklak duran yöntemi ayakları üzerine koyma çabasına rağmen- Marksist ekol de muaf değildir. Bu meseleye ileride ayrıca döneceğiz.

Nasıl Bir Diyalektik?

Hegel'in diyalektiğinin pek çok şekle bürünebilen zenginliği aslında onun canlılığından gelmektedir. Bu canlılık, formel mantığın klasik tümdengelimci formasyonuna itirazları ile

düşünce tarihinde yeni bir düşünme biçimini de gündeme getirir. Hegelci diyalektik bir yükselişi ifade eder. Verili ve ortada olandan, saklı ve daha derinde olana ilerler. Ve işin ironik kısmı bu canlılık, Hegel'in içine kapanık erekselci tarih/düşünme konsepti ile ciddi çelişkiler içermektedir.

Hegel'in diyalektiğine giriş yapabilmek için belirli bir düşünsel ön hazırlığa gereksinim duyulur. Diyalektik düşünebilmek belirli yatkınlığı, bununla birlikte ciddi bir zihinsel egzersizi gerekli kılar. Örneğin *varlık, oluş, sonsuzluk, kendi için varlık, zemin, öz vb* gibi nosyonlar üzerine daha derin düşünmeyi ve bunları içerdikleri çelişkileri-akışkanlıklarıyla birlikte ele almayı gerektirir. Bununla birlikte diyalektik tekdüze bir birliği veya soyut bir tümeli ifade etmez, ayrımları olan bir tür çeşitlilik birliğini ifade eder. Bu ayrımlar çeşitli momentlerle kendi içinde geçişken kesitler yaratır. En basit şekliyle ifade etmek gerekirse, hakikatin bir parçası olarak "A, B'dir" yargısı kendi içinde çelişkili olan "A, B değildir" yargısını gerektirir. Ancak bu yolla "A, B'dir" yargısı doğruluğunu koruyabilir. Peki "A, B'dir" yargısının anlamını ortadan kaldırmak mümkün müdür? Burada çelişkili bir şekilde hem evet hem de hayır denilebilir. Üç şekilde ortadan kaldırma gündemdedir. Önce olumsuzlanır, sonra karşıtında saklanır, sonuç olarak da yeni ve daha yüksek bir anlama yükseltilir. Diyalektik akış bu üç uğrağı içinde barındırır. Ortadan kaldırılan aslında yok edilmemiştir. Hem kendisi olarak, hem de bir başka şey olarak yaşamını sürdürür.

Diyalektik akışın kesintisizliği burada kırılmaları ve dönüm noktalarının ortaya çıkmasını da içerir. Ancak burada belirli bir güçlük vardır. İnsanın sonsuz ve kusursuz olmayan anlama yetisi, her seferinde katı kavramlar oluşturmaya eğilimlidir. Bütün bu akışı gerçekten akıcılığı içinde ve dönüm noktalarıyla idrak edebilmek, anlama yetisinin sınırlılıkları ile çatışmaya girer. Diyalektik, kendi akışı içinde engel

tanımaz ve devamlı olarak işlemeyi sürdürür. Hegel'in çalışmalarında bu akış, aklın daha yüksek bir gelişme aşamasındaki biçimsel karakteri olarak görülecektir.

Hegel'in diyalektiğinde yöntemi anlayabilmek gerçekten zorlu bir deneyimdir. Bunda az önce bahsettiğimiz anlama yetisinin sınırlılığı ve daha sabit katı kavram oluşturma alışkanlığı şüphesiz önemli yer tutar. Diyalektiğin bu katı kavramları zorlayıcı, ele almayı güçleştirici bir karakteri vardır. Diyalektik yöntem içerikten içeriğe değişebilir ve akışkanlıktaki üçlemelerin momentleri değişik ritimlerle kesişebilir ve böylece görelilik kazanırlar. Bir evrede antitez olan, diğerinde yeniden teze dönüşür. Ayrıca başlı başına kritik bir önemi bulunan sentez aşaması vardır.

Hegel diyalektiğinde antinomilerin çözülebilir olduğu, her antitezin bir sentezle iyileştirilmesi gerektiği şeklinde bir yaklaşım bu modelin önemli bir sac ayağıdır. Rasyonalist düşüncenin çoğunlukla sabırsızlandığı ve belirsizliklerle baş etmeyi kolaylaştırması açısından genellikle aceleyle formunu belirginleştirmeye çalıştığı bu sac ayağı, doğru şekilde yaklaşılmadığı takdirde diyalektiği dogmalaştırma potansiyelini de içinde barındırır. Verili bir tez-antiteze karşılık sentez aşaması, önceden kesinleşmiş değildir. Diyalektiğin anlamını tüm antinomilerin sentezlerde toplanmasına indirgememek gerekir. Bir yöntem olarak diyalektiğin akla uygunluğu ve üstünlüğü antinomileri ve bunların karşılıklı, çok yönlü ilişkilerini, kurdukları görece istikrarlı özdeşlikleri tanımasında yatar. Diyalektik böylece antinomileri görünür kılar ve onlara kavramsal belirginliklerini kazandırır.

Bir kez daha Hegel'in diyalektiğinin bütün bir erekselci düşüncenin içinde bir araç olarak yapılandığını belirtmemiz gerekiyor. Hegel'in akıl-idealizmi akıldan kaynaklanan her şeyin anlamını onun akla yeniden geri dönmesinde ve akıl tarafından kavranmasında görür. Yani bütün bir kendinde var olma durumu, bu seyir sonunda kendi için varolma duruma

yönelir.

Marksizm ile Diyalektik Düşüncede Yeni Atılımlar

Engels'e göre, Hegel felsefesinin asıl anlamı ve devrimci niteliği insan düşüncesinin ve insan eyleminin bütün sonuçlarının son ve kesin olma niteliğine son vermiş olmasıdır. Engels, bilginin alt basamaklarından üst basamaklarına kadar yükselen bilimin uzun tarihsel basamakların Hegel felsefesi sayesinde açığa kavuştuğunu bildirir. [3]

Marx'ın Hegel felsefesindeki diyalektik yaklaşımın kendi deyimi ile "yöntemdeki rasyonel olan yönünü" ekonomi politik eleştirisi çalışmalarında ve genel olarak da materyalizm kavrayışında kullandığı bilinmektedir. Esas olarak Marx tarafından kaleme alındığı bilinen 1845 tarihli Kutsal Aile isimli çalışmada özel mülkiyet ve proletaryanın durumu arasındaki ilişki incelenirken Hegelci etki kendini açık şekilde gösterir. Marx bu çalışmada özel mülkiyeti çelişkinin olumlu yanı olarak şöyle ifade eder:

Özel mülkiyet olarak, zenginlik olarak özel mülkiyet, kendi öz varoluşunu sürdürmek zorundadır; ve bundan ötürü kendi karşıtının, proletaryanın varoluşunu da sürdürmek zorundadır.

Özel mülkiyet kendi doyumunu kendinde bulandır, bununla birlikte proletarya, çelişkinin olumsuz yönü olarak kendini, kendi bağımlı konumunu yani bağımlı olduğu özel mülkiyeti aşarak kaldırmak [4] durumundadır. Marx'a göre, proletaryanın zafer kazanması toplumun mutlak yanı olması anlamına gelmez. Karşıtı ile birlikte kendini de ortadan kaldıran bir sınıf artık mutlak değildir, bir çeşit geride bırakılan, "sınıf olmayana" yönelendir.

Engels, Hegel'in sistemini yöntem ve içerik açısından "idealist bir biçimde başüstü duran" bir materyalizm olarak tanımlar. Hegel'deki diyalektik açılım şemasının, materyalizm temelinde, somut ve verili bir bağlamda yeniden gözden

geçirilerek insan düşüncesine, toplumsal kategorilere ve doğaya uyarlanma çabası Marksizmin diğer sosyalizm türlerinden ayrıldığı önemli bir özelliktir. Bu bağlamda Marksist yorum, tarihin belli bir aşamasının kalıcı olmadığını bilinciyle, toplumların değişme yeteneğine sahip olduğunu, şimdiki zamanın tarihin varış noktası olmadığını öne sürer.

Mao Trạch Đông tại Diên An, thập niên 1930. Ảnh: Bảo tàng Mao ở Diên An, 1965

Mao burada, hareket halindeki maddenin gerçek durumunu soyutlama vizyonu ile Marksist düşünceye egemen olan hatalı bir yasalaştırma mantığından kopuş doğrultusunda önemli bir adım atacaktır.

Hegel felsefesinde önemli bir nosyon olan ide; doğayı, insanoğlunu ve toplumu keyfi bir biçimde belirleyen bir ilke iken; Marx bütün değişimi İde veya Tin etkisi ile değil, insanoğlunun etkinliğinin sonucu olarak ele alarak, Hegel'den önemli bir kopuş gerçekleştirmiştir.

Bununla birlikte önceden de belirttiğimiz gibi, insan toplumunun komünizme doğru tarihsel gelişiminin ilk kavramlaştırılmasında yani Marx'ın formüle ettiği biçimde her ne kadar ikincil bir eğilim olsa bile, bir tür dar ve düz

seyreden bir bakış açısı kendini göstermiştir. Hegelci diyalektikten miras alınan “yadsımanın yadsınması” konseptinde bu sınırlılık özellikle belirginleşir. Hegel’in geliştirdiği ve bir önceki kısımda ele aldığımız üçlü yöntem; tez (koyum – sav), antitez (karşı koyum – karşı sav) ve sentez (birlikte koyum – birleşim) uğraklarından oluşuyordu ve yine önceden de belirttiğimiz üzere bu devinim ve ilerlemenin bir ifadesi olarak görülüyordu. Dünya tarihi de, esasen bu temelde bir gelişim seyri ile mantıksal idenin açılması olarak düşünülüyordu.” [5] Marksist diyalektik böylesi bir felsefi mirası ayıklamakla ve yeniden yapılandırmakla işe başladı. İşe yarayacak somut malzemeler vardı, bununla birlikte çoğu şey idealist bir felsefi düşünce konsepti içinde kullanışsız hale getirilmişti veya önemli eksiklikleri vardı.

Marksist diyalektik açısından ise şu ilkeler öne çıkıyordu.

- (1) Karşıtların birliği yasası
- (2) Nicel ve nitel değişikliklerle ilgili yasa
- (3) Yadsımanın yadsınması yasası

“Yadsımanın yadsınması” kolaylıkla bir tür “kaçınılmazlık” doğrultusunda meyletme riski içermekteydi. Marx ve Engels’in bir bilim olarak komünizmin yöntemini geliştirdikleri bu ilk evrede belirli biçimlerde “sanki bir şey başka bir şey tarafından hemen önceden belirlenmiş bir senteze götürecek şekilde yadsınmaya zorunluymuşçasına” bir işleyiş kendini canlı tutabiliyordu. [6]

Bu düşünce biçimi, diyalektiğin arkasında aslında belirli bir varlık diyalektiği [7] olduğu şeklinde görüşü de canlılığından kopartarak idealize etmektedir, ki materyalist temelde bir diyalektik için bu oldukça hayati bir meseledir.

Örneğin 1938 yılında Sovyetler Birliği Komünist Partisi Tarihi (Bolşevik) çalışmasında Stalin diyalektik yöntemin 4 özelliğini şöyle sunar:

- (1) Tüm fenomenler birbirine bağılıdır ve birbirlerine bağımlıdır;
- (2) Bütün mesele hareket ve gelişme sürecidir;
- (3) Niceliksel değişiklikler niteliksel değişikliklere neden olur;
- (4) Her şey karşıtların mücadelesi temelinde gelişir.

Stalin bu şekliyle karşıtların birliği ve mücadelesi ilkesini en baştan alıp en sona eklemiştir. SSCB'deki felsefi çevreler diyalektiğin üç yasasını işlerken veya Stalin diyalektik yöntemin 4 özelliğini aktarırken, her iki yaklaşım da "karşıtların birliği ve karşıtların mücadelesi" yasasını diyalektiğin temel yasası olarak kabul etmek yerine diğer yasalarla aynı önemde tutma eğilimi gösterir. Bu aynı zamanda sosyalist toplumda sınıfların artık kalmadığını, çelişkinin dış düşmanlarla sosyalistler arasında olduğunu öne süren bir düşünce tarzının da teorik gerekçelendirmesi olarak dikkat çekicidir.

Marksist düşüncenin gelişim seyri içinde önemli müdahalelerden -özetlemelerden- biri Mao Zedong'un diyalektik meselesini ele alması ile gelecektir. Mao Zedong'un açıkça belirttiği şey, diyalektik açısından temel ve geçerli olanın "karşıtların birliği ve karşıtların çatışması" olduğudur. Mao burada, hareket halindeki maddenin gerçek durumunu soyutlama vizyonu ile Marksist düşünceye egemen olan hatalı bir yasalaştırma mantığından kopuş doğrultusunda önemli bir adım atacaktır. Hareket veya hareketlilik çelişkiden doğmaktadır ve Engels tarafından Anti-Dühring'de "hareketin kendisi bir çelişki" olarak bu durum ifade edilmiştir.

Daha doğru bir temellendirme arayışı içinde, hakikati daha doğru soyutlayacak, maddeyi gerçekten olduğu haliyle -hareketi ve çelişkileri içinde, bu çelişkilerin nitelikleri ve çok yönlü etkileşimleri içinde- açıklayacak bir diyalektiğin, tez-antitez-sentez şeklindeki bir anlayıştan kopması gerekliliğini

basit bir mesele olarak görmemek gerekiyor. Bu şekilde basit şemalarla yaklaşmak, biçimsel açıdan ne kadar makul ve anlaşılır görünürse görünsün, aslında meseleyi derinlikli bir şekilde kavramayı körleştirmektedir. Doğa bilimlerinin yeni keşiflerle ortaya koyduğu maddenin gerçek hareket-devinim biçimleriyle daha doğru bir temelde yüzleşmeyi ve fenomenlerin ele alınmasında bunu daha doğru bir şekilde yansıtmayı zorlaştırmaktadır. Devrim yapmış ve proletarya diktatörlüğü tecrübeleri yaşamış geçmiş sosyalizm pratiklerinin önemli bir bölümünün böylesi bir anlayışın gölgesi altında bulunduğunu, ve bu düşünce biçiminin insan düşüncesi ve eyleminin hemen her alanında oldukça ciddi problemlere neden olduğu unutulmamalıdır.

Sonuç Yerine

Bu makalede *Erekselci Düşünce Biçiminden Kopmanın Önemi Üzerine* isimli çalışmada belirli bir şekilde yer verilen diyalektik meselesine ve düşünce dünyasında kavramın kullanımını belirleyen iki büyük evreye yer verilmiştir. Diyalektik yöntemin ve buna içkin meselelerin tarih boyunca Aristoteles, Hegel ve Karl Marx gibi büyük sistem kurucuları tarafından ele alınması ve mesele üzerine derinleşilmesi dikkat çekicidir. Özellikle erekselci tarih anlayışları konseptlerinde Aristoteles ve Hegel'in arasında ciddi farklılıklara rağmen belirgin benzerlikler dikkat çekicidir. Makalede her iki evrede diyalektik konseptinin kullanılışının benzerliklerine yer verilmiştir. Öte yandan ikinci evrenin içinden materyalist ve bilimsel yönelimli bir temelde kopuş gerçekleştiren Marksizmin, diyalektiğin Hegelci konseptinden ciddi şekilde etkilendiğini, eski idealist nosyonun çeşitli zayıflıklarını ve formülleştirmelerini kendi konseptine dahil etmesi ile bu kavramın ele alınışı ve uygulanışında çelişkili bir özdeşlik kurduğu gösterilmeye çalışılmıştır.

Diyalektik, çok daha karmaşık ve çok daha doğru soyutlanması gereken bir düşünme biçimidir. Diyalektik, tekil öğelerin sürekli şekilde bağımlılıklar içinde olması ve birbirleri

aracılığı ile tanımlanmaları, varoluşlarını birlikte kazanmalarından ibaret değildir. Buradaki bağıntılar hiçbir sağlam ilişki ögesinin olmadığı en nihayetinde tam bir görecelilikle belirlenmiş bir bağıntılar zinciri değildir. Burada bir başka durumda karşıtlık içinde olan taşıyıcı özne ve ilişki kategorik momentleri belirli bir birlik altında, bir tür sentetik özdeşlik altında toplanmıştır. Her bir unsur somutlaşması açısından bakıldığında ne denli özerk olsa da -ki bu özerklik ve getirdiği imkanlar son derece önemlidir- bütündeki konumu itibarı ile özdeştir. Her tekil kategori diğerleriyle olan ilişkiler ağı içinde düşünülmelidir. Bu ilişkiler aynı zamanda tekil kategoriyi bilmeyi sağlar. İlişkilerdeki somut değişiklik durumları kategorinin kendi içinde buna uygun değişim geçirmesini sağlar. Bu anlamıyla tekil kategoriler, içinde yer aldıkları sistemlerin de işlevleridir. Tekilleri kavramak için bunlarla birlikte bütünün kavranması gerekir. Diyalektik akış çizgisel bir şekilde veya sıklıkla belirtildiği gibi kaba helezonik hareket formu şeklinde düşünüldüğünde gerçek canlılığını ve karmaşıklığını yitirme tehlikesi ile karşılaşır. Diyalektik çoğunlukla dışlanmış bir şey olarak somutlaştırılır, fakat bu dışsal yön diyalektiğe tutunmayı da zorlaştırır. Akışkanlığı yüzeysel bir şekilde ele alma tehlikesi burada kendini gösterir. Klasik mantığın çıkarsama, dedüksiyon yaklaşımı bu yüzeysellikte ele ele gider. Bu açıdan ilişkilerin ve bağıntıların gerçek seyirleri üzerine daha materyalist bir refleksiyona ihtiyaç vardır.

Komünist bir toplum doğrultusunda hakikati doğru şekilde kavramak ve doğru bir yöntemle hareket halindeki maddeye müdahale ederek onu değiştirmek durumunda olan günümüz Marksistlerinin kendi düşünce biçimleri, izledikleri yöntemleri ve bu yöntemin somut gelişim tarihi üzerine düşünmesi gerekmektedir. İçinden geçtiğimiz kapitalizm-emperyalizm çağının öne çıkan dinamiklerinin bozucu etkisiyle ve biriktirdiği problemleriyle kendi içine kapanarak kötürümleşme tehlikesiyle karşı karşıya olan Marksist

düşünce bu yönde önemli bir sorumluluk alınmıştır. Bob Avakian, bir bilim olarak komünizmin nitel çelişkisinin çözülmesi ve yöneme dair geliştirmiş olduğu *yeni komünizm* ile bu yönde ciddi bir adım atmaktadır. Diyalektik düşüncenin insan toplulukları açısından gerekliliği ve önemini incelemek açısından, ayrıca çok daha doğru bir diyalektik kavrayışla Bob Avakian'ın oldukça karmaşık meseleleri nasıl ele aldığını yöntemsel açıdan öğrenebilmek açısından eserlerinin bu yönde incelenmesini okurlarımıza öneriyoruz.

Dipnotlar:

[1] Felsefe tarihçisi Diogenes Laertios, Ksenokrates'ten sonra Akademia'nın başına geçen Polemon'un "diyalektik değil, somut olaylar çalışılmalıdır" dediğini aktarır. Diyalektik bu anlamıyla hakikati bilimsel bir şekilde açıklamanın karşısında soyut, yetersiz, güçlü şekilde temellendirilmemiş, üstelik bir uğraşı gerçek anlamıyla uygulamaktan noksan ezbere çeşitli ifadeler şeklinde görülecektir. Bkz: Laertios, D., *Ünlü Filozofların Yaşamları ve Öğretileri*, Yapı Kredi Yayınları:İstanbul. s.183.

[2] Hegel önemli çalışması *Tin'in Fenomenolojisi* içinde diyalektiği bilincin kendi üzerine ve nesnesi üzerine elde ettiği deneyim olarak tanımlar. Bilinç kendi kendisini deneyimleyerek özbilince varır. Karşısında yer alan nesneden gelerek kendisini kavrar.

[3] Engels, F., 2011. *Ludwig Feuerbach ve klasik Alman felsefesinin sonu*. S. Belli (Çev.), 5. Baskı. Ankara: Sol Yayınları. s.13

[4] Marx, doğrudan Hegelci bir terim olan *aufheben* yani aşarak kaldırmayı kullanır. Bkz: Marx, K. & Engels, F., 2009. *Kutsal aile ya da eleştirel eleştirinin eleştirisi*. B. Erdost (Çev.), 4. Baskı, Ankara: Sol Yayınları. s. 60.

[5] Bu bölüme ilişkin ayrıca bkz: [Komünizm: Yeni Bir Aşamanın Başlangıcı | Yeni Komünizm \(yenikomunizm.com\)](http://yenikomunizm.com)

[6] Bkz: [Erekselci Düşünce Biçiminden Kopmanın Önemi Üzerine | Yeni Komünizm \(yenikomunizm.com\)](http://yenikomunizm.com)

[7] Friedrich Engels, *Doğanın Diyalektiği* isimli ünlü çalışmasında diyalektik

yasaların doğanın gelişmesinin gerçek yasaları olduğunu belirterek, teorik doğabilimleri için de diyalektiğin geçerli olduğunu göstermeye çalışır. Düşüncenin ve tarihsel gelişmenin yasalarının 3 temel özelliği olduğu belirtilir. Nicelik-nitelik arasındaki dönüşümler, karşıtların iç içe geçmesi ve yadsımanın yadsınması. Engels'in Hegel'e itirazı bunların salt düşünceden değil; doğadan çıkarılması, arkasında somut bir madde olması gerektiği şeklindedir. Engels'in materyalist temelde diyalektiği ele alma çabası ilk ve oldukça kapsamlı girişimlerden biri olması açısından, doğa bilimlerinde bu yasaların keşif arzusu açısından dikkate değer bir klasiktir. Bununla birlikte ciddi sınırlılıkları vardır ve bir bilim olarak komünizmin yapılanmasındaki bilimsel yöntem ve yaklaşımla çelişen belirli indirgemeci ve genelleştirmeci eğilimleri barındırmaktadır. Bu açıdan daha doğru bir diyalektik yaklaşımla analizinin yapılması gerekir.

Çürümüş Bir Sistemin Yok Ettiği Yaşamlar ve Acil Çözüm Önerisi

Geçtiğimiz günlerde korkunç bir haber ile sarsıldık. İzmir-Konak'ta takı satarak geçimini sağlamaya çalışan Aslı Özkısırlar isimli 37 yaşındaki genç kadın yaklaşık 25 günlük süre boyunca tedavi edilmek üzere yataklı bir hastane odasına alınmadığı için bu süre zarfında günden güne bozulan sağlık durumuna bağlı olarak ne yazık ki göz göre göre hayatını kaybetti. Aslı Özkısırlar, yatarak tedavisi bir türlü gerçekleştirilmediği için İzmir Bozyaka Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Yeşilyurt Devlet Hastanesi, Ege Yaşam Hastanesi arasında kritik aşamaya gelen sağlık durumu ile birlikte adeta mekik dokumak durumunda kalacaktı. Damar tıkanıklığı problemi olan ve sonraki süreçte aşırı kilo kaybı ile sağlık durumu gittikçe kötüleşen Aslı Özkısırlar'a gerekli

olan bakım ve tedavi olanağı sağlanmadı. Çaresizlik içinde Sağlık Bakanı'nı etiketleyerek sosyal medya mecraları üzerinden sesini, haklı öfkesini ve durumunun aciliyetini duyurmaya çalıştı. Tepkisi nafileydi. Büyük bir görmezden gelme ve umursamazlık içinde adeta ölümle cezalandırılacaktı. Sevdikleri ve yakınlarının çabası da yeterli olamadı. Kalp sorunları yaşayan ve yetersiz solunum durumu ile boğuşmak durumunda kalan genç kadın için artık iş işten geçmişti.

Aslı Özkısırlar'ın yaşamını bu şekilde kaybetmesi tahammül edilecek türden bir durum değildir ve insan haysiyetini darmadağın eden korkunç bir durumdur. İçinden geçtiğimiz günlerde izlenen tamamen ciddiyetsiz, sorumsuz -ve esas olarak kapitalist-emperyalist sistemin dinamikleri temelinde işleyen-anti-bilimsel sağlık politikaları nedeniyle, koronavirüs pandemisine bağlı olarak artan vaka sayıları ve ölüm sayıları göz önüne alındığında belki de bazılarına tek bir bireyin ölümü çok da önemli değilmiş gibi gözükebilir. Bu da başlı başına ciddi bir problemdir. Çürümüş ve artık toplumun en geniş kesimlerinin temel ihtiyaçlarını sağlama konusunda miadını doldurmuş bir sistemin halk kitlelerinin bilinç durumu ve refleksleri üzerinde de köreltici ve yoğun bir şekilde bozucu etkisi olmaktadır. Bu sistem altında diğer türler gibi insan yaşamı da had safhada değersizleştirilmekte ve kapitalist üretim ilişkilerinin basit fonksiyonlarına indirgenmektedir. Çürümüş bir sistem kendi ürünlerini de çürütmektedir.

Bu acımasız tecrübe bizleri insan topluluklarının ilişkilerini düzenleyen, değer ve kaynaklar dağıtan bir mekanizmanın mevcut durumunu daha iyi anlama noktasında teşvik etmelidir. İnsan yaşamına kasteden karşılaşılan bu ağır durumlar spontane gelişen istisna durumlar değildir. Sağlık birimlerinin yapılanmasından, uzman kadroların yetiştirilmesine, planlama ve yürütme işlerinin işleyişinden ayrılan kaynaklara kadar bütün bu başlıklar esas olarak verili bir toplumsal formasyonun temelini belirleyen üretim şeklinden bağımsız

değildir. Bu üretim şekli bütün insani ilişkileri nakite çevirmiş, üretimde bütün bir organizasyon şemasını rekabet ve kar elde etme temel hedefi doğrultusunda yapılandırmış derin çelişkileri olan bir sistemdir. İsmi kapitalizm-emperyalizm sistemidir. Kamu kuruluşları da bu temel dinamiklerin doğrudan etkisi altındadır ve dokunulmazlıkları veya görece farklı işleyişleri esas olarak formaliteden ibarettir. Mesele insan sağlığı gibi en temel ihtiyaçlar olduğu zaman, gerek özel gerekse kamu teşebbüsleri bu egemen mentaliteden muaf değildir.

Lafı dolandırmanın anlamı yok. Aslı Özkısırlar'ın ve sevdiklerinin yaşadığı bu gereksiz acılar, kapitalist-emperyalist sistemin insan ve toplum düşmanı karakterini yoğun bir şekilde bir kez daha gözler önüne sermiş bulunuyor. Bu açıdan içinden geçtiğimiz şu günler kitlelerin çok temel ve kritik bir soruyu daha yüksek sesle sormasına vesile olabilir ve olmalıdır:

Bu sisteme, yaşanan bütün bu kayıtsızlıklara, acılara ve sistemin çözüm olarak sunduğu yeni çözümsüzlüklere gerçekten mecbur muyuz?

Yeni komünizm takipçisi bir bilim insanı olan Ardea Skybreak, *Bilim ve Devrim* başlıklı röportajda bu soruya gerçekçi bir yanıt verir. Ve bu yanıtın üzerine gerçekten de etraflı şekilde düşünmek gerekir.

“Hepimiz bu kapitalist-emperyalist dünyada çok uzun zamandır yaşamaktayız, ve bugün hayatta olan bizler için, insan toplumlarının her zaman bu şekilde örgütlenmemiş olduğunu ve bu şekilde örgütlenmesi gerekmediğini hatırlamak veya düşünmek bazen zordur. Kapitalizm-emperyalizm, bir insan topluluğunu örgütlemenin tek yolu değildir ve bunun kesinlikle en iyi yol olmadığını kuvvetli bir şekilde savunuyorum. Ancak her durumda, tek yol bu değildir ve bu tespit, anlamaya ve üzerine düşünmeye değer bir şeydir.” [11]

Nasıl Bir Yönelim? Nasıl Bir Çözüm?

Aslı Özkısırlar'ın bu şekilde hayatını kaybetmiş olması dayanılmaz bir acıdır ve insanlığın bütün bir potansiyeli, yapabilecekleri, karşılaşılan sorunları aşabilmek için halihazırda varolan mevcut kaynaklar düşünüldüğünde tüm bunların son derece gereksiz acılar olduğu daha iyi anlaşılacaktır. Gereksizdir, çünkü bu şekilde yaşanması zorunlu değildir. Öte yandan insan düşüncesi ve davranışını devamlı olarak belirleyen mevcut üretim ve bölüşüm ilişkileri altında daha farklısını beklemek gerçekçi de değildir. Çok daha farklı şekilde örgütlenecek, toplumdaki sınıfları ve bunları devamlı olarak üreten koşulları ortadan kaldırarak üretim ve bölüşüm faaliyetinin temeline insana, diğer türlere ve bütün bir gezegene karşı çok yönlü sorumluluğu, bu temeldeki ihtiyaçları en bilimsel yöntemlerle en efektif, en ulaşılabilir, en uygulanabilir şekilde karşılamayı yerleştirecek, toplumu bu doğrultuda devamlı olarak bilinçlendirerek gerçek kısıtlılıkların aşılması doğrultusunda seferber edecek, insanlar arasındaki eşitsizlikleri ve baskı ilişkilerini derinleştiren koşullara her aşamada doğru şekilde müdahale edecek, yepyeni bir vizyon ile gezegenin koruyucuları olma bilincini öne çıkartacak bir yönelime ihtiyacımız bulunuyor.

Halka ve Devrime Hizmet Etme Vizyonu

Bütün bunlar baskıyı, eşitsizlikleri, ayrımcılık türlerini devamlı olarak üreten kurumları ve egemen düşünceleri ile mevcut sistemin gerçek bir devrim ile aşılmasını gerektirmektedir. Bu devrimin kuracağı yepyeni kurumlar ve toplumsal değerler altında işleyecek bir formasyon diğer pek çok şeyin yanı sıra halk sağlığı gibi hayati önemdeki bir meselede de kökten farklı bir bakış açısını ve kökten farklı bir planlamayı ivedilikle hayata geçirecektir.

Bu noktada elimizde işlerin hangi temellere, hangi kapsayıcı ilkelere dayanarak yürütüleceği noktasında bulanıklıkların

giderilmesini sağlayan somut bir belge bulunuyor. Bob Avakian tarafından kaleme alınmış ve Devrimci Komünist Parti ABD Merkez Komitesi tarafından onaylanmış, devrim sonrasında kurulacak proletarya diktatörlüğü altında ortaya çıkacak oldukça zorlu ve karmaşık çelişkilerle materyalist bir temelde, sınıfsız bir toplum hedefiyle boğuşan somut bir vizyonun belgesi... Devrim sonrası yapılandırılacak yeni bir toplumun vizyonuna dair önemli bir perspektif sunan *Kuzey Amerika'da Yeni Sosyalist Cumhuriyet İçin Anayasa (Tasarı Önersi)* halk sağlığı meselesine ilişkin şu önemli ilkelerin uygulanacağını belirtmektedir:

"...Yeni Sosyalist Cumhuriyetin sağlık ve ilaç konusundaki amacı insanların her anlamda sağlığını ve esenliğini geliştirmektir. Bu anlamda bir diğer kritik şey, bir bütün toplumun -ucuza ve er ya da geç parasız bir şekilde- sağlık hizmetine ulaşımının sağlanmasıdır. Sağlık hizmetinin kesintisiz bir şekilde geliştirilip iyileştirilmesi de bu cumhuriyetin amaçlarından biridir. Cumhuriyetin yönetimi aynı zamanda nüfusun yiyecek ve besin ihtiyacının karşılanması da garanti altına almaya çalışır..."

"Bu genel yönelim doğrultusunda, bir yandan üst düzeyde uzmanlaşma gerektirenler de dahil rahatsızlıkların tedavisine ve medikal araştırmalara (bu bağlamda yukarıda bilim ve bilimsel uğraş konusunda tartışılan temel ilkeler geçerli olacaktır) gerekli dikkat ve özen gösterilirken, diğer yandan asıl vurgu sağlıklı beslenme ve egzersizler aracılığıyla rahatsızlıkların mümkün olduğunca engellenmesi ya da erken teşhis ve tedavilerle giderilmesi üzerine olacaktır. Bu amaçla beslenme ve egzersizler dışında başka yollara da başvurulacaktır. Bilimsel yaklaşım kadar enternasyonalist yönelime de uygun olarak, ilaç alanındaki araştırma ve gelişmeler, pratik iyileştirmeler bu alanda dünyanın başka yerlerinde çalışan (ya da ilgili olan) insanlarla mümkün olduğunca çok paylaşılacak, salgın hastalık ve rahatsızlıkların teşhisi, engellenmesi ve giderilmesi için

*gerekli işbirliği geliştirilecek ve etkinleştirilecektir. Aynı işbirliği, hastalıkların tedavisi ve dünya çapında tıp bilimiyle ilgili çok yönlü gelişmeler ve pratik uygulamalar konusunda da geçerli olacaktır. İlaç alanında profesyoneller ve diğerleri için geliştirilmesi ve **bir standart haline getirilmesi gereken yönelim halka hizmettir. Hastalıkların tedavisinde ve tıbbın diğer alanlarında deneyim ve bilgi kadar hastalara ve en genel anlamda insanlara duyarlılık da hesaba katılmalı, tıp biliminin uygulanıp geliştirilmesinde tümüyle temel bir kaynak ve gereklilik haline getirilmelidir.**" [2]*

Gerçekten de bütün bunlarla yaşamak zorunda değiliz. Bizler burada içi boş belirsiz söylemler, keyfi istekler, naif ütöpik konseptlerle hareket etmiyoruz. Sistem içinde kalıcı çözümlerin niçin mümkün olmadığını çok yönlü ve sistematik bir şekilde ele alıyoruz. Doğrudan hakikatler temelinde ilerlemek için çaba sarfediyoruz, objektif gerçekliği gerçekten olduğu - cereyan ettiği- şekliyle kavramaya ve soyutlamaya çalışıyoruz. Bütün bunlara toplumların analizi ve dönüşümü için en tutarlı bilimsel yöntem ve yaklaşımı uygulayarak yanıt veriyoruz. Öfkemizi ve umutlarımızı bilimsel bir temelde yapılandırıyoruz. Elimizde yaklaşık 170 yıl önce Marx ve Engels tarafından geliştirilen, sonrasında Lenin ve özellikle Mao Zedong'un eşsiz katkıları ile -gerek teori alanında gerekse bu teorinin uygulandığı toplum modelleri açısından- zenginleştirilmiş şekliyle bir bilim olarak komünizm bulunuyor. Çoğunlukla iftira ve yalanlarla karalanan, görmezden gelinen, özellikle de oldukça hatalı bir şekilde özgürlüklerin bastırıldığı bürokratik/totaliter rejim konseptleri ile eşdeğer tutulan gerçek sosyalizm pratiklerinden öğreniyoruz. İnsanlığın ufkunu ilerleten önemli atılımlarıyla radikal derecede farklı bir vizyona dair önemli veriler sunan bu pratiklerin daha çok araştırılmayı ve daha doğru bir şekilde anlaşılmayı hak ettiğini görüyoruz. [3] Bununla birlikte insanlığın eskisinden çok daha iyisini yapma, geçmişteki kısıtlılıkları ve hataları aşma sorumluluğu ve kabiliyeti olduğunun da farkındayız.

Ve Şu an Bob Avakian'ın yeni komünizmi ile birlikte, geçmiş komünist deneyimin bütün kazanımlarıyla birlikte önemli zayıflıklarının ve bilimsel yaklaşımla çelişen tali hatalarının kapsamlı bir Şekilde analiz edildiğini -komünizmin kritik çelişkisinin nitel olarak çözümlendiğini- ve günümüzde gerçek bir devrimin ve yeni sosyalist bir toplumun canlı, uygulanabilir ve arzu edilebilir bir çerçevesini yeni komünizm ile tüm insanlığa sunulduğunu görüyoruz. [4]

Yeni komünizm, Aslı Özkısırlar ve nicelerine her an her saniye derin ve gereksiz ızdıraplar yaşatan kapitalist-emperyalist sistemin nasıl gerçekten ortadan kaldırılabilceğini, bunun için gerekli olan kuramsal çerçeveyi ve somut stratejik düzlemi detaylı Şekilde açıklamaktadır.

Esas mesele bu sistemin ve her seferinde getirdiğı bütün bu vahŐetin olmadığı, bugünden kökten farklı yeni bir toplumun gerçekten nasıl kurulacağına odaklanmak ve gerçek bir devrim için artan sayıda insanın karmaşık çelişkilere bu doğırlтуда, Bob Avakian'ın önderliğini yaptığı yeni komünizmin bilimsel yöntem ve rehberliğinde müdahale edebilmesini sağlayabilmektir.

Referanslar:

[1] Skybreak A., “Bilim ve Devrim. Ardea Skybreak ile Röportaj”. Kaynak için bkz: [Topluma Bilimsel Yaklaşım ve Dünyayı Değıştirmek | Yeni Komünizm \(yenikomunizm.com\)](http://yenikomunizm.com)

[2] Bkz: [Kuzey Amerika'da Yeni Sosyalist Cumhuriyet İçin Anayasa \(Tasarı Önerisi\) | Yeni Komünizm \(yenikomunizm.com\)](http://yenikomunizm.com)

[3] Komünizme yönelmiş geçmiş sosyalizm pratiklerinden Mao Zedong önderliğindeki Çin Halk Cumhuriyeti'ndeki sağlık uygulamalarına dair önemli bir deneyim için bkz: [Devrimin Yalınayak Doktorlar Uygulaması ve Bugüne İzdüşümler | Yeni Komünizm \(yenikomunizm.com\)](http://yenikomunizm.com)

*Ayrıca Raymond Lotta'nın gerçekleştirdiğı önemli bir röportajda geçmiş sosyalizm

deneyimlerinin çok yönlü kazanımları ve tali zayıflıkları hakkında daha detaylı bilgiye ulaşabilirsiniz: [Bildiğinizi Düşündüğünüz Şeyi Bilmiyorsunuz: Komünist Devrim ve Kurtuluşa Giden Gerçek Yol: Tarihi ve Geleceğimiz | Yeni Komünizm \(yenikomunizm.com\)](http://yenikomunizm.com)

[4] Bob Avakian, *Atılımlar* çalışması içinde şu önemli noktayı belirtir: “Yeni komünizmin bilimsel yaklaşımı, devrimin temelinin verili herhangi bir zamanda halk kitlelerinin düşüncesinde değil, insanlığın geniş kitleleri için sürekli sefalete neden olan bu sistemin belirleyici çelişkilerinde bulunduğunu, ve aynı zamanda bu çelişkilerin bu sistemin yapıları ve dinamikleri üzerine inşa edildiğini ve sistemin kendi sınırları içinde çözülemez veya ortadan kaldırılamaz olduğunu önemle vurgular.

Bu durum, “5 DURDUR” da yoğunlaşmış şekilde ifadesini bulmaktadır:

*Soykırımsal Zulmü, Toplu Hapisleri, Polis Zalimliğini ve Siyah ve Melez İnsanların Katledilmesini DURDUR!

*Patriyarkal Ayrımcılığı, İnsandışılaştırmayı, ve Heryerdeki Tüm Kadınlara Boyun Eğdirmeyi ve Cinsiyete Dayalı Her Türlü Baskıyı DURDUR!

*İmparatorluk Savaşlarını, İşgal Ordularını, ve İnsanlığa Karşı İşlenen Suçları DURDUR!

*Şeytan Gibi Göstermeyi, Göçmenlerin Suçlu Sayılmasını, Sürülmesini ve Sınırların Askerileştirilmesini DURDUR!

*Kapitalist-Emperyalizmin Gezegenimizi Yok Etmesini DURDUR!”

Vatikan' ın Eşcinsellik Çıkışı: Kurumsallaşmış Baskı

ve Ayrımcılık Doktrininin Kurtulmanın Hayati Önemi Üzerine

“Dinin akıl dışı doğasını teşhis etmek, dine hakaret etmek değil, dini düşüncenin gerçek yapısını ve niteliğini dile getirmek anlamına gelir.”

– Bob Avakian, *Aklı Özgürleştirmek ve Dünyayı Kökten Değiştirmek İçin Tüm Tanrılardan Kurtulun!*, s.210

15 Mart 2021 tarihinde haber servislerine düşen bir gelişme dikkat çekiciydi. Vatikan, Katolik Kilisesi’nin eşcinselliği *günah* olarak kabul ettiğini ve bu doğrultuda eşcinsel evliliklerin de *kutsal* sayılamayacağını -günah olan bir şeyin mantıken kutsallığının olmadığını- kamuoyuna duyurdu. Papa Francis’in de onayladığı bu bildiri 7 farklı dilde kamuoyuna deklare edildi. [\[1\]](#)

Anımsanacağı üzere Papa Francis, Arjantin’de Başpiskoposluk görevinde bulunurken eşcinsel çiftler için sivil birliktelikleri eşcinsel evliliklere bir alternatif olarak onaylamıştı. Papa Francis’in şu ana dek eşcinsellik meselesinde çizdiği reformist ılımlı tavır göz önüne alındığında -Papa geçtiğimiz yıl bir belgeselde eşcinsel bireyler için “Onlar da Tanrı’nın çocukları ve aile kurma hakları var” demişti- Vatikan’ın bu “eşcinsellik günahıdır” çıkışı kimi çevrelere şaşırtıcı gelmiş olabilir. [\[2\]](#) Muhtemelen aynı kesimler “modern dünyanın” getirdikleriyle dini ideolojinin kendi seyrinde zaman aşımına uğrayıp bir gün kendiliğinden ortadan kalkacağını veya insanların reel dünyadaki seçimlerine ve düşünme biçimlerine bir aşamadan itibaren karışmayacağını, zamanla bu ideolojinin ve temsilcilerinin bir tür sembolik manevi danışmanlık hizmetine dönüşeceğini umuyorlar. Ne yazık ki işler bu kadar basit ve

naif bir seyirde işlemiyor.

Dini ideolojiler ve temelde inanç sistemleri gibi binlerce yıllık tarihi bulunan sistemli öğretilerin her ne kadar kendi evrimsel öyküleri bulunsun ve sosyal-ekonomik gelişmelerin etkisi ile kendi anlatılarında bazen içerik ve nüans açısından, bazen de bu anlatının aldığı ifade şekli ve sunumuna dair biçimsel dönüşümleri bulunsun da, taviz veremeyecekleri sağlam bir çekirdeklerinin bulunduğunu görebilmek gerekiyor. **Bu sağlam çekirdeğin işlevi, esas olarak insanlar arasındaki eşitsiz mülkiyet ilişkilerini ve bunlara tekabül eden toplumsal rolleri pekiştirmek, ayrıca insanın akıl ve irade gibi tanımlayıcı kategorilerini sonsuz-mutlak-yaratıcı şeklinde çeşitli niteliklerle tanımlanan aşkın tanrı düşüncesi altına yerleştirip hem bir tür bağımlılık ilişkisi kurmak, hem de kendi araç ve kurumları ile bunun bekçiliğini yapmak şeklinde belirtilebilir.**

Şüphesiz bireylerin, özellikle de toplumda belirleyici mekanizmaların başında bulunan bireylerin kendi düşünce ve yönelimlerinin son derece gerçek etkileri olabilmektedir. Sayısız reform hareketinde ve kazanılmış hakların pek çoğunda, toplumsal mücadelelerin belirleyici etkisinin de bir sonucu olarak iktidar kurumlarının ve sistemin diğer ideolojik aygıtlarının içinde önemli pozisyonlarda yer alan çeşitli şahısların attıkları çeşitli adımların belirli değişikliklere vesile oldukları bilinmektedir. Bu durum özellikle burjuva demokratik haklar çerçevesinde yürütülen ve talepleri sistem içinde reformlarla sınırlı olan mücadelelerde dikkate alınması gereken ve yaratabileceği etkiler açısından her seferinde dikkatli bir şekilde analiz edilmesi gereken bir durumdur.

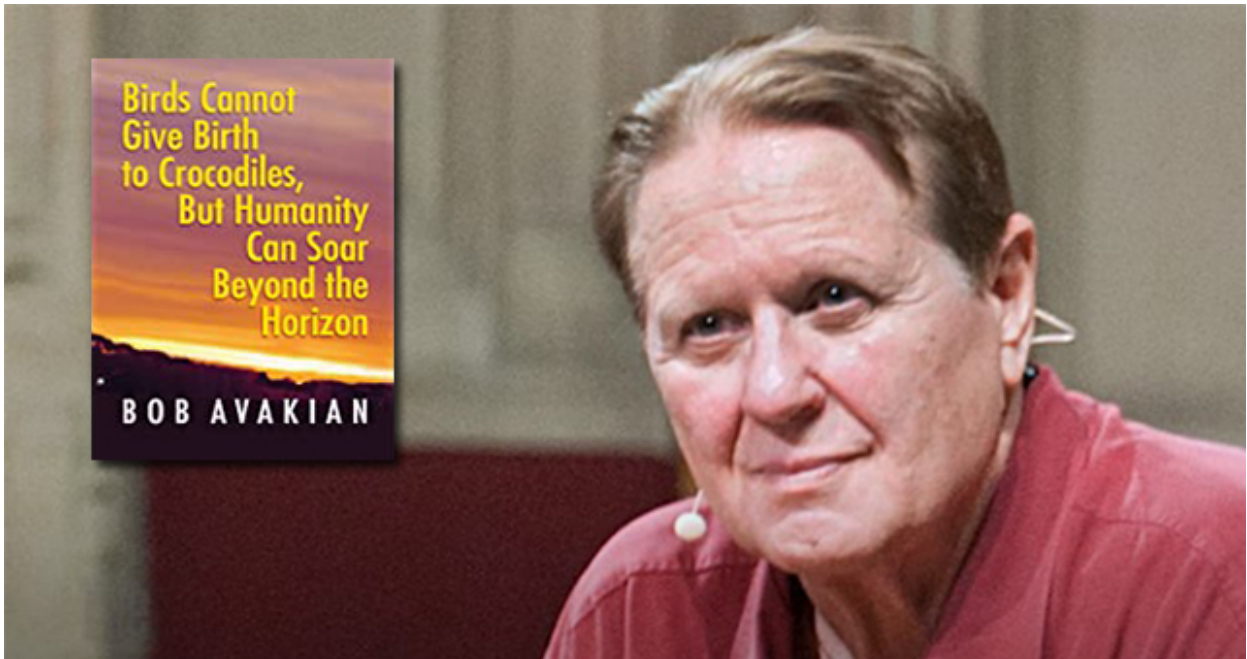
Aralarındaki bütün çelişkilere ve ciddi farklılıklara rağmen, mesele erkek egemen geleneksel baskıcı ilişkilerin ve eşitsizliklerin sürdürülmesi, bilime ve bilimsel düşünceye meydan okunması ve insanlığın orta çağın köhnemiş ilişkilerine ve değerlerine hapsedilmesi olunca Katolik Kilisesi de İslam da aynı dilden konuşmaya başlar.

Fakat öte yandan, eğer karşı karşıya olduğunuz herhangi bir fenomenin çok daha derin kökleri varsa ve bu köklerin tutunduğu, dolanıp iç içe geçtiği ve birbirini büyüterek güçlendirdiği oldukça derinlerde ve kuvvetli dayanak noktaları bulunuyorsa, işte bu noktada gerçekçi ve ciddi olmanız gerekir. Dolayısıyla buradaki esas mesele Papa Francis'in bir birey olarak, hatta ünlü ve sembolik bir birey olarak eşcinsel bireyleri hoş görmesi ve ılımlı davranması meselesi değildir. **Mesele Papa'nın neyi temsil ettiği, temsil ettiği şeyin objektif dünyadaki gerçek işlevi ve doğrudan insanlığın geçmişi, bugünü ve geleceği üzerindeki etkisidir.**

Vatikan'ın açıklamalarının, içinden geçtiğimiz dünyada öne çıkan baskı, sömürü ve ayrımcılık biçimlerinden birine -bütün insanlığın kurtuluşu önünde aşılması gereken en önemli engellerden birine- kadına ve eşcinsel bireylere yönelik erkek üstünlenmecisi, ötekileştirici, değersizleştirici, sıklıkla fiziksel ve psikolojik şiddet içeren, tarihsel açıdan

kurumsallaşmış patriyarkarya ve bu sistemi güçlendiren kapitalist-emperyalist üretim ilişkilerine tekabül ettiğini görebilmek gerekiyor.

Vatikan'ın açıklamalarının özünde yer alan ve insanları köleleştiren bütün gerici ideolojik örtünün açık bir şekilde kaldırılıp atılması gerekiyor. Kutsal kabul edilen, insanlık tarihinde verili üretim ilişkileri temelinde "tanrı kelamı" veya "elçi sözü" şeklinde kaleme alınmış, baskı, eşitsizlik, ayrımcılık, kölelik ve şiddeti meşrulaştıran metinler - herhangi bir mutlak güçten değil, fakat somut olarak insan düşüncesinin bir ürünü olarak tarihsel açıdan yapılanmış bu değer yüklü metinler- ne anlatırsa anlatsın, "eşcinsellik" bir sapıklık, şeytanın işi veya cehennemlik günah değildir! Ve bu şekilde kabul edilmesi ve bunun kabulü için uğraşılması son derece kaygı uyandıran korkunç bir durumdur. Değil 7 dilde, 197 dilde de yazılsa bu hakikat değişmeyecektir. Günümüzde milyonlarca insan hararetli bir şekilde bu saçma sapan iddiaları sahiplenip bunları doğru kabul etse de, iktidarlar bu doğrultuda yasalar ve cezalar belirlese de bu hakikat değişmeyecektir.

Bob Avakian: *"Eşcinsel kimliğinin ve eşcinsel haklarının savunulmasının pozitif ve pek çok açıdan sistem için yıkıcı olabilecek potansiyelinin farkında olmamız gerekir."*

Öte yandan eşcinsel bireylerin evlenmesinin takdis edilmesi veya edilmemesi gibi bir durumun da tamamen ideolojik bir örüntü olduğu belirtilmelidir. Ve daha temelde, evlilik ve aile gibi kurumların ontolojik açıdan bir kutsallık-değerlilik durumu bulunmamaktadır. Her ikisi de insan toplumunun gelişimi içinde ve şu anda bilinen anlamıyla tarihsel süreçler içinde yapılanmış sosyo-kültürel-biyolojik ve ekonomik temelli kategorilerdir. Bununla birlikte, içinden geçtiğimiz kapitalist-emperyalist sistemin işleyişi ve insan topluluklarını örgütleme tarzı açısından bu kurumların son derece önemli işlevleri bulunmaktadır. Özellikle faşist iktidar mekanizmalarının ön plana çıkarak bütün bir dünya sahnesi üzerinde belirleyici ve yıkıcı etkilere neden olduğu günümüz koşullarında, dini ideoloji başta olmak üzere sistemin ideolojik aygıtları her seferinde bu konuları gündeme taşımakta ve toplumları bu konular ekseninde kutuplaştırmaya devam etmektedir. Bununla birlikte, tüm insanlığa karşı sorumluluk bilincini içeren doğru bir yöntemsel yaklaşımla bu negatif kutuplaştırmaya karşı çıkılması ve bütün baskı ilişkilerinin temelden sarsılarak her birinin köklerinden sökülüp atılacağı bir dünya hedefi doğrultusunda hareket edilmesi yakıcı bir mesele olarak tüm ağırlığı ile karşımızda durmaktadır.

Vatikan'ın günah saydığı ve kutsal olarak kabul etmediği eşcinsel bireylerin evliliği meselesi bir başka açıdan da önemlidir. Yeni komünizmin mimarı Bob Avakian'ın da belirttiği gibi, buradaki mesele eşcinsel evliliklerin kendi başına patriyarkal düzeni zayıflatması ve tahrip etmesi meselesi değildir. "Sömürü ve baskı üzerine inşa edilmiş bir sistemin sınırları içinde kalındığı sürece, ataerkil ilişkiler kendilerini eşcinsel evliliklerde de gösterecektir." Fakat yine Avakian'ın aynı yerde önemli bir şekilde altını çizdiği üzere "eşcinsel bireylerin evlenme hakkının savunulması geleneksel ataerkil düzene karşı ciddi bir tehdit

oluşturmaktadır". [3]

Dünyada farklı kolları ve öğretiyi farklı şekillerde yorumlama biçimleri olmakla beraber, yaklaşık 1.2 milyar Katolik bulunuyor. Hristiyan dünyası için Vatikan'ın ve Papa'nın otoritesi halen belirleyici önemini koruyor. Geleneksel düzenin temel direklerinden biri olan evlilik ve aile kurumu görüleceği üzere mesele eşcinsel bireylerin talepleri olunca yasak bölge ilan edilebiliyor. [4] Ve bu durum, bir kez daha altını çizmek gerekiyor ki, niyetlerden ve kişisel özelliklerden bağımsız bir şekilde yüzleşilmesi ve doğru bir temelde karşı çıkılması gereken son derece önemli bir meseledir.

Bob Avakian'ın şu açıklamaları tam da bu bağlamda gerekli olan mücadele açısından önemli tespitleri içerir:

"Eşcinsel kimliğinin ve eşcinsel haklarının savunulmasının pozitif ve pek çok açıdan 'sistem için yıkıcı olabilecek potansiyelinin farkında olmamız gerekir. Her ne kadar bu konuda da 'kimlik politikası' eğilimleri, geleneksel evlilikle ilgili muhafazakarlaştırıcı etkiler ve açıkça eşcinsel olan insanların da emperyalist orduların parçası olabilmesini amaçlayan kampanyalar gibi ciddi çelişkiler olsa da, temel boyutu itibarıyla bu mesele çok pozitif ve 'sistem üzerinde yıkıcı olabilecek' bir etkiye sahiptir ve bu etki daha fazla büyüyebilir... Eşcinsellerin ezilmesine karşı mücadele kolaylıkla ortadan kaldırılmayacaktır. Bunun taşıdığı potansiyeli ve bununla doğru şekilde ilişki kurmaya, pozitif potansiyelinin daha fazla gelişimini ve devrim hareketine katkısını teşvik etmeye duyulan ihtiyacı anlamamız gerekir."

[5]

Şu an insanlığın önünde bulunan zorlu ancak son derece gerekli görevlerin başında, bütün bir insanlığın kurtuluşu için geleneksel-baskıcı ahlak anlayışından, ayrıca sistemin metalaştırma mantığından, bütün bu olumsuz değerleri güçlendiren mevcut kapitalist-emperyalist üretim

ilişkilerinden radikal bir devrimle gerçek bir kopuş sağlayabilmek gelmektedir. Evet bütün bunlar devrim yapmakla ilgilidir, dünya çapında bu yönde yürütülen mücadeleleri etkilemeyi gerçekten amaçlayıp amaçlamadığımızla ilgilidir.

Öte yandan gerçekleştirilecek bu devrimin, Bob Avakian'ın da altını çizdiği üzere patriyarkaya ve erkek egemenliğine devamlı olarak güç kazandıran, baba figürünü ve mutlak erkek otoritesini devamlı pekiştiren inanç sistemlerinin binlerce yıllık esaretinden insanlığı kurtarması gerekiyor. Dini ideolojinin köleleştirici uygulamalarını -ve en temelde bütün bu yapının enerjisini aldığı, ona tutarlılık, kararlılık ve aynı zamanda korkunç dehşetlerin hazırlayıcısı bir karakter kazandıran sağlam çekirdeğini- hedef almayan, dini ideolojiyi ve hurafeyi insan faaliyeti ve düşüncesinin bütün alanlarında hedef almayan hiçbir toplumsal devrim projesi, ismi ne olursa olsun insanlığın gerçek kurtuluşunu sağlamada ve bugünden kökten farklı, insan onuruna layık yepyeni değerlerin toplumda kök salmasında başarılı ve yeterli olamayacaktır.

Referanslar:

[1] Bu durum henüz yakın bir geçmişte Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Ali Erbaş'ın İslam adına eşcinsel bireyleri lanetlediği ve sonraki süreçte Türkçü İslamcı AKP faşizminin LGBTQ bireylere karşı sistematik bir ötekileştirme, şeytan gibi gösterme ve terörize etme politikalarının yaşandığı Türkiye'deki durumu akıllara getiriyor. Aralarındaki bütün çelişkilere ve ciddi farklılıklara rağmen mesele erkek egemen geleneksel baskıcı ilişkilerin ve eşitsizliklerin sürdürülmesi, bilime ve bilimsel düşünceye meydan okunması ve insanlığın orta çağın köhnemiş ilişkilerine ve değerlerine hapsedilmesi olunca Katolik Kilisesi de İslam da aynı dilden konuşmaya başlıyor.

[2] Geçtiğimiz yıl Fernando Meirelles'in yönettiği *The Two Popes* isimli bir film, 2013 yılında görevinden ayrılan Papa XVI.Benedictus ile yerine gelen Papa Franciscus'un ilişkisini işliyor ve eşcinsellik meselesi de dahil olmak üzere çeşitli konularda Papa Francis'in ılımlı tavrını beyaz perdeye taşıyordu.

[3] Avakian, B. (2014). *Tüm Tanrılardan Kurtulun*. N.Domaniç (Çev.), İstanbul: El Yayınları, s.139

[4] Günümüz dünyasında eşcinsel evliliği tamamen yasak kabul eden veya hiç tanımayan sayısız ülke bulunuyor. Öte yandan eşcinsel evliliğin yasal kabul edildiği ülkelerin bir kısmında da siyasi gelişmelere bağlı olarak bu çerçeveler belli açılardan tehdit altında bulunmaya devam ediyor.

[5] Avakian, B. (2015). *Kuşlar Timsah Doğuramaz Ama İnsanlık Ufkunu Aşabilir*. S.Sezer (Çev.), İstanbul: Patika Kitap. ss.148-149

Sistemin Kahredici Suçlarından Biri: Evsizler

“Daha iyi bir dünyaya giden yol kolay değil ve olmayacak – bu, kararlı bir mücadele ve evet, büyük bir fedakarlık olmadan başarılabilir. Fakat mevcut kapitalizm-emperyalizm sisteminin egemenliği altında mevcut seyri sürdürmek, bugün dünyada halihazırda işlenen dehşetlerin, ivedi duruma gelen ve çok daha kötü hale gelecek ve giderek artan bir şekilde ortaya çıkan dehşetlerin, oldukça gerçek varoluşsal tehlikenin devamı anlamına gelmektedir.” – Bob Avakian [1]

22 Şubat 2021 tarihinde *revcom.us* web sitesinde [2] oldukça trajik bir gelişmenin haberi ele alındı. Haber, 14 Şubat Pazar günü şiddetli fırtınayla gelen soğuk hava, kar ve dondurucu yağmurun etkisinden sonra Maria Elisa Pineda’nın 11 yaşındaki oğlu Cristian’ın hipotermiden yaşamını yitirmesi korkunç gerçeğiyle yüzleşmesini içeriyordu. Bu üzücü gelişme yaşanırken özellikle Teksas’ı etkisi altına alan seller sonucunda sayısız ev, apartman, işyeri, okul ve diğer binalar

sel nedeniyle hasar gördü. Bazı şehirlerde hastaneler, elektrik ve su kesilmesinden ötürü işlemez hale geldi. Bir gecede restoranlar kapandı, benzin istasyonlarında uzun kuyruklar oluştu ve insanlar süpermarketlere hücum ettiler. Adeta içlerinde hiçbir ürün kalmayacak şekilde panik içinde bu marketleri yağmaladılar. Yaşananlar ve ortaya çıkan bu trajik manzaralar bu sistem altında, kapitalizm-emperyalizm sistemi altında ne ilk ne de son olacak bir gelişmeydi...

Benzer bir gelişme geçtiğimiz aylarda İstanbul'da yaşandı. İstanbul'da soğuk havanın etkisini gösterdiği günlerde sokakta yaşayan 65 yaşındaki Sami Babacan adlı bir kişinin Kadıköy'de ölü bulunması gözlerin evsiz [\[3\]](#) insanlara dönmesine neden oldu.

Sokakta kabul edilemez bir şekilde yaşamını yitirmek durumunda kalan 65 yaşındaki Sami Babacan... İstanbul'da yaklaşık 7 ile 10 bin arasında Türkiye genelinde ise 70-100 bin civarında evsiz olduğu tahmin ediliyor.

Barınma, sağlık, beslenme gibi insanın yaşamını devam ettirebilmesi için en temel ve en zorunlu ihtiyaçlarının meta ilişkilerine tabi kılındığı, bu olmazsa olmazların değişim değeri olarak pazara sunulduğu bir sistemin en dehşet veren

sonuçlarından biridir insanların bu şekilde hayatlarını kaybetmeleri... Özellikle kış aylarında evsiz insanların esas olarak başka amaçlar için inşa edilmiş spor salonlarında veya çeşitli otellerde toplanmaları veya "konuk edilmeleri" de sorunun kökten çözümüne yardımcı olmuyor. Evsiz insanlar ciddi sağlık sorunlarıyla -özellikle organ yetmezliği sorunlarıyla- boğuşuyorlar ve bu durum belirgin bir şekilde kış aylarında daha da belirleyici oluyor. [4]

Türkiye’de evsiz insanlara yönelik faaliyet yürüten bir sivil toplum kuruluşuna göre her ne kadar ciddi araştırmaların eksikliğinden ve özellikle son yıllardaki sığınmacıların ve göçlerin hareketliliğinden kaynaklı net sonuçlar ortada olmasa da, İstanbul’da yalnızca kış aylarında belediye salonlarında konaklayan insan sayısının 3 bin 500 civarında olduğu bildiriliyor. Elbette evsizlerin hepsi bu salonlara gelmiyorlar. İstanbul’da yaklaşık 7 ile 10 bin arasında Türkiye genelinde ise 70-100 bin civarında evsiz olduğu tahmin ediliyor. [5]

Geçtiğimiz yıllarda yapılan bir diğer çalışmaya göre evsizlerin yüzde 90’ı erkek, yüzde 10’u kadın. Yüzde 70’i Türkiye/Kürdistan coğrafyasından, yüzde 30’u ise farklı ülkelerden gelenler. Özellikle evsizlerin çoğunluğunu Kürt illerinden göç edenler oluşturuyor. Yabancı kategorisindeki evsizlerin çoğunluğu Fas, Özbek, Filistinli ve Suriyeli.

Raporda evsizlerin mesleki geçmişleri de ele alınıyor. Restorancılık, ustalık, oto tamirciliği gibi işçi sınıfından kişiler evsiz kitle içerisinde çoğunluğu oluşturuyor. Az sayıdaki bir grup ise iflas etmiş esnaf ve geçmişte memurluk yapmış kişilerden oluşuyor. Toplumda egemen ideolojinin etkisi ile sürekli olarak değersizleştirilen, kaçınılan ve neredeyse varlıkları tamamen yok sayılan evsiz bireylerin gece uyurken savunmasız kaldıkları, hırsızlık, gasp, cinayet ve tacizle karşılaştıkları belirtilen bu raporda, genelde evsizlerin suça karışma oranlarının düşük olması bir diğer dikkat çekici nokta olarak beliriyor. [6]

Evsizler üzerine yapılan araştırmalar süreçte başı çeken belirleyici faktörler olarak işsizlik, yoksulluk, ailevi problemler, psikolojik sorunlar ve alkol-madde bağımlılığını gösteriyor. Özetle öne çıkan nedenler ve sonuçlar aynı problemlili bağlamın birbirini devamlı olarak üreten seyrinde kendini gösteriyor.

Küresel ve Sisteme İçkin Bir Problemle Yüzleşmek

2005 yılında Birleşmiş Milletler tarafından yapılan çalışmada dünya çapında tahminen 100 milyon insanın evsiz olduğu bildirildi. 1,6 milyar kadar insan yeterli olanaklara sahip bir konuttan yoksun durumda. [7]

Bütün bu tablo ve yaşanan yıkıcı sonuçlar, üzerinden atlanamayacak kadar açık ve seçik olan bir durumu ortaya koymaktadır. İnsanların barınacak bir konutunun olmaması ve yaşamsal açıdan en temel ihtiyaçlarını giderememeleri doğrudan bütün bir toplumsal yaşamı belirleyen bir sistemin ürünüdür ve bu sistemin işleyişine içkin durumdadır. [8] Bu sistem kapitalizm-emperyalizm sistemidir. Kapitalizm, farklı kapitalist grupların halk kitlelerinin temel ihtiyaçlarına ve çevrenin durumuna bakılmaksızın kendi kârlarını maksimize etmek için rekabet ettikleri sonu gelmez bir dürtü tarafından yönlendirilen bir üretim ve bölüşüm sistemidir. Bu sistemin kâr getirmediğini düşündüğü alanlar konusunda -ki buna yoksul halk kitleleri de dahildir- yaratıcı ve sorumluluk sahibi olmasını beklemek sistemin işleyiş biçimini ve bu sistemin temel çelişkisinin verili koşullarda öne çıkan temel dinamiğinin -yani kapitalist üretim sürecindeki anarşinin belirleyici gücünü- kavrayamamak demektir.

Bu tepeden tırnağa suçlu bir sistemdir, esas olarak bir suç sistemidir, devamlı olarak suç üretmektedir ve kendi içinde bir çıkış yolu barındırmamaktadır.

Gerekli Kalıcı Çözüme Doğru Adım Atabilmek

Burada önemli bir noktanın altını çizmek gerekiyor. Yaşanan

soğuk hava dalgaları başta olmak üzere pek çok doğa olayı aslında bilimsel bir şekilde önceden öngörülebilen ve ölçülebilen doğal fenomenlerdir. Bunlara salt bir şekilde “afet” denmesi esas olarak meselenin temelini ve toplumsal sorumluluğu dışarıda bırakmanın bir biçimidir ve oldukça tehlikeli bir düşünce biçimini meşrulaştırmaya hizmet etmektedir. Bu doğal fenomenlere karşı akla uygun, bilimsel bir şekilde bütün bir toplumun sorumluluğunu üstlenmesi gereken, vizyoner planlamaları yapması gereken, sürece toplumun bütün potansiyelini dahil etmesi gereken, insanların en temel yaşamsal gerekliliklerini ve haklarını her durumda gözetmesi gereken temel olarak doğru şekilde yapılandırılmış bir devlet aygıtı ve bu aygıtın yöneticisi bir iktidar mekanizmasıdır. Şu an için bu devlet iktidarı kapitalist-emperyalist sistemin dinamikleri tarafından belirlenmektedir ve böylesi bir yapının toplumdaki derinleşen eşitsizlikleri gidermesi, insanların ihtiyaçlarını karşılaması yine sistemlerinin kendi yapılanması ve işleyiş dinamikleri açısından mümkün değildir. [9]

Bütün bu gelişmeler önemli ve tarihsel bir görev ile bizleri karşı karşıya bırakmaktadır. **Öncelikle konut sorununun ve dünyada milyarlarca insanın uygun bir konuta sahip olamaması durumunu bu sistem altında çözebilmenin mümkün olmadığını kavramak gerekiyor.** Bu meselenin oldukça gerçek ve yakıcı bir mesele olduğu ile yüzleşebilmek, burada bütün bir insanlığa yönelik gerekli sorumluluğu alabilmek gerekiyor.

Bununla birlikte bu meselenin yakıcılığı bilinçli özneyi belirli bir aceleciliğe veya geçici reformist çözümlere de yönleltmemelidir. Bob Avakian’ın *Yeni Komünizm* kitabında altını çizdiği gibi;

“Bu sistem altında halkın ihtiyaçlarını karşılayamazsınız; eğer karşılayabilecek olsaydınız neden devrim için çalışacaksınız ki? Mesele halkın ihtiyaçlarına ilgi göstermemek değildir. Fakat bu sistem altında sömürülen ve ezilen halk kitlelerinin ihtiyaçlarını karşılayamazsınız, en

temel maddi ihtiyaçlar olan gıda, barınma, vs. gibi ihtiyaçları bile karşılayamazsınız. İkincisi, bunu yaptığınız zaman kafanızı aşağı eğip kendinizi mevcut koşullara gömüyor ve bir devrim inşasından vazgeçiyor olursunuz. Şu halde, reformist yaklaşıma karşıt olarak vurgulanan şey, toplumdaki büyük çelişkilerin peşinden gidilmesinin önemidir; insanların etrafında harekete geçebileceği ve sistemin derin fay hatlarına varabilecek -bir deprem yaratan fay hatları gibi- çelişkiler, sistemin tam da temelinde yer alan ve insanların etrafında harekete geçmesi halinde bütün sistemin çatlaklarını derinleşmeye başlayacağı ve sistemi alaşağı edip yerine çok daha iyi bir şeyi geçirmek için daha elverişli koşulların meydana geleceği çelişkilerdir bunlar.”

Geçmişten Geleceğe Uzanan Atılımlar

İnsanlık tarihinde her ne kadar süreleri çok kısa olsa ve çeşitli tali eksiklikleri bulunsa da geçtiğimiz yüz yıl içinde çok önemli sosyalist toplum projeleri hayata geçirilebilmiştir. Şu an her seferinde imkansız olarak devamlı lanse edilmeye çalışılan pek çok şeyin aslında mümkünlüğünü ortaya koyan sınıfsız toplum yolundaki bu atılımlardan, özellikle 1917-1953 yılları arasındaki Lenin ve Stalin’in önderliğindeki Sovyetler Birliği ve 1949-1976 yılları arasında Mao Zedong önderliğindeki Çin Halk Cumhuriyeti kendi halklarının barınma, giyinme, beslenme, sağlık, ulaşım gibi pek çok temel ihtiyacını doğru planlamalar ve devrimle dönüştürülen üretim biçimi sayesinde mümkün hale getirmiştir. Bu temel ihtiyaçlar konsepti içine insanların üretme, dinlenme, sanatla uğraşma, keşfetme, muhalefet etme, düşünceler alanında faaliyet yürütebilme özgürlükleri ile daha da ileri bir seviyeye taşınmıştır. Bu devrimler ve oldukça gerçek kazanımları halen insanlık tarihi için büyük zirve noktaları olarak önemli birer mirastırlar. Ve şu an günümüz çağında bütün bu devrimlerin en iyi taraflarından ayrıca ciddi kısıtlılıkları ve hatalarından da öğrenerek doğru ve bilimsel bir temelde çok daha iyisini yapabilmek mümkündür. Bunun

mümkünlüğünü günümüzün en önemli Marksist önderi olan Bob Avakian bütün insanlığa sunduğu sistemli çalışmaları ile ortaya koymaktadır.

Son olarak bugünden kökten farklı, doğa ve toplumla ilişkileri çok daha bilimsel bir şekilde bütün bir gezegenin sorumluluğunu taşıyarak yapılacak, insanlığa uygun yepyeni değerler temelinde inşa edilecek komünizm yolundaki bir toplum projeksiyonunu bizlere sağlayan ve Bob Avakian'ın yazarı olduğu *Kuzey Amerika'da Yeni Sosyalist Cumhuriyet İçin Anayasa* çalışmasında 4.Madde 6.Bölüm içinde yer alan şu ifadeyi okurlarımızın ve bu önemli meselede kalıcı çözüm arayışında olan tüm ilgililerin dikkatine sunmak istiyoruz.

Ayrıca bu önemli meseleye ilişkin sizlerin de görüşlerinizi ve kalıcı çözüm için önerilerinizi bekliyoruz.

“Yeni Sosyalist Cumhuriyette devlet ve onun yönetimi altında bulunan planlı ekonomi “alttakileri üste çıkartmak üzere” özel tedbirler alır. Bu ilke, ezilen ulusları etkileyen tarihsel eşitsizliklerin üstesinden gelinmesi hayati görevine hizmet eder. Bunlara toplumun diğer büyük eşitsizlikleri de dahildir. Bu eşitsizliklerin ortadan kaldırılması için tüm toplum harekete geçirilecektir. Sosyal ihtiyaçların ve ihtiyacı duyulan diğer hizmetlerin (sağlık ve barınma gibi) dağıtımında önceliklere bu ilke yön verecektir. Sosyalist ekonomi az gelişmiş ve gelişmiş bölgeler arasında farkların giderilmesine de öncelik vermektedir.” [\[10\]](#)

Referanslar:

[\[11\]](#) “Bob Avakian’dan Yeni Yıl Açıklaması: Yeni Bir Yıl, Tüm İnsanlığın Kurtuluşu İçin Kökten Yeni Bir Dünyaya Yönelik Acil İhtiyaç” – [Bob Avakian’dan Yeni Yıl Açıklaması: Yeni Bir Yıl, Tüm İnsanlığın Kurtuluşu İçin Kökten Yeni Bir Dünyaya Yönelik Acil İhtiyaç | Yeni Komünizm \(yenikomunizm.com\)](#)

[\[2\]](#) “Winter Storm Sweeps Southern Plains: The Deadly Cold of the Capitalist System”

– [Winter Storm Sweeps Southern Plains: The Deadly Cold of the Capitalist System \(revcom.us\)](#)

[3] Burada bahsedilen “evsizlik” fenomeni esas olarak barınacak, içinde kalarak yaşamını sürdürebilecek hiçbir konutu bulunmayan kişileri ifade etmektedir. Bununla birlikte, barınacak yerleri olsa da kapitalist-emperyalist sistem altında milyarlarca kişinin zaten yaşam boyu ücretsiz bir şekilde kullanabileceği bir konuta sahip olmadığı, kapitalist ev sahiplerine bağlı kiracılar olduklarını da belirtmek gerekiyor.

[4] Evsizler arasında en çok görülen hastalıklar solunum sistemi rahatsızlıkları, cilt hastalıkları, kronik akciğer hastalıkları, ağız ve diş hastalıkları, romatizma, karaciğer rahatsızlıkları olarak öne çıkıyor. Özellikle tüberküloz hastalığı evsiz insanlarda genel nüfusa oranla oldukça fazla görülmekte. Kaynak için bkz: [İstanbul’un evsizleri: İlk sırada Kürtler var \(gazeteduvar.com.tr\)](#)

[5] “Türkiye’de tahmini 70 bin evsiz var” – [“Türkiye’de tahmini 70 bin evsiz var”: Yüzde 95’inin erkek olmasının sebepleri neler? | Independent Türkçe \(indyturk.com\)](#)

[6] “Evsiz raporu” – [Evsiz raporu: İstanbul’da 8 bin kişi sokakta kalıyor, yüzde 70’i Türk vatandaşı – Sputnik Türkiye \(sputniknews.com\)](#)

[7] Kıtalar ve ülkelere göre çarpıcı veriler için bkz: “Global Homelessness Statistics” – [Global Homelessness Statistics – Homeless World Cup](#)

[8] Karl Marx ile birlikte komünizm biliminin kurucularından olan Friedrich Engels, *Konut Sorunu* isimli önemli çalışmasında toprak mülkiyeti nedeniyle büyük kentlerde hem konut açığı, hem de konut fazlasının bir arada olabileceğini ilk defa göstermekle kalmamış, kapitalist üretimin temeli olan kır-kent karşıtlığının tekel fiyat koşullarında mekanda nasıl biçimlendiğini de gözler önüne sermiştir. Engels’in kır-kent karşıtlığı ile bu karşıtlığın dolayımlandığı toprak mülkiyetini tek bir çerçeve içinde buluşturması Marksizmin meseleye önemli katkılarından birini oluşturmaktadır.

[9] Bu mesele Bob Avakian’ın “Breakthroughs [Atılımlar]: Marx’ın Tarihsel Atılımı ve Yeni Komünizm ile Daha İleri Bir Atılım” çalışması içinde bir kez daha gündeme getirdiği “yeme hakkının” imkansızlığı üzerine açıklamalarını akıllara getirmektedir. Avakian konuyu şu şekilde ele alır:

“Siyasi sistemin ve yasaların, insanların kendileri için ihtiyaç duydukları her şeyi ödeme yapmadan, yaşamın temel gereklilikleri olarak doğrudan temin edebilmelerine izin verdiğini bir hayal edin. Eğer bu yapılmış olsaydı, şeylerin başka metalar için (özellikle de para biçiminde) meta olarak üretildiği ve değiştirildiği (kısaca şeylerin satın alındığı) bir ekonomi, kapitalizmin ilkeleri ve dinamikleri doğrultusunda işlese dahi oldukça hızlı bir şekilde çökerdi. Bu o kadar açık ve bellidir ki, pek çok kişi “elbette” bunu yapamayacağınıza ve böyle bir şey önermenin saçma olduğuna yönelik derhal itiraz edecektir. Fakat böyle bir yanıtın bizzat kendisi, temelde kapitalist meta ilişkilerinin sınırları içinde hareket etmeye ve düşünmeye şartlandırılmanın bir yansımasıdır, gerçekte şeylerin insanların ihtiyaçları temelinde dağıtılacağı – meta üretiminin ve değişiminin (ve bununla birlikte metaların evrensel eşdeğeri olarak paranın) aşılacağı ve ortadan kaldırılacağı ve “herkesten yeteneği doğrultusunda, herkese ihtiyacı kadarıyla” komünist sloganının etkin bir ilke olacağı kökten farklı bir toplumu ve dünyayı, komünist bir dünyayı tasarlamamanın zor olduğu düşünülür.”

[10] “Kuzey Amerika’da Yeni Sosyalist Cumhuriyet İçin Anayasa” – [Kuzey Amerika’da Yeni Sosyalist Cumhuriyet İçin Anayasa \(Tasarı Önerisi\) | Yeni Komünizm \(yenikomunizm.com\)](#)

Emperyalistler Arası Kutuplaşma Tırmanırken: Çin’e Mercek Tutmanın Önemi

ABD’de Trump/Pence faşist rejiminin ardından göreve başlayan Joe Biden – Kamala Harris yönetimi altında gerçekleşen ilk gelişmelerden biri *USS Theodore Roosevelt* isimli ABD emperyalistlerinin uçak gemisinin diğer üç savaş gemisi eşliğinde Güney Çin Denizine ulaşması oldu. Sözde deniz yolları özgürlüğünü güvence altına almak adı altında yapılacak “rutin” bir tatbikat için gönderilen bu savaş aygıtının

gelişine Çinli emperyalistlerin tepkisi gecikmedi. Çin Dışışleri Bakanlığı tarafından durum “barış için iyi değil” şeklinde değerlendirildi.

Güney Çin Denizi’nde tırmandırılan gerilimin özellikle son yıllarda yoğunlaşmış bir seyri bulunuyor. Anımsanacağı üzere Trump/Pence rejimi, Ağustos aylarında Güney Çin Denizi’nde devam eden inşaat çalışmaları ve askeri eylemlere karıştıkları gerekçesiyle Çinli 24 şirketi ve bazı Çin vatandaşlarını yaptırım listesine almıştı. Bu kişilerin ABD’ye girişleri yasaklanmıştı. Eski Dışışleri Bakanı Mike Pompeo, yaz döneminde Çin’in Güney Çin Denizi’nin çoğu kısmındaki deniz aşırı kaynaklara ilişkin iddialarının “tamamen yasa dışı” olduğunu belirtmiş ve bu açıklamalara Çin tarafından karşılık verilmişti.

Çin Dışışleri Bakanı Vang Yi, 9 Temmuz’da yaptığı açıklamada Çin-ABD ilişkilerinin tesis edilmesinden bu yana en ciddi sınamalarla yüzleştittiğini belirterek, Washington yönetiminin Çin’e karşı “daha tarafsız ve soğukkanlı” bir anlayış oluşturmaları gerektiğini söylemişti.

Çin Dışışleri Bakanı Vang Yi, 9 Temmuz’da yaptığı açıklamada Çin-ABD ilişkilerinin tesis edilmesinden bu yana en ciddi

sınamalarla yüzleştğini belirterek, Washington yönetiminin Çin'e karşı "daha tarafsız ve soğukkanlı" bir anlayış oluşturmaları gerektiğini söylemişti. Artan gerilimin bir diğer önemli halkası da Kasım 2020 evresinde yaşanmıştı. Yine Amerikan donanmasına ait savaş gemilerinin, Güney Çin Denzinde, Çin'in hak iddia ettiğı adalara yakın bir bölgede seyretmesi iki ülke arasındaki gerginliğı bir kez daha arttırmıştı. Hatta Çin yönetimi hak iddia ettiğı adaların yakınında Amerikan savaş gemilerinin seyretmesini "provokasyon" olarak nitelendirmişti.

Yer altı ve enerji kaynakları açısından zengin olan Güney Çin Denizi bölgesinde, başta Filipinler olmak üzere Vietnam, Brunei ve Malezya gibi ülkeler de egemenlik konusunda Çin ile gerilimler yaşıyor. Özellikle Çin'in petrol ve enerji faaliyetleri doğrultusunda Filipinler karasularını sıklıkla ihlal ettiğı biliniyor.

Joe Biden yönetimi altında yapılanmaya devam edecek olan ABD ile Çin arasında yaşanan gerilimin perde arkasını daha iyi kavrayabilmek gerekiyor. Raymond Lotta'nın revcom.us web sitesinde yayınlanan *Beyaz Saray'daki Faşist Geçit Alayı, Çin Nefreti, Yalanlar ve Savaş Harareti* [1] başlıklı önemli makalesinde şu ibare dikkat çekicidir:

"2007-2008 küresel finans krizi ile birlikte Amerika-Çin ilişkileri de daha kompleks bir şekilde büyümeye ve değişmeye başladı. Çin artık yükselen kapitalist-emperyalist bir ülkedydi. Çin kendi bağımsız ekonomik gücü ve nüfuzuna kavuşmuştu. (Günümüzde Çin dünyanın en büyük ikinci ekonomik gücüdür) Bu süreçte Çin bir teknoloji inavatörüne dönüştü. Para birimi ve bankacılık sistemi küresel finansal pazarda artık büyümekte olan bir role sahipti. Çin, Asya'nın başka kısımlarına, Afrika'ya ve Latin Amerika'ya ciddi yatırımlar yapıyordu. Çin, Amerika'yı pazara etki ve küresel etki gibi konularda zorlamaya başlamıştı. Ve Çin ordusunu büyütüyordu."

Bu yoğun ifade esasen Çin'de 1976'da Mao Zedong'un ölümünün

ardından gerçekleştirilen kapitalist darbeden sonraki bütün bir gidişatın niteliğini ve yönünü ortaya koymaktadır. Dünyanın en hızlı büyüyen ekonomisi etiketleriyle büyük bir başarı modeli olarak lanse edilen Çin'in komünizm yolundaki sosyalist bir ülkeden, sermaye ihraç eden emperyalist bir ülkeye dönüşümünün pek çok bileşeni, ayrı ayrı incelenmesi gereken pek çok başlığı bulunuyor. Bütün bu süreç bir günde yaşanmadı. Gerek ülke içinde izlenen sayısız reformla gerek dış siyasette ve ticarette izlenen çok yönlü hamlelerle ve bir bütün olarak dünya ekonomisini belirleyen dinamiklerin değişen durumları ve birbirleri üzerindeki etkileri sonucunda yaşandı.

Emperyalizmin Ne Olduğu Üzerine

Yükselen bir emperyalist güç olarak dünyadaki mevcut kutuplaşmanın en önemli aktörlerinden biri olan Çin'in dinamiklerine geçmeden önce, öncelikle emperyalizmin ne olduğunu bir kez daha anımsamak gerekiyor. Bob Avakian 21 Eylül 2020 tarihinde revcom.us web sitesinde yayınlanan önemli makalesinde emperyalizm mefhumunu şu şekilde ele alır:

'Emperyalizm' kavramından bahsederken anlatmaya çalıştığım kavram, eski konsept bir kolonyalizm anlayışı veyahut başkasının topraklarına haksız bir el koyma (işgal etme) değildir. (Her ne kadar günümüz modern emperyalizm koşullarında bu mevcudiyetini sürdürüyor olsa da.) Ya da bir savaş çığırtkanlığı demek değildir. Her ne kadar evet, eğer emperyalist sistemin bir temsilcisiyseniz bu tehdit mekanizmalarına sahip olmayı ve kullanmayı, kimi zaman ise doğrudan savaşı gerektirse de bu değildir. 'Emperyalizm' veya 'emperyalist' kelimelerinin özünde anlatılmaya çalışılan şey emperyalizmin, kapitalist sistemin uluslararası bir sömürü sistemi olarak gelişmesinin bilimsel bir analizidir. Bu olgu, Üçüncü Dünya'nın aşırı sömürsüne dayalıdır (Bangladeş'te ter atölyelerinde çalıştırılan yoksul kadınları ve Kongo'da madenlerde acımasızca sömürülen çocukları bir düşünün) ve bunun bir sonucu (beraberinde getirdiği) durum ise emperyalist ülkelerin kendilerindeki toplumsal ve sınıfsal değişimlerdir,

ki bu durum asalaklığı ayırt edici bir biçimde arttırır. [2]

Bu bilimsel analiz doğrultusunda Çin fenomeninin bütün bir dünya arenasındaki mevcut işleyişinin ve dünya halklarına etkisinin ayrıca olası bir dünya savaşı ihtimali ve bunun insanlık için gerçek sonuçları üzerindeki rolünün kapsamlı şekilde masaya yatırılması gerekmektedir. Çağımızın en önemli ve belirleyici kutuplaşmalarından birinin öznesi olan Çin emperyalizminin tahlili, temelde bütün tekil fenomenler üzerinde etkisi olan ve bunları belirleyen dünya arenasının anlaşılması açısından da oldukça önemlidir.

Konunun pek çok yönü bulunuyor. Ve bunların hepsini tek bir dosya altında toplamak da sanıldığı kadar kolay değil. Böylesi bir girişim bu makalenin sınırlarını bir hayli aşacak başka bir çalışmayı gerektiriyor. Fakat yine de bu meselenin önemli bileşenlerinden birine -ve genellikle yeterince dikkate alınmayan bileşenlerinden birine- mercek tutarak bu bağlamda somut bir adım atabiliriz.

Alt Üst Edilen Bir Toplum

Bob Avakian'ın Ocak 2021 Yeni Yıl açıklamasında [3] köktendinciliğin yükselişinde dünyadaki çeşitli fenomenlerin etkisine değinirken dile getirdiği bir ifadede dikkat çekici bir unsur bulunuyor:

“Çin, kendi içinde, Afrika'da ve Üçüncü Dünyanın diğer bölgelerinde halk kitlelerini sömüren yükselen bir emperyalist güce dönüştü.”

Sermaye ve kültür ihraç etmeye başlayan, başka ülkelerin egemenliklerini suistimal eden ve iştahlı bir şekilde emperyalist projelerinin devamlılığını sağlamak için özellikle Afrika kıtası [4] başta olmak üzere dünyada pek çok az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkede yoğun faaliyet yürüten emperyalist bir devlet haline dönüşen Çin'in baskıcı ve saldırgan politikalarının doğrudan nesnesi konumunda ezilen geniş Çin halk kitleleri bulunuyor.

Aşağıda Çin'deki emekçi sınıflara karşı son yıllarda öne çıkan baskı ve bu baskılara karşı esas olarak ekonomist karakterdeki direnişlerden çeşitli kesitleri aktaracağız. [5] Bu gelişmeler baskıcı emperyalist bir devletin kendi iç çelişkilerini kavrayabilmek açısından önemli bir projeksiyon sunmaktadır.

Çin'de Emekçi Sınıflara Karşı Sistemik Baskı Dalgası

Çin'in karşı karşıya olduğu ülke içindeki istikrarsızlık durumu ve izlenen kapitalist reformlar farklı kökenlere dayanır. 1960'lı yılların ortalarından itibaren gelişen Büyük Proleter Kültür Devrimi'nin siyasi ve sosyal atılımları sadece biçimsel ekonomik dönüşümlere neden olmakla kalmamış aynı zamanda işletme düzeyindeki kararlarda işçilerin etkisini de büyük oranda güçlendirmişti. Mao'nun 1976'da ölümünden sonra düzenledikleri hükümet darbesi ile Çin Komünist Partisi içindeki "pragmatikler" ve "teknokratlar" -Mao'nun tabiri ile "kapitalist yolcular"- Çin ekonomisini belirledikleri ve arzuladıkları kapitalist ilişkiler ağının geliştirilmesi ve dünya kapitalist-emperyalist sistemine entegre bir aktör olarak "modernize etmeye" başladılar. Görünürde amaçları üretkenliği artırabilmek ve genel ekonomik performansı yükseltmek için fabrika ve işletme yöneticilerinin konumunu güçlendirmekti. Ancak bu pratik, yalnızca işçilerin ve geniş emekçi halk kitlelerinin konumunu zayıflatarak mümkün olabilirdi.

Reformlar 1970'lerin sonlarında kırsal kesimde başlamış ve daha sonra şehirlere taşınmıştır. Halk Komünlerinin yapısı bu evrede bozulmuş ve çoğunluğu tasfiye edilmiştir. İktidarı ele geçiren kapitalistler, kırsal kesimlerde ve şehirlerde emekçi kitlelerin direnişinin zayıf olacağını düşünürler. Gerçekten de ilk etapta Şanghay gibi emekçi sınıfların çok daha bilinçli ve kararlı olduğu bölgelerdeki çok önemli direnişler ve kapitalist yolculara karşı kıran kırana mücadeleler haricinde çoğunlukla büyük direnişler olmaz. Halk kitleleri yapılanların aslında sosyalizmin gereklilikleri ve yaratıcı uygulamaları olduğu ve yaşam koşullarının da iyileştirileceği noktasında

ikna edilmeye çalışılır. Öncelikle kırsalda köylü ailelere özel arazilerin kullanımı uygulaması getirilir. Öte yandan şehirlerde farklı stratejiler devreye sokulur: Yabancı sermaye ile yeni özel bir ekonomi bölgesi oluşturulması ve bu temelde özel sektörün geliştirilmesi, eski devlet endüstrilerinin yeniden yapılandırılması ve piyasa-karlılık mekanizmalarına göre rasyonalize edilmesi, gerektiğinde kapatılması ve doğrudan “özelleştirilmesi” ve devlet kontrolündeki stratejik sektörlerde eski biçimlerden bazılarının korunması...

Reformlar “taşlar için nehrin geçilmesi” (Mozhe shitou guo o) adlı slogan izlenerek adım adım ve deneysel önlemlerle gündeme gelir. Koşullara bağlı olarak ekonomik, politik ve sosyal çeşitli ilkeler kullanılır. Eski yapıları devam ettirmek için eşzamanlı işleyecek “iki parça” sistemi kurulur, bu esnada eski yapıların yerlerine geçecek yeni sistemler oluşturulur. Reformların kritik unsurları; yerel yönetimlerin ve şirketlerin güçlendirilerek yetkilendirmelerine, kârın bir kısmının şirketlere bırakılmasıyla verimliliği artırmak için ekonomik teşviklere, yeni ticaret düzenlemelerine, pazar yönlendirmesinin güçlendirilmesine ve her şeyden önce de artık uzun süreli güvenliği (hayat sigortalarını) garanti etmeyen ve çalışanlar ile işverenler arasında yeni tipte sözleşmelere dayalı ilişkilere, başka bir deyişle kapitalist kar birikimi doğrultusunda emek gücünün metalaştırılması üzerine kurulan yeni bir çalışma rejimine dayandırılır. Bütün tedbirler adım adım yürütülür ve farklı adımlarla uygulanır. Bu reformların bazıları Çin’in DTÖ’ye girişinden önce başlamıştır ve bazı reformlar henüz tamamlanmamıştır.

İşçiler, kentsel sanayiye kapsayan yeni reformların işletmelerde yeni bir baskı dalgası getireceğini kısa sürede fark ederler. Fabrika yöneticilerinin konum ve yetkilerinin güçlendirilmesi, sendikalar ve işçi konseylerinin otoritesinin zayıflaması ve sosyal güvencelerin azaltılması hızla yeni bir işletme yöneticisi sınıfının doğuşuna kapı aralar ve bu kapıdan öncelikle ayrıcalıklı konumlarda bulunan ordu, parti

ve devlet idaresinin eski kadro yapıları geçerler.

Protestoları bastıran ve binlerce kişiyi katleden gerici otoriteler kapitalist reformlarına sonraki süreçte ısrarla devam ederler.

1980'lerin ortasında, reformların kolaylıkla yürütülemediğine dair emareler kendini gösterir. Direniş sadece işçilerden değil, aynı zamanda çalışma ünitelerinin bölünmesine, küçülmesine veya kaynaşmasına karşı çıkan işletme yöneticilerinin de geldiği için süreçte kesintiler kendini gösterecektir.

Raymond Lotta bu evredeki önemli bir gelişmeyi *Revolutionary Worker* gazetesinde şu şekilde aktarır:

“Çin devleti artık istihdamı garanti etmiyordu. Sanayi şehri Shenyang’da, 1988’de 63.000 işçi işten çıkarıldı; ve yıl içinde sadece 16.000 kişi yeni iş bulabildi. Bu reformlar insanlara ‘seçme özgürlüğü’ olarak sunuluyordu, istediğiniz yerde çalışabilirsiniz deniyordu. Gerçekte olan şey, ücretleri

düşürülmesi, işten çıkarılma, işsizlik tehdidi ve sömürüyü güçlendirmek rekabetçi bir işe alma sisteminin kullanılmasıydı. Aynı zamanda pozisyonlara ve maaşlara göre segmente edilmiş bir emek gücü konsolide ediliyordu. Emek gücü kırsal alanlardan gelen büyük miktarda ucuz göçmen işgücüne dayandırılıyordu. Bu sosyalizm değildi.” [6]

1988’de Çin’de 50 milyon köylü büyük şehirlere akın eder. Bu insanlar işsiz ve evsizdir. Çoğu tren istasyonlarında, parklarda veya şehir gecekondularında uyuyordu. Lotta’nın çarpıcı şekilde belirttiği üzere “insanlık tarihinde, bu kadar kısa bir süre içinde kırsal kesimden şehre bu kadar büyük bir insan hareketi yaşanmamıştı.” [7]

80’lerin sonunda Çin’de birkaç ay tüm dünyayı sarsacak kitlesel protestolar gündeme gelir. 1989 Tiananmen Meydanı Olayları şeklinde anımsanacak bu protestolar esas olarak sosyalizmin kazanımlarının tahrip edildiği bir dönüşüm zemininde derinleşen eşitsizliklerin, halka yönelik artan baskı uygulamalarının, dünya çapında iflas eden ve hızla yok oluşa sürüklenen modern revizyonizmin ve yükselişte olan liberalizmin bağlamında yaşanır. Üniversite öğrencileri ve aydınlarla birlikte geniş işçi kitlelerinin katıldığı, içinde çok farklı çizgilerin ve siyasi görüşlerin yer aldığı bu protestoları bastıran ve binlerce kişiyi katleden [8] gerici otoriteler kapitalist reformlarına sonraki süreçte ısrarla devam ederler.

1997’den sonra endüstriyel reformlar ve işten çıkarmaların yoğunlaşmasıyla birlikte, çatışmaların sayısı, hükümetin işçilere, yeniden yapılanmanın uzun vadede kendileri için yararlı olacağına inandırmaya çalışmasına rağmen gittikçe artar...

Çin’de yaklaşık 45 yıldır sürdürülen kapitalist reformların olumsuz etkilerini en çok sosyalizm dönemindeki hakları ve

özgürlükleri ellerinden alınan, yeni kurulan serbest piyasa koşullarında kalifikasyonlarını satışa çıkartacak durumda olamayan emekçi sınıflar yaşamıştır. Çin’de işçilerin grevleri ve protestoları çoğu kez yasadışı gösteri kapsamı ile bastırılmaya çalışılmıştır ve günümüzde de bu çizgi tutarlı bir şekilde devam etmektedir. “Yasadışılık” kapsamı altında pek çok işçi tutuklanmış, uzun hapis cezalarına çarptırılmış, kimilerinden ise uzun yıllar haber alınamamıştır.

Çin’de emekçi sınıflara karşı baskı dalgasında son 20 yılda yaşanan öne çıkan önemli olayları bu noktada kısaca anımsamak gerekiyor.

Öne Çıkan İşçi Eylemleri

Çin’in kuzeydoğusu, bugüne kadar ağır sanayilerin merkeziydi ve bu bölge günümüzde Çin’in “pas-hattı” olarak bilinmektedir. 2002’de Liaoyang (Liaoning eyaleti) ve Daqing (Heilongjiang) kasabaları, Çin Halk Cumhuriyeti tarihinde o ana kadar görülen en büyük işçi eylemleri ile sarsılacaktır. Çin’de petrol ve gaz üretiminin neredeyse tamamı devlete ait PetroChina şirketi tarafından gerçekleştirilmektedir. 2000 yılı sonunda Daqing’in petrol alanları yeniden yapılandırılır. İşçilere, şirketin iflas durumunun yakında olduğu ve tazminat ödenmeden toplu işten çıkarma tehdidi ile yüzleşmek zorunda oldukları söylenir. Bu duyurunun ardından 260.000 işçiden yaklaşık 50.000’i teklif edilen tazminatı kabul eder ve işten ayrılır. Ayrılan işçilerden sadece küçük bir azınlık daha sonra yeni iş bulur ve tazminat alır. Sonrasında petrol idaresi tarafından sağlanan sosyal güvenlik yardımlarından çıkartılır. Heilongjiang’da kışlar uzun ve soğuktur. Şirket ilk zamanlarda işçilerin evlerinin ısınması için bir miktar ödemeye devam eder fakat 2002 protestolarının tetiklenmesi, şirketin bu yakıt giderini de ödemeyi reddetmesi ile kendini gösterir.

İşçilerin gösterileri, 1 Mart 2002’de başlar ve başlangıçta sadece birkaç bin kişi katılır. Takip eden günlerde sayıları 50.000’e çıkar. İşçiler bu süreçte petrol işletmesinin yönetim

merkezi önünde oturma eylemleri gerçekleştirir. Bu eylemlerde üretim engellenmesi gündeme gelmez. Protestolar, petrol idaresi tarafından görevden alınmış “Geçici İşçi Sendikası Komitesi” tarafından organize edilmiştir. Başlangıç aşamasında gösteriler zararsız bulunur. Ancak durumun ciddiyetini süreçle birlikte fark eden işletme yönetimi sonradan taktik değişikliği yapar. Huzursuzluğun olası bir genişleme ve diğer birimlere yayılmasının gündemde olduğunu görürler.

Çin'deki kapitalizmin yıkıcı etkilerinden ve emekçi hareketlerden uzak olan kişi ve organizasyonlar tarafından “en azından devlet kontrolünde” miti yaratılan ve şirin gösterilmeye çalışılan kapitalizmin dehşeti, pek çok ülkede olduğu gibi Çin'de de kendi doğasına uygun olarak işliyor.

19 Mart tarihinde polisle çatışmalar sırasında birkaç gösterici yaralanacaktır. 22 Mart'ta protestocuların toplanma alanlarına yönelik devletin zor aygıtları gecikmeden operasyon düzenlemeye başlar. Yoğun bir polis ordusu ve silahlı kuvvetler hızla göstericileri dağıtır ve onlarca eylemci büyük direnişlerin ardından tutuklanır. Tutuklamalar işçileri yıldırmaz ve eylemler devam eder ancak baskı koşulları son derece uzlaşmaz bir aşamaya geçmiştir. Göstericiler, sloganlar atmaya son vermek durumunda kalırlar çünkü bunu yapmaya başlayan herkes tutuklanma veya kaybolma riski ile (Çin'de sık

karşılaşılan bir durumdur. Haftalarca hatta aylarca kendisinden haber alınamayan ve yaşayıp yaşamadıkları belli olmayan kişiler bulunur) karşı karşıyadır. İlerleyen günlerde petrol idaresi, halen istihdam edilen çalışanlara ücret artışı sözü verecektir. İlk protestondan yaklaşık 13 hafta sonra 27 Mayıs'ta bu kez 10.000'den fazla kişi tekrar toplanır.

Luoyang kenti, devlete ait şirketlere yönelik izlenen kapitalist karakterdeki reform politikaları ile büyük sıkıntılarla karşı karşıya kalacaktır. İş gücünün %80 kadarının tasfiyesi bu süreçte gündeme gelir. Protesto gösterileri başlamadan önce, uzun zamandan beri illegal faaliyet yürütmek durumunda kalan gizli bir örgütünün varlığı gündemdedir. Çin'de bu organizasyonun çekirdeği, FerroAlloy tesisindeki işçiler tarafından oluşturulmuştur. 2000 ve 2001 yıllarında gecikmiş ücretler ve işletme kapatmalarını hedef alan daha büyük eylemler yine bu çekirdeğin çabası ile düzenlenecektir.

11 Mart'taki ilk gösterinin tetikleyici nedeni şudur: Belediye başkanı televizyonda yaptığı konuşmada, kasabasında yaşayan hiçbir işsiz olmadığını söyler. İşçiler bu yalana gerekli yanıtı verirler. Binlerce işçi – kısmen iflas eden şirketlerin mevcut olduğunu ve yoğun bir işten çıkarma politikası izlendiğini belirtir. Takip eden günlerde bu gösteriler daha da gelişecek ve yaklaşık 30.000 kişi protestolarda yer alacaktır. Devlet ve işletme yöneticileri tarafından bir kez daha, “havuç ve sopa” stratejisi uygulanarak yanıt verilecektir. Bazı gecikmiş ücretler ödenir, bazı kişilere işsizlik parasının yakında ödeneceği sözü verilir, metal fabrikalarının yöneticilerine yönelik yolsuzluk iddialarına yönelik bir araştırma yapılır. Bunlar sürecin “havuç” kısmıdır ve amaç bir an önce gösterilerin sona erdirilmesidir. [9]

17 Mart'ta metal fabrikasının bir çalışanı olan işçi Yao Fuxin tutuklanır. Bu olay, daha sonra tek bir talebi olan yoğun protestoları tetikler. Mücadelenin ilk aşamasında aldığı biçimin sloganı bellidir. “Yao Fuxin'e Özgürlük!”. Bu

kalkışmayı bir kez daha yoğun tutuklama dalgası izleyecektir. İkili bir baskı taktiği gündeme gelir: Birincisi, kasabada işçileri korkutmak için güvenlik güçlerinin güçlü bir şekilde varlığıdır. Kasabaya adeta ordu çıkartma yapacaktır. İkincisi, yeraltı örgütünün “ele başları” olarak saptanan eylemciler için kapsamlı bir yakalama operasyonu başlatılır.

Daqing ve Lioyang’taki hareketler, Fushun ve Fuxin’in (Liaoning) kömür alanlarındaki madencilere de ilham kaynağı olur. Mart ayı ortalarında binlerce kişi ilan edilen toplu işten çıkarmalara karşı protesto yapmak için demiryollarını engeller. Daqing ve Liaoyang’da olduğu gibi, eylemcilerin tutuklanmasını engellemek için yaklaşan eylemlerin zaman ve yerini ilan eden afişler ve işaretler ortadan kaldırılır. Gösterilerde işçilerin kendileri de bu kez taktik gereği slogan atmazlar. 2002’de hükümet iç talebi artırmak ve derinleşen işten atılanlar (xiagang) sorununun en kötü etkilerini yumuşatmak için yeni bir refah programı uygulamaya çalışır. Bu programa göre devlet kontrolündeki işletmelerin kurulması teşvik edilir ve bu merkezlerin “çalışanların ücretlerini” işten çıkarılan ve işsizler için yeni işler bulmak için ödemesi gerekliliği belirtilir. Ayrıca devlet sektöründeki çalışanların ücretlerinin göstermelik de olsa artışı gündeme gelir.

2007’de yedi yıl hapis cezasına çarptırılan Yao Fuxin’in karısı, kocasının serbest bırakılmasını isteyen Ulusal Halk Kongresi’ne bir dilekçe gönderecektir. Hapisteki koşulları olağanüstü derecede zordur, sağlığı büyük oranda kötüye gitmiştir. Dilekçe, eski meslektaşlarının yaklaşık 900’ü tarafından imzalanacaktır.

2017’ye Uzanan Süreçte Çin’deki Önemli İşçi Hareketleri ve İşgaller

Tekstil Sektörü: Eylül 2004’ün ortalarından itibaren, çoğu kadın binlerce tekstil çalışanı 7 haftalık grev yaparak Xianyang’taki fabrikayı işgal ederler. Devlete ait eski pamuk

fabrikası çalışanların hisseleri – fabrikada bir çeşit özyönetim ilkesi yürürlükte ve işçiler hisseleri satın almak zorundadır – Hong Kong’tan bir şirkete satılır. Bu şirket, çalışanlara küçük bir tazminat ödemeyi düşünür ve daha sonra, sınırlı iş sözleşmelerine ve düşük ücretlere razı olmalarını ister. Grevciler, bu kez “ele başlarını” devlet baskısından korumak için herhangi bir sözcüyü ön plana çıkartmazlar. Dolayısıyla yetkili makamlar pazarlık edecek kimseyi bulamaz. Grev, şirket yönetiminin denetleme süresini kaldırdığını ve sınırlı sözleşmeleri uzattığını açıklayarak sona erecektir. Aylar sonra 20 tutuklu grevci herhangi bir savunma hakkı olmaksızın serbest bırakılacaktır.

Çelik İşletmeleri: Ağustos ve Ekim 2005’te işten çıkarılan işçiler bu kez Chongqing’de birkaç hafta protesto gösterileri düzenleyecektir. Çelik işletme tesisi, Temmuz ayında iflas ilan eder. İşçiler, yönetimden mütevazı bir tazminat ödenmesini isterler. Talepleri başta reddedilir. İşçiler belediye binası önünde oturma eylemine başlar. Bu süreçte polis görevlisi olduğu sonradan belli olan bazı provokatörler polise yönelik saldırıya geçerler. Şiddetli çatışmalar yaşanır ve mücadele sırasında iki kadın işçi öldürülür.

Askeri Fabrika: Ocak 2006’da bir askeri fabrikanın işçileri Chengdu’da üç gün boyunca polise karşı yoğun bir mücadele başlatır. Silah ve askeri teçhizatlar üreten fabrika kapitalist politikalar doğrultusunda iflas ettirilmiş ve bir şekilde değer altında satılması planlanmıştır. İşçilere ilan edilen tazminatlar için fabrika yöneticileri herhangi bir ödeme yapmazlar. İşçiler yoğun bir mücadele başlatır ve fabrika işgali gündeme gelir, hatta işletme müdürü rehin alınır. Devlet zor aygıtı ile bir kez daha işçilerin karşısındadır. Silahlı kuvvetler müdürü serbest bırakmaya çalıştığında patlak veren çatışmada çok sayıda işçi yaralanacaktır.

Toplu Taşıma Sektörü: 2001 yılından bu yana, Qingyang kent yönetimi toplu taşımayı özelleştirmeye çalışmıştır ancak işçi

konseyi beş kez özelleştirmeyi reddetmiştir. Eylül 2006'da şirket, işçi konseyi yerel yönetim tarafından zorla kapatıldıktan sonra özel bir işletmeye satılacaktır. Yerel yönetim, 1448 işçiyi bir iptal anlaşması imzalamaya zorlar. Personel üyeliği için yılda yaklaşık 80 Euro ödeme yapılacaktır. Ancak bazı işçiler bu teklifi kabul etmez. Esas olarak şirketin banka hesabında ödemeyi karşılayacak kadar para bulunmamaktadır. Bunun üzerine işçiler bölgesel hukuk kuruluna gider ve iki gün içinde bir çözüm talep ederler. Hiçbir cevap alamadıklarında, işçiler polis tarafından eylemleri durduruncaya kadar şirketin yönetim binasını kuşatırlar ve yönetim ekibini rehin alırlar. Ocak 2007'den sonra yönetim binası önünde sürekli protestolar düzenlenir ancak gösteriler Ağustos 2007'de polis tarafından yine şiddet kullanılarak sona erdirilir.

Bankacılık Sektörü: Yıllarca, Çin Sanayi ve Ticaret Bankası (ICBC) 'nin yüzlerce eski çalışanı tarafından zaman zaman protesto gösterileri düzenlenmiştir. ICBC özelleştirildiğinde, emeklilik veya sağlık sigortası olmaksızın düşük bir tazminat ödemeye 100.000 çalışanın işten çıkartılmıştır. Banka, çalışanların gönüllü olarak kendi kararları ile işten ayrıldıklarını ve dolayısıyla tam hukuki tazminata hakları olmadığı yalanını yayacaktır. Büyük gösteriler başkent Pekin'de özellikle banka merkez binasının önünde gerçekleşir. Polisle yaşanan bu çatışmalarda bu kez diğer şehirlerden destek amacıyla gelmiş çok sayıda kişi de yer alacaktır.

Kömür Madenleri: Ağustos 2007'de Tanjiashan kömür madenindeki işçiler, planlı işten çıkarmalara ve düşük tazminat ödemelerine karşı bir grev organize eder. Ayrıca, yönetimin tazminat ödemeleri için hükümet tarafından aktarılan parayı çaldığını tespit ederler. Yönetim, grevin durdurulması için 200 özel güvenlik görevlisi kiralamak durumunda kalır.

Göçmen İşçilerin Durumu

Çin'in göçmen işçilerinin, özellikle inşaat sektöründe

çalışanların ücret kesintilerine yönelik protesto gösterileri Ocak 2017’de artış gösterir. Göçmen işçilerin önceki eylemlere göre daha çok birlikte hareket etmeye başladıkları dikkat çekicidir. Göçmen işçilerin eylemlerini önlemeye yönelik uzun yıllardır yapılan çabalara rağmen, hükümet yetkilileri halen işçi protestolarındaki artışın önlenmesi için çabalamaktadır. Yakın tarihli bir röportajda, İnsan Kaynakları ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’ndan üst düzey yetkililer endüstride taşeronların yaygın kullanımı, yetersiz hükümet denetimi ve genel ekonomik krizin etkilerine bağlı olarak işçilerin kolektif eylemlerinin son derece yaygın olduğuna dikkat çekmişlerdi. Ülke çapında yayılan inşaat işçileri protestolarında işçiler yolları kestiler, hükümet binalarının önünde büyük protesto gösteriler gerçekleştirdiler ve hatta yerel hükümetin dikkatini çekmek ve patronlarına ücretlerini ödetmek için intihar tehditleri gündeme getirmişlerdi.

Guandong İşçi Direnişleri

Guangdong’un güneyindeki Çinli işçilerin, emeklilik hakları ve kıdemlerini olumsuz yönde etkileyecek fabrika satışlarına yönelik tepkileri yoğun gösterilerle yankısını buldu. Kasım 2016’da Danone su şişeleme tesisinde çalışan işçiler, fabrikanın kimseyi bilgilendirmeden satıldığını öğrendikten sonra bir hafta süren bir grev düzenlediler. Yetkililer, emeklilik hakları ve sosyal sigorta borçları konusundaki belirsizlikler nedeniyle ayrılmak isteyenler için uygun istihdam düzenlemelerinin yapılmasını talep etti. Aynı ayda, Sony, Guangzhou’daki kamera tesisinin satışını takiben benzer sorunlarla karşılaştı ve bunun sonucunda 4.000’in üzerinde işçi eylem gerçekleştirdi. 10 Kasım’da işçiler, fabrikanın montaj hattını durdurdular. Sony’nin işçilerin taleplerinin çoğuyla karşılaştığına dair işaretler vardı ancak anlaşma sağlanamayınca grev gündeme geldi.

Çin’de çokuluslu şirketlere ait fabrikalar her zaman kolaylıkla satın alınıp yeniden satılabilmektedir. Çin’deki kapitalizmin yıkıcı etkilerinden ve emekçi hareketlerden uzak

olan kişi ve organizasyonlar tarafından “en azından devlet kontrolünde” miti yaratılan ve şirin gösterilmeye çalışılan kapitalizm, pek çok ülkede olduğu gibi Çin’de de kendi doğasına uygun işliyor. Yerel yönetimler polisi devreye sokuyor ve tutuklamalar yapıyor, grevleri bastırıyor ancak açılan davalara herhangi bir cevap verilmiyor. Grevler çoğu zaman istenilen düzeyde sonuçlanmasa ve talepler ağırlıklı olarak sistemin reforme edilmesini içeren ekonomist karakterde olsa da, otoriteleri rahatsız eden bütün bu büyük grevler dalgası Çin’in eşitsiz ve baskıcı yeni üretim ilişkilerinin vazgeçilmez bir özelliği olmayı sürdürmektedir.

Çin otoriteleri grevlere yönelik resmi veriler yayınlamaktan özellikle kaçınıyorlar ve bu grevleri çoğunlukla kamuoyuna yansıtmak istemiyorlar. CLB’nin [\[10\]](#) grev takip haritalama sistemi ile fabrikalardan ve üretim merkezlerinden toplanan datalar sadece göçmen işçilere ait 2017’de gözüken yaklaşık 35-40 civarı grevin gündeme geldiğini göstermektedir. Ocak-Ekim 2016 tarihleri arasında ise Çin genelinde toplamda 82 işçi eylemi gerçekleştirildiği saptanmış durumda.

Cinsiyet Ayrımcılığına Karşı ğrenciler Ayakta!

Sun Yat Sen niversitesi ğrencileri, Çin en büyük online istihdam kurumlarından Zhaopin’de yer alan “sadece erkekler başvursun” şeklindeki ayrımcı ibare karşısında ayaklandılar. Bu tür suistimallerin iş alım süreçlerinde Çin’de sık yaşandığını ve bıkkınlık verdiğini belirten öğrenciler gösterilerle şirketi protesto ettiler. Ataerkil ilişkilerin ve çeşitli ayrımcılık biçimlerinin kapitalist ilişkiler içerisinde yapılanmaya devam ettiği Çin’de cinsiyet ayrımcılığı davalarında yaşanan artışın dikkat çekici oranlarda olduğu belirtiliyor.

Çin’de Eşitsizlik Gittikçe Derinleşiyor!

Son istatistikler, eşitsizliğin gelir grupları ve bölgesel ayrımlar arasında yükselmekte olduğunu ve hatta Çin genelinde

hızlandığını gösteriyor. Ağustos 2017'de yayınlanan Ulusal İstatistik Bürosu'ndan alınan bölgesel ücret verileri, bölgeler arasındaki ortalama gelirden büyük boşluklar olduğunu gösteriyor. Örneğin Pekin'deki özel işletmeler için ortalama kentsel yıllık maaşlar 65.881 yuan iken, Jilin eyaleti için 30.184 yuan olduğu ortaya çıkmış durumda.

2017 yılının ilk yarısında hizmetler ve perakende sektörlerindeki protesto ve grevler, imalat seviyesinin üzerinde bir seviyede yer almaya devam etti. Bu arada, inşaat sektörü, CLB Grev Haritasına göre en çok grevin kaydedildiği sektör olarak dikkat çekiyor.

Hükümetin iç tüketimi arttırma çabasının olumsuz yansımaları kendini göstermeye başladı. Temmuz ayında Meituan gıda dağıtım sürücüleri ile güvenlik güçleri arasındaki şiddetli çatışmalar ortaya çıktı. İşçi eylemleri fabrika tabanından, gıda ve ulaşım gibi tüketim odaklı ekonomik sektörlerle kaymış bulunuyor.

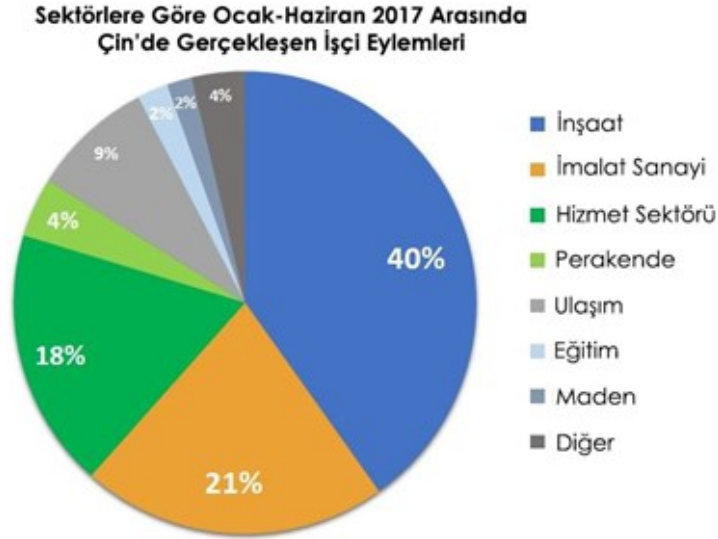
Bu bağlamda hizmet ve perakende sektörüne daha yakından bakmak gerekiyor. Restoranlar ve barlar da dahil olmak üzere gıda hizmetleri alanı toplam işçi eylemlerinin % 19.3'ünü oluşturuyor. Meituan da dahil olmak üzere patlayan e-ticaret dağıtım hizmetlerindeki kuryeler ve lojistik ekiplerin ağırlığını oluşturduğu bu sektördeki eylemlerin % 11'lik bir paya sahip olması bir diğer çarpıcı örnektir.

2016 dönemine benzer şekilde imalat sektöründeki işçi protestoları Shandong ve Guangdong vilayetlerinde ilk sırada gelmişti. Sırasıyla 16 ve 14 işçi eylemi bu vilayetlerde yaşandı. Kuzey eyaletindeki işçi eylemleri en başta Guangdong'daki protestoları gündeme getirdi. Bu protestolar daha çok özel ve yabancı şirketlerde gerçekleşmişti.

Jiangsu eyaleti, Yangtze Nehri deltası üretim merkezinin etrafında grev haritası tarafından kaydedilen 12 vaka ile üçüncü sırada yer alıyor. Guangdong'un şu andaki işçi

protestoları, sık karşılaşılan fabrika kapanışları ve yer değiştirmelerin eyalette gündeme geldiği 2014'teki tüm zamanların en yüksek seviyesini yakalamış durumda.

İşçi protestolarındaki toplam payın % 40'a yakınına oluşturan inşaat sektörü, hâlâ Çin'de en çok protestoların yaşandığı sanayi sektörüdür.

Kaynak: Çin Emek Bülteni (China Labour Bulletin
– clb.org.hk)

Sonuç Yerine

Bu makalede günümüz dünyasında emperyalistler arası kutuplaşmanın önemli ve aktif bir öznesi olan Çin Halk Cumhuriyeti'nin gerek kendi halkları açısından, gerekse tüm insanlık için yarattığı tehlikenin belirli bir boyutu gündeme getirilmiştir. 1976'da sosyalizmin yıkılması sonrasında iktidar ve ordu mekanizmalarını ele geçiren kapitalist yolcular tarafından planlı, bilinçli politikalarla ve bütün dünya arenasında yaşanan çok yönlü gelişmelerin etkisiyle hızla yükselen ve günümüzde dünyanın geniş bölgelerine sermaye ihraç etmeye başlayan emperyalist bir ülke haline gelen Çin, ABD emperyalistlerinin ve diğer emperyalist devletlerin hamleleri ile belirli zorluklarla karşı karşıya bulunmaktadır.

Öte yandan Çinli emperyalistlerin dış siyaset/ticaret faaliyetlerinden bağımsız düşünülmemesi gereken kendi ülkelerinde izledikleri uzun yılları kapsayan kapitalist temeldeki ekonomik reformlar ve genel iktisat politikaları, Çin'in derin çelişkiler üzerine kurulu, eşitsizliğin ve baskı biçimlerinin had safhada yoğunlaştırıldığı bir toplum modeline dönüştüğünün bir ifadesidir. Bu makalede bu sürecin gelişim seyrine çeşitli örneklerle mercek tutulmuştur.

Bütün bu çelişkilerin yoğunlaşması ve göreve gelen Biden-Harris yönetimi altındaki ABD emperyalizminin kendi zorunlulukları temelinde Çin ile emperyalist rekabeti daha da arttırmak durumunda kalması göz önüne alınacak olursa -iki ülke arasında devamlı artan gerilimlerin ve yükselen tansiyonun hız kesmediği düşünülecek olursa- bütün dünya halklarını etkileyebilecek çok ciddi tehlikelerle örülü bir sürecin önümüzde durduğunu görürüz. Tüm insanlığın kurtuluşu, dünya arenasının ve emperyalistler arası kutuplaşmanın doğru bir şekilde analiz edilmesinden, bununla birlikte bu fenomenin aşılmasından ve tüm insanlığı kurtaracak komünist bir devrim için temellendirilecek yeni bir kutuplaşmadan geçmektedir.

Kaynakça:

*Çin Emek Bülteni (China Labour Bulletin – clb.org.hk).

*Feng Chen (2003): Industrial Restructuring and Workers' Resistance in China. In: Modern China, Vol. 29, No. 2, April 2003

*Hassard, John / Sheehan, Jackie / Zhou Meixiang / Terpstra-Tong, Jane / Morris, Jonathan (2007): China's State Enterprise Reform. From Marx to the market. London/New York

*Lee Ching Kwan (2003): Pathways of labour insurgency. In: Perry, Elizabeth J./Selden, Mark: Chinese Society, Second Edition. Change, conflict an resistance. London/New York

*Lee Ching Kwan (2007): Against the Law. Labor Protests in China's Rustbelt and Sunbelt. Berkeley/London

*Sheehan, Jackie (1998): Chinese Workers: A New History. London

*Solinger, Dorothy J. (2002): Labour Market Reform and the Plight of the Laid-off Proletariat. In: China Quarterly, No. 170, 2002

*Solinger, Dorothy J. (2004): The new crowd of the dispossessed. The shift on the urban proletariat from master to mendicant. In: Gries, Peter Hays/Rosen, Stanley: State and Society in 21st Century China. Crisis, contention and legitimation. London/New York

*Walder, Andrew G. / Gong Xiaoxia (1993): Workers in the Tiananmen Protests: The Politics of the Beijing Workers' Autonomous Federation. In: The Australian Journal of Chinese Affairs, No. 29, January 1993 (now known as The China Journal)

*Weston, Timothy B. (2004): The Iron Man weeps. Joblessness and political legitimacy in the Chinese rust belt. In: Gries, Peter Hays/Rosen, Stanley: State and Society in 21st Century China. Crisis, contention and legitimation. London/New York

*Ya Ping Wang (2004): Urban Poverty, Housing and Social Change in China. London/New York

Dipnotlar:

[1] Bkz: Raymond Lotta, *Beyaz Saray'daki Faşist Geçit Alayı, Çin Nefreti, Yalanlar ve Savaş Harareti* Kaynak için: <http://yenikomunizm.com/beyaz-saraydaki-fasist-gecit-alayi-cin-nefreti-yananlar-ve-savas-harareti/>

[2] Bob Avakian, *Emperyalizm Nedir Ne Değildir? Ve Bu Sistemin Bir Kurumu Olarak Demokrat Parti Üzerine.* Kaynak için bkz: <http://yenikomunizm.com/emperyalizm-nedir-ne-degidir-ve-bu-sistemin-bir-kurumu-olarak-demokrat-parti-uzerine/>

[3] Bob Avakian, *Bob Avakian'dan Yeni Yıl Açıklaması: Yeni Bir Yıl, Tüm İnsanlığın Kurtuluşu İçin Kökten Yeni Bir Dünyaya Yönelik Acil İhtiyaç* Kaynak için:

<http://yenikomunizm.com/bob-avakiandan-yeni-yil-aciklamasi-tum-insanligin-kurtulusu-icin-kokten-yeni-bir-dunyaya-yonelik-acil-ihtiyac/>

[4] Çin'in Afrika ile ticareti 2003-2014 yılları arasında 10 kattan fazla artmış ve 200 milyar dolara çıkmıştır. 2017'de bu rakam 230 milyar dolar oldu. Çin'in 15 yılda Afrikalı hükümetlere verdiği borç 90 milyar dolar civarında. Çin'in Afrika projelerinin en önemli yatırım kalemleri ise madencilik ve inşaat. McKinsey&Company 2017 Raporu'na göre Afrika'da faaliyet yürüten Çinli firma sayısı 10 binin üzerindedir. Pekin'in yalnızca Sahra Altı Afrika'da verdiği borç, kıtanın toplam borcunun yüzde 14'tür.

Kaynak için bkz :
<https://www.mckinsey.com/featured-insights/middle-east-and-africa/the-closest-look-yet-at-chinese-economic-engagement-in-africa#>

[5] Sınırları esas olarak sosyal-ekonomik imkanların geliştirilmesi ve sivil haklar çerçevesinin genişletilmesi doğrultusunda mevcut sistemin reforme edilmesiyle belirlenen bu emekçi hareketlerinin tamamen homojen olduğu da düşünülmemelidir. Bu hareketlerin içinde talepleri sistemin sınırlarını aşan radikal siyasi eğilimler ve Mao Zedong'a ve Kültür Devrimi'ne devrimci bir temelde sahip çıkmaya çalışan çeşitli akımlar da vardır. Bu emekçi hareketlerinin son derece baskıcı ve gerici şiddetli devlet güçleri karşısında Çin'i yeniden komünizm yolunda gerçek bir sosyalist toplum yapma hedefi doğrultusunda izlemeleri gereken devrimci çizginin temellendirilmesi meselesi -esas olarak günümüzün en önemli Marksisti Bob Avakian'ın önderliğini ve mimarı olduğu yeni komünizmi benimsemeleri ve bu doğrultuda mücadele etmeleri meselesi- bir başka araştırmamanın konusu olmayı hak etmektedir.

[6] Raymond Lotta, *Revolt in China. The Crisis of Revisionism, or... Revolutionary Worker*. 29 Mayıs 1989. Bu makale ayrıca *Kazanılacak Dünya* dergisinin 14.sayısı içinde yer almıştır.

[7] A.g.e. s.22

[8] Çin Kızıl Haçı verilerine göre bu rakam üç binleri bulmaktadır. Bu protestolara karşı izlenen acımasız şiddetin ardından, hareketin kalan unsurlarını baskı altına almak amacıyla otoriteler geniş çaplı tutuklamalar yaptılar. Basın katı bir sansürle susturuldu. Harekete sempati duyan parti üyeleri tasfiye edildiler veya ev hapsiyle cezalandırıldılar.

[9] Çin'deki işçi mücadelelerinde şimdiye kadar devlet esas olarak "havuç ve sopa" stratejisi kullanmıştır. İşten çıkarmaların ve iş bırakmalarının etkilerini yumuşatmak için tazminat ve sosyal güvenlik ödemeleri yoluyla işçileri yatıştırmaya çalışmışlardır. 1987'den sonra, arabuluculuk için yeni kurulan komisyonlar, şiddetlenen çatışmaların tırmanmasının önlenmesinde önemli rol oynamıştır.

[10] Çin Emek Bülteni (China Labour Bulletin – clb.org.hk). CLB, 1994 yılında Hong Kong'ta kurulmuş, sendikal haklar için mücadelenin güncel yayın organıdır. 1998'de CLB'nin kurucusu ve yönetmeni Han Dongfang, Radio Free Asia'da yayın yapmaya başlar. Hazırladığı *Work Bulletin* isimli radyo programı ile Çin'deki işçilerle doğrudan görüşme fırsatı sağlanır. Bu sayede dünyada Çin'deki işçi sınıfının güncel durumuna yönelik ilk kez detaylı raporlar yayınlanmaya başlar. CLB mevcut durumda, Çin'deki işçilerin yasal hakları için mücadele etmeye ve kamuoyunu bilgilendirmeye devam etmektedir. Çin hükümeti tarafından faaliyetleri görmezden gelinen bir hukuki danışmanlık ve haber portalı konumundadır.

Erekselci Düşünce Biçiminden Kopmanın Önemi Üzerine

Erekselci (teleolojik) düşünce biçiminin neye dayandığına ve bunun komünist hareket içinde ete kemiğe bürünmüş azımsanmayacak etkisine bakmak gerekiyor. Bu mesele geçmişte ve günümüzde yaşadığımız olguların açıklanması ve bu doğrultuda kullanılan kavramlara yaklaşıma, yani düşünce biçiminin unsurlarına gereken dikkatin sarf edilmesi açısından önemli bir meseledir.

Erek (Latince *finis*), gerçekleştirmek üzere tasarladığımız ve erişmek isteğimiz şeyi ifade eder. Teleoloji veya erekbilim, esas olarak evreni ereklerle araçlar arasında bir ilişkiler dizgesi olarak gören felsefe öğretisidir. Yalnızca insanın eylemlerinin değil, aynı zamanda tarihin ve doğa olaylarının

da ereklerle belirlenmiş ve yönetilmiş olduğunu kabul eden bir öğretilerdir teleoloji. Bu düşünceye göre her şey belirli ereklerle önceden belirlenmiştir, ve şeyler bir erek doğrultusunda genelde “ileriye” doğru devinim gösterirler. Bu ereklilik, maddenin devinimini bir yasaya, bu yasayı ise daha başka bir akılla bağlama şeklinde kendini gösteren tutarlı bir zincir şeklindeki belirli bir mantık formunu gündeme getirir.

Ereksellik meselesi felsefe tarihinde geniş bir yer kaplar. Aristoteles’in herhangi bir varlığın 4 temel özelliği bulunur derken -madde, biçim, etkinlik ve edilginlik- bu konsept esas olarak ortaya çıkan her şeyin “bir şey yoluyla, bir şeyden, belli bir şey olarak ortaya çıktığını” içerir. Aristoteles’te hilemorfizm (maddebicimcilik) varlıkların açıklanması için kullanılan bir yaklaşım ve ifadedir. Bu düşünceye göre biçim zaten maddenin ne olması gerekiyorsa o olmasının temel özelliğidir, onun belirleyici formudur. Biçim, bulunduğu şeye gerçeklik veren yani gerçekleştiren etkidir. Oluş sürecinin ereğini biçim belirler. Yine bu bağlamda ruh da beden için onu canlandıran bir yaşam ilkesidir. Yani *entelekhiyasıdır*. Yeni çağa kadar uzun süre egemenliğini sağlayacak bu anlayışa göre madde ancak biçim ile gerçeklik kazanmış bir mümkünlük olarak düşünülmüştür.

Fenomenlere yaklaşımda çok uzun süre etkisini gösteren bu yaklaşım yalnızca felsefeyi değil, aynı zamanda bir düşünce biçimi ve mantıksal yaklaşım olarak da pek çok disiplini etkisi altına almıştır. Erekselci yaklaşım elbette en sistemli ve bütüncül ifadesini inanç öğretilerinde ve spesifik olarak da tek tanrılı dinlerde bulur. Dini paradigma esas olarak maddeyi bir aşkın güce bağlar ve bu aşkın gücün iradesinde belirlenmiş çeşitli yasaların bağlamında maddeyi devindirir. Bu düşünceye göre bu devinimler sebepsiz yere değildir. Yine bu düşünceye göre hareketin yasalarını her ne kadar bilimlerle bilsek de, bütün bu yasalar esasen mükemmel bir tasarının işleyiş biçimine içkindir.

Yeni çağ felsefesi ile yukarıda bahsettiğimiz biçim kavramının

anlamı değişikliğe uğrayacaktır. Örneğin Kant'la birlikte nesnel varlığın bağıntıları olarak ele alınan biçim meselesi, düşünce biçimleri (kategoriler) ve görü biçimleri (uzay ve zaman) şeklinde bilgi ve deneyin koşulları olarak ortaya konulur. Kant'ın transsendental idealizmi bir tür deneysel gerçekçilik [11] olarak da tanımlanabilir. Bilen öznenin dışına yerleştirilen, ona bağımlı olmayan kurgusal bir "gerçekler evreninin" bilgisine ancak düşünme ve algı yolu ile erişilebileceği öne sürölür. Ereksel düşünce ise Kant'la birlikte usun antinomileri arasında belirli yasaların varlığı meselesiyle kendine yer bulur. Yani evrende özgürlükle birlikte bir nedensellik olduğu kabul edilirken, bunun karşıtı olarak evrende bir özgürlüğün bulunmadığı, her şeyin doğa yasalarına göre kusursuz şekilde işlediği şeklindeki karşı sav da akıl tarafından kabul edilir. Bu durum Kant'ta usun içine düştüğü antinomilerden (çatışkı) biridir, çünkü her iki savın da aynı kesinlikle tanıtlanabileceği düşünölür.

Ereksellik, düşünce ve bilimler alanında farklı biçimlerde etkisini sürdürmeye devam etmiştir. Bunun belirli nedenleri vardır. Öncelikle ereksellik özne açısından işlevsel bir yöne sahiptir. Ereksellik, verili bir zaman ve verili koşullarda öznenin bütün bilgisini bilemediği nesnesi karşısındaki zayıflığını-kırılganlığını belli açılardan giderir. Ereksellik öznenin eylemleriyle beraber bütün doğal fenomenlerin işleyişini belli bir dizi doğrultusunda yapılandırır ve tutarlı kılar. Öngörülemeyenle, bilinemeyenle, belirsizlikle baş edebilmeyi kolaylaştırır. Bu açıdan psikolojik bir anlamı, zihinsel açıdan bir dinginlik *ataraksia* sağlama işlevi vardır. Bununla birlikte ereksellik ve maddenin hareketinin salt ereksel bir nedeni olduğuna yaslanmak kişiyi yanılgılara götürür ve objektif realitenin gerçek deviniminden, bu devinimin aldığı farklı biçimlerden ve bunun çok yönlü etkilerinden kişiyi hızla kopartır. Erekselliğin kurduğu şartlanma, hakikati olgularda aramayı da aşındırır. Bu kez olgularda aranan esas olarak amaca yönelik ilkelerin veya yasaların keşfi olur. Bu keşfin ortaya koyduğu sonuçlar ise

varılması gerekenin, önceden belirlenmiş apaçık bir gidişatın özellikleri olarak sabitlenir.

Erekselcilik genelde kaba bir nedensellik (kozalite) ele ele gider. Bahsettiğimiz gibi “her şeyin bir şey yoluyla, bir şeyden ötürü, bir şey doğrultusunda” olduğu şeklindeki düşünce sonradan doğa bilimlerinin gelişimi ile özellikle de Bacon, Galilei, Kepler gibi düşünce insanlarının tanıtılmalarıyla rasyonel bir temele oturtulmaya çalışılmıştır. Bu noktada Kant’la birlikte düşüncenin önsel biçimi olarak bir kategori olarak tanımladığı nedensellik, duyulur dünyayı kavramanın ve bu dünya ile duyu üstü dünyanın arasındaki ilişkiyi kavramada usun işleyişi doğrultusunda belli bir yer kaplayacaktır.

Nedensellik meselesi materyalist düşünce çerçevesi ve özellikle Marksizmin gelişimi ile birlikte önceki idealist kabuktan büyük oranda kopartılmıştır. Nedensellik yalnızca düşüncenin gelişimi veya bir belirlenimi açısından değil; tüm bir doğada, toplumda, tarihte bütün fenomenlerde etkin bir bağlantı yasası, işleyişin açıklaması olarak ele alınmaya başlanır. Marksizmin bu işleyişin açıklanması noktasında ortaya koyduğu büyük yenilik materyalist temeldeki bir diyalektik yöntem ve yaklaşımın geliştirilmiş olmasıdır. Bu işleyiş, idenin kendini açtığı, usun ve tinsel gerçekliğin karşıtlıklar içinden geçerek ilerlemesi ve kendini bulması şeklinde yapılandırılan Hegelci diyalektikten materyalist temelde olması, ereksel olmaması, maddenin aldığı farklı biçimlerin ve düzeylerin kabulü ve en temelde realitedeki harekete tekabül etmesi ve onu yansıtmaları ile temel olarak farklıdır.

Önceki idealist nosyondan büyük oranda kopmuş derken bu meselenin biraz daha açılması gerekir. İnsan toplumunun komünizme doğru tarihsel gelişiminin ilk kavramlaştırılmasında yani Marx’ın formüle ettiği biçimde her ne kadar ikincil bir eğilim olsa bile, bir tür dar ve düz seyreden bir bakış açısı vardı. [2] Hegelci diyalektikten miras alınan “yadsımanın

yadsınması” konseptinde bu sınırlılık kendini gösteriyordu. Hegel’in geliştirdiği üçlü yöntem tez (koyum – sav), antitez (karşı koyum – karşı sav) ve sentez (birlikte koyum – birleşim) uğraklarından oluşuyordu ve önceden de belirttiğimiz gibi bu devinim ve ilerlemenin bir ifadesi olarak görülüyordu. Dünya tarihi de, esasen bu temelde bir gelişim seyri ile mantıksal idenin açılması olarak düşünülüyordu.

Marx elbette bu ideyi ve idealist temeli kaldırarak, diyalektik yöntemi maddi bir zemine, toplumların ve tarihin gerçek işleyiş dinamiklerine oturttu. Bu başlı başına geçmişte uzun bir evreyi kapsayan ve evrilerek – çatalanarak devamlı kendini var eden idealist düşünce biçimlerinden kökten bir kopuş yönünde radikal ve çığır açıcı bir adımdı. Ancak Bob Avakian’ın da kritik bir şekilde belirttiği gibi bu “yadsımanın yadsınması” kolaylıkla bir tür “kaçınılmazlık” doğrultusunda meyletme riski de içermekteydi. Marx ve Engels’in bir bilim olarak komünizmin yöntemini geliştirdikleri bu ilk evrede belirli biçimlerde “sanki bir şey başka bir şey tarafından hemen önceden belirlenmiş bir senteze götürecek şekilde yadsınmaya zorunluymuşçasına” [3] bir işleyiş kendini canlı tutabiliyordu. Dönemin bağlamını belirleyen pek çok dinamiğin de etkisi ile böylesi bir yaklaşım kendine yaşam alanı bulabiliyordu. Marksizmin geçmiş idealist nosyondan kopan bilimsel temeli ile tali de olsa bu bilimsel temel ile çelişen yaklaşımları verili bir bağlamda çelişkili bir birlik oluşturmaya başlamıştı. Bu şekilde ele alınan ve hareket halindeki maddeyi doğru şekilde ifade etmeyen materyalist görünümlü idealist bir diyalektik, tarihsel süreçlere uygulandığında insanlığın aslında son derece karmaşık ve çeşitlilik gösteren tarihsel gelişimi konusundaki indirgemeciliğe yönelik belirli bir eğilim şeklinde Marksist saflarda kendine önemli bir yer bulacaktı. Böylesi bir “kapalı sistem” ve “kaçınılmazlığa” doğru bir eğilim, gerek teorik gerekse pratik açıdan komünistlerin faaliyetlerini kısıtladı, hakikatle ilişkiyi problemlile hale

getirdi.

Marksist Diyalektiğin Erekselcilikten Kurtarılmasının Önemi

Marksist diyalektiğin gerçekten diyalektik bir temelde kavranması, temellendirilmesi ve uygulanması gerekir. Yukarıda da belirttiğimiz üzere özellikle yaklaşık 170 yıllık komünist hareket içinde bu düşünce biçimine ilişkin ciddi problemlerin bulunduğu belirtilmelidir. Hareket halinde olan maddenin açıklanması, ele alınması ve bilinçli bir temelde onun dönüştürülmesinin, spesifik olarak da insan toplumunun her tür baskı ve sömürü ilişkisinden kurtulacağı sınıfsız bir toplum doğrultusunda izlenmesi gereken yöntem ve yaklaşımı içeren komünizm biliminin yukarıda bahsettiğimiz erekselliğin gölgesine sıkışmış bir tarihi bulunmaktadır. Bu erekselci yaklaşımın realiteyi soyutlamada ve devamlı olarak dönüşüm halinde olan çelişkilere yaklaşımda ciddi sorunlara neden olduğunu; komünistlerin gerçek hedeflerine ulaşmada ve tarihi sorumluluklarını doğru şekilde yerine getirebilmelerinde büyük bir ayak bağı haline geldiğini söylemek gerekiyor.

Meseleyi biraz daha somutlaştıralım. Erekselci yaklaşımın uluslararası komünist hareket içinde ifadesini bulan en somut örneklerinden biri kendini “kaçınılmazcılık” olarak gösteren, sınıfsız toplumun aslında bir tür “kaçınılmazlık” olduğunu iddia eden, bu kaçınılmaz projenin bir tür tarih yasası gibi işlediğini, üretim araçlarının gelişmesinin de bunun zaten bir işareti olduğunu düşünen, öznel faktörün rolünü böylesi bir şema içine yerleştiren hatalı bir epistemoloji ile örülmüş ironik bir şekilde “komünist erekselcilik” olarak adlandırılabilir. Ironiktir, çünkü komünizmin bilimsel yöntemi ile teleolojik yaklaşım - eğer indirgemeci ve art niyetli benzetmeleri bir kenara bırakırsak- birbirlerinden tamamen farklı iki ayrı şeydir. Ancak içinde “amaç” ve “süreç” gibi kavramların yer almasından ötürü ve bu kavramlara doğru bir yöntemle yaklaşılmamasından ötürü, bu mesele çoğunlukla komünist saflarda da iyi bir şekilde kavranamamıştır. Bu kavrayış problemlerinde geçmiş

komünist teorinin belirsiz bazı ifadelerinin veya önceden bahsettiğimiz tali olarak yorumlanabilecek komünizmin kendi bilimsel yöntem ve yaklaşıma ters düşen hatalarının rolü bulunmaktadır.

Tam da bu noktada “kaçınılmazlık” kavramına ve gerçekte ne anlam ifade ettiğine dönmek gerekiyor. Ishak Baran ve KJA yoldaşların *Ajith: Geçmişin Tortusunun Bir Portresi* isimli çalışmasında belirtildiği gibi;

“Kaçınılmazlık “engellenmesi mümkün olmayan” demektir. Başka muhtemel bir sonuç olmaksızın gelişmenin sabit gidişatına işaret eder. Zorunluluk farklıdır; zorunluluk ihtimalleri ve yolları belirler, yapılandırır ve sınırlandırır; ama her zaman tek bir sonuç üretmez. Zorunluluk kavramı nedensel kanunları içerir. “Neden-sonuç” ilişkileri mevcuttur ama doğrusal ve önceden belirlenmiş değildir -dinamik bir süreçtir.” [4]

Yeni Komünizm ile Erekselciliğin Bozucu Etkilerini Aşabilmek

İçine ereksellik yedirilmiş, diyalektik ifade yerine önceden belirlenmiş bir amaca güdümlü salt bir neden-sonuç ilişkisi içeren ve kaçınılmazlıklarla açıklanmaya çalışılan maddenin hareketi...

Buradan bir bilimsel tutum ve sonuç beklemek, objektif realiteyi gerçekten olduğu hali ile açıklamak ve bu doğrultuda komünizm için doğru bir mücadele rotası belirlemek mümkün değildir. “Komünist erekselcilikten” bilim değil, ancak hakikat ile ilişkisi sorunlu formülasyonlar, anlatılar veya afyon etkisindeki rahatlatıcı söylemler çıkar. Erekselcilik bilimsel düşüncenin gelişimini ve eleştirel aklı sistematik bir şekilde sınırlandırır. Bütün fenomenlere bilim adına belli bir amaç doğrultusunda bir tür gizemli hareket ettiricinin, gizemli bir önsel planının yine gizemli ve programlı gidişatı şeklinde yaklaşır. Marksizm literatüründen seçilen kavramların sıklıkla kullanımı bu hatalı yaklaşımın niteliğini değiştirmez.

Toparlamadan önce bir kez daha altını çizmekte fayda var. Erekselciliğin özne açısından kısa vadeli, görece ve sınırlı faydaları vardır. Örneğin erekselcilik ile gerçek yaşamın karmaşık çelişkileri ile uğraşmaya pek de gerek kalmaz. Verili bir gidişat doğrultusunda bunlara yüz çevirmek ve önemsiz saymak erekselcilik ile mümkün ve kolay hale gelir. Her duruma uygun kaçacağı düşünülen belirli mantık dizilerini, düşünce kalıplarını devreye almak pratik ve mümkün olarak değerlendirilir. Bir kez kaçınılmaz olarak belirlenen süreç, bireyin bilinçli rolünü de -iradi faktörün nesnel koşullarla olan diyalektik ilişkisini- değersizleştirir veya tamamen kötürümleştirir. Özellikle siyasi öznenin hakikati hatalı şekilde yorumlaması ve hatalı pratiğinden kaynaklı negatif sonuçlar karşısında bu iradi faktör sürecin “kaçınılmazlığı” ile güçlendirilmeye çalışılır. Bu noktada erekselcilik, determinist gerçekçilikle -genelde Marx’a veya Lenin’e atıfla yapılan oldukça zararlı, somut koşulların kadercisi bir şekilde esiri olmak şeklinde kendini gösteren edilgenlik durumuyla- olduğu kadar; bir diğer uçta verili bir bağlamda öznenin iradi rolünü mutlak belirleyici faktör olarak öne alan voluntarizmle de etkileşim içinde işler. Ve devamlı olarak birbirini büyüten bu negatif diyalektik, insanların düşünce biçimlerini ve komünizm yolundaki pratiklerini sınırlandırmaya devam eder.

Bob Avakian’ın mimarı olduğu **yeni komünizm** ile bizler komünizmde herhangi bir “kaçınılmazlık” olmadığını, insan toplumunun kaçınılmaz bir yönü olmadığını vurgulamaktayız. [5] Fakat bununla birlikte toplumda ve işleyişte belli bir ahenk bulunmaktadır. Bu yüzden herhangi bir toplumdaki hâkim sınıfın üyeleri de dahil olmak üzere herkes üretim güçleri -ve üretim ilişkileri- açısından neyin miras bırakıldığı ile baş etmek durumundadır. [6] Devrim ihtimali bilimsel olarak tanımlanabilir, eğilimler fark edilmelidir ve devrimci mücadele bu zeminde geliştirilmeye ve yönlendirilmeye ihtiyaç duyar. Fakat, hiç kimse belli bir toplumda veya hatta dünya çapında herhangi bir ihtimalin ne zaman gerçekleşeceğini ve hatta gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini söyleyemez. [7]

Günlük yaşamda kısa vadeli işlevi ve faydası her ne olursa olsun, komünist bir toplum yolunda iki önemli ilişki biçiminden -geleneksel mülkiyet ilişkilerinden ve geleneksel düşünce biçimlerinden- kopmak durumunda olan sınıfın bilinçli öncüsünün ve yeni bir toplumun gerçek yapıcısı olacak kitlelerin bilimsellik adına dini inancın bir varyasyonuna dönüştürülen “erekselci” yaklaşımla ve onun akla ket vuran idealist mantığı ile geç olmadan hesaplaşması gerekmektedir. Gerçek bir bilim insanları topluluğu şeklinde sistemli düşünüp çalışması gereken komünistlerin bu ağır yükten, düşünceyi esir eden idealist erekselcilik prangasından kökten kurtulması gerekiyor. Bob Avakian’ın komünizmin yeni sentezi ile gündeme getirdiği ve sistemli şekilde ele aldığı önemli bileşenlerden birisi de budur.

[1] Burada bahsi geçen “gerçekçilik” bilinçten bağımsız bir gerçekliğin var olduğunu benimseyen görüş ve tutumları ifade eder.

[2] Bu bölüme ilişkin ayrıca bkz: [Komünizm: Yeni Bir Aşamanın Başlangıcı | Yeni Komünizm \(yenikomunizm.com\)](http://yenikomunizm.com)

[3] Age.

[4] Baran, I & KJA (2018) *Ajith: Geçmişin Tortusunun Bir Portresi*, İstanbul: El Yayınları, s.90. Özgün kaynak için ayrıca bkz: http://www.demarcations-journal.org/issue04/ajith_a_portrait_of_the_residue_of_the_past.pdf

[5] “Tarihsel bir sürecin muhtemel yollarının olması ve bu sürecin asıl sonucunun belli bir yolun ürünü olması tesadüf ve zorunluluk arasındaki karşılıklı etkileşimin -ve bilinçli insan etkeninin rolünün ve farklı sınıfsal güçler arasındaki karşılıklı etkileşimin- bir sonucudur.” – *Ajith: Geçmişin Tortusunun Bir Portresi*.

[6] Üstte age, s.89

[7] Age, s.93

Fred Engst'in "Mao Döneminde Çin'de Sınıf Mücadelesi" Çalışması Üzerine

Giriş:

Çin Halk Cumhuriyeti doğumlu akademisyen ve siyasi aktivist Fred Engst'in (Yang Heping) [\[1\]](#) 2019'da *IPE Journals* için kaleme aldığı "On Class Struggle in China During the Mao Era" geçtiğimiz aylarda Patika Kitap tarafından Türkçe'ye çevrildi ve "**Mao Döneminde Çin'de Sınıf Mücadelesi**" ismi ile okurla buluştu. Fred Engst'in çalışması 1949'daki kurtuluş sürecinden 1976'daki karşı devrimci darbe girişimi ile yeniden kapitalist yola sokulan Çin Halk Cumhuriyeti'ndeki sınıfsal hareketlilikleri ve çizgi mücadelelerini kavrayabilmek açısından pek çok yönden değerli ve oldukça verimli bir içerik sağlıyor. Bununla birlikte, Mao dönemi sınıf savaşımalarını ve sosyalizmin genel meselelerini ele alırken, Engst belli bir idealizme yer yer kapı aralıyor ve geçmiş komünist teorinin tali hatalarını çalışmasına yansıtıyor. Aşağıdaki makalede, ana hatları Engst'in çalışmasındaki içerik ve düşünüş biçimine yönelik çeşitli gözlem ve değerlendirmeler paylaşılacaktır.

4 Evrede Yoğunlaşan Sınıf Savaşimleri

Engst, Çin'deki sınıf mücadelesinin aşamalarını 4 başlık – 4 temel evre altında topluyor. Bunlardan ilki 1949-1956 yılları arasındaki *Sosyalist Dönüşüme İlişkin Mücadele* dönemi. Çin'in feodalizmden, yerli bürokrasiden ve emperyalist saldırganlıktan kurtularak bağımsızlığını kazandığı ve sosyalist dönüşüme başladığı evrede sınıf mücadelesinin biçimi, esas olarak bir tarafta burjuva demokrasisinin

değerleri ve dünya görüşü ile kendini sınırlı tutan -ancak geniş bir şekilde devrimci kurtuluş mücadelelerinde yer almış ve bir şekilde komünist partisi içinde kendini ifade etmeye başlamış- kesimlerle, sınıfsız bir toplum yolunda toplumun, egemen düşüncelerin ve temeldeki üretim/mülkiyet ilişkilerinin radikal bir şekilde değiştirilmesi doğrultusunda mücadele eden sosyalistlerin arasındaki çelişkilerle kendini gösterir. [2]

Engst çalışmasında bu evrede yaşanan problemlerden birini, devrimci savaş döneminde kimin daha çok katkı sunduğuna bakılarak veya kimin hangi bölgeden geldiği doğrultusunda bir kıdem/iktidar yöneliminin ön plana çıkması olarak belirtir (Gao Gang vakası). Tartışmaların yoğunlaştığı bir diğer önemli konu Çin'in iktisadi ve kültürel kalkınma açısından hangi modeli izleyeceği üzerinedir. Önde duran seçenekler Sovyet modelini veya Batı modelini takip etmek şeklinde belirirken ve bu her iki model için de ciddi bir yönelim farklılığı yaşanırken, Mao Zedong önderliğinde "Sosyalist İnsanın Genel Çizgisi" üzerine yürütülen tartışmalarla Çin'in kendi koşulları göz önünde bulundurularak komünizm yolundaki gerçek çelişkilere ve bunların ifade biçimleri dikkate alınması gündeme gelecektir.

Fred Engst ilk evredeki en kritik gelişmelerden birini -ki sonraki süreç üzerinde de doğrudan belirleyici olacak bir gelişmedir- 1955 yılında başlatılan kadrolara yönelik ücret sistemi reformu olarak belirtir.

"Mevkiye bağlı ikramiye ve ayrıcalıklara ek olarak, en üst basamak ile yirmi dördüncü basamak arasında 10/1'i aşkın ücret farklılığı öngören bürokratik mevkilerin kurumsallaşması, kapitalist ideolojinin, proleter öncü içinde yarattığı aşınmayı gözler önüne seriyordu." [3]

Engst'in de belirttiği gibi bu reform, Yan'an Dönemi'nden (ÇKP'nin *Uzun Yürüş* sonrasındaki evrede 1935-1947 yılları arasında kritik önemdeki tartışma, eğitim ve toplantıların da yapılacağı yaklaşık on yıllık merkez üssüdür) beri yürürlükte

olan kadrolara sabit bir geçim ödeneği verilmesine dayalı sistemi ortadan kaldırıyordu. Kapitalist yolcuların gelişimi için elverişli bir zemin oluşturacak hiyerarşik bir ücret sisteminin kuruluşu, beraberinde terfi ve rütbe gibi çeşitli ayrıcalıkların işlevi olarak görülmeye başlanacak çeşitli statü ve normları kadrolar arasında öne çıkarmaya başlıyordu. Engst, siyasi hataların özeleştiri ve düzeltme çalışmaları ile telafisinin mümkün kabul edildiği ancak örgütsel hataların doğrudan konum kaybetme gibi bir değişiklik durumunu getirmesinden ötürü bu evrede özellikle “siyasi hata yapsan da önemli değil, ama sakın ha rütbeni (gelirini) kaybetme” gibi bir anlayışın kuvvetle filizlenmeye başladığını belirtir. Engst şöyle devam eder:

“Bu açıdan her ne kadar 1956 yılına dek tarımda, sanayide ve ticarette sosyalist dönüşüm tamamlanmış olsa da söz konusu dönüşüm aynı zamanda Parti içindeki birtakım “burjuva” demokratik devrimcilerin kapitalist yolculara dönüşmesine zemin hazırlayan maddi koşulları da yaratmıştı. Ne yazık ki, pek çok Parti kadrosu buna karşı kayıtsızdı. Mao, kadrolar için erken dönemde uygulanan sabit geçim ödeneği sistemini tercih ettiğini pek çok kez ortaya koymuştu. Kendisine başkomutan rütbesi verilmesini kabul etmeyerek gösterdiği üzere, bürokratik ve askeri rütbelerin kurumsallaşmasında da bir hayli rahatsızdı.” [4]

1955 yılındaki bu ücret reformu girişimi, devrimle birlikte üretim araçlarının mülkiyeti değişmiş olsa da esas olarak sosyalist toplumda varlığını sürdürmeye devam eden meta ekonomisinin, ağırlıklı olarak küçük üretimin, sınıflı toplumlardan miras alınan kafa emeği ile kol emeği arasındaki ayrımının ve bu temelde bir iş bölümünün ürettiği bir anlayışa tekabül ediyordu. Bütün bunların kökten dönüştürülmesi uzun, zahmetli ve ancak bilinçli müdahalelerle gerçekleştirilecek bir tarihi sürecin sonucunda mümkün olacaktı. Bununla birlikte, yoğun çelişkilerden örülü olan sosyalist toplumda devrimin öncüsünün yönelimini bu çelişkileri her seferinde

kuvvetlendirmek ve kalıcı hale getirmek şeklinde değil, bunları sınıfsız toplum doğrultusunda doğru şekilde çözümlemek şeklinde bir yöntem ve yaklaşım içinde olabilmesi gerekmektedir. Mao Zedong'un önderliğinde ifadesini bulan bu komünist perspektif (bilimsel yöntem ve yaklaşım) sonraki yıllarda sayısız çizgi mücadelesinde sınanacaktır.

Engst'in gündeme getirdiği ikinci büyük dönem, ne tür bir sosyalizmin inşa edileceğine yönelik mücadelelerin gündemde olacağı 1956-1962 yılları arasını kapsar. Bu evrenin üzerinde SBKP'nin uluslararası komünist hareket üzerinde ciddi bir etkisi olacak meşhur 20.Kongresinde ilan edilen bariz revizyonizmin, 1956'daki Macaristan'daki halk kitlelerinin ayaklanmasının, İkinci Dünya Savaşı'nın galipleri arasında yer alan ABD emperyalizminin yoğunlaşmaya başlayan dünya çapındaki sömürgeci ve bozucu faaliyetlerinin gölgesi bulunmaktadır. Dış faktörler kadar tüm bu fenomenlerin etkileşim içinde olduğu iç faktörlerde de Çin Komünist Partisi'nin verili durumunu negatif yönde etkiliyor ve işleri sınıflı toplumdaki değerler, yaklaşımlar ve uygulamalar şeklinde sürdürmeye eğilimli-arzulu kadrolar meselesini gündeme getiriyordu.

Engst çalışmasında bu ikinci evrenin öne çıkan gelişmesi olarak Mao'nun toplumdaki ve partideki yoğunlaşan çelişkilere karşı çözüm olarak gündeme getirdiği Düzeltme Hareketi'nin (Yüz Çiçek Kampanyası olarak da bilinir) hedeflerinin çeşitli bürokratlar ve devrimi sınırlandırmak isteyen kesimler tarafından rayından çıkartılmasını ve sonrasında gelen Sağcılık Karşıtı Hareket ile esasen pek çok problemlili durumun yaratılmasının altını çizer.

Sosyalist dönüşüm sürecinde tarımının kolektifleştirilmesinden rahatsız olan toplumsal tabakaların kadro düzeyindeki siyasi temsilcilerinin *Sağcılık Karşıtı Hareket* ile problemlili pek çok sloganı ve mekanik yaklaşımları meşrulaştırdıklarını, bütün bunların Mao'nun gitmek istediği doğrultu ile ciddi çelişkiler barındırdığını vurgulayan Engst, böylece kapitalist bir palazlanma sürecini okura gösterir. Bu palazlanma, hem açık

hem de kapalı çeşitli mücadelelerin olduğu birinci dönemden sonra gelen artık adım adım açıkça kendini göstermeye başlayan burjuvazinin dünya görüşü ve uygulamalarının sosyalizm koşulları altında kendini var etmeye başladığı bir zeminde ilerleyecektir.

Sağcılık Karşıtı Kampanya'nın halkın en geniş kesimlerini devrime kazanma yönelimine taban tabana zıt uygulamaları, burjuva demokratik kesimler arasında büyük tepkiye neden olacaktır. Uygulamalar bu kesimleri -ki bu kesimler feodalizme ve emperyalizme karşı yürütülen kurtuluş mücadelesine katılmış, özgürlük için komünistlerle beraber çeşitli mücadeleler vermiş, ancak sosyalizmin gündeme getirdiği yeni mülkiyet ilişkileri doğrultusunda sınıfsal konumları ve dünya görüşleri doğrultusunda çeşitli soru işaretleri olan bu kesimleri- hızla karşı devrimci saflarda konsolide olmaya sürükleyerek sonraki dönemlerde karşı devrimin tabanı olacak bir yapılanmanın da yolunu açacaktır.

Dolayısıyla Engst, karşı devrimin palazlanma sürecinde 1955 dönemindeki problemlili ücret reformu kadar Sağcılık Karşıtı Kampanya'nın çok daha doğru olan Mao'nun önemseydiği Düzeltme Hareketi'ni aşındırmasını da kritik bir gelişme olarak ele alır.

“İnsanlar Sağcılık Karşıtı Hareket'in “başarısını” kutlarken, aslında proleter öncünün bedenine saatli bir bomba yerleştirilmiş ve proletaryadan bağımsız bir sınıf tabakası ortaya çıkmış oldu. O vakitler kapitalist yolcuların gelişmesi için iki ön koşul da sağlanmıştı: Bunlardan biri bürokratik ayrıcalıkların inşası, diğer ise kitle denetiminin yasaklanmasıydı.” [\[5\]](#)

Liu Shaoqi ve Deng Xiaoping'in idari konumlarda başını çektiği Sağcılık Karşıtı Kampanya evresinin hortlattığı veya doğrudan yapılanmasına katkıda bulunduğu bu iki büyük kötülük -bürokrasi/mevki düşkünlüğü ve kitle inisiyatifinin kötürümleştirilmesi- bir sonraki evrede yaşanan büyük

zorluklarla birleşince işler hepten karmaşık ve çözüm açısından zorlu bir hale dönüşecektir. Kampanyanın başını çekenlerin hatalı yöntem ve yaklaşımları ile esas olarak devrimin tabanı olan kitle desteğini oymuş, moral bozukluğuna neden olmuş, bununla birlikte karşı devrimci saflar gittikçe güçlü hale gelmiştir. [6]

Deng Xiaoping'in bu evredeki "solculuk" adı altında izlediği hatalı yöntemin ve halkı sindirmesinin, kapitalist yolcuların kendi hedeflerine ulaşabilmeleri açısından belirli bir mantığı vardır. Karşı devrimden sonraki evrede, 1987-89 döneminde bir kez daha "solculuk" adı altında böylesi bir yaklaşımın -halk düşmanı siyasetin- bu kesimler tarafından izlendiğinin altını çizmek gerekiyor. Engst'in de belirttiği gibi Deng Xiaoping başta olmak üzere karşı devrimciler atacakları adımları ustalıkla atıyor ve çoğu kez yaptıklarını "sol" göstererek esasen sonraki adımlarının yolunu hazırlıyor ve devrimin zeminini oyuyorlardı. Görünürde solculuk, özünde ve eylemde gericilik bir sonraki dönemde kendini daha da belirgin bir şekilde gösterir.

Büyük İleri Atılım evresinde yaşanan verileri "abartma ve çarpıtma" uygulamaları üzerine eklenen SSCB'ye ödenmesi

gereken borçlar ve ülke çapında milyonlarca insanın ölümüne neden olan deprem ve seller gibi afetlerle birleşince ortaya çıkan sonuç moral bozucu olacaktır. Abartma ve rakamları farklı göstermenin nedenlerine çalışmasında yer veren Engst, sürecin paydaşlarının düşünce biçimlerini ve güttükleri esas niyetleri eleştirir. Büyük İleri Atılım evresi halen karşı devrimciler tarafından Mao'ya karşı kullanılan argümanların başında gelmektedir. Belirttiğimiz gibi, Engst kitabında bu evrenin dinamiklerine yönelik önemli bilgiler sunuyor.

   nc  büyük sınıf savaşını evresi, kapitalistlerin partinin içinde olup olmadığına ve üst kademelerin mi yoksa alt kademelerin mi hedef alınacağına ilişkin mücadelelerin yaşandığı 1962-1966 yılları arasındaki evre olarak ele alınır. Bu dönemin  ne çıkan en önemli fenomenlerinin başında kapitalist yolcuların özelleştirmeye yönelik hamlelerinin açık bir şekilde gündeme gelmesidir. Bununla birlikte, kapitalist yolcuların köylülerin ürününe el koymanın araçlarını keşfetmesi, "komünist rüzgar" şeklinde bu süreci yapılandırıp gizlemeleri, Liu Shaoqi başta olmak üzere kapitalist yolcuların gerçek niyetlerini artık kuşkuya yer bırakmayacak şekilde ortaya sermeleri ve kendi mantıklarını izlemedeki kararlılıkları bu üçüncü evrede kendini gösterir. [7] Halk kom nlerinin ne şekilde devam edeceği, kom nlerden toplanan ürünün kullanımı, partinin ideolojik durumu ve tüm bunların bağlı olduğu komünizm hedefi doğrultusunda bu dönemde Sosyalist EĞitim Hareketi kampanyası [8] ile yoğunlaşan çelişkilere bir cevap verilmeye çalışılır. Kapitalist yolcuların  ne sürdüğü "kar etmenin esas alınması" ve "tarımdaki kontrollü  zelleştirme hamleleri" karşısında Mao Zedong'un devrimci çizgisi bu evrede önemli bir sınavdan daha geçecektir.

Dördüncü büyük sınıf savaşını evresi olan Büyük Proleter Kültür Devrimi'ne giden dönemde kapitalist yolcuların gelişimini çeşitli kırılma anlarıyla birlikte sunan Engst'in  alışması, Kültür Devrimi dönemindeki çizgi mücadelelerinin

aldığı yeni biçimleri ve bu dönemin karmaşık iç çelişkilerini de içeriyor. Özellikle hizipçiliğin (öğrenci grupları arasındaki, işçi sınıfı içindeki vb.) devrimin hedef ve amaçları doğrultusunda ne kadar yıkıcı olduğunu belirten Engst, baskıcı ve gerici ilişkileri meşrulaştıran bürokratik uygulamalara ve kitle denetiminin sınırlandırılmasına önemli bir itiraz olarak yapılanan Kültür Devrimi'nin altını oyan faktörlerden en önemlilerinden biri olarak bunu belirtiyor. Çalışmada dördüncü evrede yer alan ve devrimci çizginin işini zorlaştıran olguların başında 1971'de yaşanan Lin Biao olayı, az önce bahsettiğimiz hizipçiliğin aşırı yoğunlaşması ve ülke çapındaki sonu gelmez çatışmaların yarattığı negatif etki olarak belirtiliyor. Gerçekten de Lin Biao olayını takip eden süreçte yeniden devrimcilerin birliğini sağlayabilmek için izlenen siyasetlerde Deng Xiaoping başta olmak üzere kapitalist yolcuların devrimci saflardaki temsilcilerinin yeniden iktidar ve parti mekanizmaları içinde konumlandığının, kritik önemdeki bakanlıklarda ve etki mekanizmalarında koltuklarına kurulan bu kapitalist yolcuların karşı devrimin zeminini daha da geliştirecek siyasetleri "solculuk" adı altında izleyebildiklerini burada belirtmek gerekiyor. Bütün bu çok yönlü ve birbirini etkileyen dinamikler, Büyük Proleter Kültür Devrimi'nin hedef ve kazanımlarının ve bir bütün olarak Çin'in komünist bir dünya için mücadelesinin altının oyulması anlamına geliyordu.

Burada yeri gelmişken belirtmek gerekiyor. Bob Avakian'ın bu tarihi fenomenin yenilgiye uğramasına ilişkin yaptığı önemli analizlerinden birini aktarmak sürecin çok daha materyalist bir temelde kavranmasına yönelik önemli bir bilgi sunmaktadır:

"Eğer tarihi kitleler yapıyorsa, nasıl olur da bir avuç revizyonist darbe yapabilir? Aynı soru şöyle de sorulabilir. Eğer tarihi kitleler yapıyorsa, kapitalizm nasıl olurda dünyada her yerde egemen durumda? Açık bir şekilde durum bu ve bu durumla yüzleşmek zorundayız. Bu durum kapitalizmin uzun vadede lanetlenmiş bir sistem olduğunu ve kitlelerin ayağa

kalkarak ondan kurtulacağı gerçeğini değiştirmiyor. Ancak kısa vadede kapitalistler -işçi sınıfı değil- halen dünyanın çoğunu kontrol etmektedir. Uluslararası sermayenin gücü, özellikle de sosyalist ülkeleri etkilemektedir. Belirli bir ülkede sınıf mücadelesini ilerletmede zorluklar ve kesintiler yaşanabilmektedir. Özellikle belirttiğim gibi, eğer silahlı kuvvetler burjuva unsurların komutası altına girerse revizyonistlerin kısa vadede darbe yapmaları da mümkün hale gelir. Eğer böyle olmasaydı işler oldukça basit olurdu. Yapmamız gereken tek şey çıkıp “tarihi kitleler yapar” demek olurdu, sosyalizm bir günde kurulur, hiçbir kesinti de olmazdı. Ne yazık ki işler bu kadar basit değil.” [9]

Engst'te Kendini Gösteren Ancak Onun da Bağlı Olduğu Belirli Bir Düşünüş Biçimi ve Yaklaşımına Dair Bazı Noktalar

Çalışmasındaki bütün pozitif unsurların yanı sıra, belirttiğimiz gibi Engst'in kendini eskinin içinde konumlandırıran düşünüş biçiminden kaynaklı bazı hatalı yaklaşımlar da yer yer kendini göstermektedir. Örneğin, Parti kadrolarının savunduğu komünist yol ile kapitalist yolu ayırmanın ilkeleri konusunda Engst'in savunduğu “bürokratik imtiyazlara karşı çıkma ve kitle denetimini savunma” şüphesiz önemli tedbirlerdir, ancak bu tedbirleri kendinde iyilikler olarak düşünmemek gerekir. Son kertede bu tedbirler nasıl bir toplum ve hangi temelde sorusundan bağımsız değildir. Bu da doğrudan bilimin, spesifik olarak da komünizmin biliminin yöntem ve yaklaşımından kaynağını alması gerekir. Engst yazısında çeşitli uygulamaların yol açtığı problemlere yönelik yer yer birey ve özellikleri meselesini ön plana çıkarmaktadır. Oysa devrimci mücadelede bilinçli öznenin düşünce ve davranış örüntülerini tutarlı hale getiren şey, karakter özelliklerinden ve iyi niyetlerinden ziyade, benimsemiş oldukları kuramsal çerçeve ve onun realiteyi soyutlama şeklidir. Mao Zedong da dahil olmak üzere devrimci önderlerin çeşitli ve tali karakterdeki eksiklik veya hatalarını değerlendirirken mutlak suretle benimsenen, miras

alınan ve içinde düşünölüp fenomenlere müdahale edilen kuramsal çerçevenin -bilimsel paradigmanın- temel özelliklerine ve buradaki çelişkilere geri dönmek durumundadır.

Engst'in eskinin düşünüş biçimi içinde olduğunu gösteren bir diğer ifadesi bu noktada dikkat çekicidir. Engst şöyle der:

“Burjuva ve küçük-burjuva dünya görüşlerinin en belirgin özelliği, “şeflik” mertebesine ulaşmak, ön plana çıkmak ve patronluk taslamak için yırtınıp durmaktır. Bu, devrimci saflara, genellikle tekkecilik, sekterlik, hizipçilik, benmerkezcilik ve bireyciliğin biçimleri olarak yansır. Böylece Marksizm'in “Bütün ülkelerin işçileri, birleşin” sloganı “benim etrafımda birleşin” şeklinde tahrif edilmiş olur.” – Age. ss.102

Engst burada kavramsal bir idealizme kapı aralamaktadır ve çeşitli doğruları yanlış bir yaklaşım içinde harmanlamaktadır. Bilimin geldiği en ileri düzeyi en tutarlı ve vizyoner şekilde savunacak şahıslar her zaman verili bir toplumda verili çelişkilerin bir ürünü olarak yer alacaklardır. Engst'in örneğinden yola çıkacak olursak, karşı devrimin saldırıları karşısında Mao Zedong etrafında birleşilmemesi gerekir, çünkü bu patronluk taslama siyasetinin veya bencilliğin olumlanmasıdır. Oysa Mao Zedong'un etrafında birleşmenin anlamı esasen Mao'nun temsil ettiği bilimin, komünizm biliminin ve onun geldiği en ileri aşamanın, Mao'nun bu bilimi ilerletme ve uygulamadaki vizyonerliğinin etrafında birleşmek demektir; ve bu durum tam olarak Marx ve Engels'in “Bütün ülkelerin işçilerinin birleşmesi” şiarının doğru bir temelde hayata geçebilmesinin de bir özelliğidir, ona karşı değildir.

Engst'in öncünün tarihsel rolünü ve bunun bilimsel temelini göz ardı eden -veya aynı bağlamda bu rolü salt kişisel özellikler temelinde idealize eden- düşünme biçimiyle ilgili bir diğer problemi belirsiz bir ifadeyle altını çizdiği şu ifadesinde kendini gösterir:

“Mao, tepeden inme toplum mühendisliğine karşıydı. Bunun yerine kitlelerin inisiyatifine ve yaratıcılığına itibar ediyordu. Kızıl Muhafızlara baktığında gördüğü şey egemen parti bürokrasisinin dışında muazzam bir potansiyel vaat eden, enerjik ve kendiliğinden bir kitle örgütlenmesiydi.” (Age, ss.61)

Bu durum bir kez daha belirli bir hakikati içermekle birlikte esasen Mao’nun devrimci çizgisini doğru şekilde yansıtmamaktadır. Mao kitlelerin devrimci çizgide kalmasını, devrimin meselelerini kavramalarını ve onların yaratıcılıklarının geliştirilip teşvik edilmesini savunuyordu. Mao, parti ve devlet mekanizmalarındaki kapitalist yolcuların geniş halk kitleleri üzerindeki bozucu etkisini ve özellikle siyasetlerde ve çizgide yoğunlaşan baskıcı ve gericici uygulamaların arkasındaki ele başların düşünce biçimlerini hedef tahtasına koymuştu. Bu doğrultuda bir araç olarak proletarya diktatörlüğünün burjuvazi üzerinde çok yönlü olarak uygulanması konusunda kafası karışık, biçimci bir idealist “demokratik” yönelim içinde değildi. Böylesi bir yaklaşım Mao’yu salt bir kitle kuyrukçusu demokrattan öteye taşımaz ve gerçeği de yansıtmaz.

Engst’in “tepeden inme toplum mühendisliği” dediği şeyi komünizm yolunda zorunlulukların ele alınması ve yönetilmesi ile (proletarya diktatörlüğünün uygulanması ve devrimin öncüsünün karmaşık çelişkileri yönetmedeki belirleyici rolü ile) kendini esas olarak boşa düşürmektedir. Keza Mao Zedong, gerek Şanghay Komün modelinin ülkedeki sistemin niteliğini değiştirmedeki zayıflığı konusunda Zhang Chunqiao ile yaptığı görüşmedeki vurgularında, gerek kritik anlarda Kızıl Muhafızlar arasındaki yıpratıcı hizipçi ve şiddet içeren savaşlar karşısında geliştirdiği ve sahaya sürdüğü siyasetlerle (Örnek: İşçi tugaylarının öğrenci gruplarının bulunduğu kampüslere gönderilmesi gibi) gayet de “tepeden” ve “toplum mühendisi” olarak yorumlanabilecek uygulamaların mimarı olduğu görülecektir. Buradaki durum bir kez daha

kavramlara-kelimelere yüklenen mutlak kötü, mutlak iyi kötü şeklinde idealist bir yöntem ve yaklaşımdır. Oysa esas mesele, izlenen uygulamaların toplum çapında ve genel olarak dünyadaki komünizm hedefi doğrultusunda, halk kitlelerinin çıkarları ve kurtuluşu doğrultusunda olup olmadığı ve gerçekten objektif realitedeki çelişkilerin doğru şekilde çözümüne tekabül edip etmediğidir. Tutarlı bir diyalektik materyalist yöntem ve yaklaşım bunu gerektirmektedir. [10]

Engst'in Son Bölümdeki Analizleri Üzerine

Kapitalist-emperyalist sistemin bağrından koparak yapılanacak, ancak emperyalist bir dünya sistemi ile çevrili olmaya devam edecek sosyalist bir toplumda kendini gösterecek karmaşık çelişkilerin nedenleri, onları var eden koşullar ve tüm bunların kitleler üzerindeki etkilerini doğrudan tanıdığı olduğu Çin örneğinde göstermeye çalışan Fred Engst, çalışmasının son bölümünde sosyalist toplumun esasen ne olduğunu, araç ve amaçlara yönelik mücadelelerinin ayrıca halk arasındaki çelişkilerin niteliğini inceliyor.

Devrimcilerin yaşadıkları ciddi zorlukları anlayabilmek gerekiyor. Fred Engst, egemen anlatının çok dışında, sanıldığı gibi homojen olmayan, niteliksel açıdan farklılıkları bulunan bununla birlikte iç içe geçmiş yoğun çelişkilerden örülü hareketli bir toplumu ele alıyor. Atılan adımların neye tekabül ettiğini ve hangi sonuçları doğurduğunu sorguluyor. Mao Zedong'un ölümü ardından 1976'da yaşanan karşı devrimci darbe ile kapitalist yola sokulan Çin Halk Cumhuriyeti'nin ve benzeri üretim/bölüşüm ilişkilerine sahip toplumların niçin sosyalist olamayacağına yönelik notlar düşüyor.

Bununla birlikte Engst'in çeşitli fenomenlere yaklaşımında izlediği yöntem ve yaklaşım biçiminden kaynaklı bazı sınırlılıklar analizlerini zayıflatıyor. Örneğin Engst'in çalışmasında, Mao başta olmak üzere dönemin öne çıkan tarihsel figürlerinin özelliklerini betimleyen kısımları, şahısların özelliklerini merkeze alan ancak bilimsel çerçevenin ve onun

topluma uygulanmasının ve bu süreçlere ilişkin dinamikleri geri plana attığı bir çerçeveye katkıda bulunuyor. [11] Bu bağlamda şu pasaj dikkat çekicidir:

“Mao’nun karşıtlarına acımasızca tavır alan Stalin’in aksine, tam tersi bir uca savrulduğunu ve geçmişte on yıllar boyu silah arkadaşlığını yaptıktan sonra kapitalist yola sapan kişileri, özellikle de üst düzey Parti yöneticilerini yola getirebileceği konusunda gerçek dışı beklentilere kapıldığını söylemek mümkündür. Mao’nun bu gibi insanlara karşı zaafı bulunuyordu. Her ne kadar önerdiği “ilaç” oldukça acı olsa da, Mao daima “hastayı kurtarmayı” denemiş ve ummuştur. Ne var ki, bu insanların pek çoğu “kurtarılmayı” istemiyorlardı. Bürokratik ayrıcalıkların tadına bir kez vardıktan sonra bunların kökünü kazımak için kolaylıkla ikna olacak halleri yoktu. Üstelik, emir yağdırmaya alışmış kişiler olarak, tabandan gelen meydan okumanın hiç de öyle yenilir yutulur cinsten bir şey olmadığını düşünüyorlardı... İflah olmaz kapitalist yolculara gösterilen merhamet, nesnel olarak bakıldığında halka karşı zalimliktir.” [12]

Burada Ensgt belli bir sınırlılık içindedir. Mao Zedong hiçbir zaman kişiler üzerine yoğunlaşmamıştır. Kişilerin nitelikleri ve devrime sunacakları meselesi genel olarak devrimin hedefleri arasındaydı. Ancak Mao Zedong’un esas görevi, insanların düşünüş biçimini dönüştürmek ve kapitalist sömürü ilişkilerini ve eşitsizlikleri üretme potansiyeli bulunan sosyalist toplumun toprağını yeniden karmaktı. Yani insanları geriye çeken geleneksel mülkiyet ilişkilerinden ve geleneksel düşüncelerden köklü bir şekilde kopmayı hedefliyordu.

Fred Engst, yöntem ve yaklaşımında diyalektik materyalizmi uygulamak yerine belirli biçimlerde idealizme düşmektedir, bu da onun tarih anlatıcılığını doğrudan belirlemektedir.

Engst bu cümlesinin ardından bir soru ortaya atıyor. “Fakat eğer bunlara ikinci bir şans verilmemiş olsaydı, o halde bunların iflah olmaz kapitalist yolcular olduklarını anlamak nasıl mümkün olabilirdi? İşte bu sosyalizm altında devrimcilerin karşılaştıkları ciddi bir sorundur.”

Engst bir kez daha bütün pozitif gözlemleri ve sınıf savaşımının seyrine ve dinamiklerine ilişkin çoğunlukla nitelikli analizlerinin yanında böylesi bir soruyu eskinin düşünüş biçimi içerisinde gündeme getirmektedir. Bu soru esasen bilimsel yöntem ve yaklaşım doğrultusunda hareket edecek proletarya diktatörlüğünün, yani topluma bilimin niçin ve nasıl uygulanacağına dair meseledir; ve burada bir tür bilinemezlik veya öğrenilmiş çaresizlik durumu söz konusu değildir.

Esasen bu sorunun yanıtı, gerek Çin'deki karşı devrimci

darbeyi henüz uluslararası komünist hareket içinde ciddi bir kafa karışıklığı bulunurken berrak bir şekilde analiz etmesi ve Marksist-Leninist-Maoist güçlerin bu ağır yenilgiden gerekli dersleri almasını sağlayarak küresel çapta tabutu çivilenmeye çalışılan komünizmi kararlı bir şekilde savunması ile; gerekse bir bilim olarak komünizmin Marx ve Engels'in çalışmalarından itibaren tali olarak kendini gösteren ve birikerek yapılanan epistemolojik-yöntemsel, siyasi ve örgütsel problemlerini kapsamlı şekilde ele alarak bu tali hatalardan radikal bir kopuşu sağlayan komünizmin yeni sentezini ortaya koyarak yeni bir devrim dalgasına önderlik edecek bir rehberi geliştiren Bob Avakian'ın çalışmalarının gövdesinde yer almaktadır. Özellikle kendisinin kaleme aldığı *Kuzey Amerika'da Yeni Sosyalist Cumhuriyet için Anayasa (Tasarı Önerisi)* [\[13\]](#) bugünden kökten farklı sınıfsız bir toplum doğrultusunda kurulacak ve karmaşık çelişkilerden oluşacak yeni bir toplum modelinin işleyişini, böylesi bir toplumda öncünün rolünü, araçlarını ve meselelere yaklaşımını örneklendirmesi açısından ufuk açıcı bir çalışmadır. Okurlarımıza bu çalışmanın etraflı şekilde incelenmesini bir kez daha öneririz.

Sonuç Yerine

Fred Engst'in **"Mao Döneminde Çin'de Sınıf Mücadelesi"**, Çin Halk Cumhuriyeti'ndeki 1949 ile 1976 yılları arasındaki sınıf savaşımalarını kategorileştirmesi ve karmaşık gözükken çizgi mücadelelerini ayrıştırması açısından verimli içerikler sunan bir çalışmadır. Bununla birlikte, Engst'in çalışması bir sonraki sosyalizm dalgası için geçmişten hangi derslerin alınması gerektiği, hataların ve eksikliklerin nasıl düzeltilmesi gerektiği noktasında çözüm olarak aynı verimliliği göstermemektedir. Hizipçilik, işçi sınıfının yeterince olgunlaşmamış olması, bürokratik zemin ve kapitalizmi yeşerten meta ilişkileri bunların hepsi önemli semptomlar ve verili bir bağlam içinde kendini var eden güçlüklerdir. Fakat öncü tarafından bu semptomlara yönelik

izlenecek yöntem ve yaklaşımın niteliği, bunun nasıl biçimlendirildiği, bu rehberin kendi iç çelişkilerinin neler olduğu burada belirleyici önemdedir ve bir bilim olarak komünizmin üzerine düşünmeyi zorunlu kılar. Engst esas meseleyi komünizmin kendi bilimsel yöntem ve yaklaşımına karşı olan yönlerinin ele alınması şeklinde görmemekte; eskinin uygulamalarına, şahısların özelliklerine ve çeşitli tarihsel gelişmelere dair bazı kısıtlı ve biçimsel çözüm önerileri ile yetinmektedir.

Fred Engst, yöntem ve yaklaşımında diyalektik materyalizmi uygulamak yerine belirli biçimlerde idealizme düşmektedir, bu da onun tarih anlatıcılığını doğrudan belirlemektedir. Engst'in sonuç bölümünde de belirttiği üzere işçi sınıfı ve öncüsü dünyayı değiştirirken gerçekten kendisini de dönüştürmek zorundadır. Ancak bu kendini dönüştürme Engst'in kullandığı soyut bir "kendine çekidüzen vermek" ile çözülecek bir mesele değildir veya "bireycilik" "şahsi değerlendirme" hırsını önde tutmak gibi genel bazı ifadelerle ele alınamaz. Gerek öncünün gerek kitlelerin acil olarak ihtiyaç duyduğu şey, dünyanın yakıcı ve somut çelişkilerini ayrıca geçmiş dönemdeki sosyalizm dalgasının gerçek kazanım ve eksikliklerinin hakikate tekabül edecek şekilde ele alabilmeyi ve bunlardan doğru şekilde öğrenip bunları dönüştürmeyi sağlayacak yöntem ve yaklaşımdaki gerçek bir devrimcileşmedir. Geçmiştekine nazaran daha materyalist, daha diyalektik olmaktır. Günümüzde Bob Avakian'ın geliştirmiş olduğu yeni komünizm, bu acil ihtiyacın bileşenlerini bizlere bütüncül bir şekilde sunmaktadır. Yeni komünizmin yöntem ve yaklaşımının hem sınıfın öncüsü hem de devrimci sürecin yapıcıları olacak halk kitleleri tarafından çok daha kapsamlı bir şekilde öğrenilmesi, bu temelde girişilecek gerçek bir devrim ve kökten farklı bir toplumun kuruluşu açısından ve bu toplumun komünizm hedefi doğrultusunda devamlılığı için kritik önemdedir.

Açıklamalar ve Dipnotlar:

[1] Fred Engst veya Çince adıyla Yang Heping, Çin'in devrimci mücadeleleri süreci içerisinde yer almış çiftçi Erwin Engst ile ABD'li nükleer fizikçi Joan Hinton'ın oğludur. Aynı zamanda Mao dönemi iktisat politikaları, köylerin durumu ve sosyal hareketlilikler üzerine bilinen çalışmaları olan (*Fanshen, Turning Point in China* vb.) yazar William Hinton'ın da yeğenidir. Fred Engst, Büyük Proleter Kültür Devrimi döneminde kızıl muhafız olarak yer almış, bu yıllarda yaklaşık 5 yıl fabrika işçisi olarak çalışmış, yaşanan bu tarihi önemdeki fenomenin bizzat tanığı ve aktif bir öznesi olmuştur. Sonradan iktisat doktorasını yaparak akademik ve siyasi çalışmalarını Çin'de sürdürmeye devam etmiştir. Çin'deki baskıcı ve gerici iktidar mekanizmasına karşı mücadele yürüten ve Kültür Devrimi başta olmak üzere Maoizmin devrimci kazanımlarını savunan çeşitli aktivist gruplarla iletişimini devam ettiren Fred Engst, Pekin'deki UIBE'de iktisat dersleri vermektedir.

[2] Bob Avakian bu durumu "*Mao Zedong'un Ölümsüz Katkıları*" isimli çalışmasında şu şekilde aktarır:

"Görmüş olduğumuz sosyalist devrim devam ettirilmek zorundadır, ve bu süreç gerçekleşirken bunun fazlasıyla ileri gittiğini düşünen ve ilerlemek istemeyen insanlar olacaktır. Mao, son büyük savaşında bu fenomeni ele alır ve şu açıklamayı yapar: "*Demokratik devrimden sonra işçiler, yoksul ve alt katmandaki köylüler durmadılar, devrim istediler. Diğer tarafta ise, bazı Parti üyeleri ilerlemek istemediler, bazıları geri döndü ve devrime karşı çıktılar. Niçin? Çünkü artık kıdemli memurlardı ve yüksek memuriyetlerinden kaynaklı çıkarlarını korumak istiyorlardı.*" Her devrimde bundan fayda sağlayanlar olacağı gibi, çıkarlarına zarar geleceği için devrimin devam etmesini istemeyenler de olacaktır." (Bkz, Age, ss.298-299)

[3] Engst, F., (2020). *Mao Döneminde Çin'de Sınıf Mücadelesi*, İstanbul: Patika Kitap, s.31

[4] Engst, F., *Mao Döneminde Çin'de Sınıf Mücadelesi*, s.32

[5] Age, s.40

[6] Macaristan Ayaklanmaları sürecinde Mao'nun ülke içi etkenlere önem veren (iç

çelişkiye yönelen) yöntem ve yaklaşımına karşı, Liu Shaoqi ve Peng Zhen'in meseleyi salt "dış güçler, emperyalist devletlerin bozucu etkisi" şeklinde ele alması, diyalektik ve tarihsel materyalist yöntem ve yaklaşımın proletaryanın öncüsünün içinde kavranma düzeyini göstermesi açısından önemlidir.

[7] Age, s.55

[8] Dört Temizlik hareketi olarak da bilinen bu kampanyanın hedefleri arasında siyasette, ekonomide, örgütlenmede ve Parti ideolojisinde gerekli temizliğin yapılması yer alır. Kaynak için bkz: Age, s.55

[9] Avakian, B. (1978). *The Loss in China and Revolutionary Legacy of Mao Tsetung* RCP Publications. ss.130-131

[10] Bob Avakian'ın da ifade ettiği gibi; "Mao esaslı bir materyalistti. O, devamlı hareket halinde olan ve değişen, en alçaktan en üste doğru, eskinin yeni tarafından değiştirildiği gerçek dünyada kendini temellendiriyordu. Bu yüzden hiçbir zaman uzak görüşlülüğünü kaybetmedi ve her zaman şimdi ve gelecek arasındaki bağlantıyı, geleceğin şimdide bulunan unsurlarının varlığını kavrayabildi." Avakian, *Mao Zedong'un Ölümsüz Katkıları*, s.324

[11] Engst'in çalışmasında ayrıca devrimci saflar içinde yer alan Mao Zedong'un takipçileri olan ancak karşı devrimci darbe ile gözden düşürülerek "Dörtlü Çete" olarak yaftalanan proleter devrimcilerin özellikleriyle birlikte Zhou Enlai'nin da durumu ele alınıyor. Engst haklı olarak -ki bu mesele Bob Avakian'ın 1978 yılında RCP Publications tarafından basılan "*The Loss in China and Revolutionary Legacy of Mao Tsetung*" başlıklı konuşmasında da henüz olayların sıcaklığı içinde kapsamlı olarak açıklanmıştır- Zhou Enlai'nin çeşitli negatif özelliklerine vurgu yapıyor. Ancak meseleyi esas olarak "kavrayış geliştirmede başarısız olma", "olağanüstü yetenekleri olsa da temel ilkeleri kavramada eksik olma" şeklinde bir bilinç düzeyi geriliğine bağlayarak önemli bir hata yapıyor ve bir şekilde Zhou Enlai'ı da Mao'nun takipçileri olan diğer proleter devrimcilerin -Dörtlerin- yanına yerleştiren bir yönelim içinde bulunuyor. Zhou Enlai, Bob Avakian'ın da açık bir şekilde belirttiği gibi niyetlerden bağımsız olarak süreçteki önemli revizyonistlerden biridir. Uygulamaları belli bir bilinç düzeyi geriliğinden veya zafiyetlerden değil, esas olarak amaçlar konusunda bilinçli ve farklı bir dünya görüşüne sahip olmasından bu dünya görüşüne uygun hedef ve yaklaşımlardan kaynaklanıyordu. Zhou Enlai bilinçli bir şekilde çizgi mücadelelerini ve devrimci dinamizmi bastırmaya çalışıyordu.

Kapitalist yolu tutmuş yeni burjuvazinin temsilcilerinin yeniden yerlerine getirilmeleri ve toplum içinde itibar sahibi yapılmalarında ve genel olarak Kültür Devrimi'nin altının oyulmasındaki bilinçli tercihleri ile Zhou Enlai azılı bir revizyonist olduğunu ispatlamıştır.

[12] Age, s.106.

[13] Kaynak için bkz: [Kuzey Amerika'da Yeni Sosyalist Cumhuriyet İçin Anayasa \(Tasarı Önerisi\) | Yeni Komünizm \(yenikomunizm.com\)](#)

Makale Görseli Kaynağı: China Daily / Han Bingbin

Yaşamın Gayesine Doğru İleri Bir Adım

“Gerçek şu ki, yaşamınız kısa veya uzun (bu genel sonlu çerçeve içinde) bir tür hedefe bağlı olacaktır. Bu sizin iradenizden bağımsız bir şekilde büyük güçler tarafından biçimlendirilecektir, ancak bu noktada bir mesele bulunur, her bir birey için -aynı zamanda farklı ve geniş boyutlardaki toplumsal sınıflar için- şeyleri biçimlendiren çelişkilere nasıl yanıt verilecek, bunların karşısına nasıl çıkılacak ve onlara nasıl etkide bulunulacak? İnsanların yaşamlarında ne yapacaklarına ilişkin gerekli, mümkün ve arzu edilebilir olarak gördükleriyle ilişkili olarak bilinçli bir istem ve bilinçli bir karar bulunmaktadır.” [1]

Bob Avakian, *BAasics* 5:13

Bob Avakian'ın yukarıda aktardığımız sözleri yalnızca her tür baskı ve sömürü ilişkisinin tarih sahnesinden kalkacağı kökten farklı yeni bir toplumsal formasyon için aktif bilinçli

m¼cadele y¼r¼ten devrimci kom¼nistler a¼ısından değil, verili ve g¼rece kısa sayılacak bir yaşam evresinde varlığının devamlılığını sağlama ¼abasinda faaliyet y¼r¼ten t¼m bireyler i¼in ge¼erli, evrensel nitelikte bir önermedir.

Bu ifadede öncelikle insan yaşamı ve d¼ř¼nce tarihi a¼ısından b¼y¼k bir hacmi bulunan önemli bir ilişki meselesi ele alınmaktadır. Özne-irade (öznel faktör) ile nesne-dış koşullar (nesnel faktör) arasındaki b¼y¼k ayrım... Bu ayrım gerek var olan olarak varlığın incelenmesinde, gerek dışımızdaki nesnelere ilişkin bilme meselesinde insan yaşamının her zaman en temel aynı zamanda en ¼etrefilli ikiliklerinden biri olmuştur.

İnsan yaşamı sınırlıdır, ge¼icidir ve evet devamlı d¼n¼ř¼m halindeki b¼t¼n bir evren (veya evrenler) ve kapsadıkları bağlamında bir mukayese yapıldığı zaman kumsaldaki kum tanesi kadar k¼¼¼kt¼r. Nesnel faktör¼n kapsayıcı ve devasa belirlenimi karşısında bu k¼¼¼kl¼k daha da belirginleşir. Bilimsel ¼alıřmalar ve keşifler bu k¼¼¼kl¼k hissini hayret ve bazen kaygıyla birlikte daha da arttırır. Bu kadar k¼¼¼ksek ve bu kadar bilinmez bir dış belirlenim i¼inde b¼t¼n bir yaşamımız sarmalanmışsa, o halde kendimizi mevcut durum i¼inde nereye oturtacağız? Yaptıklarımızın, ne i¼in yaşadığımızın, diğer insanlarla ve diğer t¼rlerle ilişkimizin ger¼ekten bir anlamı var mı? Peki algılarımız, duygularımız ve eğilimlerimizle birlikte b¼t¼n bu bireysel olduğu d¼ř¼n¼len işleyiş ger¼ekten ne kadar bireysel?

Burada bir kez daha b¼t¼n bir yaşamın gayesinin ne olduğuna ve bunun etrafında ör¼len ¼eřitli kavram ve değerlere gelmek durumundayız. Burada yalnızca birileri i¼in ve yalnızca belli bir zamanda ge¼erli olacak bir gayeden söz etmiyoruz. B¼t¼n bireyler i¼in ortak, istendik, peşinde koşulan bir gayeyi arıyoruz. Üstelik yapılan her davranışta kendini ortaya ¼ıkaracak, davranışı belirleyecek, kalıcı olacak bir gayeyi arıyoruz. B¼yle bir gaye en yalın hali ile -ancak en yalın olduğu i¼in temelinde bir o kadarda karmaşık olan- *mutluluk*

kavramı ile açıklanabilir. Mutlu olma, mutluluğu arama, acılardan kaçınma, mutlu kılacak yararına adım atma...

Mutlu bir yaşam sürme öncelikle acıdan, kederden ve bunları doğuracak koşullardan uzak durma ile, iyiye yönelecek belirli bir iradi yönelimle mümkündür. Üstelik mutlu olabilmek eğer her bir tekil birey için arzu edilense, bu noktada birbirinden farklı mutluluk arayışındaki bireylerin bu arayışlarını garanti altına alacak, yalnızca tek bir bireyin mutluluğuna değil insanlığın tamamının mutluluğuna odaklanacak ve böylesi bir zeminin kurulmasının büyük coşkusu ve mutluluğunun peşinde olmayı gerektirir.

“Nasıl Bir Ahlak ve Hangi Temelde” [2] makalemizde de belirttiğimiz üzere antik çağ düşünce ikliminden günümüze kadar felsefenin bir alt başlığı, dinin ise düşünce ve faaliyet alanı olarak görülebilecek ahlak felsefesinin işte peşinde olduğu konu da tam olarak budur.

İnsanı gerçek mutluluğa götürecek yolun ne olduğu sorusuna farklı yönelimlerle farklı yanıtlar şu ana dek verilmiş olsa da, bu aşamada elimizde iki yoğunlaşmış yanıtın olduğu belirir. Bunlardan biri “bağımsız olabilmek” diğeri ise “doğaya uygun bir şekilde yaşamaktır.” Bağımsız olabilmek her şeyden önce Bob Avakian’ın da belirttiği gibi *bilinçli bir istemi* ve *bilinçli bir kararı* yani bilinçli ve özgürce bir seçimi içerir. Herhangi bir tahakküm ilişkisi altında kalmadan rasyonel bir şekilde düşünmeyi ve seçim yapabilmeyi... Bir şeyi bilinçli bir şekilde istemek ve seçebilmek ise, bizleri ikinci noktaya ulaştırır. Yani “doğaya uygun yaşama” kriterine. Doğa burada içinde varlığımızı yetkinleştirdiğimiz ve bizimle devamlı etkileşim halinde olan her tür dışsal faktörü ifade etmektedir. Seçimlerimizi yapacağımız, adımlarımızı içinde atacağımız, bize gerekli olan kaynak ve olanakları sağlayan bütün bir bağlamdır doğa. Ve evet her iki durumun da bağlandığı bir ortak özellik burada kendini gösterir. Seçimlerin yapılması için de, doğaya uygun yaşamak için de esasen *aklın* kullanılması, bu akla ket vurulmaması

gerekmektedir. Buradaki aklın kullanımı, Stoacı düşünürlerdeki anlamıyla maddi dünyadan elini ayağını çeken bir tefekkür ve iç mutluluğa dönüş, iradenin dış faktör karşısında devamlı korunması ve yüceltilmesi demek değildir. [31] Akıl seçimleri yapacak iradeyi daha doğru bir şekilde tanımak içindir, akıl bu iradenin etkileşim içinde bulunduğu doğayı çok yönlü olarak analiz etmek demektir. Akıl, bütün bunları tutarlı ve güvenilir bir bilimsel yönelimle yapacak yöntem ve yaklaşıma sahip olabilmek demektir. Özetle akıl, iyi, huzurlu ve mutlu bir yaşam için gerekli olan imkanları bize sunacak olandır. Varoluşun amacını keşfedecek olan şey, burada bilimsel temelde gelişimini sürdürecektir ve başkalarının mutluluğu ile kendi bireysel mutluluğunun iç içe geçmiş olduğunu, bunun da bütün bir toplumun ihtiyacı olduğunu fark edecek bir akıldır.

Bu aşamada akıl için gerekli olan yöntem ve yaklaşım meselesine ve bunun bütün bir toplumun analizi ve dönüşümündeki rolüne değinmek gerekiyor.

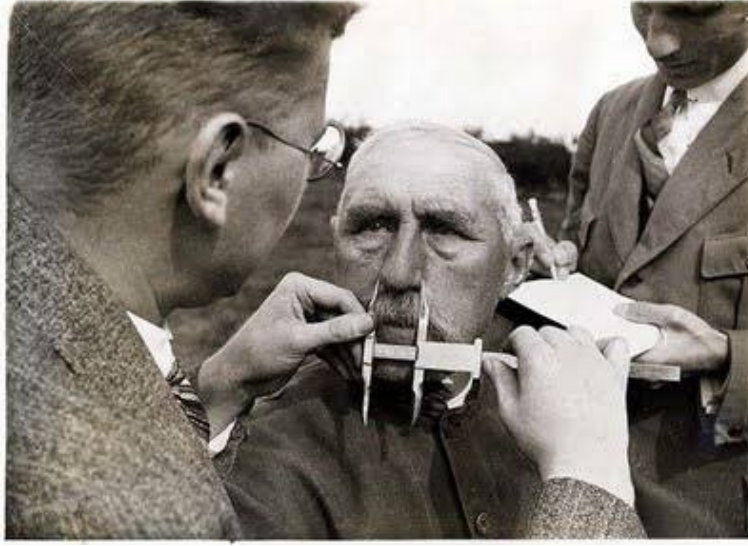
Girişte yer alan *Basics* alıntısında, Bob Avakian'ın diyalektik temeldeki materyalist yöntem ve yaklaşımı ile merceğini özne faktörüne uzattığını görürüz. Ancak özneye bu dönüş soyut ve *a priori* bir inanç temelinde değil, karmaşık çelişkilerin analizi, zorunluluklar ve özgürlükler arasındaki ilişkinin ele alınması ve etki mekanizmalarının keşfi temelindedir. Bireyleri ve toplumsal sınıfları devamlı biçimlendiren çelişkiler meselesine girilir. Çelişkili olmak hareket halindeki maddenin mutlak niteliklerinden biridir. Engels'in de ifade ettiği gibi *hareketin kendisi* zaten çelişkidir.

Hareketi Doğru Şekilde Anlayabilmek ve Onu Dönüştürmek

Hareketi analiz etmek hiç kolay değildir. Mesela rüzgarın kendisi bir harekettir. Ancak süreklilik içinde olan bu hareket halindeki maddenin ne olduğunu ve işleyiş mekanizmasını analiz edebilmek için çeşitli bilimsel araçlara ihtiyaç bulunur. Bu araçların doğru, geçerli, güvenilir bir yöntem sonucunda ve bu yöntemi destekleyici nitelikte

geliştirilmiş olması gerekir. Örneğin anemometre cihazı ile rüzgarın hızı ölçülebilir, havadaki sıcaklık değerleri için termometre ve basınç oranları için de barometre gibi araçlardan faydalanılır. Böylece hareket halindeki maddenin bu formuna yönelik belirli bir bilinç düzeyi ile yaklaştırmaya başlarız, ilk başlarda hakim olan yetersiz ve algısal bilgi düzeyinden -Hint mitolojisindeki rüzgar tanrısı Vayu veya Helenistik mitolojideki Aeolus'u bir düşünün- ileriye doğru bir sıçrayıştır bu. Algısal bilgi yavaş yavaş akla uygun bilgiye doğru dönüşmeye başlar. Geçmiş kabullerin bir kısmı bu doğrultuda çatırdar ve geçerliliğini yitirir. Bununla birlikte ölçümün istikrarı ve hakikate daha doğru bir şekilde ifade edebilmesi için yapılacak çalışmaların derinleştirilmesi ve yoğunlaşma gerekir. Yeni araçlar, yeni keşifler, yeni bilgiler eskinin sistemli şekilde gözden geçirilmesini ve üzerinde hareket edilen zeminin gelişim için sorgulanmasını gerektirir. Hareket halindeki maddeyi analiz etmek, analiz edecek yöntem ve yaklaşımı da geliştirmeyi zorunlu hale getirir.

Öte yandan konu toplumsal yaşama geldiğinde dikkatli olmak gerekir. Toplumsal yaşamın oluşumu, yapısı, örüntüleri ve işleyiş biçimi şüphesiz doğa bilimlerindeki ölçme ve değerlendirme kriterleri ile ölçülmez. Peki toplumsal yaşamdaki hareketlilik nasıl ölçülecek? Verili bir toplumsal formasyonun hangi temelde oluştuğunu, hangi ürünleri hangi motivasyonlarla ortaya koyduğunu, bu toplumsal oluşumun öne çıkan özelliklerinin ne olduğunu ve nereye doğru evrildiğini nasıl bileceğiz? Özetle toplumdaki hareketi nasıl gerçek anlamda öğrenebileceğiz?

Kötü bir bilim yalnızca eksik veya hatalı sonuçlar ortaya koymakla kalmaz, aynı zamanda toplumdaki bütün bir düşünce iklimini de olumsuz yönde belirler.

Bu noktada karşımıza gelişimi son 250 yıllık süreçte oldukça kısa sayılacak bir zamanı kapsayan sosyal bilimler; bu bilimlerin çeşitli ölçme kriterleri; çeşitli hipotezler doğrultusunda yaptıkları değerlendirmeler, bulguların keşfi, verinin analizi ve olası çekinceleri ortaya koyması çıkar. Ancak eğer elimizde kötü bir bilim varsa, yani objektif realiteyi olduğu şekli ile gerçek çelişkileri ile yansıtmayan, bir kez daha çeşitli *a priori* kabullerle bu çelişkilerin bir kısmını yok sayan veya bilimsel düşünceye aykırı ideolojik çeşitli yaklaşımlarla araştırmanın henüz başında kendi görmek istediği sonuçları kovalayan ve bulguları da bu doğrultuda dönem dönem yok sayan, dönem dönem ise olduğundan fazla veya önemli gösteren kötü bir bilim varsa, burada bir kez daha araştırma nesnesi olan hareket halindeki toplum doğru şekilde analiz edilemeyecektir.

Kötü bir bilim yalnızca eksik veya hatalı sonuçlar ortaya koymakla kalmaz aynı zamanda toplumdaki bütün bir düşünce iklimini de olumsuz yönde belirler. Gerçek problemlerin görülmesini engeller, değişimin dinamiklerini önemsizleştirir,

hatalı odak noktalarına vesile olabilir, özetle kötü ve ağır bir miras bırakır. Bilimin ve bilimsel çalışmaların metalaştırıldığı ve piyasada değerini bulmaya çalıştığı mevcut kapitalist üretim ilişkilerinde ise, bu kötü miras yalnızca toplum alanında sonradan yapılacak dürüst ve ciddi bilimsel çalışmalar açısından değil, bütün bir toplumsal işleyiş üzerinde bozucu ve oldukça olumsuz etkilere neden olur.

Araştırma ve dönüştürme nesnemiz eğer çeşitli sınıflardan oluşan devimin halindeki insan toplumu ise -ki bu aynı zamanda mutlu olma gayesini içeren ve belirli üretim ilişkileri sonucunda bir araya gelmiş somut bireyleri içeren bir topluluktur- burada bir bilim olarak komünizme değinmek zaruridir.

Marx ve Engels tarafından toplumların gerçek oluşum ve değişim dinamiklerini göstermek ve bir adım ötesinde her tür sömürü ve baskı ilişkisinin ortadan kalkacağı sınıfsız bir toplumun bilimsel bir temelde mümkünlüğünü ortaya koyan bir bilim olarak yapılanan, değişen koşullar ve karmaşık çelişkiler altında yirminci yüzyılda önce Lenin ve sonrasında Mao Zedong tarafından daha da geliştirilen komünizm; toplumları ve toplumsal ilişkiler bağlamındaki bireyleri doğru şekilde analiz edebilmede egemen akademik çevrelerin bütün görmezden gelme veya içini boşaltarak sunma çabalarına karşın insanlığa çok büyük bir katkı sunmuştur. Bu tarihi önemdeki çerçeve, sahip olduğu bilimsel yöntem ve yaklaşımı ile çelişen çeşitli tali unsurların Bob Avakian tarafından -neredeyse en ince detayına kadar- analiz edilmesi ve gerek kuramsal gerek uygulamaya yönelik çok yönlü problemlerin sistemli bir şekilde çözülmesi ile günümüzde nitel olarak geliştirilmiştir. Bir bilim olarak komünizm, Bob Avakian'ın yeni bir sentez ortaya koyması ile çok daha sağlam, çok daha materyalist ve çok daha diyalektik bir temelde yapılandırılmıştır. [4]

Şu an geline nokta da yeni komünizmle birlikte bilim veya komünizm adına yapılan pek çok hatalı yaklaşım ve uygulamayı daha berrak bir şekilde görebilmek mümkün hale gelmiştir. [5]

Daha doğru bir temelde görebilmek, belki de bütün bir değişim sürecinin bilinçli ilk adımıdır. Maddenin hareketinin doğru şekilde anlaşılması, buradan süzülecek ve her seferinde kendi üzerine düşünme potansiyeline sahip gerekli bir davranış ve tutum değişikliğini gündeme getirir. Eğer mesele gerçekten toplumdaki dinamiklerin doğru şekilde analiz edilmesi ve bir adım ötesinde bu dinamiklere sınıfsız bir toplum yönünde, kitlelerin bilincini ilerletecek ve onları esaretin zincirlerinden kurtaracak doğru bir temelde müdahale ederek - Bob Avakian'ın *karşısına çıkmak ve etkide bulunmak* dediği önemli noktadır- bu dinamikleri yönlendirebilmek ise, düşünce ve davranış arasındaki bu çelişkinin çözülmesini gerektirir.

[6]

Bütün bunların ışığında bir kez daha yaşamın gayesine geliyoruz. Bahsettiğimiz o yalın ancak görüleceği üzere karmaşık bir temeli bulunan o gayeye... Neyin gerekli, mümkün ve gerçekten değerli olduğuna. Neyin gerek bireysel yaşama gerekse tüm insanlığın mutluluğuna en büyük katkıyı sağlayacağına...

“Yaşamınız ya bir şeye dair olacak – veya hiçbir şeyle ilgili olmayacaktır. Ve yaşamınızda, baskı ve sömürü ilişkilerine, bunların bütün sistemlerine ve onlarla birlikte gelen tüm gereksiz acı ve yıkımlara son vermek için toplumun ve dünyanın devrimci dönüşümüne elinizden geldiğince katkı sunmaktan daha büyük bir şey yoktur.” [7]

Referanslar:

[1] Avakian B, 2020. *Basics: Bob Avakian'ın Konuşma ve Yazılarından*. İstanbul: El Yayınları

[2] Tomas, R. 2020, *Nasıl Bir Ahlak ve Hangi Temelde*, Kaynak için: [Nasıl Bir Ahlak ve Hangi Temelde? | Yeni Komünizm \(yenikomunizm.com\)](https://yenikomunizm.com)

[3] Kurucusunun Zenon olduğu ve Sokrates sonrası düşünce iklimini Chrysippus,

Cicero, Epiktetos, Marcus Aurelius gibi isimlerle Roma dönemine dek belirleyen Stoacılık, doğaya uygun ve erdemli yaşam için beden dahil her tür geçici hazdan vazgeçilmesini, kişinin içsel bir tefekkür durumu ile Tanrıya uygun yaşayabileceğini ve iradesinin ölçülülük ile terbiye edilmesi ile acılardan uzak duracağını savunan, sonradan tek tanrılı dinleri de oldukça etkilemiş bir düşünce ekolüdür.

[4] Bob Avakian'ın geliştirdiği yeni komünizm, bahsedilen hataları giderme ve bilimsel çerçeveyi yeni ve çok daha doğru bir temele oturtup buradan geliştirerek hem geçmişin olumlu kazanımlarını kapsamlı bir şekilde koruyarak hem de olumsuz kısımlarını aşarak önemli bir açıdan tarihte ve devrimci süreçlerdeki bireyin rolünü yerli yerine oturtmaktadır. Yeni komünizmin bileşenlerinin -ve Bob Avakian'ın eserlerinin- ciddi şekilde incelenmesi Bob Avakian'ın bireyin gelişiminin ve potansiyelinin açığa çıkartılmasına dair ciddi bir sorumluluk içinde olduğunu, bireyin değil bireyciliğin, bireysel yaratıcılığın değil asalaklığın eleştirildiğini ve bireylerin hayatını hiçe sayan, bireyleri makineleştiren ve önemsizleştiren sorumsuz davranışlara karşı ciddi bir eleştirinin gündemde olduğunu; ölümcül ve kayıtsız tarzdaki bireyselliği ortaya çıkaran maddi koşulların gerçekten nasıl dönüştürülebileceğini göstermektedir.

Okurların incelemesi açısından şu iki çalışmanın okunması yararlı olacaktır:

*Avakian, B., 2018. *Yeni Komünizm. Gerçek Bir Devrim ve Kökten Yeni Bir Toplum İçin Gerçek Kurtuluşa Giden Yolda Bilim, Strateji ve Önderlik*. Çev: S. Sezer, N. Koçyiğit, A. Arslan. İstanbul: El Yayınları.

**Avakian, B., 2019. *İnsanlık İçin Bilimsel Temelde Umut: Bireysellikten, Asalaklıktan ve Amerikan Şovenizminden Kopmak*. Kaynak için: <http://yenikomunizm.com/insanlik-icin-bilimsel-temelde-umut-bireysellikten-asalaklik-tan-ve-amerikan-sovenizminden-kopmak/>

[5] Yeni komünizmin hangi noktalarda yenilikler içerdiğini ve Bob Avakian'ın yeni olarak neyi sistemleştirdiğini ana hatları ile incelemek için bkz: [Komünizmin Yeni Sentezi: Temel Yönelim, Yöntem ve Yaklaşım ve Esas Unsurlar | Yeni Komünizm \(yenikomunizm.com\)](http://yenikomunizm.com/komunizmin-yeni-sentezi-temel-yonelim-yontem-ve-yaklasim-ve-esas-unsurlar-yeni-komunizm-yenikomunizm-com)

[6] Burada Bob Avakian'ın *Bring Forward Another Way* çalışmasında da belirttiği gibi, örneğin insanlığın kurtuluşu gibi tarihi önemdeki bir konuya ilişkin “Kökten farklı bir dünyaya nasıl ulaşırız?” sorusuna “Bu bana nasıl hissettiriyor, acaba beni nasıl etkileyecek?” şeklinde bir yönelimin izlenmesi önemli bir problem olarak kendini

gösterir. Bu aynı zamanda insanlığın kurtarıcıları olma düzeyine kitlelerin çıkmasını engelleyen, insanların düşüncelerini geçici ve son derece sınırlı olan çoğunluğu maddi çıkarlara geri çeken, sınıflı toplumdaki egemen ilişkilerin, özellikle de orta tabakalarda kendini gösteren oldukça sorunlu bir yaklaşımdır. Aklın özgürleştirilmesi ve gerçek mutluluğun ne olduğunun neye bağlı olduğunun doğru şekilde temellendirilmesi ve en temelde 4 Bütünler'den gerçek anlamda kurtulmayı sağlayacak devrim süreci bu fenomenin dönüştürülmesinde belirleyici önemdedir.

[71] *Ike'den Mao'ya ve Ötesine: Ana Akım Amerika'dan Devrimci Komünistliğe Yolculuğum*, Bob Avakian'dan Bir Biyografi, Insight Press 2005

Makale Görseli: CANVAS-TAULU TYTTÖ KUKKULALLA 2584

Nasıl Bir Ahlak ve Hangi Temelde?

“Bu bakımdan ahlak, din, metafizik, ve ideolojinin tüm geri kalan kısmı ve bunlara tekabül eden bilinç biçimleri, artık o özerk görünümelerini yitirirler. Bunların tarihi yoktur, gelişmeleri yoktur; tersine, maddi üretimlerini ve karşılıklı maddi ilişkilerini (Verkehr) geliştiren insanlar, kendilerine özgü olan bu gerçek ile birlikte hem düşüncelerini, hem de düşüncelerinin ürünlerini değiştirirler. Yaşamı belirleyen bilinç değil, tersine, bilinci belirleyen yaşamdır. Birinci durumda, sanki canlı bir bireymiş gibi bilinçten yola çıkılmaktadır; gerçek yaşama tekabül eden ikinci durumda ise, gerçek yaşayan bireyin kendisinden yola çıkılır ve bilince de o bireyin bilinci olarak bakılır.”

– Karl Marx, *Alman İdeolojisi*

İnsan toplumunun örgütlenme biçimi her ne olursa olsun, verili bir toplumda egemen olan düşünceler, değerler, yasal çerçeveler, motivasyonlar ve yaklaşımların esas olarak o

toplumun işlediği üretim ilişkilerine tekabül ettiği; bunların görece özerklikleri bulunsa ve gerek özel gerek kamusal yaşamda son derece gerçek sonuçlara -ve yine verili bir üretim biçimindeki üretim araçlarının gelişimi üzerinde geniş çaplı belirleyici etkilere- neden olsalar da, son kertede bu üretim ilişkilerine ve ifadesi olduğu üretim biçimi tarafından belirlendikleri gerçeği, ilk olarak Marx ve Engels'in sistemli çalışmalarıyla yapılanan *bir bilim olarak komünizmin* en önemli keşiflerinden biridir. İnsanlık tarihinde çığır açan bir keşif olan diyalektik karakterdeki bu yeni materyalist bilgi teorisi ve yöntemi, verili bir toplumdaki somut ve gerçek insan ilişkilerinin, bu ilişkilerin yapılandığı toplumun üstyapısına ait bir kategori olan ahlak anlayışının ve bu ahlakın işlevinin ne olduğunu doğru bir şekilde analiz edebilmemizi bize sağlamaktadır.

Şüphesiz, insan düşüncesi düz bir çizgi şeklinde gelişim göstermemiştir ve göstermeyecektir de. Ahlakın ne olduğu, neye dayandığı, nasıl ele alınması gerektiği, toplumsal bir formasyondaki rolü ve gelişim süreci düşünce tarihi boyunca öncelikle felsefe ve din, ve sonrasında özellikle geçtiğimiz 200 yıllık süreç içinde bilimsel birer disiplin olarak gelişen ve araştırma nesnesi birey ve birey-toplum ilişkileri olan çeşitli sosyal bilimler (psikoloji, sosyoloji, antropoloji, sosyal-psikoloji, vb.) ile yoğun bir şekilde gündeme gelmiştir.

Geriye dönüp baktığımızda Hesiodos'un MÖ.700'lerde yazdığı "İşler ve Günler"indeki iyi bir birey olmaya ve günlük yaşamı "doğru" bir şekilde yönetmeye dair çiftçiye verilen nasihatlerden, yine kendisinin "Tanrıların Doğuşu" çalışmasında ayrıca Homeros'un metinlerinde altı çizilen esas noktanın, farklı özelliklere sahip fakat belirli ortak amaçlar için biraraya gelmiş insan topluluklarının özellikleri ve ilişki biçimlerinin bir izdüşümü olarak görülmesi gereken tanrısal mitolojik kurgulara kadar, düşünce dünyasını belirleyen en eski temalardan birinin "doğru" yaşamak olduğu

düşünülebilir.

Doğru yaşamak, yanlış yaşamaya bir itirazdır. Yanlış olarak tanımlanan şey ise, esas olarak insanın kendi imkan ve yeteneklerini gerçekleştirmemesi, kendini tanımaması, kendini tanımadığı için başkalarını da anlayamaması ve onların varlığını ve gelişimlerini tehlikeye atması şeklinde belirtilebilir. Bu çerçevede gerek MÖ. 700'lerden günümüze kalan bu eserlerde, gerek sonraki evrede yine düşünce dünyası üzerinde etkin olan tragedya yazarlarında ve şüphesiz Cicero'nun tabiri ile "felsefeyi cennetten yeryüzüne indiren" MÖ. 400'lerdeki Sokrates'in yaşamında ve yönteminde kendini gösterecektir.

Yazılı metin bırakmamış olsa da, gerek öğrencisi Platon'un defterlerinden gerekse tarihçi Ksenophon'un aktarımlarından ve bütün bu külliyatın yorumlanmasından öğrendiklerimiz doğrultusunda, ahlakın ve bununla bağlantılı olarak "erdemli davranmanın" temellendirilmesinde, ahlakın neye dayandığının ve nasıl işlediğinin analiz edilmesinde batı düşünce dünyası Sokrates referansına çok şey borçludur. Sokrates'te erdemin ve iyiliğin öncelikle bir uzmanlık olmadığını ve bunun insan davranışının tüm alanlarını kapsadığını öğreniriz. İyiliğin bilgisi aslında erdemlerin tanımını tek bir bütün olarak kapsar. Sokrates'e göre gerçek erdem yoğun inanç işidir, doğru ahlaki değerler hakkında kişisel bilgidir.

Sokrates ruh göçünden (orfizm) oldukça etkilenmiş ve felsefi temellendirmelerinde bu ruh göçünün belirleyici önemini her seferinde düşünce dünyasına dahil etmiştir. Bu doğrultuda "iyiliğin bilgisine" bizi ulaştıracak şey ruhun ilahi kökenlerine geri dönebilmek, yani geçmişte olanı ama şu an için unutulana tanımak, bunu hatırlamaktır (anamnez). Sokrates'e göre zeka/karakter özellikleri tam da bu ruhta (psykhede) toplanmaktadır ve hatırlama işlemi bireyi yeniden "iyiliğin" "en üstün" ve "kusursuz" olanın bilgisine geri götürecektir. Sokrates'in bakış açısı farklı erdemleri ayrıştırmada başarısızdır, kendisi meseleyi bütüncül bir erdem

bilgisi olarak ele alır. Dönemin önemli sofistlerinden Protagoras ise farklı erdemleri ayrıştırır, fakat bunu tek bir bilgi olarak sunamaz. Dolayısıyla ortada iyinin bilgisinin ne olduğu, nereye oturtulması gerektiği, bileşenlerinin içinde belirli bir hiyerarşi olup olmadığı şeklinde çeşitli soru işaretleri kalacaktır.

Sokrates'in öğrencisi Platon'da ise erdem meselesi daha da netleştirilir. Platon da hocası Sokrates'in yaklaşımını takip ederek Protagoras ve Gorgias gibi sofistleri erdem öğretmeni olarak eleştirir ve onların açmazları ile alay eder. Çünkü Platon'a göre de erdem öğretilemez. Zihinsel yaşamın tek işlevi bilmektir. Dolayısıyla zihin için yalnızca erdem ve yetkinlik geçerlidir. Platon erdemi bilimsel bir bilgi düzeyinde (episteme) olarak görmez, bunu "doğru kanılar" diyerek "kanı" alanına dahil eder. Özellikle *Menon* çalışmasında bunu "sanı, kanı" olarak ele alır. Örneğin devlet adamlarının yaptığı şey doğrudan bilgi üzerine değil, "öngörülü sanılar" üzerinedir. Platon'a göre bu tanrısaldır ve erdem de bu doğrultuda tanrısalılıktan, mutlak iyiden pay almaktır. Platon'da 4 erdem öne çıkar: Adalet, Bilgelik, Cesaret ve Ölçülülük. Ahlaki ideal, usun geliştirdiği yaşamın en yüksek yasasına uygun bir tutku/duygu durumudur.

*Aristoteles, Sokrates'i tek bir erdem bilgisi kurmaya çalışmakla eleştirir. Aristoteles'e göre bu yanlıştır, çünkü bütün bilimler **akılla** birliktedir.*

Aristoteles etiğinde ise nihai amaç mutluluk olarak kendini gösterir. Erdem ise bilgeliktir. Bu da erdemli davranma ile her seferinde pratikten beslenmesi gereken bir süreç olarak kurulur. Erdem bilgelik ise, bilge kişi de bu erdeme sahip olan kişi olarak yaşam boyu yurttaşlara erdemli davranacak olandır.

Aristoteles, Pisagor'u erdemi sayılara indirgemekle eleştirir. Adalet aynı sayıların çarpımı ile elde edilecek bir şey değildir. Bununla birlikte Sokrates'i de tek bir erdem bilgisi kurmaya çalışmakla eleştirir. Aristoteles'e göre bu yanlıştır, çünkü bütün bilimler akılla birliktedir. Akıl (logos) ruhun akıl yürüten kısmında çıkan bir şey olarak düşünülür.

Aristoteles, *Magna Moralia*'da esas hedef olan mutluluğun nasıl ele alınması gerektiğini açıklamaya çalışır. Burada ikili bir yön vardır. Bir şeye sahiplik ve uygulamak. Örneğin bir kişi göze sahip olabilir fakat burada önemli olan bu gözün işlemesi, yani görmesidir. Aynı şey erdem için de geçerlidir. Aristoteles'e göre ruh (psykhe) erdeme sahiptir ama sahip

olması yetmez, işlemesi gerek, yani amaç işlemesidir. Dolayısıyla erdemin tam bir işlerliği kişiyi mutluluğa yani nihai amaca götürecek olan şeydir.

Aristoteles ruh akıl sahibi olan kısım ve akıldan bağımsız kısmı olarak ikiye ayıracaktır. Akıl sahibi kısım da kendi içinde muhakeme eden kısım ve bilimsel kısım olarak ikiye ayrılır. Bilgelik (sophia) bu kısmın en üstündeki erdemdir. Doğrudan bilim ve akıldan pay alır ve aklıbaşındalıktan daha üstündür. Aklıbaşındalık da erdemdir ve daha tanrısal olan bilgelikten geride gelen bir erdemdir, çünkü insan için faydalıdır. Sonrasında akıl sahibi kısma ait olarak zeka, kıvrak zeka ve hafıza gelir. Öte yandan halk arasında çok yaygın olarak kabul edilen, toplumda saygı gören ölçülülük, adalet, cesaret gibi çeşitli karakter özellikleri ruhun akıldan bağımsız olan kısmına yerleştirilir. Bunlar karakter erdemleridir ve bir şekilde aklın gölgesindedir.

Stoacılarla birlikte mutlu ve huzurlu yaşam için gerekli olan ilke ve uygulamalar meselesi tüm bir felsefenin esas konusu olmaya başlayacaktır. Hierapolisli Epiktetos'un bireyin kendi özünü tanıması, kendi sınırlılıklarını bilmesi ve bu doğrultuda öncelikle kendini koruyarak insan ilişkileri kurmasına yönelik kılavuz fragmanları bir bakıma yeryüzüne inen felsefenin doğrudan insanı ve davranışlarını temel alan bir yönelimdeki serüveninin en cisimleşmiş durak noktalarından biridir. Bugünden bakınca dahi "sürekli bedenın ihtiyaçlarıyla ilgilenmek, gereğinden fazla spor yapmak, yemek, içmek, tuvalete çıkmak ve cinsel temas ahmaklığın işaretidir. Bunlar bir şekilde yapılmalıdır fakat insan asıl dikkatini ve yoğunluğunu bedene değil akıla ve ruha yöneltmelidir." [11] şeklindeki fragmanın içinde barındırdığı idealist nosyona ve problemlı bir dünya görüşünden damıtılan değer yüklü yaklaşıma rağmen, insan yaşamı için belirli bir hakikati dile getirdiği düşünülecektir.

Görüleceği üzere antikitede öne çıkan meselelerden biri, bireylerin doğru davranmasını sağlayacak doğru düşünmenin

işleyişini ortaya koyabilmek ve bireyi içinde bulunduğu toplumda en üstün amaç olan “iyinin” peşinde “belirlenmiş” bir özne olarak serimlemektir. Tüm bu sürecin en önemli hedefi ve öne çıkan unsuru şüphesiz “nous” yani akıldır.

Yalnızca antikitede değil, tüm bir düşünce tarihi boyunca etkisini gösteren kusursuz, tek, mutlak ve en üstün olan Tanrı düşüncesi bağlamındaki bir akıllı kullanma iradesine veya bilincine sahip olacak bireyin trajedisi, esas olarak mutlak kurucu gücün yüceltilmesinin ve daha da kusursuz hale getirilmesinin önemli bir işlevi olarak düşünülmelidir. Yukarıda yaptığımız erdeme ve ahlaka ilişkin öne çıkan düşünce ve teorileştirme çabaları temel olarak eksiksiz işleyecek kusursuz bir toplum ihtiyacından ötürü ortaya çıkmıştır. Yoğun adaletsizliklerin, suistimallerin, zorbalıkların, yıkımların ve en temelde derin sınıfsal ayrımların damgasını vurduğu bir toplumsal formasyonda bu kavramsallaştırmaların hem bir ihtiyaç olduğu, hem de geçmiş ile gelecek arasında belirli bir tutarlılık kurmaya çalışan insan düşüncesinin sınırlarını ortaya koyduğu belirtilmelidir.

Özellikle yeni Platonculuk ve gözden geçirilmiş bir Aristotelesçiliğin uzunca bir süre etkisini gösterdiği tüm bir skolastik evrede, dinin öne çıkan rollerinden biri bir yandan bu anlatılardaki kusursuz ve ideal olanın insan toplumunun üzerine kurumsal (ve aynı zamanda bireysel) bir baskı gücü olarak yerleşmesini pekiştirmek, öte yandan bu doğrultuda mevcut üretim ilişkilerine tekabül edecek bir toplumsal ilişkiler ve egemen düşünceler silsilesini konsolide etmek olmuştur. Din; akıl, akıllı kullanmak, geçici ve değersiz olandan vazgeçmek adı altında aklın özgürleşmesine ket vurmuştur. Bununla birlikte şüphesiz en güçlü dayanaklarını da yine ruh (psykhe) ve mükemmel tasarımcı (Tanrı) gölgesinde kurulan felsefi kuram ve ekollerden sağlamıştır. Sadece soyut akıllı idealize etmekle kalmamış, tüm bir ahlakı, insan toplumlarının varoluşunu ve devamlılığını garanti altına alacak bir araç olarak ahlakı her seferinde yapılandırmıştır.

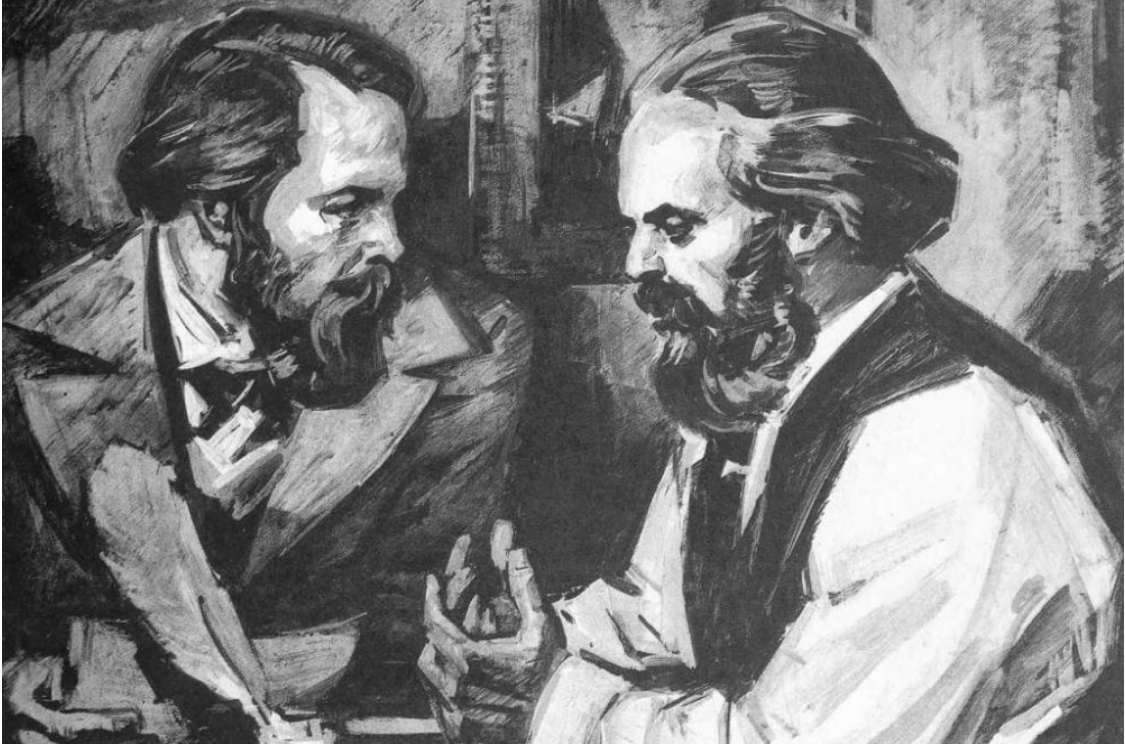
Bu doğrultuda erdemli davranmak tanrısal olan doğrultusunda hareket etmek, bilge olmak ise tanrının yer yüzündeki en güzel eserlerinden biri olmak şeklinde örneklendirilmiştir.

Önce reform düşüncesi, ardından Aydınlanma'nın açtığı geniş bir uzamda ahlak meselesi üzerine yoğun bir mayalanma ve yeniden gözden geçirme süreci yaşanmış olsa da, insan düşünce ve davranışlarının tamamen ilahi bir gücün ve onun yer yüzündeki sözde temsilcilerinin gölgesinde araçsallaştırıldığı böylesi bir ethosun insanlık tarihinde çok derin ve ağır bir etkisi bulunmaktadır. Bu aynı zamanda, günümüzde karşılaştığımız hemen her meselede ahlakın ve erdemin kolaylıkla dini ideolojinin yöntem ve yaklaşımı ile karşımıza çıkartıldığı veya yine metafizik düşünce biçimlerinin gölgesindeki çeşitli eklektik düşünce biçimlerinin kendine yaşam alanı bulduğu bir çerçevenin de istikrarını sağlamıştır.

Komünistlerin Ahlakı ve Ahlaka Olan İhtiyaç Üzerine

Oryantasyona ve arka plana yönelik bu açıklamaların ardından, şimdi ileriye doğru büyük bir adım atalım ve şu soruyu gündeme getirelim.

Bilimsel yöntem ve yaklaşımı çalışmalarının ve tüm hayatlarının merkezine yerleştirmek, objektif realiteyi gerçekte olduğu haliyle ele almak, hakikatin peşinde onunla olduğu şekliyle yüzleşmek durumunda olan komünistlerin gerek kendi davranışlarında -günlük yaşamlarında, bilinçli siyasi eylemlerinde, vb.- gerekse insanlığın bütün baskı ve sömürü ilişkilerinden kurtarılarak özgürleştirilecekleri kökten farklı bir toplum modeli içinde ahlak ile hiçbir işi olmayacak mı? Veya tarihsel bir kategori olarak ahlak zamanla yok mu olacak?

“Bu bakımdan ahlak, din, metafizik, ve ideolojinin tüm geri kalan kısmı ve bunlara tekabül eden bilinç biçimleri, artık o özerk görünümelerini yitirirler.” – Karl Marx

Yukarıda belirttiğimiz türden insan düşünce ve davranışını ilahi güçlere -ve bunların yer yüzündeki ayrıcalıklı temsilcilerine- esir eden, tutum ve eylemi bu doğrultuda araçsallaştıran, bireylerin vicdanını metalaştıran ve toplumu bu şekilde uzlaşmaz çatışmalara sürükleyen, toplumsal yaşamda önceki sınıflı toplumların düşünce ve davranış birikiminden gelen ve bununla birlikte mevcut ilişkilerin de doğurması muhtemel halk içindeki çeşitli eşitsizlikleri meşrulaştıran, dogmatik, ötekileştirici, ayrımcı, üstünlenmeci ve köleleştirici bir ahlakın *kesin* olarak olmayacağını açıkça belirtmemiz gerekiyor.

Bununla birlikte bir bilim olarak komünizmin ve onun ideolojisinin, çok çeşitli disiplinleri çok çeşitli insan gruplarını kucaklayacağı, onlarla karşılıklı öğrenme sürecine gireceği ve bireylerin iç dünyasını ve hayal gücünü devamlı olarak zenginleştirerek insanların kendi potansiyellerini açığa çıkarmalarının her seferinde çok çeşitli araçlarla

teşvik edileceği böylesi bir toplum modelinde -komünizme doğru sosyalist bir geçiş evresinde ve ötesinde- yine de ahlaka ve erdemli davranmaya ihtiyacımız olacaktır. [2] Bu ahlakın gerek içinden çıkılan emperyalist-kapitalist sistemin, gerekse binlerce yıllık sınıflı toplum tarihinin egemen ahlaki nosyon ve yaklaşımlarından kökten farklı olması ve toplumun farklı bir temelde örgütlenmesi sürecini kolaylaştıracak temelde olması gerekmektedir.

Tanrısız İyi Olabilme Zorunluluğu

Mimarı olduğu yeni komünizm çerçevesiyle, bir bilim olarak komünizmin nitel olarak geliştirilmesinde hem uluslararası komünist hareket içinde hem de daha geniş kapsamlı olarak düşünce dünyası içinde önemli bir atılım ve yenilik gerçekleştiren Bob Avakian'ın bu konudaki görüşleri meselenin önemini idrak edebilmemiz ve düşünceyi doğru bir yöntem ve yaklaşımla derinleştirebilmemiz açısından oldukça verimli içerikler sunmaktadır:

“Eğer dine inanmıyorsak, o halde ahlaki anlayışımız nereden geliyor? Bu soru, Tanrı olmadan iyi olabilir miyiz sorusunun bir başka biçimidir. Daha önce de söylediğim gibi: **Tanrısız iyi olabilmek zorundayız, çünkü Tanrı yok!**” [3]

Bob Avakian burada temel önemde ve bütün bir paradigmayı değiştirecek materyalist zeminde bir önermede bulunmaktadır. Öncelikle Tanrı olarak ifade edilen bir kurucu unsurun, mükemmelin, tek olanın, her şeyi belirleyen, mutlak iradenin, mutlak yaratma ve yok etme gücü olanın, mutlak bilenin gerçekten de var olmadığının altı çiziliyor. Burası, yalın fakat son derece temel ve her seferinde üzerine düşünülmesi gereken bir hakikatin ifadesidir.

Daha önce de belirttiğimiz üzere; Tanrı kusursuzluğun, mutlak iyi ihtiyacının bir ürünüdür ve bu şekliyle Tanrı tüm iyiliklerin esas kaynağı olarak yapılandırılmıştır. Sonlu insan yaşamının sonsuz alternatifidir, oluş ve bozuluşa tabi

olan duyusal dünyanın hareketsiz aşkıdır, çokluğun karşısında biricik olandır... Bu doğrultuda Karl Marx'ın dini "kalpsiz bir dünyanın kalbi" olarak betimlediği ve dini bu anlamıyla bir afyona benzettiği ünlü sözleri Tanrı tasarısının işlevini ve hangi çelişkilerin ürünü olduğunu doğru bir şekilde ifade eder. Tanrı tasarısı ve alternatif bir cennet alemi, sınıflara bölünmüş ve ağır eşitsizliklerin, baskının, korkuların ve acıların gölgesindeki insan topluluklarının tesellisi olarak tarihsel rolünü oynar. Tanrıları yeryüzündeki çelişkilerin bir ürünü olarak tasarlayan insan toplulukları, elçiler ve kutsal olduğu kabul edilen metinlerle fiili dünyalarını da doğrudan belirlemiş olurlar. Zararlı hayal ve kurguların objektif realite üzerinde müdahalede bulunması insanlığı adeta bireysel hapisanelere mahkum etmiştir. Böylesi bir otokontrol sistemi en başta egemen sınıflar açısından muazzam bir konfor alanı sunar. Fakat öte yandan maddi dünyanın da sistematik olarak deforme edilmesine ve gereksiz büyük acılara neden olur. [4]

Fakat Bob Avakian, yukarıda aktardığımız alıntıda çok önemli bir noktanın daha altını daha çizmektedir. "Tanrısız iyi olmak zorundayız" der. Tanrının, bir takım ilahi önsel belirlenimlerin, hareket halinde olan ve bedenden ayrı olarak düşünülen ruhun ve kurgusal bir öte dünya/alemler tasarısının olmadığı bir "iyilik durumu" şu ana kadar bilinen ve teşvik edilen düşünce pratiğinin kökten değiştirilmesi anlamına gelmektedir. İçinden Tanrının sökülüp alındığı bir yaşam projesi, "insanın özü" gibi metafizik nosyonlardan muaf, hakikate tekabül eden ve bu sebepten ötürü gelişim halinde, sürprizlere gebe, karmaşık, her tekil durumdaki zorunluluklar/kısıtlılıkların bilincinin farkına varılması gereken kökten farklı türden bir özgürleşme/kısıtlılıkları aşma pratiğinin içkin olduğu rasyonel bir iyilik durumunu imler. İyi olmak, iyiye yönelmek bir gereklilik ve ihtiyaçtır, fakat esas olarak bu temelde bir iyiliğin bilincinde olarak, bu temelde bir iyilik gereklidir. İyi olmanın işlevi bir kez daha birey-toplum ilişkisinde çok yönlü

ve birbirine bağımlı sorumlulukların yerine getirilmesi, sömürü ve baskıdan tamamen muaf bir toplumda hiç kimsenin bir başkasına kölece bağılı olmaması, paylaşım, yardımlaşma-dayanışma gibi yönelimlerin toplumun bütün bir işleyişine inşa edileceği ve buradan enerjisini alan doğru temellendirilmiş gerçek bir mutluluk, iç huzur, keşfetme ve yaşama sevincinin istikrarının sağlanmasıdır.

Bu noktada materyalist temelde iyi olmak ve etik değerlere sahip olmak; hem birey ve içinde barındığı toplumun, hem de çok daha büyük bir kapsamda bütün bir dünya halklarının, diğer türlerin ve içinde yaşadığımız ve devrimine içkin olduğumuz bütün bir evrenin (hareket halindeki maddenin) sorumluluğunu hissetmek ve her seferinde en geniş çerçeveden dışımızdaki şeylerin gelişimini insanlığın acil ihtiyaçları temelini gözeterek garanti altına alacak bir yönelimle davranmayı gerektirir.

Bu durum, şimdiden pek çok disiplinde detaylı olarak sorgulanmaya başlanan insan merkezci paradigmanın aşılması ve yerine “doğru” davranmayı, “ortak iyiye yönelmeyi” bilime dayalı bir şekilde yenilenmiş bir akıl ile yürütmek demektir. Her tür sınıfsal ayrımın ve sınıfları ortaya çıkaran üretim ilişkilerinin ortadan kalkacağı geleceğin komünist toplumunda, çok daha büyük ve belirleyici bir faktör olmaya devam edecek doğa faktörü karşısında insanın gelişimini sürdürmeye çalışması, hayatta kalabilme mücadelesi ve çok yönlü ihtiyaçlarını karşılama çabası doğrultusunda belirlenmiş somut hedeflerin yerine getirilmesi için en ufak çaptan en karmaşık boyutlara kadar işbölümünün gerekli olacağı verili herhangi bir toplumsal formasyonun, bu yönde bir “ahlaki yönelime” ve “doğru temellenmiş bir erdemli davranmaya” ihtiyacı olacaktır.

Peki ahlaki normlar? Bob Avakian, ahlaki normların nereden geldiğini açık bir şekilde belirtir:

“Bunun cevabı bütün ahlaki normların insanlardan, içerisinde

yaşadıkları toplumdan ve dünyadan geldiğidir.” [5]

Ahlaki normların toplumların devamlılığını sağlayan egemen üretim ilişkileriyle olan bağı ve bir üstyapı unsuru olması, bununla birlikte göreceliliği burada öne çıkmaktadır. Bu doğrultuda insanlık tarihinde yüzlerce yılı kapsayan toplumsal örgütlenme ve üretim biçimleri olan kölelik sisteminin veya içinden geçtiğimiz mevcut emperyalist-kapitalizmin ahlaki normları olduğu gibi [6], sınıfsız bir topluma doğru bir geçiş aşaması olarak yapılacak sosyalist toplumun da öne çıkan ahlaki normları olacağı ve bunların esas olarak yukarıda belirttiğimiz bir yönelimdeki canlı ve somut bir “ortak iyinin” uygulanmasına yönelik düşünsel ve davranışsal modları olacağı belirtilmelidir. Ahlakın varlık koşullarının ve bilgisinin üzerine bilimsel şekilde düşünme yeteneğinin gelişip yaygınlaşacağı bir toplumda -ki mevcut koşullar altında dahi ahlak konusunda spekülatif olmayan, gerek kültürel gerek evrimsel/biyolojik temelli bilimsel araştırmalarla dikkate alınması gereken çok önemli çalışmalar mevcuttur- ahlaki normlar da bu yönüyle çok yönlü işlevleri ile çok daha doğru bir şekilde kavranacak, bireysel veya kamusal yaşamda kendi çelişkileri ve geçicilikleri temelinde ele alınacaktır.

Amaçlar, Araçlar ve Ahlaki Yönelim

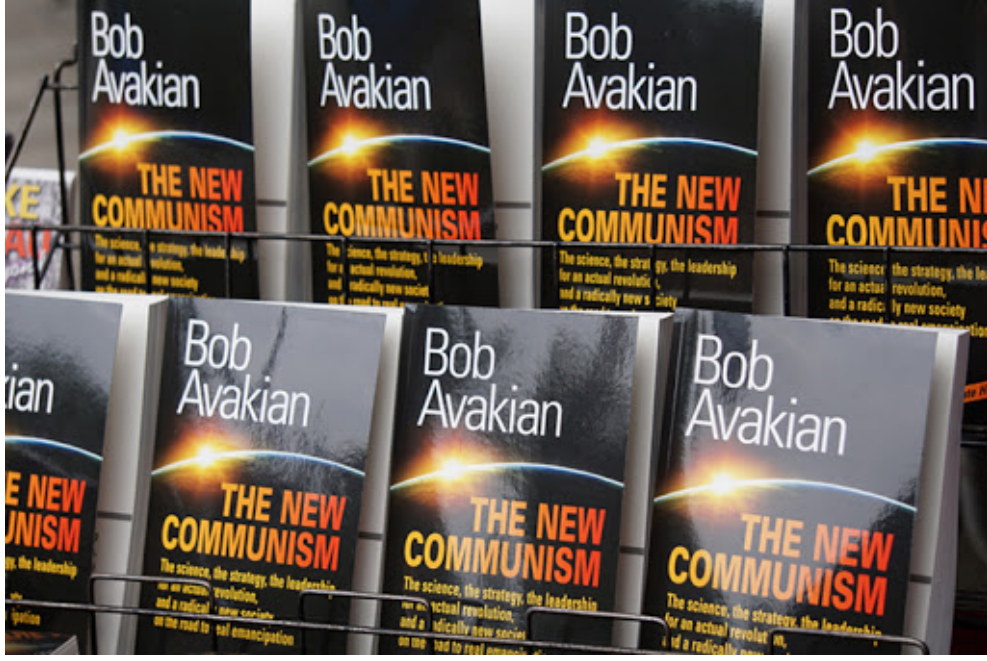
Bob Avakian’ın her seferinde belirttiği gibi, komünistlerin uygulamalarının ve araçlarının her tür baskı ve sömürü ilişkisinin ortadan kalkacağı geleceğin komünist toplumunun vizyonundan süzülmesi ve günümüzde somutlaşması gerekmektedir. Bu aynı zamanda “amaca giden yolda kullanılacak tüm araçların mübah ve haklı olduğu” şeklindeki yaklaşık 180 yıllık komünist hareket içindeki kimi baskın pragmatik eğilimlerden -ki çoğunlukla Marksist teorisyen ve devrimci önderlere dayandırılarak meşrulaştırılan hatalı bir eğilimdir- kopan bir epistemolojik yeniden konumlanmayı içerir.

Kullanılacak araçların bilimsel açıdan gözden geçirilmesi, bu

araçların doğru bir çizgiye ve hakikate tekabül edip etmediğinin her tekil durumda analiz edilmesi, en temelde tüm insanlığın gerçek çıkarlarının somut bir ifadesi olup olmadığının saptanması ve bu doğrultuda gerektiğinde düzeltilmesi, tamamen reddedilmesi veya başka araçlar yaratılması gerekmektedir. Bu özgürleştirici bir vizyondan süzülen ve her tekil pratikte onu pekiştiren, bu vizyonu daha da somutlaştırarak ete kemiğe büründüren bir ahlaki yönelim anlamına gelir.

Peşinde olunan somut iyi -Aristotelesçi bir ifade ile- işleyen-eylemde kendini gösteren; ütopycı olmayan, çok daha gerçekçi çok daha objektif ve ancak bugünün çelişkilerinin somut çözümü ile kurulacak bir gelecek itkisinden süzölmek durumundadır. [7] İşlerken somut iyiliğı geliştirmeli, hem öznesini hem de nesnesini dönüştürmeli ve etkisini diyalektik bir süreçte yayabilmelidir.

Bu bağlamda sıklıkla altı çizilen “tüm insanlığın ve gezegenin kurtuluşu” hedefi, kendi içinde insana ve onun varoluşunu devam ettiren bir varlık olarak biricikliğine, özgünlüğüne, potansiyeline aynı zamanda doğal yaşama ve çevreye karşı duyulan derin sevgi ve saygının hem bir gereğıdir; hem de bu hedefin çok daha doğru, çok daha materyalist bir temelde belirlediğı bir sevgi ve saygı yönelimiyle bu hedef doğrultusundaki *bütün bir düşünce ve davranış şeklinin* değiştirilmesi demektir. [8]

Bob Avakian'ın da belirttiği üzere, faşist ideolojiye ve genel olarak burjuva ideolojisine karşı bizim ideolojimiz, motivasyonumuz ve tutum ve davranışlarımızda öne çıkan ahlak anlayışımız, gerçekten de güçlü ve ihtiyaç duyulan değerlerle kendini gösterir.

Yeni komünizm ile, doğru bir epistemolojinin ve bilimsel temelde bir düşünce sistematığının yapılandığı, geleneksel ahlakın ve idealist düşünce ekollerinin ürettiği ağır problemlili bağlamdan ve nosyonlarından kökten kopan, çok daha materyalist bir ahlak anlayışı gündemdedir. Ve evet, böylesi canlı, eleştirel düşünce ile uyumlu ve uygulanabilir bir ahlak anlayışına hem komünistlerin, hem de en çok ezilen kitleler başta olmak üzere tüm dünyadaki halk kitlelerinin yakıcı bir şekilde ihtiyacı bulunmaktadır.

Komünist bir toplum hedefine yönelen geçmiş sosyalizm pratiklerinden 1917-1953 yılları arasındaki Sovyetler Birliği ve 1949-1976 yılları arasındaki Mao Zedong önderliğindeki Çin Halk Cumhuriyeti, gerek toplumsal devrimlerin örgütlenme ve gerçekleştirilmesi sürecinde gerekse yeni üretim ilişkilerinin temellendirildiği kurtuluş sonrası evrelerde büyük oranda komünizmin ilke ve yöntemi doğrultusunda yepyeni ve çok daha

iyi bir ahlak anlayışının mümkünliğini gösteren somut bir ahlaki yönelim içinde olmuşlardır. Bununla birlikte, bu tecrübelerin bireyin çıkarları ile genel olarak tüm toplumun ve insanlığın çıkarları arasındaki karmaşık ilişkileri doğru şekilde ele alma konusunda, genel olarak “ortak iyinin” kavramsallaştırılmasında, ahlaki meselelerin temellendirilmesi ve bu meselelere daha kapsamlı yaklaşımda belirli eksiklikleri, kısıtlılıkları, yer yer mekanik eğilimleri gündeme gelmiştir. Bu sosyalist toplum modellerinde burjuva ahlaki ve geleneksel ahlakın yerleşik değerleriyle sistemli şekilde hesaplaşılmaya çalışılsa da, yeni bir ahlaki yönelimin yaratılması noktasında belli ölçülerde -somut koşulların gereklilikleri adı altında- eklektik bir şekilde geleneksel ahlakın kurduğu insan ve insanın doğası nosyonlarına kayma yaşanmıştır. Bütün bu tali eksiklikler ve hatalar Bob Avakian’ın insanlığın kurtuluşu için çok yönlü çalışmalarıyla inşa ettiği *yeni komünizmin* genel kuramsal çerçevesi ve özellikle de epistemolojisi ile çok daha materyalist temelde gözden geçirilmiş, hataların gerçek nedenleri ortaya konmuş ve gelecekteki yeni devrim dalgasında şimdiden çok daha iyisini yapabilmek doğrultusunda aşılmıştır.

Bir kez daha temel ihtiyaca geri dönüyoruz. Kısacası ihtiyaç duyulan şey, *Komünist Manifesto*’da da belirtildiği üzere geleneksel mülkiyet ilişkilerinden ve geleneksel “değerler” ve “ahlak” da dahil olmak üzere geleneksel fikirlerden radikal bir kopuştur. İnsanlar arasında yeni ilişkilerin kurulması için sınıfsal bölünmelerin gerçekten aşılabacağı bir yönelimde somut, gerçekçi ve bilimsel yönelimde bir toplum vizyonundan damıtılacak “ortak iyilik” için çaba gösterme ve işbirliği ilkelerine dayanan kökten yeni bir ahlak gereklidir.

Referanslar:

[11] Epiktetos, 2019. *Kılavuz Kitap*. S. Adem (Çev.), İstanbul: Şule Yayıncılık, s.56.

[2] Bob Avakian, komünistler açısından neyin iyi, neyin kötü olduğunun ayırımına “*Kemiklerin Minberinden Vaaz Vermek. Ahlaka İhtiyacımız Var, Ancak Geleneksel Ahlaka Değil*” başlıklı çalışmasında detaylı olarak değinir. Yalnızca bir örnek vermek gerekirse temel bir hakikatin altını çizer: “Komünist ilkeler ve ahlak açısından bakıldığında, proletarya diktatörlüğü gerekli ve iyidir, oysa burjuvazinin diktatörlüğü, halk kitlelerinin özgürleşmesine ve insanlığın ilerlemesine doğrudan engeldir ve bu anlamda “kötülüktür”. Komünistler farklı milletler arasında, erkek ile kadın arasında eşitliğin olması gerektiğini tanır ve bunun için mücadele ederler. Bununla birlikte farklı sınıfların eşitliği buna dahil değildir. Sınıflar arasında eşitlik olamaz, ya bir sınıf veya diğeri egemen olmak durumunda ve toplumu kendi çıkarları doğrultusunda örgütlemek durumundadır, ancak proletarya diktatörlüğü ile bütün sınıfsal ayrımların ortadan kaldırılması sağlanabilir.” , s.74.

[3] “*Dinin Olmadığı Bir Ahlak, Gerçek Kurtuluştur*”, Bob Avakian. Kaynak için: <http://yenikomunizm.com/dinin-olmadigi-bir-ahlak-gercek-kurtulustur/>

[4] “*Akıl Niçin Özgürleştirilmeli?*”, R.Tomas, Kaynak için: <http://yenikomunizm.com/akil-nicin-ozgurlestirilmeli/>

[5] “*Dinin Olmadığı Bir Ahlak, Gerçek Kurtuluştur*”, Bob Avakian. Kaynak için: <http://yenikomunizm.com/dinin-olmadigi-bir-ahlak-gercek-kurtulustur/>

[6] Bob Avakian’ın *Basics* 5:4’te belirttiği gibi; “‘Batı ahlakı’ -toplumun sınıfsal bölünmeler, sömürü, ataerkillik ve diğer baskı biçimleri ile belirlendiği dünyanın bütün bölümlerinde egemen olan ahlaktır- baskı için her zaman gerekçe ve mazeret olmuştur.” Kaynak için bkz: Avakian, B., 2020. *Basics: Bob Avakian’ın Konuşma ve Yazılarından*. İstanbul: El Yayınları, s.114.

[7] Burada vurgulanması gereken önemli bir hakikat, Aristoteles’in mutluluk kavramından tıpkı hayvanlar gibi kölelerin de muaf olduğu şeklindeki dönemin düşünce yapısını yansıtan vurgusudur. Erdem ve iyiliğin bilgisi üzerine kurulan bütün argümanlar kadınların tamamen ikinci sınıf insan sayıldığı, köle sahibi olmanın son derece normal kabul edildiği, tüccarların ve esnafın küçümsendiği bir toplumsal formasyonda gerçekleşmektedir.

[8] Halk kitleleri kadar onlara kendi çıkarlarını gösterecek ve çelişkilerle sınıfsız ve sömürsüz bir toplum doğrultusunda doğru şekilde baş etmelerinde onlara bilinçli bir şekilde önderlik edecek komünistler de “doğru davranma” “ortak iyilik” için mücadeleden muaf değildirler veya kendiliğinden verili bir şekilde böyle bir

ahlak anlayışı geliştiremezler.

Bununla birlikte, Bob Avakian'ın da belirttiği üzere faşist ideolojiye ve genel olarak burjuva ideolojisine karşı olarak bizim ideolojimiz, motivasyonumuz, tutum ve davranışlarımızda öne çıkan ahlak anlayışımız gerçekten de güçlü bir şekilde kendini ortaya koymaktadır: **“benmerkezli olmamak; bencil olmamak, herkese tepeden bakmamak (“bir numara” olmak için); küçük rekabetler ve arkadan iş çevirmelerle motive olmamak; stratejik hedeflerimizle tutarlı bir bütünlüğe sahip olmak, dürüst olmak, satılık olmadığımızı ve satın alınamayacağımızı söylemek gibi...”** Ve bütün bu değerler esas olarak en geniş halk kitlelerinin saygı duyduğu, her geçen gün kaybolmasından ötürü huzursuz olduğu ve özlemini çektiği değerlerdir.

Kaynak: Bob Avakian'ın *Kamburun Üstesinden Gelmek* yazı dizisi içinde *“Vizyon Daralması Problemi”* başlıklı makalesi:
<http://yenikomunizm.com/vizyon-daralmasi-problemi/>

Geleceğın Toplumuna Radikal Bir Adım Atmak!

Editörün Notu: Aşağıdaki makale sitemizin yazarlarından Rajko Tomas tarafından 24 Haziran 2020 tarihinde yazılmıştır.

Geçtiğimiz günlerde yenikomunizm.com web sitesinde Bob Avakian'ın yazarı olduğu ve Devrimci Komünist Parti, ABD Merkez Komitesi tarafından kabul edilen *Kuzey Amerika'da Yeni Sosyalist Cumhuriyet İçin Anayasa (Tasarı Önerisi)* isimli önemli çalışmanın Türkçe çevirisi e-book olarak kamuoyuna sunuldu. Pek çok yönden ufuk açıcı olan bu çalışma, yalnızca devrimden sonra yeni kurulacak toplumsal düzenin hukuki çerçevesini ve bireylerin hak ve özgürlükler meselesini somutlaştırmakla kalmıyor, aynı zamanda iktidarın ele

geçirilmesine yönelik çalışmaların, yani devrime yönelik mücadele sürecinin de ilkesel temelde çerçevesini belirlemiş oluyor. Çalışma her ne kadar Kuzey Amerika'da gerçekleşecek bir devrim ve o coğrafyada kurulacak yeni sosyalist bir toplumun anayasal çerçevesini ifade ediyor olsa da, burada izlenen temel yöntem ve yaklaşımın ve hatta pek çok ilkenin evrensel bir geçerliliği bulunuyor. Bu doğrultuda, *Kuzey Amerika'da Yeni Sosyalist Cumhuriyet İçin Anayasa'nın* dünyanın farklı coğrafyalarında yeni komünizmin rehberliğinde gerçek bir devrim ve gerçek bir sosyalist devlet için mücadele eden kitleler açısından da ilham verici bir çalışma olduğunu belirtmek gerekiyor. [\[1\]](#)

Öncelikle bu ilkelerin sistemli ve derinlikli bir çalışmanın ürünü olduğunun bilinmesi gerekiyor. Bugünden, yani burjuvazinin diktatörlüğünün ağır baskısı ve kapitalist-emperyalist sistemin yoğun kuşatması içinden *geleceğin sosyalist toplumu* etraflı şekilde yorumlayabilmek kolay bir iş değildir. Karmaşık çelişkilerden oluşan hareket halindeki madde ile gerçekte olduğu hali ile yüzleşebilmek, bu çelişkilerin gelişimini ve köklerini her yönüyle analiz etmek ve bu doğrultuda potansiyel yeni çelişkilerin varlığını da hesaba katarak bugünden kökten farklı, her tür baskı ve sömürü ilişkisinin ortadan kalkacağı *komünist bir topluma* yönelecek yeni bir toplumsal sistemin yol gösterici yönetsel çerçevesini tasarlayabilmek sanıldığı kadar kolay bir iş değildir. Bunu yapabilmek, hem insanlığa ve onun geleceğine ilişkin ciddi bir sorumluluk gerektirir, hem de idealizme düşmeden ayakları yere basarak bilimsel temelde bir yoğunlaşmayı zorunlu kılar. Sorumluluk duyma ve bilimsel olmanın biraraya gelmesinden bahsediyoruz.

Günümüz dünyasında yalnızca siyaset alanında değil, toplumun hemen her alanında bu iki önemli özelliğe rastlayabilmek son derece güçtür. Uzunca bir dönemdir; insanlıktan, gezegenin durumundan ve bunların geleceğinden bahsedip rasyonel planlamalar yapmanın “büyük anlatılar” veya “toplum

mühendisliği" şeklinde küçümsendiği bir dönem içinden geçiyoruz. İnsanların vizyonunun, burjuvazinin belirlediği düşünce kalıpları içinde daraltıldığını ve köklü dönüşümler için gerekli olan enerjilerinin her seferinde bu kalıplar içinde heba edildiğine tanıklık ediyoruz. Toplumsal meselelere tamamen bireysel hırslar ve avantaj sağlama şeklinde yaklaşıldığı, bilimin (bilimlerin ve disiplinlerin) kapitalist-emperyalist sistemin kendini yeniden üretme prosesine hapsedildiği ve bu koşulların devamlı olarak teşvik edildiği ağır ve boğucu bir evreden geçiyoruz. Toplumda bütün bu hengameden kalıcı ve köklü kurtuluşu gösterecek bir önderliğe büyük bir ihtiyaç bulunuyor. Yeni Komünizm'in mimarı Bob Avakian, işte tam da böylesi bir karanlık tablo içinde insanlığa gerekli olan bilimsel yöntem ve yaklaşımı, gerçek bir devrim ve kökten farklı bir toplum için gerekli olan stratejik yönelimi ve elbette son derece değerli olan eleştirel düşünme tarzını sunuyor. Karanlık tabloyu dağıtacak ve geleceğin yeni toplumunun kurulmasına yönlendirecek kritik önemde bir kazanımdır bu.

Bu önemli kazanımın doğru şekilde anlaşılması ve yerli yerine oturtulması gerekiyor. Bob Avakian'ın mimarı olduğu **yeni komünizm**, pek çok farklı kuramsal çalışma, inceleme, saha çalışması, değerlendirme ve pek çok toplumsal devrim pratiğinin kapsamlı bir şekilde analiz edilmesi sonucunda bilimsel bir temelde oluşturulmuştur. Bob Avakian'ın da vurguladığı gibi, komünizmin bu yeni sentezi: ***bugün gelinen noktaya kadarki gelişme süresi boyunca komünizmin kendi bünyesinde mevcut olagelmış ciddi ehemmiyette bir çelişkinin, esas itibariyle bilimsel olan metodu ve yaklaşımı ile buna ters düşen tarafları arasındaki çelişkinin nitel bir çözümlenmesini temsil eder ve buna somutluk kazandırır.*** [2]

Çözülen bu çelişki ile, bir bilim olarak komünizm geçmiştekiden çok daha materyalist ve çok daha arzu edilebilir bir temelde geliştirilmiştir. Yeni komünizm ile, yaşadığımız dünyada insan topluluklarının gerçek durumu ve problemleri

hakkında çok daha doğru sorular sorabilmek ve bunlara çok daha doğru yanıtlar getirebilmek mümkün hale gelmiştir. Ve en temelde, komünizmin tarih olduğu ve artık geri gelmeyeceği şeklindeki genel kanıya karşı, gerçek bir devrim yapma ve geleceğin sınıfsız toplumunu kurma sürecinde ortaya çıkan karmaşık ve oldukça zorlu çelişkiler ile bilimsel bir yöntem ve yaklaşım ile başedebilmenin mümkünlüğü netleşmiştir. [3]

Yeni komünizm literatürü içindeki önemli yapı taşlarından biri olarak görülebilecek *“Kuzey Amerika’da Yeni Sosyalist Cumhuriyet İçin Anayasa (Tasarı Önerisi)”* hem Bob Avakian’ın mimarı olduğu bu yeni kuramsal çerçevenin ustalıkla işlendiği somut bir ürün olarak; hem de yine bu rehberlikte temelleri atılan, komünizme doğru bir geçiş dönemi olacak sosyalist toplumu, yeni tipte bir devlet aygıtı olan proletarya diktatörlüğünü, bu aygıtın işleyişini, kurumlarını ve elbette toplumu oluşturan bireylerin hak ve özgürlüklerini somutlaştırması açısından dikkat çekici bir çalışmadır.

Anayasa tasarısı önerisi, giriş bölümü hariç toplamda 6 temel bölüm ve bunların alt başlıklarından oluşuyor. Bu maddeler sırası ile; **“Merkezi Yönetim”, “Bölgeler-Mahalleler-Temel Kurumlar”, “İnsan Hakları ve Her Türlü Sömürü ve Tahakkümü Ortadan Kaldırma Mücadelesi”, “Ekonomi ve Ekonomik İnşa”, “Anayasanın Kabulü”, “Anayasada Değişiklik Yapılması”** şeklinde ayrılmış durumda. Her bir madde şüphesiz ayrı ve detaylı bir incelemeyi ve tartışmayı hak ediyor. İnsanlığın geleceği ve toplumda karşılaşılan gerçek çelişkilerle yüzleşme sorumluluğunu hisseden herkesin bu değerlendirme ve tartışma süreci içine girebilmesi gerekiyor.

6 Resmi Karar İçinde Anayasa

Anayasa çalışmasının, Bob Avakian’ın diğer temel eserleriyle birlikte Devrimci Komünist Parti, ABD’nin çalışmalarında yol gösterici bir rolü bulunmaktadır. [4] 1 Ocak 2016 tarihinde ilk kez kamuoyu ile paylaşılan **“Devrimci Komünist Parti ABD Merkez Komitesi 6 Resmi Kararı”** içinde 5. Karar şu şekilde

belirtilmiştir:

“Kuzey Amerika’da Yeni Sosyalist Cumhuriyeti İçin Anayasa, BA’nın on yıllardır yaptığı çalışmaların somutlaşması, kendisinin ortaya koymuş olduğu komünizmin yeni sentezinin ilham verici bir uygulamasıdır. Devrimci Komünist Parti ABD Merkez Komitesi tarafından 2010 yılında kabul edilen bu Anayasa, Birinci Gün’den başlayarak, sınıflar ve sınıf ayrılıkları olmayan bir dünyaya, baskıların ve halk kitleleri arasında yıkıcı bölünmelerin ve antagonizmaların olmadığı bir dünyaya geçişe doğru ilerleyecek yeni sosyalist toplumun ayrıntılandırılmış bir planı, kılavuzudur. İnsanlığın kurtuluşu davası açısından bir dönüm noktası olan bu eser, Bob Avakian tarafından kaleme alınmıştır – ve ancak da onun tarafından kaleme alınabilirdi. Şurası yalın bir gerçektir ki, başka hiçbir birey, ya da bir kişiler kolektifi, bu denli kapsamlı, bu denli vizyon sahibi, ve aynı zamanda kökten yeni ve özgürleştirici bir toplum için böylesi somut bir çerçeve ve kılavuz üretemezdi. Bu, BA’nın ve önderliğinin ne ölçüde özel ve emsalsiz nitelikte olduğunun ve bunun dünya halk kitleleri için taşıdığı muazzam önemin- güçlü bir örneklemesidir.” [\[5\]](#)

Anayasa ve Giriş Bölümünün Önemi

Anayasa çalışmasının giriş kısmı, sonradan detaylandırılan ve yukarıda bahsedilen 6 temel bölümün yoğunlaştırılmış bir özetini sunar. Pek çok kritik meseleye girilir ve böylece çalışma boyunca izlenen yöntem ve yaklaşımın anlaşılması sağlanır.

Anayasa tasarı önerisinin giriş kısmında hemen dikkat çeken vurgulardan ilki, böylesi bir anayasanın hangi zeminde ortaya çıktığına -yani devrim sürecine- ilişkin. Burada devrimci partinin önderliğinin rolünün özellikle altı çiziliyor. Partinin, yeni sosyalist devletin kurulması sürecinde yer alan halk kitlelerini hazırlayacak ve devrime doğru onlara önderlik edecek kurum olduğu belirtiliyor:

“Bu süreç, teori alanında olduğu kadar Devrimci Komünist Parti’nin pratik politik aktivitelerinde de karşılığını bulmaktadır. Devrimci Komünist Partisi bu süreçte devrimin öncüsü gibi hareket ederek hem Partinin kendisini, hem de artan sayıda insanı devrimci duruma hazırlamalıdır. Bu hazırlık olmadan ortaya çıkacak devrimci durum başarıyla yönetilemez; eski düzenin baskıcı kuvvetleri yenilgiye uğratılıp dağıtılamaz ve yeni sosyalist devlet kurulamaz.” [6]

Partinin önderlik ettiği halk kitlelerinin yeni toplumun gerçek koşullarını, bunun hangi temellere dayandığını, bu toplumun gerçek çelişkilerini, öne çıkan problem çözme tarzını ve geleceğe dair yönelimini her yönden anlayabilmesi ve bu temelde daha çok inisiyatif alabilmesi gerekiyor. Halk kitlelerinin temel çıkarları üzerine kurulacak böylesi bir yeni toplum, eski toplumdan ve eskinin düşünce biçimlerinden kökten farklıdır. Bu farklılık kendini en başta kitlelerin politik iktidara ve toplumsal işlevlere yoğun bir şekilde katılması ile gösterir. Bu katılımın içeriği ve amacı kitle demokrasisi şeklindeki salt biçimci bir yaklaşımla daraltılmamalıdır. Keza Anayasa çalışmasında da belirtildiği gibi, yeni komünizmin kuramsal ve pratik rehberliğinde gerçekleşecek bu katılımlar esas olarak “toplumu dönüştürme mücadelesine” hizmet etmek içindir. Bu dönüşüm her tür baskı ve sömürü ilişkisinin ve sosyalist toplumda farklı şekillerde açığa çıkacak çeşitli eşitsizliklerin üstesinden gelebilmek, bunlarla doğru bir şekilde cebelleşebilmek açısından kritik önemdedir. Giriş bölümünde de belirtildiği gibi; *“Temelde ve en nihayetinde bu ancak komünizmin dünya geneline yayılmasıyla başarılabilir bir hedef ve süreçtir” [7]*

Bu önemli noktanın üzerinde durmak gerek. Yeni kurulacak sosyalist devletin temel bir özelliği burada açıkça beliriyor. Gerek gerçek bir devrimci durumda milyonların katılımı ve yeni komünizmin rehberliğinde yapılacak devrim -eski devlet aygının ve bunun bütün baskıcı organlarının sökülüp atılması- ve farklı türde özel bir devlet aygıtı olan proletarya

diktatörlüğünün kurulması, gerek mülkiyet ilişkilerinin kökten dönüştürülmesi, gerek toplumun örgütlenmesi ve Anayasa ile toplumun işleyişinin ve toplumu oluşturan bireylerin hak ve özgürlükler çerçevesinin belirlenmesi ve tüm bu süreçte Parti aygıtının önderlik faaliyeti... bütün bunların hizmet ettiği, bütün bunların çok daha büyük bir amaç doğrultusunda esasen “araç” olduklarını idrak etmemizi sağlayan bir durum karşımıza çıkıyor: İnsanlar arasındaki her tür baskı ve sömürü ilişkisinin ortadan kaldırılacağı, toplumda üretim araçlarının mülkiyetini elinde tutan sınıfın diğer sınıflara karşı çıkarlarını korumasının ve onları çok yönlü bir biçimde bastırmasının aygıtı olan devletin bu işlevini yitirerek sönmüneceği ve toplumun çok renkli, çok canlı ve muazzam potansiyelinin açığa çıkacağı, dünya çapında kurulacak **komünist bir toplum!** [\[8\]](#)

Dolayısıyla Anayasa da dahil olmak üzere, bütün çalışmaların odak noktasını ve itici gücünü oluşturan esas yönelimin “ancak dünya genelinde komünizm hedefinin” başarılması olduğunun burada bir kez daha altının çizilmesi gerekiyor. Bu açıdan bu Anayasa tasarı önerisi her ne kadar Kuzey Amerika gibi belirli bir coğrafyada kurulacak yeni sosyalist devletten ve onun işlevlerinden bahsetse de, öte yandan bunun dünya çapında komünizmin kurulması için verilecek mücadelede işlevsel bir “üs alanı” olduğunu bilmek gerekiyor. Diğer coğrafyalarda gerçekleşecek devrimleri destekleyen, yeni üslerin kazanılması için aktif sorumluluk alan, **“Enternasyonalizm – Önce Tüm Dünya Gelir!”** yönelimi [\[9\]](#) ile bütün çalışmalarını bu temelde sürdüren diyalektik materyalist bir yaklaşım... [\[10\]](#)

Anayasa’nın “Savunma ve Güvenlik” bölümü içinde belirttiğimiz bu enternasyonal yönelim şu şekilde somutlaştırılmıştır:

“Kuzey Amerika’nın Yeni Sosyalist Cumhuriyeti tüm saldırı ve tahakküm savaşlarından, başka ülkelerin saldırı ve tahakküm amacıyla işgalinden vazgeçmektedir. Yeni Sosyalist Cumhuriyeti başka ülkelerde üs bulundurmayacak ve kuvvet konuşlandırmayacaktır. İstisnai koşul, o ülkenin halkının

*isteği ya da bu gibi davranışların ülkenin enternasyonal yöneliminin, bu Anayasada ortaya konan temel ilke ve amaçların bir göstergesi olması ve **dünyada bu ilke ve amaçlar doğrultusunda devrimci mücadelenin ilerletilmesine katkıda bulunmasıdır.*** [11]

Bu yalnızca soyut bir ilke değildir. Yine devamında çok açık bir şekilde belirtildiği üzere;

“Yeni Sosyalist Cumhuriyet, dünyayı bu tür silahlardan arındırmak için çok yönlü ve kararlı bir mücadele başlatacaktır. Bu mücadeleyi tüm emperyalist ve gerici devletleri yenilgiye uğratıp parçalayarak ortadan kaldırmak, dünya genelinde komünizm başarısı doğrultusunda ilerlemeler kaydetmek üzere daha geniş bir mücadelenin konusu olarak sürdürecektir.” [12]

Görüldüğü üzere, Anayasa tasarı önerisi, devrimden sonra ilk günden itibaren kurulacak ve amacı yalnızca belirli bir coğrafyada değişen mülkiyet ilişkileri ve kurumlarla dünyadan kendini soyutlamış, içine kapanık, dünyadaki gerçek mücadelelerin çözülmesi konusunda gönülsüz bir yaklaşım ve yönelim içinde olacak sözde bir sosyalist cumhuriyeti anlatmamaktadır. Anayasa tasarı önerisi, atacağı bütün adımlarda, alacağı bütün kararlarında **dünya çapında komünizmi hedefleyen** özel nitelikte bir toplumsal sistemin işleyiş biçiminin ilkelerini ifade etmektedir. Bu noktanın doğru şekilde anlaşılması Anayasa’yı sınırlı bir bağlamın sınırlı bir ürünü olmaktan çıkarmaktadır. Aksine, bütün bir dünya devrimi açısından son derece kritik bir coğrafyanın -canavarın göbeğinin- kazanılmasının dünyanın çeşitli bölgelerinde devrim için mücadele eden halklara sağlayacağı pozitif katkıları ve etkisi açısından bu yeni komünizm belgesinin dikkatle incelenmesi gerekmektedir.

Proletarya Önderliği Altında Birleşik Cephenin Bir Devamı Olmak

Anayasa tasarı önerisinin giriş kısmında dikkat çekici bir ifade olarak şunu belirtmek gerekiyor:

“Kuzey Amerika’nın Yeni Sosyalist Cumhuriyeti aynı zamanda devrimci mücadelenin şekillendirdiği yeni toplumun koşullarında proletaryanın liderliği altında bir araya gelen Birleşik Cephe stratejik yöneliminin bir devamıdır” [13]

Proletarya önderliği altında birleşik cephenin ne anlama geldiğini Bob Avakian’ın “Yeni Komünizm” çalışması içinden bilmekteyiz. Burada kastedilen şeyin ne olduğunu kısaca belirtmekte fayda var:

“İhtiyaç duyulan devrim, dar anlamda bir tür “sınıfa karşı sınıf” mücadelesi – “işçi sınıfının kapitalist sınıfa karşı savaşı” – üzerinden gelmeyecektir. İhtiyaç duyulan devrim, en geniş anlamda proletaryanın çıkarlarını – her türden sömürü ve baskıya son verilmesini – temsil eden ve içeren bir devrimdir ve bu yönelime uygun şekilde ilerlerken, sömürü ve baskıdan muzdarip olan, bu sömürü ve baskının sebep olduğu kötülükleri yaşayan herkesi geniş bir şekilde birleştirmelidir.” [14]

Bob Avakian bu önemli stratejinin açıklamasını yaparken komünist hareketin işçi hareketinden niçin ayrılması gerektiğini, proletarya nosyonuna yönelik bir dizi hatalı epistemolojik yaklaşımı ve konumlanmayı gündeme getirmektedir. Devrimin hangi sınıfın temel çıkarları, hangi sınıfın önderliği ve ne amaçla yapıldığını burada belirtir. Bununla birlikte, içinde yaşanılan ve devamlı hareket halindeki toplumun çok katmanlı ve çok renkli yapısının, halkın farklı kesimleri ve genel olarak toplum içindeki çelişkili eğilimlerin de komünizme ulaşma sürecinde hayati önemde dinamikler olduğunun anlaşılması gerekir.

“...yeni sentezde de vurgulandığı üzere, devrim yapma süreci ve sonrasında devrimi yeni sosyalist devlette nihai amaç komünizme doğru sürdürmek halkın geniş bölüklerinin, değişik

katmanlarının aktif katılımını zorunlu kılmaktadır. Bu süreç, çok sayıda değişik çevreden zıt kuvveti de içerecek şekilde çok sayıda değişik “kanaldan” ilerleyecektir. Bu sürecin içinde insani çabaların içinde sadece doğrudan politik olanlar olmayacaktır. Her durumda bu sürece devrimin ve yeni sosyalist devletin önderliğinin amaç ve işlevleriyle doğrudan ilgili olanların dışındaki insanlar da katkı sunacaktır.” [15]

Proletarya önderliği altındaki birleşik cephe şeklindeki tanımlama esasen devrim öncesindeki mücadeleler sürecinde temelleri atılan ve iktidarın alınması sonrasında da devam ettirilecek kapsamlı bir yönelimi açıklar. Bu birleşik cephenin yapısını ve hareket tarzını tanımlayan **sağlam çekirdek ve sağlam çekirdek temelinde hayli esneklik** modellemesi, giriş kısmında da belirtildiği üzere *Kuzey Amerika’da Yeni Sosyalist Cumhuriyet İçin Anayasa (Tasarı Önerisi)* ile ete kemiğe büründürülmüştür. [16] Burada bir kez daha, Anayasa tasarı önerisinin aslında uzun bitimli geniş bir mücadele sürecinin bir ürünü ve Bob Avakian tarafından temellendirilen yeni komünizmin somut bir uygulaması olduğunu, ayrıca kendisinin diğer çalışmaları göz önünde bulundurularak doğru bir şekilde anlaşılacağını görmekteyiz.

Her Tür Baskının Ötesine Fiilen Geçebilmek

Kuzey Amerika’da Yeni Sosyalist Cumhuriyet İçin Anayasa (Tasarı Önerisi) giriş kısmındaki oldukça önemli ifadelerden biri -ki bunun detaylı açıklaması Anayasa tasarı önerisi içinde yapılmaktadır- yeni sosyalist cumhuriyetin komünizm hedefi doğrultusunda toplumları boyunduruk altında tutan, aklın özgürleştirilmesine ket vuran, insanların arasındaki tahakküm ilişkilerini, metalaştırmayı, yabancılaştırmayı ve eşitsizlikleri devamlı kamçılayan her tür baskının gerçekten ötesine geçebilmesi noktasındaki netliğidir. Bu netlik durumu farklı baskı biçimlerini kökten ortadan kaldırmaya yönelik açıklamalar ve ilkeler ile somutlaştırılmıştır. Ve bu ilkelerin sadece soyut, belirsiz bir tarihe ötelenen, kağıt üzeri unsurlar olmadıklarını anlamak burada oldukça önemlidir.

“Kuzey Amerika’nın Yeni Sosyalist Cumhuriyeti farklı kültür ve milliyetler arasında eşitliği temel alan çok-uluslu ve çok dilli bir devlettir. En temel hedeflerinden biri, emperyalist ABD’nin tarihi boyunca temel bir parçası olan ulusal baskı farklılıklarının tamamen ortadan kaldırılmasıdır. İnsanlık için de ülke ve ulus ayrılıkları ancak bu ilke ve amaçlar temelinde aşılabilir ve bertaraf edilebilir, insanların özgür birlikteliği ancak böyle sağlanabilir. Bu yönelim de, Kuzey Amerika’da Yeni Sosyalist Cumhuriyet’in hükümet işleyişi ve çeşitli devlet organlarında ete kemiğe büründürülmüştür.” [17]

Bu ifade Anayasa tasarı önerisinde, **“Azınlıklar ve Öncesinde Kimlikleri Baskı Altına Alınan Uluslar”** ve **“Belirli Uluslar ve Göçmenlerle İlgili Politikalar”** maddeleri ile kapsamlı olarak açıklanmaktadır. Ayrıca Siyahiler, Meksika kökenliler, Yerli Amerikalılar, Porto Riko kökenliler (Porto Riko ulusunun durumu) ve Hawaii’nin durumu gibi alt başlıklarda farklı etnisitelerden, farklı uluslardan ABD’yi oluşturan halkların durumu ve boyunduruk altında tutulan ulusların geleceği detaylı olarak işlenir. Anayasa’nın bu kısımları, aynı zamanda uluslararası kaderini tayin hakkı uygulamasının ustalıkla bir şekilde ele alındığı bölümlerdir ve komünizm yolunda gerçek bir devrim hedefleyen herkes açısından oldukça öğreticidir.

Ulusların durumuyla birlikte bir diğer önemli baskı biçimi olan kadınların ve LGBTQ bireylerin üzerindeki patriyarkal baskı ve şiddet uygulanması Anayasa’nın gündemindedir.

“Bunun göstergelerinden biri yalnızca kadın ve erkeklerin kanunlar önünde tam eşitliği değil, bunun ötesinde, Cumhuriyetçe deklare edilen geleneksel cinsiyet rolleri ve bölünmelerinde ete kemiğe bürünen tüm “geleneksel zincirler”in ve bunla bağlantılı toplumun her alanında tüm baskı ilişkilerinin üstesinden gelme politika ve yönelimde saklıdır. Bu politika ve yönelimin amacı, kadınların erkekler kadar toplumun dönüşüm mücadelesinde yer almalarını ve her alanına katkı sağlamalarını mümkün kılmaktır. Dünya için de geçerli bu amaç; dünyada baskı ve sömürü ilişkilerinin ortadan

kaldırılması ve kökünün kazınması, insanlığın bir bütün olarak özgürleştirilmesidir.” [18]

Geleneğin boğucu ve kahredici zincirlerinin sökölüp atılması Bob Avakian tarafından geliştirilen yeni komünizmin en temel özelliklerinden biridir. Bu zorlu hedefin ancak dünya çapındaki komünizm mücadelesinin zafere ulaşması ile kökten çözülebileceğini diyalektik bir şekilde ele alan Anayasa çalışması, bununla birlikte kadınlara ve LGBTQ bireylere karşı her tür ayrımcılığın kararlı bir şekilde önüne geçecek bir hukuki yönelimi belirler.

Devleti Aşabilmenin Yolu

Kuzey Amerika’da Yeni Sosyalist Cumhuriyet İçin Anayasa (Tasarı Önerisi) giriş kısmında özellikle vurgulanan bir diğer önemli nokta, devlet meselesine ilişkindir. Burada devletin ne olduğunun genel bir tanımlaması yapılır. Ve bu tanımlamada devletin temel işlevinin ne olduğu, komünist bir toplumda bu işlev ortadan kalktığı zaman devletin neye dönüşeceği ana hatları ile vurgulanır.

“Devlete -bir sınıfsal iktidar organı olarak, yönetici sınıfının farklı çıkarları nedeniyle uzlaşmaz çelişkiler içinde bulunduğu diğer grup ve sınıfları zapt etme aracı anlamında- ihtiyaç ve zemin ortadan kaldırılmış olacak, devlet lağvolacaktır. Bu koşullar altında, yönetme alanına ve toplumun geneline orantısız şekilde etkide bulunacak örgütlü bir grup insan ihtiyacı ve temeli aşılmış olacaktır.” [19]

Toplumun sınıflara bölünmesinin, üretim araçlarının tekeli elinde bulunduran sınıfın diğer sınıflar üzerindeki kontrolünün -bu doğrultuda toplumdaki silahlı güç tekelinin- ve en temelde değer üretimi ve değer dağıtımının aygıtı olan devlet; sınıfların, farklı toplumsal kesimlerin ve uzunca bir dönem sınıfları canlı tutan çeşitli çelişkilerin varlığının devam edeceği sosyalist bir dönüşüm evresi açısından da geçerli ve yürürlükte olacak bir aygıttır. Ancak daha önce de

belirttiğimiz gibi, bu temel işlevleri aynı kalmakla birlikte, devrimden sonra kurulacak özel bir devlet biçimi olan **proletarya diktatörlüğü** gerek hedefleri, gerek yeni oluşturacağı kurumları, gerekse temel yönelimi ile eski sömürücü devlet biçimlerinden oldukça farklı bir aygıt olacaktır. Yukarıdaki alıntıda da belirtildiği gibi sınıfsal baskının gereği ve koşulları ortadan kalktığı evreyle birlikte devletin bu temel özelliği de sönümlenecek ve bu aygıt ortadan kalkacaktır. Bununla birlikte, Anayasa tasarı önerisi giriş bölümü son derece gerçekçidir ve önemli bir noktanın altını çizmektedir.

“Dünya genelinde ve insanlar arasında sınıf farklılıklarıyla beraber tüm baskıcı ve sömürücü ilişkilerin tamamen ortadan kaldırılmasına rağmen hala yönetime ihtiyaç olacaktır. Ama bu yönetim işi karar alma süreçlerinin organize bir şekilde yürütülmesi için altyapı sağlanması ve toplumu oluşturan insanlar arasında ortak işlerin idaresinin değişik düzeylerde sürdürülmesi anlamında olacaktır.” [20]

Sınıfsal bir bastırma aygıtı olarak devlet sönümlense de, insan topluluklarının birlikte karar alma ve planlama yapma, kendilerini ifade etme, ihtiyaçlarını birlikte gidirme, doğa ile etkileşim içinde olma gibi farklı ihtiyaçları ve zorunlulukları devam edecektir. Bu açıdan halen bir yönetime ihtiyaç duyulacaktır. Yani evet, sanılanın aksine komünist toplumda da yönetme mekanizmaları olacaktır, ancak bu yönetmek sömürü ve baskı ilişkilerinden bağımsız olacağı için şu an düşünülen bağlamın çok ötesinde, yaşamı kolaylaştırmak doğrultusunda ve farklı bir kavrayışla temellenecektir.

Burada bir kez daha özetlemek gerekirse, Anayasa tasarı önerisi hangi sürecin bir ürünü olduğunun farkında ve kendi üzerine düşünebilen bir niteliktedir. Bu doğrultuda, kendi geçişkenliğinin ve değişebilirliğinin de bilincindedir. Ancak bu değişim geriye, sınıflı toplumların pekiştirildiği bir dünyaya doğru değil, bir baskı aygıtı olarak devletin ortadan kalkacağı geleceğin sınıfsız toplumu doğrultusundadır. Bu

haliyle, devleti aşabilmenin yolunu ve uygulama ilkelerini ortaya koyan özel bir belge olarak görülmelidir.

Sonuç Yerine

Bu makalede, Bob Avakian'ın yazarı olduğu ve Devrimci Komünist Parti, ABD Merkez Komitesi tarafından da kabul edilen *Kuzey Amerika'da Yeni Sosyalist Cumhuriyet İçin Anayasa (Tasarı Önerisi)* çalışmasının giriş bölümü ana hatları ile incelenmiştir. Çalışmanın tamamı spesifik pek çok çelişkinin çözümüne yönelik önemli yaklaşımlar ortaya koymaktadır ve giriş bölümünde öne çıkan vurguların dışında pek çok detaylı temellendirme yapılmaktadır. Makalenin başında da belirtildiği gibi e-book formatına **yenikomunizm.com** web sitesinden ulaşılabilir ve geleceğin toplumunda hükümet mekanizmalarının ve halk kitlelerinin nasıl bir bağlam içinde hangi yükümlülükleri bulunacağı konusuna detaylı olarak girilebilir. Bütün bu meselelerin toplumun çok farklı katmanlarından ve farklı çalışma alanlarından gelen bireyler tarafından canlı, derinlikli ve çok yönlü bir şekilde tartışılması gerekiyor.

Ulusal baskı, patriyarkal baskı, toplumsal cinsiyet rollerinin baskısı, LGBTQ+ bireylere yönelik baskı ve ötekileştirmeler, göçmen ve mültecilerin suçlu olarak kabul edilmeleri, bitmeyen imparatorluk savaşları, her şeyin metalaştırılması, içinde yaşadığımız ve sorumluluğunu taşımak zorunda olduğumuz doğaya ve farklı türlere yönelik acımasız zararlar...

Bütün bu farklı baskı biçimlerinin enerjisini aldığı çürük temelin -kapitalist-emperyalist üretim biçiminin ve bu temelle diyalektik ilişki içindeki üstyapı kurumlarının- kökten dönüştürülmesi için komünizm yolunda gerçek bir devrime ve insanlığın dünyaya sahip çıkarak onun koruyucusu olacakları yeni bir topluma ihtiyacımız bulunuyor.

Bugün bu devrimin gerek kuramsal gerekse pratik açıdan öncüsü Bob Avakian'dır. Bob Avakian'ın yukarıda ana hatlarıyla bahsettiğimiz ve bizzat kendisinin kaleme aldığı *Kuzey*

Amerika’da Yeni Sosyalist Cumhuriyet İçin Anayasa (Tasarı Önerisi), gerek yeni komünizmi daha doğru bir şekilde anlayabilmek ve bu kuramsal çerçeveyi somutlaştırabilmek, gerekse mücadele içindeki halk kitlelerinin şu ankinden kökten farklı bir toplumun işleyişini, bunun mümkünlüğünü gözlerinde canlandırabilmesi ve bu doğrultuda mücadeleye geçebilmeleri açısından tarihi bir belge ve büyük bir şans olarak görülmelidir.

Referanslar

[1] Teokratik-faşist bir devlet olan İran İslam Cumhuriyeti’nde Bob Avakian’ın mimarı olduğu yeni komünizm rehberliğinde gerçek bir devrim mücadelesi yürüten İran Komünist Partisi (Marksist-Leninist-Maoist)’in *Kuzey Amerika’da Yeni Sosyalist Cumhuriyet İçin Anayasa*’dan esinlenerek oluşturduğu *İran’da Yeni Sosyalist Cumhuriyet İçin Anayasa (Tasarı Önerisi)* çalışması bulunmaktadır. Kaynak için bkz: <https://cpimlm.org/constitution-page/>

[2] Devrimci Komünist Parti, ABD Merkez Komitesi’nin 6 Resmi Kararı. Kaynak için bkz: <http://yenikomunizm.com/dkp-abd-merkez-komitesi-6-karar/>

[3] Bob Avakian’ın mimarı olduğu komünizmin yeni sentezi hakkında bkz: Avakian, B., 2018. *Yeni Komünizm. Gerçek Bir Devrim ve Kökten Yeni Bir Toplum İçin Gerçek Kurtuluşa Giden Yolda Bilim, Strateji ve Önderlik*. Çev : S. Sezer, N. Koçyiğit, A. Arslan. İstanbul : El Yayınları. Ayrıca Bob Avakian’ın 2019 döneminde yaptığı güncellemeleri ile son halini verdiği “*Breakthroughs [Atılımlar]*” çalışmalarını inceleyebilirsiniz. Kaynak için bkz: http://www.demarcations-journal.org/issue05/Bob_Avakian-BREAKTHROUGHS-tr.pdf

Yine yenikomunizm.com web sitesinde bir bilim olarak komünizmin kritik çelişkisinin çözülmesinin ne anlama geldiği ve hangi unsurlardan oluştuğunu bu kaynaktaki makaleleri inceleyerek öğrenebilirsiniz: <http://yenikomunizm.com/kategori/yenisentez/>

[4] Özellikle Haziran ayı başında Minneapolis’te George Floyd’un acımasız bir şekilde polis tarafından katledilmesi ardından patlak veren ve tüm ABD’ye yayılan kitlesel başkaldırı ve protestolar sürecinde, devrimin önderi Bob Avakian’ın ve

gerçek bir devrim hareketi için sahada çalışma yapan –3 Hazırlığı gerçekleştirmeye çalışan- yeni komünizm taraftarlarının kitle konuşmaları ve kamuoyu açıklamalarında izlenen devrimci stratejik görevler doğrultusunda “Kuzey Amerika’da Yeni Sosyalist Cumhuriyet İçin Anayasa (Tasarı Önerisi)” sıklıkla gündeme getirilmektedir. Bu çalışma ile ne için ve kimin için mücadele edildiği, bütün adımların nasıl bir toplum ve hangi somut plan doğrultusunda atıldığı halk kitlelerine açık bir şekilde gösterilmektedir.

[5] Devrimci Komünist Parti, ABD Merkez Komitesi’nin 6 Resmi Kararının orijinal metni için ayrıca bkz: <https://revcom.us/a/423/six-resolutions-of-the-Central-Committee-of-the-RCP-USA-en.html>

[6] Kuzey Amerika’da Yeni Sosyalist Cumhuriyet İçin Anayasa (Tasarı Önerisi) Kaynak için bkz: <http://yenikomunizm.com/kuzey-amerikada-yeni-sosyalist-cumhuriyet-icin-anayasa-tasari-onerisi/>

[7] Üstte age, s.10.

[8] 17 Haziran 2020 tarihinde yenikomunizm.com’da yayınlanan “İktidarı Almak Yozlaştırır mı?” başlıklı makalemde bu meseleye ilişkin şu vurguyu yapmıştım:

“Bu işin bir yönü ve çok önemli bir yönü. Bu toplum ve genel olarak bütün bir insanlık adına çok daha büyük ve köklü değişiklikler yapabilmenin, sömürücü ilişkilerin kökünün kazınması için gerekli olan zeminin hazırlanması doğrultusundaki en kritik adımlardan biri. Ama şüphesiz tek adım da değil. Bütün bir mücadelenin uzun soluklu seyri düşünülecek olursa, devrimden sonra kurulacak yeni sosyalist toplumda, çeşitli şekillerde filizlenecek eşitsizliklerin yönetilmesi, halk içinde açığa çıkacak farklı türden çelişkilerin doğru şekilde ele alınması, farklı biçimlerde boy gösterme durumu bulunan çeşitli baskıcı toplumsal ilişkilerin önlenmesi, devrilen eski sistemin yeniden kendi düzeneğini kabul ettirebilmek doğrultusundaki bozucu girişimlerine karşı önlem alınması, içinde hareket edilen ve kapitalist-emperyalist bir sistemin boyunduruğu altında bulunan tüm bir dünya sisteminin karmaşık çelişkileri ve bütün sınıfların ortadan kaldırılacağı komünist yeni bir toplum doğrultusundaki hedeflerin doğru şekilde yönetilmesi gibi meseleler açısından iktidara, önderliğe ve bilime ihtiyaç bulunmaktadır.” Bkz: <http://yenikomunizm.com/iktidari-almak-yozlastirirmi/>

[9] **BASics 5:8**. Kaynak için bkz: Avakian, B., 2011. *BASics – Bob Avakian’ın Yazı ve Konuşmalarından*. Chicago : RCP Publications. Ayrıca yayınlandığı kaynak için bkz: Avakian, B., 1985. *Bullets [Kurşunlar], Devrimci Komünist Parti ABD Başkanı Bob Avakian’dan Yazılar, Konuşmalar ve Röportajlar*. Chicago : RCP Publications.

[10] Bu yönelim, yeni komünizmin enternasyonalizm kavrayışı içinde detaylı olarak geliştirilmiş ve geçmiş sosyalizm pratiklerinde bu alandaki hatalı yaklaşım ve düşünce biçimlerinden tamamen arındırılmıştır. “Yeni Komünizm – Gerçek Bir Devrim ve Kökten Yeni Bir Toplum İçin Gerçek Kurtuluşa Giden Yolda Bilim, Strateji ve Önderlik” içinde yer alan enternasyonalizm meselesi için bkz: <http://yenikomunizm.com/enternasyonalizm-enternasyonal-boyut-ve-enternasyonalizm-devrimci-yenilgicilik/>

[11] Age, s.34

[12] Age, s.34

[13] Age, s.12

[14] Bob Avakian’ın 2018 yılında El Yayınları tarafından basımı yapılan “Yeni Komünizm – Gerçek Bir Devrim ve Kökten Yeni Bir Toplum İçin Gerçek Kurtuluşa Giden Yolda Bilim, Strateji ve Önderlik” kitabının 3.bölümü olan “Gerçek Bir Devrime Stratejik Yaklaşım” içindeki “Proletaryanın Öncülüğü Altında Birleşik Cephe” başlığı içinden alıntılanmıştır.

[15] *Kuzey Amerika’da Yeni Sosyalist Cumhuriyet İçin Anayasa (Tasarı Önerisi)*, s. 13

[16] Üstte age, s.14

[17] Age., s.14.

[18] Age, s.14-15

[19] Age, s.16

[20] Age, s.16

İktidarı Almak Yozlaştırır mı?

***Editörün Notu:** Aşağıdaki makale Bob Avakian'ın mimarı olduğu komünizmin yeni sentezini destekleyen okurumuz Rajko Tomas tarafından 16 Haziran 2020 tarihinde web sitemize iletilmiştir. Makalede gerçek bir devrim hareketi açısından iktidar meselesinin önemi ve belirleyici rolü öne çıkmaktadır.*

Geçtiğimiz günlerde Rod Serling'in yazıp yönettiği *The Twilight Zone* isimli klasik televizyon dizisinin, ilk kez 20 Ekim 1961 tarihinde CBS kanalında gösterimi yapılan "The Mirror" isimli bölümünü seyrediyordum. Dizide ismi belli olmayan bir Latin Amerika ülkesinde -dizideki karakterlerden ve kostümlerden Küba referansı ile hareket edildiği açık bir şekilde belli oluyordu- devrimin ardından iktidar düzeyinde yaşanan gelişmeler ele alınıyordu. Devrimin önderi Clemente karakteri -bir kez daha kostümü, sakalı ve konuşma tarzı ile Fidel Castro'nun karikatürize edildiği açık bir şekilde belli oluyordu- eski rejimin halk düşmanı diktatörünü, devrimden sonra ele geçirdikleri hükümet binasına elleri kelepçeli bir şekilde getirtiyor ve çevresindeki yoldaşlarıyla beraber kendisine halk düşmanı faaliyetlerinden ötürü öfke ile çıkışıyordu. Devrik diktatör -Fulgencio Batista olarak da düşünebilirsiniz- yediği fırçaların ardından bir süre sonra pişkin ve umursamaz bir tavır ile Clemente'ye yanıt vermeye başlıyordu: "Yakında senin de gözün açılır, aslında sen bensin. Hepimiz aynı türdeniz." Burada vurgulanan "sen aslında bensin" ifadesi, sonradan bir ayna metaforu ile destekleniyordu. Devrimci lider Clemente ne zaman aynaya baksa en yakın yoldaşlarını kendisine suikast hazırlığı içinde görüyor, korkuya kapılıyor ve çeşitli direktiflerle yakın çevresini tek tek ortadan kaldırıyordu. Böylece gitgide yalnızlaşıyor, herkesten şüphe duyuyor ve adım adım devrik diktatörün tarzını benimsiyordu. Farklı sloganlar ve farklı

hedefler ile aynı kısır döngüde, aynı bağlamda hareket ediyor ve gittikçe yozlaşıyordu.

Dizide ima edilenin ve genel olarak kamuoyunda sanılanın aksine, Küba'nın gerçek bir komünist ülke olmadığını elbette belirtmek gerekiyor. Bu ayrı bir dosyanın konusu. Bununla birlikte, dizide işlenen tema oldukça keskin bir çelişkinin biraz da klasikleşmiş bir şekilde ele alınmasına dayanıyordu. İktidarda hangi sınıfın siyasi temsilcilerinin olduğundan, toplumu hangi dünya görüşünün, hangi program ve hedeflerin yönettiğinden bağımsız olarak iktidarın a priori olarak “kirli ve yozlaştırıcı doğası” şeklindeki bir tema üzerine kültür, siyaset, sanat ve felsefe alanında devasa bir külliyat mevcut. Mesela sofizm, kinizm, nihilizm, liberalizmin belirli bir teorik çerçevesi veya anarşizm ve türevi ideolojiler doğrudan böylesi bir düşüncenin sistemli ifade biçimleri olarak bilinmektedir. Bu yaklaşımı en basit ifadesi ile şu şekilde belirtebiliriz: İyiler gelirler kötülerı yenerler, fakat kötülerın konumuna geçtikleri zaman iyilerin de kötüleşmesi kaçınılmazdır. Bunun başka hiçbir çözümü yoktur, dolayısıyla yapılacak en doğru şey iktidardan uzak durmak ve her tür iktidarı eleştirmektir.

Gerçek Bir Çelişki ile Yüzleşmek

İktidarın (ve devlet mekanizmasının) “yozlaştırıcı” ve “kötü” olduğu şeklindeki iddia, yüzeysel ve genellemeci bir şekilde ele alınmaması gereken son derece önemli bir meseledir. Özellikle de son günlerde Minneapolis'te George Floyd'un katledilmesi ardından başlayan ve hızla tüm ABD'ye yayılan geniş kitlesel protestoların gerçekten yapıcı ve dönüştürücü bir yönelim içinde olabilmesi açısından da bu meselenin belirleyici bir rolü bulunmaktadır.

Polis terörüne, sistematik baskı ve eşitsizliklere karşı mücadele eden halk kitlelerinin, mevcut sistemi yıkarak iktidarı hedeflemesi ve böylesi bir kapsamlı bir hedef doğrultusunda gerekli stratejik yönelim içinde olması, bütün

bir mücadelenin geleceği açısından hayati önemde bir mesele olarak ortada durmaktadır. Kalıcı mler açısından kapitalist-emperyalist sistemin işleyişinden ve burjuvazinin diktatrlğunden köklü bir kopuş gerçekleştirmek gerekiyor. Bu miadı dolmuş, insanlığın ufkunu daraltan, son derece gereksiz, baskıcı ve halk düşmanı düzeneğin milyonların devrimci mücadelesi ve dönüşüm ihtiyaı doğrultusunda devrilmesi gerekiyor.

Bu işin bir yönü ve çok önemli bir yönü. Bu toplum ve genel olarak bütün bir insanlık adına çok daha büyük ve köklü değişiklikler yapabilmenin, sömürücü ilişkilerin kökünün kazınması için gerekli olan zeminin hazırlanması doğrultusundaki en kritik adımlardan biri. Ama şüphesiz tek adım da değil. Bütün bir mücadelenin uzun soluklu seyri düşünülecek olursa, devrimden sonra kurulacak yeni sosyalist toplumda, çeşitli şekillerde filizlenecek eşitsizliklerin yönetilmesi, halk içinde açığa çıkacak farklı türden çelişkilerin doğru şekilde ele alınması, farklı biçimlerde boy gösterme durumu bulunan çeşitli baskıcı toplumsal ilişkilerin önlenmesi, devrilen eski sistemin yeniden kendi düzeneğini kabul ettirebilmek doğrultusundaki bozucu girişimlerine karşı önlem alınması, içinde hareket edilen ve kapitalist-emperyalist bir sistemin boyunduruğu altında bulunan tüm bir dünya sisteminin karmaşık çelişkileri ve bütün sınıfların ortadan kaldırılacağı komünist yeni bir toplum doğrultusundaki hedeflerin doğru şekilde yönetilmesi gibi meseleler açısından iktidara, nderliğe ve bilime ihtiyaç bulunmaktadır.

İktidar Arzusu

Komünistler, arzulu bir şekilde iktidarı istediklerinden ötürü özellikle de her tür iktidarın kirli olduğunu düşünen çevreler tarafından sıklıkla eleştirilirler. Bu yeni bir şey değildir. Fakat burada dikkat çekici bir çelişki durumu kendini gösterir. Çünkü bu eleştirileri yapanların azımsanmayacak bir kesimi, mevcut sistemin, yani burjuvazinin diktatrlğu altında sistematik bir şekilde bastırılmaktadır. Savundukları

ideoloji ve düşünsel konumlanmaları “iktidarın kirliliği ve bozuculuğu” ile kendilerini sisteme muhalif gösterirken, öte yandan tam da sistemin çizmiş olduğu sınırların ötesini göremeyen, bunun ötesinde köklü değişiklikleri gerçekten hayal dahi edemeyen bir kısıtlılılık içinde kalmalarına vesile olur.

İktidarı hedeflemek içi boş bir tutku veya hırs meselesi değildir. Komünistlerin iktidarı almaları ve tamamen farklı bir devlet uygulaması olan proletarya diktatörlüğünü kurmaları, yukarıda bahsedilen hedeflerin gerçekleşmesi için kritik önemdedir. Bütün insanlığın özgürleştirilmesi sürecindeki çok yönlü stratejik çalışmanın gerçekleşmesi için bu gereklidir. Doğru temelde ve rehberlikte gerçekleşecek gerçek devrimlere ve gerçek sosyalist ülkelere duyulan ihtiyaçtan ötürü bu gereklidir.

Devrimden sonra, bir yandan proletarya diktatörlüğünü korumanın ve burjuvazi üzerinde çok yönlü diktatörlük uygulamanın zorunluluğu ve hayati önemi bulunmaktadır. Çin’deki Kültür Devrimi sürecinin  ne çıkan teorisyenlerinden Zhang Chunqiao, bu meseleye ilişkin şu önemli soruyu sorar;

“Mesele bu şekilde anlaşılmazsa, Marksizm teorik ve pratik açıdan kısıtlanır ve  arpıtılırsa, proletarya diktatörlüğü boş bir deyişe çevrilirse ya da burjuvazi yalnızca bazı alanlarda engellenir, proletarya diktatörlüğü de yalnızca belirli bir aşamada, örneğin mülkiyet sisteminin dönüşümü öncesinde uygulanır fakat sürecin her aşamasında uygulanmazsa, bu durum burjuvazinin “müstahkem köylerine” dokunmadan burjuvazinin tekrar genişlemesini ve kendini yeniden üretmesini sağlamaz mı?” [1]

Öte yandan, devamlı bir koruma ve bastırma yönü ile komünistler varmak istedikleri hedeflere ulaşamazlar. İktidarı almak kadar iktidarı kullanmak da çelişkilerle olduğu haliyle yüzleşme ve bütün bunları kitlelerin katılımı ile çözme sanatıdır. Yeni Komünizm’in mimarı Bob Avakian, bu karmaşık ve zorlu çelişkinin nasıl ele alınabileceği doğrultusunda şu

önemli vurguyu yapar:

“Bir yandan, proletaryanın iktidarını korumak ve düşmanları tarafından bu iktidarın devrilmesine izin vermeme gerçeği -ya da çelişkisi- açık bir şekilde belirleyici bir meseledir, bu bir ölüm kalım meselesidir. Bu temelden taviz verilemeyecek bir meseledir. Ancak öte yandan, bunun nasıl yapıldığı, bunu yapmanın yolları ve yöntemleri, proleter devletin niteliksel olarak farklı bir devlet türü olduğunun bir ifadesi olmalıdır. Proletarya ve onun öncüleri ve onun siyasi temsilcileri iktidar oldukları zaman, herhangi bir sömürücü sınıfın kullandığı aynı araçlar ve yöntemler uygulanamaz.” [\[2\]](#)

Bob Avakian’ın bu önemli vurgusu, özellikle de geçmiş sosyalizm pratikleri göz önünde bulundurulduğu zaman her zaman yaratıcı, derinlikli ve kapsamlı bir şekilde uygulanamamıştır. Ve proletarya diktatörlüğünün korunması ile geniş halk kitlelerinin tüm sömürücü ilişkilerden ve gerici fikirlerden özgürleştirilmeleri süreci arasında diyalektik ilişki çoğunlukla doğru şekilde yönetilememiştir. Bu noktada Mao’nun öneminin ve katkılarının altını çizmek gerekir. Bob Avakian’ın da belirttiği gibi;

“Mao, özellikle Kültür Devrimi yoluyla bu meseleyle boğuşuyordu. Kendisinin de söylediği gibi, bu çelişki ile başa çıkmanın araçları ve biçimleriyle boğuşuyordu. Büyük Proleter Kültür Devrimi büyük ölçüde bu önemli meseleye bir cevaptı. Kültür Devrimi, bu çelişkilerin bazılarıyla başa çıkmanın bir aracı ve biçimiydi... Kültür Devrimi, siyasi iktidar organları ve proletarya diktatörlüğüne karşı çıkanların baskılama yöntemlerini agresifçe kullanmadan -diktatörlük dizginlerini bırakmamaktan- çok farklı bir yaklaşımı temsil ediyordu. BPKD sırasında, sınıf düşmanlarını bastırmak için devlet iktidarının organlarının kullanılmasına devam edilirken, aynı zamanda BPKD sürecinde gerçekleştiğini ve karakterize olduğunu bildiğimiz bütün bir kitle ayaklanmaları ve mücadelelerin gelişimi vardı.” [\[3\]](#)

Toplumu geriye çeken baskıcı ilişkilerin ortadan kaldırılması, halk kitlelerinin sömürücü iktidarlar tarafından devamlı olarak baskılanan potansiyelinin açığa çıkarılması ve toplumun her alanında çok yönlü gelişimlerinin maksimize edilmesi, insanları birbirleri ile kısır bir rekabete sürükleyen düşünce kalıplarının sökölüp atılması için **iktidara, yeni tipte bir devlet biçimine, proletarya diktatörlüğünün korunmasına yakıcı bir ihtiyaç bulunmaktadır**. Amacı sınıfları ve sınıfları ortaya çıkaran koşulları ortadan kaldırmak olan bu özel aygıt, geniş halk kitleleri için “kirli” değil aksine oldukça “yararlı” ve “destekleyicidir”. Fakat bununla birlikte, Bob Avakian’ın da belirttiği gibi, bu aygıt eski sömürücü sınıfların aygıtının bir kopyası veya ismi değiştirilmiş bir hali olamaz.

Zaferin Meyveleri

Bu noktada bir kez daha yukarıda bahsettiğim *The Twilight Zone* bölümüne gelmek istiyorum. Devrik diktatör ile devrimin önderi Clemente arasındaki tartışmanın bir yerinde, elleri kelepçeli devrik diktatör alaycı bir şekilde şunu söyler: *“Bu odaya, şu halka bir bak! Sence bunlar zaferin meyveleri mi? Bu sadece bir mirastır Clemente!”*

Burada yoğunlaşmış çok ciddi bir çelişki bulunmaktadır. Halk düşmanı devrik diktatörün bu sözlerinde belirli bir haklılık payı vardır, fakat aynı zamanda idealize edilmiş bir yön de mevcuttur. Devrimler verili koşullar içinde gerçekleşir ve kurulacak olan yeni iktidar önceki toplumdan devir alınan, yine verili bir bağlam içerisinde hayata geçer. Komünistler üzerinde hareket ettikleri zeminin yapısını -devrime katılan kitleler de dahil olmak üzere toplumun gerçek durumunu, eski toplumda ve dünyada egemen fikirlerin etkisindeki halk kitlelerinin karmaşık durumunu- ve gerçek sınırlarını bilmek ve bunu dönüştürmek zorundadır. Bununla birlikte “zaferin meyveleri” metaforunda da belirli bir sınırlılık bulunmaktadır. Zafer yalnızca bir hamlede ve bir hediye kazanma yönelimi ile elde edilecek türden bir şey değildir. Esas olarak, komünistler için iktidarın alınması mutlak bir

zafer de değildir. Bu yalnızca uzun bir yürüyüşün kritik, fakat son tahlilde pek çok adımından yalnızca biridir.

Bir kez daha belirtmek gerekiyor. Devrime hazırlanmak ve bunu gerçekleştirmek de dahil olmak üzere, komünizm hedefine doğru kitlelere canlı bir şekilde rehberlik edecek ve toplumun çok renkli ve çok canlı bir şekilde mayalanmasının koşullarını her seferinde yaratacak kökten farklı ve çok daha iyi bir iktidar aygıtına ve bu aygıtı bilimsel temelde kullanacak bir önderliğe ihtiyacımız bulunuyor.

Bob Avakian'ın mimarı olduğu komünizmin yeni sentezi **“Yeni Komünizm”**, işte böylesi zorlu bir çelişkiyi çözümlemektedir. **Sağlam çekirdek ve sağlam çekirdek temelinde bir hayli esneklik** modellemesi, bu sistem sınırları içinde kalmak istemeyen, bu sistemi gerçekten devirmek ve yeni bir yönetim biçimi kurmak isteyen herkesin derin bir şekilde öğrenmesi gereken, çok farklı bir pratiği ve yaklaşım biçimini belirleyen bir yeniliktir. Bob Avakian'ın bu modellemesi 2018 yılında El Yayınları tarafından basımı yapılan *“Yeni Komünizm: Gerçek Bir Devrim ve Kökten Yeni Bir Toplum İçin Gerçek Kurtuluşa Giden Yolda Bilim, Strateji ve Önderlik”* ve Yordam Yayınları'ndan basımı gerçekleştirilen *“Kültür, Sanat, Bilim ve Felsefe Üzerine Gözlemler”* çalışmaları içinde bulunabilir. Ayrıca Bob Avakian'ın yazarı olduğu *“Kuzey Amerika'da Yeni Sosyalist Cumhuriyet İçin Anayasa (Tasarı Önerisi)”* başlıklı çalışma, bu modellemeyi içeren kökten farklı yeni bir sosyalist toplumun işleyiş biçimini somutlaştırması açısından vizyoner ve ufuk açıcı bir çalışmadır.

Bütün bu çalışmalar ve Bob Avakian'ın bu makalede ele alınan iktidar meselesine yönelik diğer analizleri yenikomunizm.com ve İngilizce bilen okurlar açısından revcom.us web sitesinden incelenebilir.

[1] Chunqiao, Z., 2019. *Seçme Makaleler. Burjuvazi Üzerinde Çok Yönlü Diktatörlük Uygulanması Üzerine*. A. Arslan (Çev.), İstanbul: El Yayınları. s.88.

[2] Avakian, B., 2003. *Proleter Demokrasi ve Proletarya Diktatörlüğü Üzerine: Öncü Toplumun Kökten Farklı Bir Görünümü*. Bu makale Bob Avakian'ın "İki Büyük Kamburu Aşmak: 'Dünyayı Fethetmek' Üzerine Daha Fazla Düşünce" başlıklı bir konuşmadan alınmıştır ve *Revolutionary Worker*'ın 1224 nolu sayısında yayınlanmıştır. Kaynak için bkz: <https://revcom.us/a/1224/2hdem11.htm>

[3] Üstte age.